ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
Institutul de Istorie şi Filosofie

STUDII

Revistă de istorie şi filosofie

II

ANUL 5

APRILIE — IUNIE 1952

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

www.dacoromanica.ro

„STUDII" REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITETUL DE REDACȚIE:

ACAD. C. BĂLMUȘ, ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, PROF. UNIV. MIHAIL FRUNZĂ, PROF. UNIV. C. I. GULIAN, CONF. UNIV. V. MACIU, ACAD. MIHAIL RALEA, CONF. UNIV. S. ȘTIRBU

ACAD. MIHAIL ROLLER: REDACTOR RESPONSABIL

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2.87.43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. SĂRINDAR 14, TEL. 5.28.90; ȘI LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4.08.50

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE ISTORIE ŞI FILOSOFIE

STUDII

Revistă de istorie şi filosofie

II

ANUL 5

APRILIE—IUNIE 1952

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

www.dacoromanica.ro

„STUDII" REVISTĂ DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITETUL DE REDACȚIE:

ACAD. C. BALMUȘ, ACAD. P. CONSTANTINESCU-IAȘI, PROF. UNIV. MIHAIL FRUNZĂ, PROF. UNIV. C. I. GULIAN, CONF. UNIV. V. MACIU, ACAD. MIHAIL RALEA, CONF. UNIV. S. ȘTIRBU

ACAD. MIHAIL ROLLER: REDACTOR RESPONSABIL

BUCUREȘTI, B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1, TEL. 2.87.43

ABONAMENTE: CENTRUL DE DIFUZARE A PRESEI, STR. SĂRINDAR 14, TEL. 5.28.90, ȘI LIBRĂRIA ACADEMIEI R. P. R., CALEA VICTORIEI 27, TEL. 4.08.50

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

Pag.

Şedinţa plenară a C.C. al P.M.R. 5
Pentru continua întărire a partidului 8
Cuvântul tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej la alegerea sa ca Preşedinte al Consiliului de Miniştri al R.P.R. 19
Telegramele schimbate cu prilejul sărbătoririi zilei de 9 Mai 1952 20

★

Cuvântarea tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej rostită la Congresul învăţătorilor din R.P.R. 22

★

LEONTE RĂUTU, O nepreţuită armă ideologică 34
G. HAUPT, Despre atitudinea cercurilor revoluţionare din România faţă de războiul de independenţă din 1877—1878 40
Prefaţă la volumul „Documente privind Istoria României". Războiul pentru independenţă, vol. II (1 Ianuarie 1877—9 Mai 1877) 69
Muzeul relaţiilor militare româno-ruse dealungul veacurilor 73
MATEI DUMITRU, Răscoala de pe cuirasatul „Potemchin" şi acţiunea muncitorilor din România pentru ajutorarea Potemchiniştilor 105
P. CONSTANTINESCU-IAŞI, „Uniunea Democratică" 117
G. FISCHER, Uneltirile diplomaţiei americane în jurul unei concesiuni acordate de către C.F.R. în anul 1932—1933 124
M. CAMMARI şi F. CONSTANTINOV, Locul şi rolul ştiinţei în desvoltarea societăţii 134
Scurt dicţionar filosofic 151

★

DOCUMENTE:

S. CALLIMACHI, Pagini despre Ioan Vodă zis „cel cumplit", scrise în secolul XVI de istoricul francez de la Popelinière 175

★

DISCUŢII:

C. I. BALMUŞ, Cu privire la cursul de istorie veche a României predat în 1950—1951 la Facultatea de Istorie a Universităţii „C. I. Parhon". . . 186

★

NOTE ŞI RECENZII:

C. ALEXE, Asupra rezultatelor discuţiei problemelor de logică în Uniunea Sovietică; SEBASTIAN MORINTZ, Expoziţia arheologică 1952; N. N. CIACHIR, P. C. Fortunatov, Războiul din 1877—1878 şi eliberarea Bulgariei . 189

www.dacoromanica.ro

ŞEDINŢA PLENARĂ A C.C. AL P.M.R.

In zilele de 26 şi 27 Mai 1952 a avut loc sub preşedinţia tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej şedinţa plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Luând în desbatere rapoartele prezentate de Comisiile de Partid care au anchetat gravele abateri săvârşite de fosta conducere a Ministerului de Finanţe şi a Băncii R.P.R. în sistemul financiaro-bancar şi al schimbului de mărfuri, C.C. al P.M.R. a constatat că :

1. Vasile Luca, pierzând simţul de clasă, s'a rupt de Partid, de clasa muncitoare, s'a înconjurat de elemente duşmănoase, s'a ridicat împotriva liniei generale a Partidului, a introdus propria sa linie oportunistă de dreapta — de stimulare a elementelor capitaliste dela sate şi oraşe, provocând mari daune Statului şi creind dificultăţi în aprovizionarea oamenilor muncii.

2. Tov. Teohari Georgescu a manifestat o atitudine împăciuitoristă faţă de devierea de dreapta a lui V. Luca, căutând să ascundă propriile sale greşeli de dreapta, lipsa sa de combativitate împotriva duşmanului de clasă şi pierderea vigilenţei revoluţionare.

In legătură cu cele de mai sus, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român a hotărît în unanimitate :

Excluderea lui Vasile Luca din Comitetul Central şi trimiterea sa în faţa Comisiei Controlului de Partid ;

Scoaterea lui Teohari Georgescu din Secretariatul C.C. al P.M.R., din Biroul Politic şi Biroul Organizatoric şi trimiterea lui la munca de jos.

www.dacoromanica.ro

Trecându-se la realegerea Biroului Politic, Biroului Organizatoric şi Secretariatului Comitetului Central, Plenara a ales în unanimitate pe următorii tovarăşi :

În Biroul Politic:

1. Gheorghe Gheorghiu-Dej
2. Alexandru Moghioroş
3. Iosif Chişinevschi
4. Miron Constantinescu
5. Gheorghe Apostol
6. Chivu Stoica
7. Emil Bodnăraş
8. Petre Borilă
9. Constantin Pârvulescu

Membri Supleanţi:

Iosif Rangheţ
Dumitru Coliu

În Biroul Organizatoric:

1. Alexandru Moghioroş
2. Gheorghe Apostol
3. Petre Borilă
4. Chivu Stoica
5. Ana Pauker
6. Gheorghe Stoica
7. Leonte Răutu
8. Gheorghe Florescu
9. Sorin Toma
10. Liuba Chişinevschi
11. Nicolae Ceauşescu

În Secretariat:

1. Gheorghe Gheorghiu-Dej
2. Iosif Chişinevschi
3. Alexandru Moghioroş
4. Miron Constantinescu
5. Gheorghe Apostol

www.dacoromanica.ro

Plenara a hotărît cooptarea în C.C. al P.M.R. a următorilor membri supleanţi ai Comitetului Central:

Gheorghe Stoica
Ghizela Vass
Nicolae Ceauşescu

In cuvântarea de închidere a lucrărilor şedinţei plenare, tov. Gh. Gheorghiu-Dej, secretar general al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, a subliniat că desbaterile şi hotărîrile luate de Comitetul Central au dovedit unitatea de neclintit a Partidului, a conducerii sale şi fermitatea sa în lupta pentru lichidarea oportunismului şi împăciuitorismului.

www.dacoromanica.ro

PENTRU CONTINUA ÎNTĂRIRE A PARTIDULUI[1]

Zilele acestea s'a publicat înştiinţarea cu privire la şedinţa plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, ce a avut loc în zilele de 26—27 Mai a.c.

Plenara a ascultat şi desbătut raportul Comisiei de Partid care a verificat activitatea şi organizarea sistemului financiar din perioada 1947 (8 Noembrie) — 1952 (9 Martie), precum şi o informaţie preliminară asupra rezultatelor verificării făcute de Comisia de Partid care a cercetat activitatea desfăşurată în sistemul schimbului de mărfuri.

In cursul plenarei au fost supuse analizei o serie de probleme centrale ale activităţii partidului nostru. Plenara a constatat cu acest prilej deplina justeţe a liniei partidului, care are la bază genialele învăţături ale lui Lenin şi Stalin şi uriaşa experienţă a Partidului Bolşevic.

Conducând poporul muncitor în măreaţa operă de construire a socialismului, partidul nostru urmează linia de industrializare socialistă, ca bază a desvoltării întregii economii; de întărire şi consolidare a alianţei între clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare, în vederea îngrădirii şi eliminării elementelor capitaliste dela sate şi oraşe şi transformării socialiste a agriculturii; linia de întărire continuă a statului de democraţie populară ca formă a dictaturii proletariatului, şi de activă participare la luptă pentru apărarea păcii în strânsă prietenie şi alianţă cu Uniunea Sovietică şi cu ţările de democraţie populară. Bazele acestei politici sunt expuse în astfel de documente ale partidului ca rapoartele tovarăşului Gheorghiu-Dej la Conferinţa naţională a partidului şi la Congresul Partidului Muncitoresc Român, raportul şi rezoluţia Plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 Martie 1949, hotărîrile partidului şi guvernului privitoare la Planul Cincinal, la Planul de Electrificare şi alte hotărîri ale partidului şi lucrări ale tovarăşului Gheorghiu-Dej.

Urmând cu fermitate această linie marxist-leninistă, partidul nostru, în fruntea celor ce muncesc, a obţinut succese de seamă în opera de făurire şi consolidare a regimului democraţiei populare, de construire a bazei economice a socialismului.

Industria noastră socialistă şi în principal industria mijloacelor de producţie, creşte şi se desvoltă în ritm rapid. Masse tot mai largi ale ţărănimii muncitoare pornesc pe drumul transformării socialiste a agriculturii. Creşte continuu nivelul de trai material şi cultural al celor ce muncesc.

[1] Articol redacţional, „Scânteia", Nr. 2364 din 3 Iunie 1952.

www.dacoromanica.ro

Politica partidului se bucură de sprijinul activ al maselor largi ale poporului. Experienţa luptei pentru instaurarea şi întărirea regimului de democraţie populară, dusă de oamenii muncii sub conducerea partidului în decursul celor 8 ani ce au trecut dela eliberarea României de către Armata Sovietică, a sădit în conştiinţa maselor muncitoare dela oraşe şi sate convingerea că politica partidului este singura în măsură să asigure înflorirea patriei noastre şi bunăstarea celor ce muncesc. Deaceea poporul muncitor priveşte politica partidului ca politica sa proprie şi înlătură din calea lui pe oricine se ridică împotriva liniei partidului, rupându-se astfel de popor.

Pe măsura înaintării ţării noastre pe drumul socialismului, clasele exploatatoare izgonite dela putere şi elementele capitaliste pe care le generează necontenit mica producţie de mărfuri, văzând apropierea sfârşitului lor, îşi înteţesc împotrivirea faţă de politica revoluţionară a partidului nostru. Dar partidul şi statul de democraţie populară, cu sprijinul entuziast al milioanelor de muncitori, ţărani muncitori şi intelectuali înaintaţi, demască şi zdrobesc uneltirile duşmanului

1

Desbătând rapoartele ce i-au fost prezentate, Plenara C.C. al P.M.R. a constatat că în sistemul Ministerului de Finanţe, al Băncii R.P.R. şi al Băncii pentru Credit şi Investiţii, precum şi în cooperaţie, au fost menţinute şi încadrate un număr mare de elemente duşmane, care s'au grupat în jurul lui V. Luca şi care au dus o intensă activitate duşmănoasă de subminare a regimului de democraţie populară şi de sabotare a operei de construire a bazei economice a socialismului în ţara noastră.

In opoziţie cu linia C.C., care prevede limitarea şi eliminarea elementelor capitaliste dela sate şi oraşe, ei au dus o politică contrarevoluţionară de stimulare şi avantajare a chiaburimii şi exploatatorilor din oraşe.

In politica fiscală, ei au favorizat creşterea elementelor capitaliste la sate şi oraşe şi le-au apărat împotriva loviturilor dictaturii proletariatului. O mare parte dintre chiaburi au fost trecuţi în categoria „mijlocaşilor", dându-li-se astfel putinţa de a se sustrage efectelor politicii de îngrădire duse de statul de democraţie populară.

In politica preţurilor, duşmanii poporului au urmărit mărirea continuă a preţurilor de achiziţii şi contractări de produse agricole alimentare în scopul creării condiţiunilor de îmbogăţire a chiaburilor şi speculanţilor, stabilind în acelaş timp preţuri pentru unele mărfuri industriale destinate satelor, sub preţul de cost. Acţiunea lor duşmănoasă şi-a găsit deasemenea expresia în nerealizarea planului de colectare a produselor agricole şi a planului de achiziţii prin cooperative.

In privinţa finanţării economiei naţionale duşmanii poporului au încercat să submineze activitatea productivă a întreprinderilor socialiste, întârziind dotarea lor cu fond de rulment şi stabilind sarcini de beneficii şi de pierderi planificate necorespunzătoare planului lor de producţie, nevoilor şi posibilităţilor lor reale.

In privinţa industrializării socialiste a ţării ei au dus o politică de

www.dacoromanica.ro

frânare a investiţiilor, în deosebi în ramurile industriei grele, încercând să pună piedici desvoltării acestor ramuri-cheie ale economiei ţării şi marilor construcţii ale socialismului — de pildă Canalul Dunăre-Marea Neagră, „Casa Scânteii", etc.

In domeniul agriculturii socialiste au urmărit să creeze condiţii tot mai grele de activitate gospodăriilor de stat, blocându-le conturile în cea mai mare parte a anului.

Politica pe care au dus-o în domeniul fiscal, de credite, de contractări şi de preţuri, stimulând îmbogăţirea păturii avute a ţărănimii, a constituit o frână în transformarea socialistă a agriculturii.

In privinţa comerţului socialist de stat, duşmanii poporului au încercat desorganizarea şi lichidarea sa, trecând unele unităţi în patrimoniul cooperatici, care devenise în multe locuri un adăpost al elementelor exploatatoare şi speculante dela oraşe şi sate.

In perioada pregătirii şi înfăptuirii reformei băneşti, aceste elemente contrarevoluţionare au acţionat intens cu scopul de a împiedica şi submina aplicarea Hotărîrii C.C. din Septembrie 1951 pentru efectuarea reformei băneşti. Aceste elemente duşmănoase au fost sursa tuturor svonurilor cu caracter provocator şi diversionist, menite să ajute elementelor capitaliste dela oraşe şi sate să se sustragă efectelor reformei şi să producă desorientare, neîncredere şi panică în rândurile populaţiei muncitoare.

Impotriva hotărîrilor partidului şi guvernului, fosta conducere a sistemului financiaro-bancar a dus o politică dăunătoare statului şi poporului muncitor în domeniul circulaţiei băneşti. In acelaş timp, pentru a provoca nemulţumiri şi a săpa încrederea oamenilor muncii în partid şi guvern, ei nu au îndeplinit sarcina dată de conducerea partidului de a plăti salariile primei chenzine din luna Ianuarie înainte de reformă, neplătind salariile la o parte însemnată de muncitori din ramurile principale ale industriei.

Această politică contrarevoluţionară a fost desfăşurată prin menţinerea vechiului aparat financiaro-bancar burghezo-moşieresc şi prin concentrarea în cadrul acestui aparat a unui mare număr de foşti exploatatori, foşti agenţi de siguranţă şi alte elemente contrarevoluţionare îndepărtate din aparatul de stat, dându-le astfel posibilitatea de a sabota opera de construire a socialismului.

Pentru a-şi putea realiza obiectivele, aceşti duşmani au urmărit tot timpul ruperea planului financiar şi a bugetului statului de planul economic de stat, au urmărit să introducă anarhie şi desordine în sectorul socialist al economiei, au încurajat furturile şi pe jefuitorii bunurilor poporului.

Scopul urmărit era de a crea condiţiile restabilirii capitalismului în ţara noastră. Această acţiune criminală a fost zădărnicită, demascată şi sdrobită cu hotărîre de partid şi de guvern, cu sprijinul maselor muncitoare dela oraşe şi sate. Reforma bănească a reuşit pe deplin, dând o lovitură puternică elementelor capitaliste dela oraşe şi sate şi contribuind la ridicarea nivelului de trai al clasei muncitoare.

www.dacoromanica.ro

2

Plenara C.C. al P.M.R. a constatat că acţiunea acestor elemente contrarevoluţionare s'a împletit strâns cu activitatea antipartinică şi antistatală a lui Vasile Luca. De mulţi ani, V. Luca a pierdut simţul de clasă, s'a rupt de partid şi de clasa muncitoare, a mers pe o linie a sa proprie, contrară liniei generale a partidului, stabilită prin Hotărîrile şi Rezoluţiile Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. El nu numai că a fost dela început împotriva reformei băneşti, dar a căutat s'o lovească şi să zădărnicească înfăptuirea ei. El a devenit purtătorul principal al abaterii de dreapta dela linia partidului, principalul exponent al oportunismului în partid.

Impotriva liniei partidului, care prevede construirea bazei economice a socialismului în ţara noastră şi întărirea regimului de democraţie populară, V. Luca a introdus în domeniile în care a lucrat o altă linie antimarxistă, antileninistă, care consta în:

— frânarea desvoltării industriei mijloacelor de producţie, deci încetinirea ritmului de industrializare socialistă a ţării;

— subminarea activităţii gospodăriilor agricole de stat şi gospodăriilor colective, împiedicarea creării şi desvoltării întovărăşirilor (tip T.O.Z.), deci îngreunarea transformării socialiste a agriculturii;

— favorizarea comerţului capitalist de speculă prin stabilirea preţurilor de achiziţii şi contractări după preţurile pieţii neorganizate, ceeace ducea la slăbirea schimbului între oraş şi sat, la slăbirea leului vechi — dinainte de reformă — şi scăderea puterii de cumpărare a salariilor;

— subminarea realizării planului de colectări şi achiziţii a cerealelor şi altor produse alimentare, ceeace a dăunat grav aprovizionării cu alimente a clasei muncitoare şi a oamenilor muncii din oraşe, lovind direct în interesele lor vitale.

V. Luca a formulat în numeroase articole, broşuri şi expuneri tezele liniei sale oportuniste. La rădăcina ei stă concepţia antimarxistă că în condiţiile trecerii dela capitalism la socialism lupta de clasă nu se ascute, ci se stinge, pe baza aşa zisei integrări paşnice a elementelor capitaliste în socialism, că cheia desvoltării economice a ţării ar fi nu industrializarea socialistă, ci îmbogăţirea chiaburimii.

Rezultatul acestei linii de frânare a desvoltării sectorului socialist al economiei naţionale şi de sprijinire a sectorului capitalist din economie, a elementelor capitaliste dela oraşe şi sate, a fost împiedicarea aprovizionării cu produse alimentare îndeosebi a muncitorilor, funcţionarilor, intelectualilor din oraşe şi centre muncitoreşti, împiedicarea creşterii nivelului de trai al clasei muncitoare şi, în general, al oamenilor muncii din ţara noastră în măsura prevăzută de partid şi guvern. Aceasta a lovit totodată şi în interesele populaţiei muncitoare dela sate. Ţărănimea muncitoare este interesată ca mărfurile de larg consum să fie ieftine, iar umflarea preţurilor agricole duce la scumpirea şi a mărfurilor industriale de larg consum, la o înrăutăţire a aprovizionării satelor cu produse industriale. Ţărănimea muncitoare este vital interesată ca industria socialistă să se desvolte, deoarece desvoltarea industriei este baza întăririi întregii economii naţionale, baza construirii socialismului

www.dacoromanica.ro

în ţara noastră, deci şi baza creşterii bunei stări a ţărănimii muncitoare.

In lupta împotriva devierii oportuniste de dreapta, partidul nostru se călăuzeşte după învăţătura lui Lenin şi Stalin. Tovarăşul Stalin ne învaţă că devierea de dreapta este deosebit de periculoasă pentrucă ea reprezintă pătrunderea influenţei elementelor capitaliste în clasa muncitoare şi în partid, pentrucă ea *„reflectă rezistenţa elementelor principale ale claselor pe cale de dispariţie"* (Stalin, Opere, vol. 12 pag. 384), — pentrucă ea *„adoarme clasa muncitoare, subminează hotărîrea de mobilizare a forţelor revoluţionare ale ţării noastre, demobilizează clasa muncitoare şi înlesneşte ofensiva elementelor capitaliste împotriva Puterii Sovietice"*. (Vol. 12 pag. 42).

Linia antipartinică a lui V. Luca nu este întâmplătoare. Ea reprezintă continuarea vechilor abateri şi metode fracţioniste practicate de Vasile Luca încă în perioada activităţii ilegale a partidului. V. Luca a jucat un rol conducător în luptele fracţioniste fără de principii din partidul nostru din anii 1929—31, lupte care au dăunat grav desvoltării mişcării muncitoreşti şi partidului, ducând partidul la un pas de lichidare. V. Luca a atras atunci şi sindicatele în luptele fracţioniste, abatându-le dela sarcinile lor şi izolându-le de masse. Deasemeni a sprijinit activ atragerea U.T.C. şi Ajutorului Roşu în aceste lupte. Acestea se petreceau într'o perioadă când burghezia şi moşierimea urmăreau să iasă din criză, înrăutăţind şi mai mult situaţia clasei muncitoare, pregătind fascizarea ţării, deslănţuirea criminalului război antisovietic, când, pentru înfăptuirea acestor scopuri mârşave, clasele exploatatoare aveau nevoie de slăbirea unităţii de luptă a clasei muncitoare şi destrămarea avantgărzii sale. Pentru activitatea sa fracţionistă, V. Luca a fost scos atunci din conducere şi trimis la munca de jos.

In 1938—39 V. Luca a contribuit la elaborarea şi aplicarea liniei greşite de intrare a elementelor democratice în organizaţia monarho-fascistă F.R.N. (aşa numitul „Front al renaşterii naţionale"), ceeace a constituit o piedică pentru organizarea de către partid a unei acţiuni largi de luptă împotriva fascismului şi pregătirilor de război antisovietic.

V. Luca folosea în partidul nostru metode de înnăbuşire a criticii şi autocriticii, ceeace a dăunat creşterii sănătoase a cadrelor şi a redus din elanul de muncă şi combativitatea lor.

3

Incă demult tovarăşul Gheorghe Gheonghiu-Dej a combătut manifestările oportuniste ale lui V. Luca, însă, acesta, cu făţărnicia caracteristică deviatorilor de dreapta, a căutat să înşele partidul prin acceptarea formală a liniei şi hotărîrilor partidului, în timp ce în realitate aplica propria sa linie oportunistă de dreapta.

Caracterul antipartinic al liniei lui V. Luca s'a desvăluit cu putere cu prilejul pregătirii şi efectuării reformei băneşti, împotriva căreia Luca s'a ridicat direct şi făţiş.

In şedinţele plenare din 29 Februarie — 1 Martie şi 26—27 Mai a.c., Comitetul Central şi-a analizat autocritic activitatea, apreciind „drept o mare slăbiciune a sa faptul că a descoperit cu întârziere aba-

www.dacoromanica.ro

terea de dreapta..." (Scrisoarea C.C. al P.M.R. către organizaţiile şi membrii Partidului din Martie a.c.).

Vasile Luca şi-a putut desfăşura activitatea sa antipartinică, pentrucă a fost sprijinit şi încurajat de tovarăşii Teohari Georgescu şi Ana Pauker, care au avut tot timpul o atitudine de împăciuitorism şi sprijinire a abaterii de dreapta dela linia partidului.

Plenara a constatat că tov. Teohari Georgescu a manifestat o atitudine împăciuitoristă faţă de devierea de dreapta a lui V. Luca. S'a dovedit că această atitudine a tov. T. Georgescu ascundea propriile sale greşeli oportuniste de dreapta, lipsa sa de combativitate împotriva duşmanului de clasă şi pierderea vigilenţei revoluţionare în munca sa. Aceasta a permis elementelor duşmane să-şi desfăşoare activitatea lor vrăjmaşă intereselor statului. Tov. Teohari Georgescu nu a luat măsuri pentru a lovi în speculanţii care jefuesc pe muncitorii din oraşe şi pe ţăranii muncitori.

Plenara a stabilit că tov. Ana Pauker a avut o poziţie de sprijinire a devierii de dreapta a lui V. Luca, că a deviat ea însăşi dela linia partidului în problemele agriculturii şi colectărilor, de care răspundea faţă de Comitetul Central al partidului şi de guvern. Aceasta s'a manifestat îndeosebi prin întârzierea organizării întovărăşirilor de lucrare în comun a pământului (tip T.O.Z.), prin neglijarea întemeierii a noi gospodării colective, prin tolerarea chiaburilor în gospodării colective şi în întovărăşiri, precum şi prin desinteresul faţă de problemele S.M.T.-urilor şi Gospodăriilor de Stat, în care s'au cuibărit un mare număr de elemente duşmănoase. Tov. Ana Pauker a săvârşit şi abateri de „stânga" dela linia partidului în problema construirii gospodăriilor agricole colective, tolerând călcarea principiului liberului consimţământ al ţăranilor muncitori. La plenara C.C. al P.M.R. ce a avut loc la 29 Februarie — 1 Martie, tov. A. Pauker a luat o atitudine de critică formală la adresa lui V. Luca şi a devierii sale de dreapta, iar după plenară s'a ridicat împotriva hotărîrii plenarei C.C. şi a scrisorii pe care plenara a adresat-o organizaţiilor de partid şi membrilor partidului.

Tov. A. Pauker a cultivat relaţii neprincipiale în interiorul conducerii partidului. Intre V. Luca şi tov. T. Georgescu şi A. Pauker au avut loc întâlniri şi discuţii în vederea înţelegerii prealabile asupra problemelor politice, lucru pe care l-au ascuns partidului şi care a devenit o regulă practicată timp îndelungat. Ei priveau sectoarele de activitate ce le fuseseră încredinţate ca un fel de feude, de domenii personale, împiedicând conducerea partidului să exercite un control sistematic asupra felului cum aceste sarcini erau aduse la îndeplinire. Aceasta reprezintă o gravă călcare a regulilor partidului, o ştirbire a principiului unităţii de fier a partidului şi a conducerii de partid, cu desăvârşire inadmisibile într'un partid marxist-leninist.

După plenara dela 29 Februarie—1 Martie a. c., Vasile Luca s'a ridicat împotriva Hotărîrii Plenarei C.C. al P.M.R. şi a Scrisorii C.C. al P.M.R. către organizaţiile şi membrii de partid din Martie a. c., a dus discuţii separate, călcând regulile de partid, cu tovarăşii Teohari Georgescu şi Ana Pauker, în scopul unei acţiuni coordonate împotriva Hotărîrii plenarei C.C. al P.M.R. Ca urmare, în şedinţa din 13 Martie a.c. a Comisiunii de partid a Comitetului Central, V. Luca, tov.

www.dacoromanica.ro

Teohari Georgescu şi Ana Pauker au luat atitudinea stabilită de comun acord, împotriva Hotărîrii Plenarei C.C.

Atitudinea tovarăşilor T. Georgescu şi A. Pauker a înlesnit lui V. Luca să pună în practică linia sa antipartinică şi a îngreunat Comitetului Central lupta contra devierii de dreapta. Atitudinea lor împăciuitoristă şi abaterile lor de dreapta sunt strâns legate de faptul că ei au alunecat pe panta aristocratizării, rupându-se de masse.

Plenara C.C. al partidului a luat o poziţie fermă de luptă împotriva primejdiei pe care o constitue împăciuitorismul faţă de oportunism.

Impăciuitorismul nu este decât o formă a oportunismului.

Cu privire la aceasta, tovarăşul Stalin ne învaţă: *„Fapt este că, atunci când se declară război devierii de dreapta, deviatorii de dreapta se travestesc deobicei în împăciuitorişti şi pun partidul într'o situaţie dificilă. Pentru a preîntâmpina această manevră a deviatorilor de dreapta, e necesar să se pună chestiunea unei lupte hotărîte împotriva împăciuitorismului"*. (Stalin, Opere, vol. 12, pag. 24). Aceasta înseamnă că, pentru a zdrobi oportunismul, trebue lichidat împăciuitorismul. Mai cu seamă acum împăciuitorismul faţă de devierea de dreapta este elementul cel mai periculos. In timp ce oportunismul este azi demascat în faţa partidului, împăciuitorismul mai încearcă să se ascundă sub fraze de aparentă recunoaştere a liniei partidului, în scopul de a înşela partidul asupra adevăratului conţinut al devierii şi a activităţii deviatorilor.

Plenara C.C. al P.M.R. — desbătând rapoartele prezentate şi constatând că Vasile Luca a revenit asupra celor recunoscute în plenara precedentă, şi-a călcat angajamentul luat de a aplica fără şovăire linia partidului, s'a ridicat împotriva hotărîrilor Plenarei şi a încercat să târască şi pe alţi membri ai C.C. pe această cale — a hotărît în unanimitate excluderea lui din Comitetul Central şi trimiterea sa în faţa Comisiei Controlului de Partid. Prezidiul Marii Adunări Naţionale l-a scos din funcţia de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri în care rămăsese după scoaterea lui din funcţia de Ministru al Finanţelor.

In ce-l priveşte pe tov. Teohari Georgescu, Plenara a apreciat ca nesatisfăcătoare autocritica pe care şi-a făcut-o şi a hotărît în unanimitate scoaterea tov. Teohari Georgescu din Secretariatul C.C., din Biroul Politic şi Biroul Organizatoric şi trimiterea lui la munca de jos. Prezidiul Marii Adunări Naţionale l-a eliberat din funcţia de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi din aceea de Ministru de Interne.

Plenara, criticând cu severitate greşelile tov. A. Pauker, a hotărît în unanimitate să-i dea un avertisment şi n'a mai reales-o în Secretariatul şi Biroul Politic al C.C. al P.M.R.

In urma criticii făcute de plenară, tov. Ana Pauker a recunoscut unele greşeli săvârşite, luându-şi in faţa plenarei angajamentul de a lupta pentru aplicarea liniei şi hotărîrilor partidului. C.C. a hotărît s'o ajute mai departe să vadă originea abaterilor şi greşelilor sale şi să le recunoască pe deplin

4

Plenara a constatat că desbaterea Scrisorii adresate de C.C. al P.M.R. organizaţiilor de partid şi membrilor partidului a dovedit creşterea nivelului politic şi combativităţii revoluţionare a membrilor de

www.dacoromanica.ro

partid, contribuind la întărirea spiritului critic şi autocritic în organizaţiile partidului. Desbaterea a constituit o ripostă viguroasă dată de întregul partid celor ce au crezut că vor putea slăbi unitatea partidului. Desbaterea scrisorii s'a transformat într'o puternică manifestare a unităţii întregului partid în jurul C.C. în frunte cu tovarăşul Gheorghiu-Dej şi a hotărîrii partidului de a lichida complect devierea de dreapta.

Hotărîrile plenarelor C.C. al partidului din 29 Februarie—1 Martie şi 26—27 Mai sunt expresia devotamentului fără margini al partidului nostru faţă de interesele clasei muncitoare şi ale poporului muncitor, a fidelităţii lui nestrămutate faţă de cauza socialismului, a hotărîrii şi intransigenţei lui în lupta contra duşmanilor poporului.

Înfrângerea devierii de dreapta înseamnă o grea lovitură dată duşmanului dinăuntru şi din afară, înseamna înlaturarea unei mari piedici din calea desvoltării economice, politice şi culturale a ţării şi a ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii, aplicarea fermă a liniei partidului în opera de construire a socialismului în ţara noastră.

Tot ce întăreşte patria noastră, întăreşte lagărul păcii, slăbind totodată lagărul imperialist.

Nu trebue uitat că în condiţiile ascuţirii luptei între lagărul păcii, democraţiei şi socialismului şi lagărul aţâţătorilor la război, în cap cu imperialiştii americani şi englezi, aceştia văd în partidele comuniste şi muncitoreşti unul din principalele obstacole în calea planurilor lor sângeroase şi poartă un interes deosebit oricărei devieri care ar putea slăbi unitatea şi capacitatea de luptă a avantgărzii clasei muncitoare. Deaceea înfrângerea devierii de dreapta înseamnă pentru poporul nostru un mare succes în lupta pentru apărarea păcii.

Nu încape îndoială că hotărîrile luate de partid vor stârni zarvă în tabăra duşmană. Ori de câte ori partidul nostru sau alte partide frăţeşti au luat măsuri de lichidare a abaterilor, de descoperire şi zdrobire a elementelor duşmănoase, duşmanul a urlat. In urletele lui răsună furie neputincioasă. Căci întotdeauna când partidul a luat asemenea măsuri, ele au contribuit la întărirea lui ca partid revoluţionar marxist-leninist, capabil de a face faţă oricăror primejdii şi greutăţi, de a conduce cu succes poporul muncitor pe calea construirii socialismului.

Măsurile luate de Comitetul Central pentru lichidarea abaterii de dreapta dovedesc forţa şi sănătatea partidului nostru, capacitatea lui de a învinge şi lichida abaterea de dreapta şi atitudinea împăciuitorista faţă de ea. Ele sunt menite să întărească şi mai mult unitatea şi disciplina rândurilor partidului. Tovarăşul Stalin ne învaţă că partidul are nevoie de unitate reală, nu formală, iar o unitate reală nu poate exista decât pe o bază principială; ea se obţine nu prin cocoloşirea divergenţelor, ci prin desvăluirea şi lichidarea lor, prin lupta necruţătoare contra abaterilor şi tendinţelor împăciuitoriste, care pun în primejdie unitatea partidului. Partidul se întăreşte prin zdrobirea oportunismului şi împăciuitorismului.

Partidul nostru este bazat pe o disciplină de fier, egală pentru toţi; el nu cunoaşte două discipline, două măsuri — una pentru membrii de rând ai partidului, alta pentru conducători, sau pentru cei cu „merite din trecut". Vorbind despre acei oameni cu merite din trecut, care, deve-

www.dacoromanica.ro

niţi „mari personagii simandicoase", nu socot de datoria lor să execute hotărîrile partidului şi guvernului, surpând astfel baza disciplinei de partid şi de stat, tovarăşul Stalin spune: *„Ei nădăjduesc că Puterea Sovietică, ţinând seama de meritele lor din trecut, nu se va atinge de ei. Aceste personagii înfumurate socot că sunt de neînlocuit şi că pot călca fără teamă hotărîrile organelor de conducere. Ce să facem cu aceşti oameni? Ei trebue înlăturaţi fără şovăire din posturile de conducere, fără a ţine seamă de meritele lor din trecut".* (Stalin: Raportul de activitate al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XVII-lea al Partidului. — Ed. P.M.R. 1951, pag. 184).

Partidul primeşte acum în rândurile sale pe cei mai activi, mai combativi fii ai clasei muncitoare, devotaţi cauzei poporului muncitor, cauzei socialismului. Primirile de noi membri de partid vor duce la îmbunătăţirea compoziţiei sociale a partidului, la întărirea lui în lupta pentru deplina lichidare a oportunismului şi împăciuitorismului.

Noua compoziţie a organelor C.C., alese de Plenara din 26—27 Mai, în frunte cu tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, constitue o chezăşie a unităţii partidului, a creşterii combativităţii lui revoluţionare, a aplicării neşovăitoare a liniei şi hotărîrilor partidului.

Sesiunea XII a Marii Adunări Naţionale, care a avut loc eri 2 Iunie, a hotărît cu entuziasm, în unanimitate, numirea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej în funcţia de Preşedinte al Consiliului de Miniştri, în urma alegerii tov. Dr. Petru Groza ca Preşedinte al Prezidiului Marii Adunări Naţionale.

Alegerea secretarului general al C.C. al P.M.R. în această funcţie de Stat de înaltă răspundere înseamnă întărirea regimului de democraţie populară şi asigură aplicarea cu şi mai mare fermitate a liniei Partidului în munca Statului nostru.

5

Plenara C.C. al P.M.R. din 26—27 Mai a.c. şi desbaterile şi hotărîrile luate înseamnă o cotitură în viaţa partidului nostru.

Desbaterea hotărîrilor plenarei în partid şi orientarea muncii întregului partid pe calea trasată de hotărîrile acestei plenare vor însemna un pas important pe drumul bolşevizării partidului nostru.

Principalele sarcini care stau în faţa partidului nostru pe baza Hotarîrilor plenarei din Mai sunt:

— lupta pentru lichidarea din rădăcini a oportunismului şi a împăciuitorismului faţă de oportunism;

— lupta împotriva oricărei încercări de a slăbi unitatea partidului, pentru întărirea unităţii de monolit a partidului;

— lupta împotriva oricărei devieri care slăbeşte alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea muncitoare, pentru întărirea alianţei, baza regimului de democraţie populară şi chezăşia succesului deplin al construirii socialismului în ţara noastră;

— folosirea curajoasă a criticii şi autocriticii ca armă sigură de întărire a activităţii de partid şi de stat;

— întărirea disciplinei de partid şi lupta împotriva oricărei abateri dela principiile şi disciplina de fier a partidului;

www.dacoromanica.ro

— aplicarea întocmai a Hotărîrilor C.C. al P.M.R. şi ale Consiliului de Miniştri şi întărirea controlului asupra îndeplinirii lor;

— întărirea necontenită a legăturilor partidului cu masele;

— ridicarea vigilenţei revoluţionare pe linie de partid şi de stat, creşterea vigilenţei poporului contra uneltirilor duşmanului de clasă din interior şi din afară, îndreptate împotriva independenţei de stat, a drepturilor şi libertăţilor democratice ale poporului;

— educarea şi promovarea de noi cadre de tip leninist-stalinist, ridicarea nivelului politic-ideologic al membrilor de partid, înarmarea lor cu temeinice cunoştinţe economice;

— întărirea statului prin aplicarea fermă a tuturor legilor şi combaterea oricărei manifestări de slăbire a disciplinei de stat, a tendinţelor de delăsare şi moleşală în îndeplinirea sarcinilor de stat;

— mobilizarea tuturor forţelor pentru împlinirea sarcinilor Planului Cincinal şi a Planului de Electrificare, an de an, trimestru de trimestru şi lună de lună, chezăşia ridicării nivelului material şi cultural al maselor celor ce muncesc dela oraşe şi sate,

— păstrarea cu stricteţe a secretului de partid şi de stat.

Indeplinirea sarcinilor puse de Hotărîrea Consiliului de Miniştri şi a C.C. al P.M.R. cu privire la reforma bănească din 26 Ianuarie 1952 cât şi de Hotărîrea Guvernului şi a Partidului privitor la consolidarea succesului reformei băneşti din 7 Martie 1952 trebue să ocupe locul central în întreaga activitate a organizaţiilor de partid.

Sub conducerea iubitului nostru tovarăş Gheorghe Gheorghiu-Dej, Secretarul General al C.C. al P.M.R., partidul nostru merge cu hotărîre înainte pe drumul aplicării învăţăturii leninist-staliniste despre călirea şi bolşevizarea partidului, pe linia întăririi şi consolidării prieteniei cu Uniunea Sovietică, garanţia sigură a independenţei naţionale şi a suveranităţii noastre de stat.

Lichidând oportunismul şi împăciuitorismul faţă de oportunism, vom întări unitatea de voinţă şi de acţiune a partidului, care călăuzeşte clasa muncitoare şi poporul pe drumul construcţiei socialiste şi al luptei pentru apărarea şi consolidarea păcii, pe drumul luminat de geniul marelui Stalin, conducătorul şi învăţătorul oamenilor muncii din lumea întreagă, slăvitul stegar al păcii, libertăţii şi independenţei popoarelor.

www.dacoromanica.ro

CUVÂNTUL
TOVARĂȘULUI GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ
LA ALEGEREA SA CA PREȘEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIȘTRI AL R.P.R.

Vă mulțumesc pentru înalta cinste și marea răspundere pe care mi-ați acordat-o, numindu-mă în funcția de Președinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române.

Țin să încredințez clasa muncitoare, țărănimea muncitoare, poporul, Partidul Muncitoresc Român și Comitetul său Central, Guvernul Republicii Populare Române și Marea Adunare Națională, că îmi voi îndeplini în mod conștiincios îndatoririle ce decurg din funcțiunea în care am fost numit.

Voi munci cu fermitate și cu tot elanul pentru realizarea politicii partidului și guvernului, de construire a socialismului, de întărire a statului democrației populare și de propășire economică și culturală a poporului nostru, de întărire continuă a prieteniei veșnice și colaborării frățești între poporul român și marele popor sovietic, între Republica Populara Română și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, condusă de marele învățător al oamenilor muncii din lumea întreagă — tovarășul Stalin! **(Aplauze furtunoase, deputații în picioare ovaționează îndelung pentru Uniunea Sovietică. Timp de câteva minute deputații scandează numele tovarășului Stalin).** In această prietenie vedem chezășia independenței naționale a poporului nostru și a suveranității noastre de stat.

Voi lucra cu toată fermitatea pentru realizarea politicii partidului și guvernului, de întarire a prieteniei între Republica Populară Româna și celelalte țări de democrație populară, de luptă pentru apărarea păcii în cadrul marelui front al păcii în frunte cu Uniunea Sovietică, împotriva provocatorilor de război, imperialiștii americano-englezi.

Vă asigur că îmi voi îndeplini cu fermitate îndatoririle în fruntea guvernului, pentru ridicarea la o treapta mai înaltă a vigilenței revoluționare o poporului nostru, și ca nu mă voi abate nici o clipa dela principiile de care este călăuzit Partidul Muncitoresc Român — forța conducatoare în statul de democrație populară — dela principiile marxist-leniniste. **(Aplauze puternice și îndelung repetate).**

www.dacoromanica.ro

TELEGRAMELE SCHIMBATE CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII ZILEI DE 9 MAI 1952

TOVARĂŞULUI IOSIF VISSARIONOVICI STALIN

MOSCOVA-KREMLIN

Iubite Iosif Vissarionovici,

In ziua marii sărbători a poporului român — împlinirea a 75 de ani dela scuturarea jugului turcesc şi proclamarea independenţei de Stat a României în urma victoriei trupelor ruseşti asupra armatei turceşti, Vă trimitem în numele Guvernului Republicii Populare Române, al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român şi al întregului popor al ţarii noastre, un fierbinte salut.

Evenimentul memorabil al istoriei noastre, pe care-l sărbătorim astăzi, este una din stralucitele marturii ale prieteniei şi sprijinului pe care l-a dat poporului român în decursul veacurilor, cu dragoste de frate mai mare, poporul rus. Pe câmpurile de lupta împotriva asupritorilor turci s'a cimentat nobila tradiţie a frăţiei de arme româno-ruse. Toate încercarile claselor exploatatoare din vechea Românie — care au tradat independenţa naţională şi de Stat a României — de a da uitării evenimente dintre cele mai însemnate din istoria României, n'au reuşit să smulgă din sufletul poporului nostru sentimentul de adâncă prietenie şi recunoştinţă pentru marele popor rus eliberator.

Sarbătorirea independenţei de Stat a României coincide cu aniversarea celui mai de seamă eveniment al vremurilor noastre — istorica victorie a glorioaselor forţe armate aie Uniunii Sovietice asupra imperialismului fascist. Ţara noastră datoreaza Armatei Sovietice eliberarea de sub jugul fascismului şi imperialismului. Victoria forţelor armate ale Uniunii Sovietice a adus poporului român, pentru prima oară în framântata sa istorie, adevărata independenţă naţională şi de Stat, a constituit temelia renaşterii naţionale şi desvoltării tuturor forţelor creatoare ale poporului român. Datorita măreţei victorii a Uniunii Sovietice, poporul nostru muncitor şi-a putut lua soarta în propriile mâini; clasa muncitoare, în alianţă cu ţărănimea muncitoare, a izgonit dela putere clasele exploatatoare şi a instaurat puterea populară; oamenii muncii din ţara noastră, călăuziţi de partidul clasei muncitoare, au trecut la construirea socialismului.

In luptele duse de diviziile române, cot la cot cu glorioasele armate sovietice, împotriva hoardelor hitleriste, a renăscut şi s'a îmbogăţit cu un nou conţinut frăţia de arme a popoarelor noastre.

Poporul nostru liber îşi încordează toate puterile pentru a-şi construi o viaţă fericită, pentru a-şi apăra independenţa şi suveranitatea naţională împotriva duşmanilor săi înverşunaţi — imperialiştii americani şi englezi, pentru a apăra împreună cu alte popoare iubitoare de pace, în frunte cu poporul sovietic, bunul cel mai de preţ al omenirii — pacea!

In ziua când sărbătorim aniversarea proclamării independenţei de Stat a României, în Ziua Victoriei asupra fascismului, gândurile şi sentimentele poporului român şi ale tuturor naţionalităţilor din Republica Populară Română se îndreaptă spre acela care întruchipează ideia fraţiei şi libertăţii popoarelor, spre genialul organizator al victoriei asupra imperialismului fascist, stegarul păcii, democraţiei şi socialismului — marele Stalin!

Trăiască frăţeasca prietenie româno-sovietică!

Traiască genialul conducător de popoare, părintele şi cel mai bun prieten al poporului român — Iosif Vissarionovici Stalin!

In numele Guvernului R. P. R.
Dr. P. GROZA

In numele C. C. al P. M. R.
GH. GHEORGHIU-DEJ

www.dacoromanica.ro

PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIȘTRI
AL REPUBLICII POPULARE ROMÂNE,
TOVARĂȘULUI P. GROZA

SECRETARULUI GENERAL AL COMITETULUI CENTRAL
AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN,
TOVARĂȘULUI GH. GHEORGHIU-DEJ

BUCUREȘTI

Rog Guvernul Republicii Populare Române, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român și pe Dumneavoastră personal, să primiți mulțumirile mele pentru salutul prietenesc cu prilejul celei de a 75-a aniversări a proclamării independenței de Stat a României.

Urez poporului român, Guvernului Republicii Populare Române și Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român noi succese în construirea României noi, libere, popular-democratice.

I. STALIN

www.dacoromanica.ro

CUVÂNTARE
ROSTITĂ LA CONGRESUL ÎNVĂȚĂTORILOR DIN R.P.R.

(10 APRILIE 1952)

DE

GH. GHEORGHIU-DEJ

Din însărcinarea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, aduc Congresului învățătorilor un călduros salut.

Felicit cu acest prilej pe învățătoarele și învățătorii care au primit decorații și titlul de învățător emerit pentru merite deosebite în munca de instruire și educare a elevilor, în acțiunea de lichidare a neștiinței de carte și de ridicare a nivelului cultural al masselor muncitoare.

Congresul dumneavoastră constitue un eveniment de seamă în viața publica a țării noastre. El este primul congres de acest fel. Insemnătatea lui constă, înainte de toate, în aceea că reunește delegați ai unuia dintre cele mai numeroase detașamente ale intelectualității noastre — învățătorimea. Față de restul intelectualității, învățatorimea are anumite particularități. Ea vine în contact zilnic cu masse mari populare, îndeosebi la sate.

Statul de democrație populară i-a încredințat învățătorului o misiune înalțătoare, aceea de a forma pe noul cetățean al țării noastre, ziditor al socialismului, de a făuri cadrele noi, necesare construcției socialiste, capabile sa aplice în viața știința și tehnica nouă. Învățătorul are frumoasa și nobila misiune de a lupta pentru stârpirea obscurantismului și înapoierii culturale, de a duce în massele cele mai largi făclia culturii și științei înaintate. Învățătorimea are misiunea patriotică de a crește din tinerii noștri oameni devotați cu trup și suflet poporului muncitor, Patriei noastre, Republica Populară Română, oameni devotați cauzei păcii, educați în spiritul frăției între popoare, al dragostei nețărmurite pentru eliberatoarea și prietena noastră, Uniunea Sovietică, pentru învățătorul oamenilor muncii din întreaga lume, genialul corifeu al științei și culturii, tovarășul Stalin. *(Aplauze puternice. Asistența, în picioare, ovaționează îndelung și scandează numele tovarășului Stalin).*

Aceasta este cu adevărat o misiune frumoasă și înaltă, care cinstește și înnobilează pe acela căruia îi este încredințată. Este o mare satisfacție morală și o mare fericire să dai societății, țării tale, elemente valoroase, culte, luminate, capabile de fapte de ispravă. Această satisfacție înaltă în-

www.dacoromanica.ro

locuește cu prisosință unele mici satisfacții de ordin personal, de care este adeseori lipsit învățătorul din mediul rural, spre deosebire de locuitorii marilor centre orășenești. Ce-i drept, această deosebire este inevitabilă deocamdată, când procesul de ștergere a deosebirilor dintre oraș și sat este abia la primele sale începuturi. Partidul și guvernul nostru fac și vor face toate sforțările pentru a crea învățătorului, în special celui dela sate, condiții cât mai bune de trai și de activitate pedagogică. *(Aplauze)*. Partidul și guvernul dau o înaltă apreciere muncii rodnice pe care o duc cu modestie și abnegație zecile de mii de învățători, răspândiți pe tot întinsul țării noastre. Numai o parte dintre ei sunt membri ai partidului nostru. Dar, în marea lor massă, ei au menirea de a duce în popor cuvântul partidului, ei introduc în viață politica statului de democrație populară.

De bună seamă, pentru a-și îndeplini cu cinste misiunea, învățătorul trebue să fie el însuși bine pregătit, să aibă bune cunoștințe științifice și pedagogice. Aceste cunoștințe trebue să aibă la bază o cultură generală, și nu orice cultură, ci o cultură cu adevărat progresistă, care ajută omenirea să meargă înainte, — o cultură care se inspiră din învățăturile marxism-leninismului.

Menirea acestui congres este de a ajuta pe învățători în munca minunată pe care o duc pentru desfășurarea cu succes a revoluției culturale, de a da un avânt puternic muncii de ridicare a nivelului cultural și profesional al masselor de învățători, de a determina o cât mai activă participare a învățătorimii la activitatea obștească pe tărâmul construcției socialiste și îndeosebi al culturalizării masselor largi ale poporului ; de a pune în centrul preocupărilor învățătorimii însușirea învățăturii marxist-leniniste, deschizătoare de largi orizonturi. *(Aplauze)*.

Cunoașteți împrejurările internaționale în care are loc acest congres. Problema care preocupă în cel mai înalt grad popoarele iubitoare de pace și libertate este problema apărării păcii, împotriva atâțătorilor unui nou război mondial — imperialiștii americani și englezi. Lagărului războinic, în frunte cu Statele Unite ale Americii, i se opune forța mereu crescândă a lagărului păcii, în frunte cu puternica Uniune Sovietică, care are scrise pe drapelul ei luminoasele cuvinte ale tovarășului Stalin : „Pacea va fi menținută și consolidată dacă popoarele vor lua în propriile lor mâini cauza menținerii păcii și o vor apăra până la capăt" [1].

In timp ce propaganda imperialistă caută din răsputeri să provoace psihoza războinică, oamenii simpli de pe tot globul salută cu profundă satisfacție răspunsurile clare și categorice date recent de tovarășul Stalin la întrebările cu privire la situația internațională. Tovarășul Stalin a caracterizat în mod concis și profund calea coexistenței pașnice a capitalismului și comunismului, arătând că o conviețuire pașnică a capitalismului și comunismului este pe deplin posibilă atunci când există de ambele părți dorința de a colabora, când există voința de a-și îndeplini obligațiile asumate, când se respectă principiile egalității și neamestecului în treburile interne ale altor state.

In actualele împrejurări internaționale apare cu o deosebită claritate contrastul puternic dintre lumea capitalismului și lumea socialismului.

Tovarășul Stalin ne învață că trăsăturile principale ale legii econo-

[1] I. Stalin, *Interviewul acordat corespondentului ziarului „Pravda"*, ed. P.M.R., 1951, p. 14.

www.dacoromanica.ro

nice de bază a capitalismului contemporan sunt asigurarea unui profit capitalist maximal, prin exploatarea, ruinarea şi sărăcirea majorităţii populaţiei din ţara respectivă, prin înrobirea şi jefuirea sistematică a popoarelor din alte ţări, în special ale ţarilor înapoiate, şi, în sfârşit, prin razboaie şi militarizarea economiei naţionale, utilizate pentru asigurarea profiturilor celor mai mari.

In Statele Unite ale Americii, ca şi în alte ţări imperialiste, cu preţul înfometării masselor populare, al asupririi propriului popor şi al subjugării altor popoare, se cheltuesc sume uriaşe pentru înarmări, pentru ducerea criminalului război agresiv în Coreea, pentru înnăbuşirea luptei de eliberare a popoarelor coloniale. Goana înarmărilor aduce profituri colosale magnaţilor monopolişti americani. Poporului muncitor din Statele Unite ale Americii, goana înarmărilor i-a adus şomajul şi nesiguranţa zilei de mâine, inflaţia şi scăderea continuă a nivelului de trai. Pentru nevoile culturale ale populaţiei, fabricanţii de armament nu găsesc fonduri ; chiar după statistici oficiale, Statele Unite ale Americii au ajuns să aibă milioane de analfabeţi.

Şi mai grea este situaţia celorlalte ţări capitaliste. Aşa numitul pact al Atlanticului şi planul Marshall — arme ale politicii expansioniste şi agresive a imperialismului american — au adus aceste ţări într'o stare economico-financiară dezastruoasă. In Anglia se secătuesc rezervele de aur, este gâtuită industria civilă, o serie de ramuri ale industriei naţionale, îndeosebi cele producătoare de mărfuri de larg consum, cum este industria textilă, sunt lovite de o criză gravă.

In Franţa şi Italia bântue haosul economic, inflaţia şi şomajul. Lovite de expansiunea economică americană, se închid numeroase întreprinderi ale industriei naţionale franceze şi italiene. Jugul fiscal, mizeria masselor, criza de locuinţe devin tot mai apăsătoare.

O cruntă mizerie, foamete şi teroare domnesc în Iugoslavia, vândută imperialiştilor americani de clica de spioni şi asasini Tito-Rankovici.

Politica de discriminare faţă de U.R.S.S., de China, de ţările de democraţie populară, dictată de imperialiştii americani lacheilor lor din guvernele marshallizate, loveşte nu numai în interesele oamenilor muncii, dar şi în cele ale întreprinzătorilor şi duce la pierderea unor avantajoase pieţi de comerţ exterior.

Se ascut necontenit contradicţiile dintre ţările capitaliste. Totodată creşte avântul luptei revoluţionare a oamenilor muncii din ţările capitaliste, şi al luptei de eliberare naţională a popoarelor din ţările coloniale şi semicoloniale.

Cu totul alta este situaţia în lagărul socialismului şi păcii. Trăsăturile esenţiale ale legii economice de bază a socialismului, ne învaţă tovarăşul Stalin, sunt : asigurarea satisfacerii maximale a necesităţilor materiale şi culturale, în permanentă creştere, ale întregii societăţi, prin creşterea şi perfecţionarea neîntreruptă a producţiei socialiste, pe baza tehnicii celei mai înaintate.

O vie ilustrare a acestei legi o constitue realizările grandioase ale Uniunii Sovietice, care, ducând o consecventă politică de apărare a păcii, ridică grandioase construcţii ale comunismului, pune în aplicare noi şi noi masuri de ridicare a standardului de viaţă al populaţiei, obţine noi şi noi succese pe calea înfloririi culturii şi a ştiinţei, succese printre care un loc

www.dacoromanica.ro

de cinste îl ocupă cele ale școlii sovietice de toate gradele, în care învață peste 40.000.000 de elevi și studenți.

Acesta este exemplul admirabil care călăuzește, în munca de construire a socialismului, țara noastră, ca și celelalte țări de democrație populară. *(Aplauze puternice)*.

Partidul Muncitoresc Român și guvernul Republicii Populare Române mobilizează poporul întreg la lupta pentru îndeplinirea cu succes a planului cincinal, pentru industrializarea și electrificarea țării, pentru transformarea socialistă a agriculturii pe baza mecanizării ei, pentru continua creștere a nivelului de trai al celor ce muncesc. Promovarea culturii, desvoltarea școlii de toate gradele fac parte integrantă din politica de construire a socialismului, dusă de partidul și guvernul nostru.

Partidul și guvernul au luat în ultima vreme o serie de măsuri cu caracter economico-financiar, printre care cea mai importantă o constitue reforma bănească și reducerile de prețuri. Realizarea cu deplin succes a reformei bănești a dus la întărirea puterii de cumpărare a leului, la creșterea salariului real, la intensificarea schimbului de mărfuri între oraș și sat, la îmbunătățirea aprovizionării celor ce muncesc. Reforma bănească a creat condițiile favorabile unui avânt și mai mare în toate domeniile economiei noastre naționale. Ea deschide perspectiva aprovizionării populației cu mărfuri de larg consum — alimentare, textile și altele — în cantități din ce în ce mai îndestulătoare, a desființării sistemului de aprovizionare pe cartele și introducerii sistemului de prețuri unice.

Pentru atingerea acestor obiective este necesară realizarea unei serii de sarcini care vă sunt cunoscute din recenta Hotărîre a guvernului și partidului cu privire la consolidarea succesului reformei bănești. Creșterea producției industriale și sporirea continuă a productivității muncii, mărirea producției-marfă în agricultură, întărirea legăturilor de producție și de schimb între oraș și sat, respectarea obligațiilor față de stat ocupă un loc de frunte printre aceste sarcini.

Se prevede un an agricol bun. Avem condiții prielnice unei recolte bune. Trebue mobilizată întreaga țărănime muncitoare pentru ca niciun petec de pământ să nu rămână necultivat, pentru ca toate culturile să fie bine îngrijite, iar toate lucrările agricole să se desfășoare în termen și în bune condiții. Depinde de efortul organizat și perseverent al oamenilor muncii, ca să avem anul acesta o recoltă îmbelșugată, ca să putem aproviziona pe oamenii muncii cu mai multă pâine, mai multă carne, mai multe grăsimi vegetale și animale, mai mult zahăr.

Putem spune cu siguranță, cu încredere în forțele poporului muncitor, ale clasei muncitoare, ale partidului nostru, că ceeace ne-am propus în domeniul imbunătățirii traiului celor ce muncesc vom realiza, așa cum și până acum am realizat toate cele ce ne-am propus, ridicând noi întreprinderi și centrale electrice, construind Canalul Dunăre—Marea Neagră, construind noi drumuri, căi ferate, așezăminte de cultură. *(Aplauze puternice)*.

Tovarăși și tovarășe,

In domeniul învățământului public, ca și în alte domenii, sau chiar într'o măsură mai mare decât în alte domenii, regimul burghezo-moșieresc a lăsat țării noastre o grea și tristă moștenire. Clasele exploatatoare

www.dacoromanica.ro

nu erau interesate să dea o largă desvoltare şcolii. Fabricanţilor şi moşierilor din ţara noastră nu le trebuia lichidarea analfabetismului. Ei nu erau interesaţi în culturalizarea masselor populare, deoarece aceasta ar fi dus la o creştere a conştiinţei masselor, la intensificarea luptei lor pentru un trai mai bun. Clasele exploatatoare n'aveau nevoie de un popor cult, ci de robi supuşi, care să lucreze pentru ele. Interesul lor pentru şcoală şi cultură se limita la acele cunoştinţe pe care trebuia să le aibă omul muncitor dela oraş şi dela sat pentru a putea munci cu mai mult randament în interesul capitaliştilor, moşierilor şi al statului lor.

Sub regimul burghezo-moşieresc ţara noastră număra peste 4 milioane de analfabeţi şi semianalfabeţi. După datele oficiale de atunci, cu mult micşorate, numai în anul 1933 peste 1.000.000 de copii de vârstă şcolară nu puteau urma şcoala şi îngroşau astfel numărul neştiutorilor de carte.

Vorbind despre activitatea şcolară din 1933, anul sângeroasei represiuni dela Griviţa, un fost ministru de instrucţie publică al guvernului burghezo-moşieresc de atunci a fost nevoit să recunoască că o „frecvenţă atât de îngrijorător scăzută a elevilor face iluzoriu întreg învăţământul primar la sate". Politica şcolară a burgheziei şi moşierimii consta în restrângerea numărului şcolilor, în reducerea sumelor destinate învăţământului şi cadrelor didactice.

Învăţătorii şi profesorii nu primeau cu lunile salariul lor de mizerie. Mulţi dintre dumneavoastră îşi amintesc de flagelul şomajului, care apăsa pe învăţători şi profesori. După o statistică parţială, întocmită în 1933 de Asociaţia generală a licenţiaţilor universitari din România, dintre profesori 5% ocupau posturi sigure, 63% ocupau posturi întâmplătoare, iar 32% erau şomeri.

Cu excepţia unui număr restrâns de elemente mai înstărite, pentru care şcoala nu constituia o preocupare, marea massă a învăţătorilor a fost ţinută în mizerie de toate guvernele burghezo-moşiereşti care s'au perindat la cârma ţării, oricare era firma lor politică.

Nu s'ar putea spune, totuşi, că partidele burgheze n'au manifestat un anumit „interes" pentru învăţătorime. Dar acesta nu era interesul pentru condiţiile lor de viaţă sau pentru propăşirea învăţământului public, ci interesul pentru captarea voturilor învăţătorimii în preajma diferitelor alegeri şi pentru specularea în interese politicianiste reacţionare a influenţei pe care o avea învăţătorul în rândurile populaţiei.

Clasele exploatatoare ştiau că învăţătorul este respectat de populaţia ţărănească, că la învăţător ţăranul vine să ceară sfat ; deaceea toate partidele burghezo-moşiereşti — liberalii, naţional-ţărăniştii, cuziştii, legionarii şi alţii — au căutat, prin demagogia cea mai abjectă, să câştige învăţătorimea de partea lor, pentru ca prin ea să câştige şi să amăgească massele ţărăneşti. Exploatând starea materială mizeră a învăţătorimii, partidele burghezo-moşiereşti împărţeau la dreapta şi la stânga promisiuni demagogice, pe care le uitau a doua zi după instalarea lor la putere.

Deosebit de desgustătoare era demagogia fasciştilor legionari, care — alături de lozinci menite să înşele şi să desorienteze ţărănimea, ca, „omul şi pogonul" — se străduiau să prindă intelectualitatea şi îndeosebi învăţătorimea în mrejele misticismului şi obscurantismului, ale cultului crimei şi al morţii.

www.dacoromanica.ro

In aceste grele condiții materiale și spirituale, în acest climat de decadență a culturii, învățătorii — deveniți obiect al demagogiei partidelor burghezo-moșierești, divizați între diferite partide reacționare — erau îndepărtați dela misiunea lor adevărată de răspânditori ai științei, culturii și luminii. Cei mai luminați dintre învățători au luptat cu mult curaj împotriva acestor condiții vitrege. Se găsesc în arhive sute și mii de memorii de ale învățătorilor: memorii cu privire la ravagiile analfabetismului, cu privire la grelele condiții materiale care împiedicau pe fiii de țărani să urmeze școala, cu privire la nevoile școlilor sătești, date uitării de guvernele burghezo-moșierești. Acești dascăli luminați merită sentimentele de recunoștință și căldură pe care mai fiecare om al muncii le nutrește pentru școala unde a învățat în copilărie. Care dintre noi nu s'a apropiat cu un sentiment de emoție și de duioșie de fosta lui școală, care dintre noi nu-și amintește cu drag școala și pe cei care l-au învățat carte! Cu toate condițiile grele din acea vreme, cu toate metodele câteodată barbare de educație, care se practicau în școala veche, aceste amintiri bune și această recunoștință pentru cei care ne-au învățat sunt vii în sufletul fiecăruia dintre noi. *(Aplauze puternice)*.

Tovarăși și tovarășe,

In situația școlii, în situația învățătorimii și în conținutul învățământului s'a petrecut o schimbare hotărîtoare după eliberarea țării noastre de către Armata Sovietică, după răsturnarea regimului burghezo-moșieresc de către oamenii muncii, conduși de Partidul Comunist Român. Regimul de democrație populară arată, dela instaurarea lui, cel mai mare interes pentru desvoltarea învățământului public și culturalizarea maselor, pentru pregătirea viitorilor cetățeni, constructori conștienți ai socialismului. La baza concepției regimului de democrație populară asupra învățământului, asupra educației tineretului, stă nu cultul morții, ci cultul vieții, cultul muncii creatoare, cultul luptei dârze pentru fericirea poporului. *(Aplauze)*.

Pentru a păși la construirea socialismului a fost nevoie să se schimbe fundamental principiile de organizare a școlii, de orientare a învățământului și de îndrumare a cadrelor didactice.

Partidul nostru a înfăptuit reforma învățământului, care marchează hotarul dintre școala veche, burgheză, și școala nouă, a regimului de democrație populară.

Reforma învățământului a deschis larg porțile școlii pentru copiii oamenilor muncii.

Guvernul a sporit din an în an fondurile bugetare destinate învățământului public.

In bugetul votat recent de Marea Adunare Națională se prevăd pentru acțiuni social-culturale peste 5.300.000.000 de lei noi, sau 106 miliarde de lei vechi. Această sumă reprezintă un spor de 19,4% față de anul 1951 și 17,5% din totalul cheltuielilor bugetare ale R.P.R. pe anul 1952. Aproape 40% din această sumă sunt destinate pregătirii cadrelor necesare construirii socialismului. *(Aplauze)*.

Sute de mii de foști neștiutori de carte au absolvit cursurile de alfabetizare cu durata de doi ani, iar în primul nostru plan de cinci ani analfabetismul va fi pe deplin lichidat. S'au înființat câteva mii de noi școli

www.dacoromanica.ro

elementare. In anul şcolar 1951/1952 sunt cuprinşi în învăţământ 96% din numărul copiilor de vârstă şcolară.

Sub regimul burghezo-moşieresc, minorităţilor naţionale le era răpit dreptul la şcoală în limba maternă. Aplicarea de către regimul de democraţie populară a politicii naţionale leninist-staliniste se oglindeşte în cele peste 3.500 de şcoli elementare şi medii, precum şi în institutele de învaţământ superior, în care predarea se face în limba maternă a minorităţilor naţionale.

Prin grija partidului şi guvernului, între anii 1948—1951 s'au întocmit şi tipărit 590 de manuale şcolare noi, într'un tiraj de aproape 28 milioane de exemplare, dintre care aproape 3 milioane de exemplare în limba maternă a minorităţilor naţionale.

Pentru ca tânăra generaţie să-şi poată îmbogăţi cunoştinţele prin însuşirea înaintatei culturi sovietice, prin reforma învăţământului s'a introdus în programul şcolii studiul limbii ruse, începând din clasa a IV-a elementară.

Prin reforma învăţământului s'au creat forme noi de învăţământ: şcoli de doi ani pentru muncitori, şcolile profesionale ale rezervelor de muncă, şcolile tehnice medii, noi institute superioare de învăţământ. S'au creat recent Institutul de ştiinţe pedagogice de pe lângă M.I.P. şi Institutul pentru perfecţionarea cadrelor didactice.

Invăţământul nostru superior cuprinde 55.000 de studenţi, viitori constructori de maşini electrice necesare electrificării ţării, constructori de maşini grele, de care au nevoie întreprinderile noastre metalurgice, siderurgice, petrolifere etc., viitori economişti, agronomi, zootehnicieni, istorici, profesori, literaţi.

Prin Hotărîrea din 16 August 1951 a partidului şi guvernului, s'au îmbunătăţit condiţiile de trai şi de muncă ale cadrelor didactice din învăţamântul elementar şi mediu.

Partidul şi guvernul au luat hotărîrea de a clădi la Bucureşti un centru universitar, care va cuprinde o nouă clădire a Universităţii „C. I. Parhon", precum şi clădiri pentru un număr de Institute tehnice de învăţământ superior: energetică, metalurgie, chimie, construcţii, etc.

Actualmente se elaborează un vast plan de durată pentru pregătirea prin şcoală a cadrelor necesare în toate domeniile construcţiei socialiste, plan care va fi supus aprobării Comitetului Central şi guvernului. S'a depus o muncă intensă în vederea elaborării planurilor şi programelor de învăţământ — la toate obiectele pentru şcolile de toate gradele şi de tipuri diferite — după model sovietic. Continuă munca de profilare a învaţământului superior şi a învăţământului mediu tehnic.

Aceste fapte ilustrează grija partidului şi a guvernului pentru şcoală şi cultură, pentru formarea de cadre noi, pentru educarea tinerei generaţii de ziditori ai socialismului.

Statul şi partidul încredinţează învăţătorilor milioanele de cetăţeni de mâine; le încredinţează misiunea de a forma, începând cu şcoala elementară, cetăţeni de tip nou, oameni noi ai societăţii socialiste. Ce răspundere mare pentru învăţători şi totodată ce cinste înaltă!

In lucrările sale, marele Stalin ne avertizează împotriva „diletanţilor şi atotştiutorilor" şi ne învaţă că societăţii socialiste îi trebue oameni culţi,

www.dacoromanica.ro

având cunoștințe științifice solide, capabili să devină buni specialiști, oameni folositori societății în orice domeniu vor lucra.

Elevii pe care-i creșteți astăzi în școală vor fi mâine stahanoviști, tehnicieni, pedagogi, savanți. Școala este izvorul principal de cadre pentru construirea socialismului. Deaceea este necesar ca școala noastră să predea elevilor cunoștințe științifice în legătură indisolubilă cu practica, cu activitatea în producție.

In acest sens, încă în 1920 Lenin cerea școlii sovietice „de a pune ca sarcină *necondiționată* trecerea *imediată* la învățământul *politehnic*, de a face de îndată *pașii* imediat accesibili *înspre învățământul politehnic*" [1]. In continuare, Vladimir Ilici Lenin dădea o serie de indicații asupra sarcinilor educației politehnice, anume de a da elevilor o serie de *noțiuni fundamentale:* despre electricitate, despre aplicarea electricității în industria *mecanică* și *chimică,* despre planul de electrificare (Goelro); elevii să frecventeze de cel puțin 1—3 ori o instalație electrică, uzine, sovhozuri; să cunoască elementele agronomiei etc. Cadrelor noastre didactice aceste indicații ale lui Lenin trebue să le servească drept călăuză în activitatea lor pedagogică-educativă.

Învățătorul trebue să educe pe elevi în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar, în spiritul luptei împotriva dușmanilor interni și externi ai regimului de democrație populară.

Trebue să se acorde o deosebită atenție studierii în școli a limbii române, făurită de popor prin eforturile a zeci de generații; a literaturii progresiste, clasice și contemporane, care oglindește năzuințele poporului, lupta și cuceririle sale; a istoriei României, care înfățișează lupta de veacuri a poporului pentru libertate.

Învățătorii și profesorii trebue să cultive mândria națională pentru tradițiile revoluționare, progresiste ale poporului nostru, interesul și dragostea pentru opera lui Nicolae Bălcescu, Victor Babeș, Gheorghe Marinescu, Aurel Vlaicu, pentru operele realiste ale unor scriitori și artiști ca Mihail Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, Gheorghe Coșbuc, Teodor Aman, Nicolae Grigorescu.

Tineretul nostru trebue învățat să cunoască și să iubească minunatele frumuseți și bogății ale țării noastre. Pământul Patriei noastre ne oferă tot ceeace trebue pentru a face viața omului bogată și fericită. Avem câmpii mănoase, al căror rod poate fi înzecit. In măruntaiele pământului nostru se găsesc: petrol, fier, cărbune și alte comori încă necercetate. Avem căderi de apă, a căror putere, încă neîmblânzită, poate pune în mișcare sute de uzine pe întreg întinsul țării. Să înarmăm pe tinerii fii ai Patriei noastre cu puterea științei, să aprindem în sufletul fiecărui tânăr mândria de stăpân al acestor bogății nesecate și râvna de a le pune în slujba poporului, pentru binele omului, pentru înflorirea Patriei noastre. *(Aplauze prelungite).*

In procesul învățământului trebue acordată o mare atenție cunoașterii neprețuitelor valori ale culturii sovietice, studierii limbii ruse, a cărei cunoaștere ne dă putința de a citi în original operele nemuritoare ale lui Lenin și Stalin, operele lui Pușchin, Tolstoi, Gorchi. Școala trebue să cultive sentimentul de prietenie și colaborare frățească cu marele popor so-

[1] V. I. Lenin, *Opere*, vol. 30, ed. a 3-a rusă, p. 419.

www.dacoromanica.ro

vietic, dragostea față de glorioasa Uniune Sovietică, care ne-a eliberat și ne ajută să ne clădim Patria noastră socialistă, față de cel mai bun prieten al poporului nostru, tovarășul Stalin. *(Aplauze puternice. Congresiștii ovaționează îndelung pentru Uniunea Sovietică și marele Stalin).*

Tovarăși și tovarășe,

Vorbind despre rolul social al învățătorilor, în cuvântarea ținută în 1918 la Congresul învățătorilor internaționaliști din toată Rusia. marele Lenin a spus:

„Armata învățătorilor și profesorilor trebue să-și pună sarcini culturale gigantice și, în primul rând, trebue să devină armata principală a învățământului socialist". Insă — continuă marele Lenin — „nu te poți limita la cadrul îngust al activității didactice. Cadrele didactice trebue să se contopească cu întreaga massă muncitoare care luptă. Sarcina pedagogiei noi este de a lega activitatea didactică de sarcina organizării socialiste a societății" [1]. Această sarcină de a lega activitatea didactică de sarcina organizării socialiste a societății o are și învățătorimea din țara noastră.

Învățătorului îi revine un rol de seamă în lămurirea țărănimii muncitoare asupra avantajelor mecanizării agriculturii, ale întovărășirilor de lucrare în comun a pământului, asupra superiorității gospodăriilor agricole colective.

Învățătorul trebue să fie exemplu în îndeplinirea obligațiilor cetățenești față de stat și să lumineze țărănimea muncitoare asupra obligației patriotice de a respecta cu sfințenie legile Republicii Populare Române, mobilizând țărănimea săracă și mijlocașă la lupta împotriva chiaburimii — exploatatoarea țărănimii muncitoare.

„Să devină una din verigile care unesc massele țărănești cu clasa muncitoare — iată sarcina principală a învățătorului dela sat, dacă vrea într'adevăr să servească cauza poporului său, cauza libertății și independenței poporului" [2] — a spus în 1925 tovarășul Stalin cu prilejul Congresului învățătorilor din Uniunea Sovietică.

Învățătorul are un mare rol în răspândirea cunoștințelor științifice în popor, în lupta împotriva misticismului și prejudecăților, împotriva stării de înapoiere culturală, lăsată moștenire de regimul burghezo-moșieresc. Învățătorul trebue să considere ca o obligație de onoare de a fi în fruntea luptei pentru îndeplinirea prevederilor planului cincinal, cu privire la lichidarea completă a neștiinței de carte în Republica Populară Română.

La îndeplinirea tuturor acestor sarcini, în interiorul și în afara școlii, sunt chemați să participe zecile de mii de profesori și de învățători din școlile Republicii Populare Române.

In multe școli au apărut în ultimii ani învățători noi, crescuți de regimul de democrație populară. Acesta este un fenomen îmbucurător, dar noii învățători reprezintă o minoritate față de marea massă a învățătorimii, care s a format la școala burgheză, în perioada când burghezia și moșierimea erau clase dominante, și care a fost hrănită cu ideile reacționare ale culturii burgheze.

---

[1] V. I. Lenin, *Opere*, vol. 27, ed. a 4-a rusă, p. 409
[2] I. Stalin, *Opere*, vol. 7, ed. P.M.R., 1950, p. 3.

www.dacoromanica.ro

Pentru a-și putea îndeplini misiunea, pentru a-și putea duce la bun sfârșit sarcinile, massa învățătorilor nu are decât un singur drum: acela al lichidării vechilor vederi burgheze asupra școlii, asupra metodologiei, al lichidării concepției burgheze asupra lumii și vieții. *(Aplauze puternice).*

Fără îndoială că însușirea concepției marxist-leniniste asupra lumii nu este un proces ușor, ci unul îndelungat și adesea anevoios, un proces care dă naștere unei lupte chiar în conștiința oamenilor, educați în vechile concepții și în vechea mentalitate. Dar, la întrebarea dacă învățătorii formați la școala veche pot să-și asimileze concepția marxist-leninistă, dacă ei pot să se elibereze de balastul vechilor concepții, dacă au condițiile necesare pentru aceasta, trebue să răspundem categoric: da. Aceste condiții există. Învățătorii au aptitudinile intelectuale necesare pentru aceasta, au condiții noi, mult îmbunătățite, de muncă și de trai. La putere nu se mai află burghezia și moșierimea retrogradă, obscurantistă, ci clasa cea mai avansată a societății, clasa muncitoare, care și-a pus ca scop să construiască socialismul și să lichideze clasele exploatatoare. Învățătorimea se bucură de sprijinul permanent al clasei muncitoare. Așa dar există condițiile materiale, politice și morale favorabile pentru ca perioada de asimilare a concepției științifice asupra lumii să fie cât mai scurtă. Însușirea învățăturii marxist-leniniste, conștiința superiorității ei covârșitoare, dă o înaltă satisfacție spirituală oricărui om de cultură cinstit. Un astfel de om de cultură, chiar fără a fi membru de partid, pe măsura creșterii conștiinței sale și pe măsura însușirii marxism-leninismului se apropie de partid — detașament care cuprinde elementele cele mai avansate ale societății — și devine un militant pentru marea cauză a lui Marx, Engels, Lenin și Stalin.

In ultimii ani s'au tradus în românește numeroase lucrări ale clasicilor marxism-leninismului. Tezaurul nesecat al științei marxist-leniniste se află astfel la îndemâna oricui. Să-l folosiți din plin, tovarăși și tovarășe, pentrucă în măsura în care veți pune stăpânire pe el veți putea lua parte din ce în ce mai activ și cu mai mult succes la construirea societății socialiste, la făurirea culturii socialiste în conținut și naționale în formă, la înflorirea și propășirea Patriei noastre. *(Aplauze puternice).*

Există vreo forță care să poată împiedica dragostea și dorința învățătorimii de a se avânta spre culmile științei marxist-leniniste? Nu există asemenea forță! Dacă mai sunt printre învățători unii care se cramponează de ideologia burgheză retrogradă, elemente prinse în păienjenișul obscurantismului și al misticismului, al naționalismului și cosmopolitismului, apoi aceștia nu formează decât o minoritate infimă de oameni avuți, interesați în restaurarea vechilor stări de lucruri, nepăsători față de interesele culturii, față de școală și față de luminarea poporului. Fiind în număr restrâns față de marea massă a intelectualității învățătorești, ei nu pot constitui o piedică serioasă pentru aceste masse, și nu va fi necesar un efort prea mare pentru combaterea și îndepărtarea lor, odată ce marea massă a învățătorilor a luat în serios misiunea sa de factor activ al vieții publice.

Învățătorimea, legată de popor și devotată poporului, trebue să lupte pe întregul front, pe frontul ridicării nivelului învățământului, al creșterii de cadre noi pentru industrie, agricultură, comerț, cooperație, pentru di-

www.dacoromanica.ro

feritele sectoare ale vieții culturale, să lupte pentru lichidarea analfabetismului și răspândirea culturii în masse. Învățătorii au datoria să lupte împotriva moravurilor vechii societăți și împotriva elementelor retrograde, obscurantiste din rândurile proprii, care încearcă să frâneze mersul înainte al învățământului, profitând de buna credință a oamenilor cinstiți, de libertățile regimului de democrație populară, de lipsa de vigilență și de combativitate a unora dintre învățători.

Cu voință și perseverență, îndreptându-ne cu hotărîre spre izvoarele marxism-leninismului, călăuzindu-ne de dragostea pentru cultură, pentru popor, vom ieși victorioși din această luptă. *(Aplauze puternice).*

Cunoașterea temeinică a științei marxist-leniniste, a adevărului științific despre natură, viață, societate, este necesară pentru aprofundarea oricărei ramuri a științei — fizica, chimia, matematica, fără să mai vorbim de istorie, limbă, literatură. Materialismul dialectic este călăuza sigură a omului de știință. Numai această concepție permite studierea lucrurilor și fenomenelor în mișcarea, desvoltarea și transformarea lor și nu o prezentare scolastică, înțepenită a acestora. In știință se desfășoară o luptă ascuțită între materialism și idealism, lupta împotriva concepțiilor idealiste, pentru triumful materialismului. Aceasta este însăși lupta pentru progresul științei. Deaceea sarcina combaterii vederilor reacționare, idealiste, în diferite ramuri ale științei trebue să preocupe în cel mai înalt grad pe profesorii și învățătorii noștri de diferite specialități.

Marile desbateri științifice din Uniunea Sovietică în jurul problemelor filosofiei, lingvisticii, biologiei și fiziologiei, descoperirile remarcabile ale savanților sovietici în domeniul structurii materiei vii, al structurii atomului, al cosmogoniei, constitue izvoare de prețioase învățăminte pentru cadrele noastre științifice și didactice. Uniunea Sovietică este centrul științei și culturii universale.

Trebue să relevăm îndeosebi marele rol pe care-l joacă în desvoltarea a numeroase ramuri ale științei (filosofie, lingvistică, istorie și altele) geniala lucrare a tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii", lucrare care marchează un nou pas în desvoltarea materialismului dialectic. Ridicându-se împotriva tendințelor de înnăbușire a criticii în știință, tovarășul Stalin proclamă în această lucrare lupta de opinii pe tărâm științific drept forță motrice de desvoltare a științei. Această indicație a tovarășului Stalin trebue să servească drept un îndemn puternic pentru oamenii de știință și cultură din țara noastră în lupta lor împotriva opiniilor reacționare, antiștiințifice, în domeniul filologiei, fizicii, chimiei, biologiei, științei medicale și al altor discipline științifice. *(Aplauze puternice).*

Prin contactul viu, permanent pe care-l are învățătorul cu massa populației, în special a populației sătești, el întâlnește la fiecare pas formele cele mai grosolane ale concepțiilor idealiste, obscurantiste și mistice. Sarcina învățătorului este de a combate misticismul și prejudecățile, de a explica fenomenele naturii, de a răspândi adevărul științific asupra originii pământului, vieții și a omului. Cunoașterea acestor adevăruri trebue să contribue la mobilizarea oamenilor muncii și îndeosebi a tineretului la munca constructivă, creatoare, pentru construirea unei vieți fericite, nu pe lumea cealaltă, ci pe lumea asta. Se știe că, pentru a ține în jug pe muncitori și țărani, moșierii și capitaliștii dădeau celor flămânzi

www.dacoromanica.ro

și goi, în locul lichidării suferințelor și lipsurilor de pe această lume, numai speranța într'o fericire pe lumea cealaltă.

Noi, comuniștii, luptăm pentru a făuri fericirea pe pământ. In activitatea noastră ne întemeiem pe cunoașterea legilor naturii și societății, și ne călăuzim de ele în interesul fericirii și bunei stări a oamenilor muncii.

Drumul pe care sunt chemați să meargă învățătorii — și, în general, intelectualii devotați poporului — este drumul participării active la făurirea acestei vieți fericite pe care ne-o aduce construirea socialismului în patria noastră. *(Aplauze puternice.)*

Să vă slujească drept exemplu tipul sovietic al învățătorului, cu temeinicia de cunoștințe care îl caracterizează, cu conștiinciozitatea și modestia lui, cu devotamentul său nemărginit față de popor, față de cauza lui Lenin și Stalin. Studiați cu perseverență experiența admirabilă a școlii sovietice, adevărat focar al științei și culturii, făuritoarea minunatelor generații de constructori ai socialismului și comunismului.

Faceți ca acest congres să aducă o contribuție nouă la desvoltarea școlii noastre, chemată să pregătească omul cu o înaltă cultura, omul societății socialiste, pe care o construim.

Fiți la înălțimea sarcinii de cinste pe care v'o încredințează poporul muncitor, guvernul Republicii Populare Române, Partidul Muncitoresc Român.

Spor la muncă Congresului învățătorilor în slujba poporului muncitor, a socialismului și a păcii, în slujba răspândirii culturii înaintate în popor, în slujba fericirii poporului! *(Aplauze puternice și îndelung repetate. Congresiștii, în picioare, ovaționează cu entuziasm, scandând numele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej).*

www.dacoromanica.ro

O NEPREȚUITĂ ARMĂ IDEOLOGICĂ*)

DE

LEONTE RĂUTU

MEMBRU AL C. C. AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

Acum doi ani, la 20 Iunie 1950, a fost publicată lucrarea lui I. V. Stalin „Cu privire la marxism în lingvistică". Această lucrare și celelalte lucrari ale lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, publicate ulterior, alcătuesc clasica lui operă „Marxismul și problemele lingvisticii", care a exercitat și exercită o influență puternică, dătătoare de viață asupra celor mai diferite ramuri ale științei și culturii în Uniunea Sovietică, în țările de democrație populară, în China populară, în Republica Democrată Germană. Imensă este și înrâurirea operei tovarășului Stalin asupra vieții științifice din Republica Populară Română.

Până la apariția lucrării tovarășului Stalin, lingvistica română trecea printr'o criză gravă. Cauza principală a acestei crize consta în dominația teoriilor idealiste burgheze în lingvistică. Unul dintre exponenții acestor teorii, profesorul Rosetti, epigon al idealiștilor din Europa occidentală, susținea deschis în lucrările sale că limba nu poate reda în mod exact realitatea, că limba ar fi „o operație, distinctă de natura lucrurilor reale". Printre lingviștii burghezi avea circulație ideea anti-populară că limba română n'ar fi adecvată pentru exprimarea adevărurilor științifice abstracte. Studiului limbii române vii, contemporane nu i se acorda atenția cuvenită. In cursul de istorie al limbii române ținut la universitate de acelaș Rosetti, întregii literaturi din perioada regimului de democrație populară i se rezervau exact patru rânduri.

Toate acestea au dus la decăderea și la sterilitatea științei lingvistice. In perioada 1944—1950 lingviștii români nu au publicat nicio lucrare de valoare, mărginindu-se îndeosebi să retipărească vechile lor lucrări perimate.

La aceasta s'a adăugat influența nefastă a lucrărilor greșite ale lui N. I. Marr. Este foarte caracteristic faptul că o serie de adepți înveterați ai teoriilor idealiste burgheze, făcând cunoștință cu faimoasa „teorie nouă a limbii", au devenit apărători fervenți ai teoriei „caracterului de clasă" al limbii, ai concordanței dintre salturile calitative din istoria societății și cele din istoria limbii, precum și ai altor idei vulgarizatoare ale lui Marr.

*) Din „Pentru pace trainică, pentru democrație populara". Nr. 25 (189).

www.dacoromanica.ro

Spulberarea de către tovarășul Stalin a teoriilor mairiste și a tuturor celorlalte teorii antiștiințifice, soluția științifică dată de tovarașul Stalin unei serii de probleme fundamentale ale lingvisticii în lucrarea sa „Marxismul și problemele lingvisticii" au marcat un punct de cotitura și în desvoltarea lingvisticii române.

Poporul român n'a avut până acum un dicționar al limbii sale. Inca în 1867 s'a făcut încercarea de a se întreprinde întocmirea unui astfel de dicționar. In decurs de peste 75 de ani, datorită totalei indiferențe a guvernelor burghezo-moșierești, lingviștii n'au reușit să publice decât o parte a dicționarului, cuprinzând doar primele câteva litere ale alfabetului.

In ultimii doi ani s'a depus o muncă însemnata în direcția crearii unui dicționar al limbii române. Conform hotarîrii Academiei, tot materialul trebue să fie pregatit pentru tipar până la 31 Decembrie 1952. Dicționarul trebue să oglindească starea actuală a vocabularului limbii române și să dea materialul necesar pentru stabilirea fondului principal de cuvinte al limbii. In acelaș timp dicționarul va avea un caracter normativ, adică va da normele de ortografie, accent, pronunțare etc. pentru fiecare cuvânt.

Dicționarul mai are încă multe lucruri discutabile (prea multe arhaisme, regionalisme ș. a.). In curând va fi publicată spre discutare macheta unuia dintre volume.

Un eveniment important îl constitue întocmirea proiectului de ortografie a limbii române. In preambulul proiectului se arată că punctul de plecare pentru stabilirea ortografiei îl constitue teza tovarășului Stalin că limba este un mijloc de comunicare, că ea este limba întregului popor. Limba întregului popor are nevoie de o ortografie unică. Proiectul ține seama de deprinderile formate în curs de veacuri ; el pornește dela starea actuală a limbii române vii, căutând să elimine elementele accidentale și artificiale pe care naționaliștii burghezi și cosmopoliții le introduceau cu atâta zel în ortografia limbii române. Firește, proiectul noii ortografii mai are lipsuri, mai conține unele soluții discutabile, păcătuind uneori prin inconsecvență. Pentru a se înlătura toate aceste neajunsuri, proiectul va fi supus unei largi discuții publice.

Paralel cu întocmirea dicționarului și elaborarea ortografiei se fac lucrări pregatitoare pentru crearea unei gramatici științifice a limbii române.

Călăuzindu-se de lucrarea tovarășului Stalin, mai mulți lingviști au abordat o serie de probleme importante ale lingvisticii. Profesorul D. Macrea a pregătit pentru tipar o lucrare despre fonetica limbii române, iar academicianul E. Petrovici o lucrare cu privire la legăturile dintre limba română și limbile slave.

Cu toate acestea, situația în domeniul lingvisticii nu poate fi considerata satisfăcătoare. In special trebue menționat faptul că lingviștii nostri nu au abordat înca în mod temeinic una dintre problemele cele mai importante și mai complexe ale lingvisticii : problema formării limbii române, a istoriei ei, a desvoltării ei lăuntrice. Or, tocmai în acest domeniu este deosebit de necesară o luptă ascuțită pentru lichidarea concepțiilor greșite, antiștiințifice.

In lingvistica noastră a domnit multă vreme teoria după care limba română s'a format prin încrucișare. Sub pretextul combaterii teoriei încrucișarii, Rosetti se situa împotriva oricăror modificari cali-

www.dacoromanica.ro

tative ale limbii în genere, reluând vechea sa concepţie, după care limba română nu este altceva decât chiar latina populară (vulgară).

Călăuzindu-se de indicaţia tovarăşului Stalin că limba şi legile ei pot fi înţelese numai dacă limba este studiată în legătură indisolubilă cu istoria societăţii, cu istoria poporului, lingviştii noştri, în colaborare cu istoricii, trebue să supună unei serioase studieri problemele formării şi de voltarii limbii române, problemele surselor stabilităţii şi ale rezistenţei ei faţă de încercările de asimilare forţată, problemele legaturilor seculare dintre limba română şi limbile slave.

Timp de veacuri populaţia română s'a aflat într'un strâns contact cu Slavii, ceeace a facut ca limba slavă să exercite o profundă influenţă asupra formarii limbii române. Astfel, în vocabularul limbii române există un numar foarte mare de cuvinte de origine slavă. Studierea rolului pe care l-a avut limba slavă în formarea limbii române constitue una din sarcinile cele mai actuale şi mai importante ale lingvisticii române.

In trecut, îndeosebi în secolul al XIX-lea, purtătorii ideologiei naţionaliste burghezo-moşiereşti au procedat la o latinizare artificială a limbii române, deformând limba, rupând limba literară de limba vie a poporului. Mult a daunat limbii române — îndeosebi în ultimele decenii dinainte de eliberarea ţarii de către Armata Sovietică — jargonul cosmopolit al claselor stapânitoare. Este de datoria lingviştilor să cureţe limba de ceeace este accidental, de ceeace nu s'a înrădăcinat în limbă, n'a fost primit de popor şi nu este înţeles de popor.

Procesul de desvoltare a ştiinţei limbii în ţara noastră se desfăşoară în cadrul unei lupte ascuţite împotriva concepţiilor antiştiinţifice, idealiste, vulgarizatoare, împotriva recidivelor marrismului. In această ordine de idei este deajuns să amintim că pâna şi în varianta iniţială a preambulului la proiectul noii ortografii a fost strecurată teoria caracterului de clasă al limbii. In acelaş timp s'au făcut încercări de a introduce prin contrabandă concepţii idealiste, ca de pildă negarea unităţii dialectice a limbii şi gândirii. Lipsa unor lucrări de demascare a teoriilor idealiste ale unor lingvişti ca I. Iordan, A. Rosetti, A. Graur frânează desvoltarea lingvisticii în ţara noastră.

In noul an şcolar, 1952—1953, şcolarii români vor primi noi manuale de limba română pentru clasele 1-5. Manualele pentru celelalte clase au fost revăzute şi vor apărea în noi ediţii. In noile porgrame şi manuale se acordă o mare atenţie studiului gramaticii, vitregită vreme îndelungată în şcolile noastre. Pentru elevii din clasa a 11-a s'a introdus un ciclu de lecţii asupra bazelor învăţăturii lui I. V. Stalin cu privire la limbă.

In vechile manuale lipseau aproape cu desăvârşire texte din clasicii literaturii române, care erau consideraţi drept „anacronici". In prezent această atitudine de dispreţuire a moştenirii culturale a trecutului a fost lichidată.

Noile programe trebue să dea elevilor imaginea bogăţiei limbii materne şi a specificului naţional al limbii, care, după geniala definiţie a tovarăşului Stalin, este forma naţională a culturii.

Se acordă o mare atenţie predării limbii ruse, care, datorită rolului ei conducător, politic şi cultural, a devenit un instrument puternic de comunicare între popoarele lagărului socialist. In cursul acestui an vor aparea noi manuale de limba rusă pentru clasele 4—11. Programele şi metodica predarii limbii ruse în scoli au fost revăzute.

www.dacoromanica.ro

Programele învățământului filologic superior au fost și ele modificate. Inainte vreme, studiului limbii române moderne îi erau rezervate numai 6% din totalul orelor de limbă română. In noul program limbii moderne i se rezervă 80% din totalul orelor. A fost întocmit un curs de introducere în lingvistică, care va da studenților noțiuni asupra învățaturii staliniste despre limbă. Se acordă multă atenție gramaticii istorice.

★

Apariția lucrării tovarășului Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii" a dat naștere unor rodnice și însuflețite discuții în rândurile poeților, scriitorilor și criticilor literari din România.

Influențele formaliste și cosmopolite din literatura română au dus la o atitudine disprețuitoare, nihilistă față de limba populară, față de vocabularul și structura ei gramaticală. Până nu demult unii poeți se îndeletniceau cu „crearea" de cuvinte noi; ei creau cuvinte artificiale, care nu corespundeau spiritului limbii și nu erau înțelese de popor. Cât despre atitudinea disprețuitoare față de structura gramaticală a limbii, unii poeți mai păcătuesc și acum în această privință.

Geniala lucrare a tovarășului Stalin dă o armă puternică scriitorilor și poeților înaintați din țara noastră în lupta lor împotriva denaturarilor formaliste și cosmopolite în domeniul literaturii, precum și împotriva concepțiilor vulgarizatoare asupra literaturii clasice, concepții care încă n'au fost complect lichidate. După cum a arătat marele scriitor român M. Sadoveanu în cuvântarea rostită la sesiunea Secțiunii de limbă și literatură a Academiei, lucrarea tovarășului Stalin constitue pentru scriitori și poeți un îndemn de a lupta împotriva oricăror încercări de a rupe limba literară de limba întregului popor. M. Sadoveanu a citat în cuvântarea sa cuvintele tovarășului Stalin, că „e suficient ca limba să treacă pe poziția favorizării și sprijinirii unui grup social oarecare, în dauna celorlalte grupuri sociale ale societății, pentru ca ea să-și piardă calitatea, pentru ca să înceteze de a mai fi un mijloc de comunicare între oameni în cadrul societății, pentru ca să se transforme în jargonul unui grup social, să se degradeze și să se condamne la dispariție". Menirea poeților și scriitorilor nu este de a silui limba poporului, ci de a participa în mod activ la desvoltarea și îmbogățirea ei.

★

In lucrarea sa „Marxismul și problemele lingvisticii" tovarășul I. V. Stalin spune: „Este îndeobște recunoscut că nicio știință nu se poate desvolta și prospera fără luptă de opinii, fără libertatea criticii".

Această idee remarcabilă a tovarășului Stalin a avut o mare influență asupra stării de lucruri dintr'o serie de ramuri ale științei și din Institutele de cercetări științifice din România. Sub semnul unei ascuțite lupte de opinii s'a desfășurat sesiunea Academiei R.P.R. din Martie a. c. La această sesiune oamenii de știință înaintați au supus unei aspre critici concepțiile virchowiste și antipavloviste ale unor biologi, greșelile idealiste, machiste ale unor fizicieni, teoria antiștiințifică a „rezonanței" în chimie și alte concepții antiștiințifice din diferite ramuri ale științei, ară-

www.dacoromanica.ro

tând că trebue dusă o luptă hotărîtă pentru introducerea concepţiilor ştiinţifice materialiste, înaintate, împotriva teoriilor idealiste care împiedică desvoltarea ştiinţei.

In cuvântarea pe care a rostit-o la Congresul învăţătorilor din R.P.R. (Aprilie 1952), tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a vorbit despre imensa importanţa pe care o are lucrarea tovarăşului Stalin „Marxismul şi problemele lingvi ticii" pentru desvoltarea a numeroase ramuri ale ştiinţei. Indicaţia tovarăşului Stalin cu privire la necesitatea unei lupte de opinii în ştiinţă, a spus tovarăşul Gheorghiu-Dej, „trebue sa servească drept un îndemn puternic pentru oamenii de ştiinţă şi cultură din ţara noastră în lupta lor împotriva opiniilor reacţionare, antiştiinţifice, în domeniul filologiei, fizicii, chimiei, biologiei, ştiinţei medicale şi al altor discipline ştiinţifice".

Sarcini deosebit de importante stau în faţa filosofilor noştri. Geniala lucrare a tovarăşului Stalin „Marxismul şi problemele lingvisticii" marchează un nou pas înainte în desvoltarea teoriei materialismului dialectic şi istoric. Filosofii noştri, redacţiile revistelor teoretice trebue să păşească cu mai multă îndrăzneală pe calea studierii profunde, de sine stătătoare a unor probleme ca formarea bazei noi şi suprastructurii noi în România în condiţiile trecerii la socialism, rolul activ al suprastructurii în lupta pentru lichidarea bazei vechi şi a suprastructurii ei şi pentru făurirea unei baze noi, formele de trecere dela calitatea veche la una nouă, fără explozie (de pildă, trecerea la formele colective de agricultura în R.P.R.). In acest spirit şi-a elaborat programul de activitate tânărul colectiv de filosofi dela Institutul de Istorie şi Filosofie al Academiei R.P.R.

Studierea ştiinţifică serioasă, în lumina învăţăturii tovarăşului Stalin, a problemelor materialismului dialectic şi în special a problemelor materialismului istoric, pe baza materialului concret pe care-l oferă construirea socialismului în ţara noastră, are o imensă valoare pentru activitatea practică a partidului clasei muncitoare. O asemenea studiere ştiinţifică constitue o armă puternică împotriva dogmatismului, împotriva talmudismului şi bucherismului.

In istoria partidului nostru dogmatismul şi bucherismul au dus nu odata la greşeli şi abateri grave dela linia marxist-leninistă a Partidului. Acum când partidul nostru a zdrobit devierea oportunistă de dreapta din rândurile lui şi îşi pune sarcina de a lichida definitiv oportunismul şi împaciuitorismul — lupta împotriva dogmatismului capătă o deosebită importanţa, deoarece oportuniştii se caracterizează printre altele prin recunoaşterea dogmatică, în vorbe, a marxismului, prin încercarea de a goli politica Partidului de conţinutul ei revoluţionar şi de a se crampona, după expresia lui Lenin, de „teoria zilei de ieri".

Lucrările lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică au marcat deasemeni un punct de cotitură în desvoltarea învăţământului de partid în România. Fără să mai vorbim de marea extindere a învăţământului de partid, vom menţiona că nivelul lui ideologic şi politic s'a ridicat foarte mult; în învăţământul de partid se duce lupta împotriva însuşirii în mod dogmatic a lucrărilor clasicilor marxism-leninismului. Au crescut cerinţele faţă de propagandiştii de partid.

Lucrarea tovarăşului Stalin este un minunat model al marxismului creator, al marxismului care se desvoltă neîncetat, care este un duşman neînduplecat al oricarei dogme, al oricărei stagnări. Oamenii muncii şi

www.dacoromanica.ro

ai culturii din lagărul păcii, democrației și socialismului resimt o imensă mândrie la gândul că stegarul și conducătorul lor este marele gânditor care îmbogățește prin lucrările sale tezaurul spiritual al omenirii, care deschide căi noi filosofiei, științei economice, lingvisticii, istoriei. Aceasta întărește credința lor în victoria cauzei păcii și a socialismului asupra obscurantiștilor și canibalilor imperialiști, credința lor în victoria finală a nemuritoarei învățături marxist-leniniste.

www.dacoromanica.ro

DESPRE ATITUDINEA CERCURILOR REVOLUȚIONARE DIN ROMÂNIA FAȚĂ DE RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ DIN 1877—1878[1]

DE

G. HAUPT

STUDENT LA UNIVERSITATEA DIN LENINGRAD

In jurul anului 1875, în Balcani, s'a creat o situație care a dus la ascuțirea crizei în răsarit. Insă, precum au arătat, încă dela jumătatea veacului, Karl Marx și Friedrich Engels, conținutul problemei răsăritene îl constituia nu numai lupta marilor puteri pentru stăpânirea strâmtorilor, ci și lupta națională de eliberare a popoarelor balcanice asuprite și dependente de Imperiul Turc în declin.

In vara anului 1875, în Bosnia și Herțegovina, a isbucnit o revoltă și astfel aceste două regiuni au devenit centru de luptă. Hristo Botev spunea atunci că „aceasta va fi scânteia care va aprinde toată Peninsula Balcanica".

In luna Aprilie a anului 1876, în Bulgaria, a isbucnit o revoltă inițiată de către Comitetul Central revoluționar. Turcii au înnăbușit-o cu o cruzime fără seamăn.

In luna Iunie au început acțiunile militare între Turcia și Serbia, care în acel moment era aliată cu Muntenegru.

Intensificarea acestei mișcări naționale de eliberare avea o mare însemnătate pentru toate țările din Balcani, inclusiv România. Cucerirea independenței naționale, lichidarea completă a rămășițelor dependenței de Turcia, care constituiau o piedică în desvoltarea rapidă, era o sarcină centrală a timpului. Realizarea ei a fost posibilă în urma câștigării de către Rusia a războiului declarat Turciei în 12 (24) Aprilie 1877.

Asupra acestui război, V. I. Lenin a făcut o apreciere profundă și multilaterală, demonstrând că, cu toate părțile lui subiective, adică, tendințele cotropitoare ale guvernului țarist, judecând obiectiv după rezultatele obținute, războiul a avut un caracter național de eliberare.

Pentru prima dată în literatura marxistă, „Lenin — scria V. P. Colarov, vorbind de atitudinea lui Lenin față de războiul din 1877—1878 — a arătat că războiul ruso-turc din 1877—1878, cu totul independent de țelurile urmărite de guvernul țarist, în mod obiectiv, a avut un rol progre-

[1] Fragment din lucrarea (de dicționar) în curs de pregătire.

www.dacoromanica.ro

sist. El făcea parte integrantă din complexul fenomenelor istorice al cărui scop principal obiectiv îl constituia eliberarea societății burgheze de cătușele feudalismului. El a fost progresist nu din punctul nostru de vedere, strâmt, național, prin faptul că a adus libertatea poporului bulgar, ci din punct de vedere istoric internațional, prin aceea că a ușurat și a accelerat prăbușirea celui mai putred feudalism asiatic și celui mai barbar absolutism european" [1].

Sforțările poporului rus, sângele vărsat eroic de soldatul rus, alaturi de care au luptat umar la umar fiii poporului român, au adus independența, liberarea de opresiunea turceasca ce apăsa de secole țara. Dar, acest război, care a avut un rol important și pentru desvoltarea directa a mișcării revoluționare din țară, a dus și la consolidarea ulterioară a legăturilor ei cu mișcarea revoluționară rusă.

A desvălui și a face o apreciere multilaterală a atitudinii reprezentanților cercurilor revoluționare democratice din România față de razboiul din 1877—1878, este posibil, în primul rând numai pe baza unei adânci analize leniniste și, în al doilea rând, punând față în față pozițiile cercurilor revoluționare cu acțiunile și tendințele claselor dominante, relativ la cucerirea independenței țării.

Starea de spirit a masselor populare și-a găsit expresia vie în vederile revoluționarului democrat Nicolai Petrovici Zubcu-Codreanu.

Tocmai atunci, creșterea mișcării de eliberare a popoarelor slave din anul 1875 marchează o nouă ascensiune a mișcării revoluționare din România. Apare un curent democratic premergător mișcării muncitorești revoluționare, care reprezintă un moment important în această epocă dinaintea introducerii marxismului în istoria României. Acest curent revoluționar nu a luat naștere întâmplător, ci pe baza ascuțirii luptei de clasă în jurul anului 1870 în România.

In 1875—1876, iau ființă în Iași, București, Ploești cercurile revoluționare, în jurul cărora se grupează tineretul care avea o stare de spirit revoluționară. Crearea lor, activitatea și desvoltarea lor ideologică a fost organic legată de mișcarea revoluționară rusă, de ideile liberatoare ale revoluționarilor democrați ruși.

Organizatorul și conducătorul acestor cercuri revoluționare a fost N. P. Zubcu, membru al mișcării revoluționare ruse, fugit din Rusia țaristă în urma persecuțiilor ohranei. Activitatea lui organizatorică și propagandistică pentru eliberarea poporului român reprezintă o verigă puternică din acel lanț care leagă mișcarea revoluționară română de cea rusă.

Lipsa de maturitate a proletariatului revoluționar din România, atunci când burghezia în mod laș s'a înțeles cu reacționarii în dauna intereselor vitale ale masselor populare, a caracterizat lupta socială din jurul anului 1870, și însăși esența de clasă a lagărului democratic revoluționar. Din programul revoluționar democratic al lui Zubcu lipsea socialismul științific; lipsa de maturitate a luptei de clasă a proletariatului din România în jurul anului 1870, îl împiedică să ajungă până la nivelul socialismului științific.

Vorbind despre războaiele din 1855, 1859, 1866, 1870, cum și din

[1] Citat după Jak Nathan, *Renașterea Bulgară*, Moscova, 1949, Ed. de Stat pentru Literatura Străină, p. 281.

www.dacoromanica.ro

anul 1877 (ruso-turc). V. I. Lenin a arătat că „mișcarea populară din țările principale atinse de război a fost generală și democratică, adică burghezo-democratică după conținutul economic și de clasă“ [1].

Aceste cercuri revoluționare, organizate de Zubcu, exprimau interesele masselor populare, în primul rând ale păturilor celor mai sărace din sate și oraș, iar caracterul lor a fost revoluționar democratic, dar nu încă proletar. Ei ridicau steagul luptei contra orânduirii existente, pentru desființarea rămășițelor robiei, pentru desvoltarea ideilor revoluționare și ideilor socialiste. Din rândurile lor s'au ivit organizatorii primelor uniuni muncitorești. Ei răspândeau ideile democraților revoluționari ruși, pregătind prin aceasta terenul pătrunderii marxismului în România.

Este cunoscut că în decursul anilor 1875—1876, între Hristo Botev și Zubcu-Codreanu, Russel, Gherea, și studenții români progresiști, membri ai cercurilor secrete susmenționate, s'au format strânse legături de prietenie. Pe baza aceasta, putem presupune că aceștia din urmă nu numai că au cunoscut numele tribunului bulgar, nu numai că au simpatizat cu tendințele Bulgarilor de a se elibera pe cale revoluționară de jugul turcesc, dar au luat și parte activă la pregătirea acestei lupte.

Nu se poate trece cu vederea semnul solidarității adânci, manifestată în faptul că însuși Zubcu și prietenii lui, după cum amintește D. Gherea, au fost aceia care l-au condus pe Hristo Botev la gara Filaret, de unde acesta din urmă, în fruntea companiei sale, a plecat din România pentru a da ajutor Bulgarilor răsculați. Tot atunci, Russel, care și după moartea lui Botev, își amintea multă vreme de el și de corespondența cu Iencev și Stambolov [2], avea el însuși intenția de a pleca cu compania revoluționarilor bulgari în calitate de chirurg [3]. El a fost reținut numai pentru a activa în cercurile revoluționare în creștere din România.

In desfășurarea evenimentelor, elementele progresiste din România au început să se convingă că lupta popoarelor prietene vecine nu le poate fi indiferentă ci, dimpotrivă, numai rezultatul luptei comune poate duce la independența României.

Această convingere, care îngloba un cerc tot mai mare de oameni progresiști din România, se intensifica tot mai mult în decursul anului 1877. In organizațiile voluntare, formate din Ruși și Bulgari, se înscriu și Români, pentru lupta comună împreună cu Sârbii, împotriva Turcilor [4].

In această privință este plină de interes scrisoarea lui Garibaldi, adresată lui Titus Dunca, scrisă la începutul anului 1877.

Dunca, de profesie inginer, reprezintă o personalitate puțin cunoscută, dar foarte interesantă, în mișcarea revoluționară din România.

El s'a născut în anul 1845 [5]. Fiind un radical mic-burghez cu mentalitate revoluționară, nu a putut să se împace cu regimul reacționar format din coaliția burgheziei și a moșierimii, creată după anul 1859 și a căutat să-și întrebuințeze forțele, pretutindeni unde isbucnea lupta pentru libertate.

---

[1] V. I. Lenin, *Opere,* ed. a III-a rusă, t. XVIII, p. 109.

[2] Ev. Volcov, *Hristo Botev,* Ed. Ist. Part., M.—L., p. 207—208.

[3] G. Bocalov, Despre legaturile lui N. K. Russel-Sudzîlovschi cu Bulgarii „Ocne și deportari“. Moscova, 1930, Nr. 10. p. 172.

[4] „Telegraful“, 1876, 1326—8, p. 2.

[5] Date biografice, sărace, R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor din România,* București, 1898.

www.dacoromanica.ro

Varul său a murit ca voluntar în rândurile armatei de Nord, în timpul războiului civil din Statele Unite ale Americii.

In 1862, Titus Dunca a fost voluntar în armata republicana ungara din Italia; în 1863 a luptat în rândurile revoluționarilor polonezi, care s'au ridicat împotriva jugului țarist; în 1866 a fost comandant în armatele lui Garibaldi din Italia. Conform dispozițiilor lui Garibaldi, în vara aceluiași an, el s'a reîntors în patrie unde a luat parte la formarea corpului de voluntari al generalului Magheru.

Atacul Prusiei asupra Franței a provocat o mare agitație și valuri de protest printre tineretul român; 900 de români [1], în mijlocul carora se gasea Dunca [2], au intrat ca voluntari în rândurile armatei franceze, pentru a lupta împotriva cotropitorilor germani.

Activitatea revoluționara ulterioară a lui Dunca ne da posibilitatea sa presupunem că el se gasea în rândul acelor voluntari români, care în 1871 — dupa cum se plângea Thiers — „s'au unit cu comuniștii" [3], adica au intrat în rândurile luptatorilor eroi ai Comunei din Paris.

In luna Noembrie a anului 1880, Dunca a fost redactor al ziarului „Inainte" [4], care aparea la București. Niciodata Dunca nu a trecut dincolo de mentalitatea micului burghez democrat, cu toate că în jurul anului 1880, a luat parte în mișcarea socialista ca simplu membru.

In 1877, Dunca a intrat în legatura cu cercul revoluționar al lui Zubcu. Acest cerc a fost fondatorul organizațiilor socialiste și muncitorești susmenționate.

In timpul războiului de independență, Dunca a luptat la Plevna, în calitate de căpitan în armata română.

Astfel se prezintă biografia lui T. Dunca, care primea scrisori dela Garibaldi, adresate de fapt tuturor oamenilor progresiști din România.

„Dragul meu Dunca!

Eu am fost mirat să-i vad pe Români indiferenți la faptul eliberarii Slavilor dela rasărit, care luptă împotriva dominației crude a Otomanilor. Astăzi vocea ta iubitoare de libertate m'a bucurat nespus de mult.

Tu mă întrebi ce aveți Dvs. de făcut?

Ei bine, spune tineretului român ca Dvs., ca și Bulgarii, Grecii, Macedonenii, Thessalienii, Albanezii, Epiropienii și alte popoare dela răsărit, trebue să luptați sub steagul libertății, până la isgonirea dincolo de Bosfor a semilunei.

Al tău Garibaldi" [5].

Dar Zubcu-Codreanu mergea mai departe decât Garibaldi în revendicările lui. N. P. Zubcu nu despărțea lupta pentru independența națională de rezolvarea problemelor sociale, ci dimpotrivă, socotea rezolvarea acestor probleme ca fiind esențială. Un astfel de program exprima mentalita-

[1] Românii în Francia „Gazeta Transilvaniei", XXXIV, 24, IV, 1871, Nr. 32, p. 3.
[2] Correspondance diplomatique. *La Roumanie sous le roi Charles I-er.* Publ'ée par N. Iorga, ed. a II-a, Buc. 1938.
[3] *Memoriile regelui Carol al României,* fasc. VI, p. 30.
[4] Despre aceasta revista se va vorbi mai pe larg în capitolul 4 din lucrarea noastră.
„Telegraful", VII (1877), Nr. 152.

www.dacoromanica.ro

tea şi aşteptările masselor populare asupra cărora apăsa în mod direct jugul exploatatorilor „naţionali". Muncitorii şi ţăranii români sufereau în primul rând de jugul burgheziei şi moşierimii române.

Lupta popoarelor slave asuprite a găsit un larg răsunet la cei ce muncesc în România şi a provocat o puternică fierbere printre ei. De aceasta se leagă în special un şir de mişcări ţărăneşti dela începutul anului 1870 care creşte în anul 1876.

Massele ţărăneşti, subjugate şi distruse, vedeau în evenimentele petrecute în ţările străine semnul că dependenţa României de Turcia va fi pentru totdeauna desfiinţată. Dar, pentru ţăranime, independenţa însemna nu numai libertatea externă a ţării, dar de ea era legată în primul rând realizarea unui vis secular: obţinerea de pământ pentru toţi, în măsură sa le asigure existenţa.

Aceste acţiuni ţărăneşti însă nu au avut coeziune şi au fost desorganizate. Cercurile revoluţionare, care luau cu greu fiinţă, nu au putut să ridice massele populare la o luptă mai mare de eliberare naţională. In România, organizatorul şi conducătorul unei lupte revoluţionare vaste nu putea fi decât proletariatul. Dar, în jurul anului 1870, din cauza stării de înapoiere a ţării, clasa muncitoare din România era încă slabă, revoluţionari ca Zubcu nu puteau să se sprijine pe ea şi, cu toată dragostea arzătoare pentru popor, ei totuşi au fost departe şi izolaţi de el. La aceasta a contribuit şi faptul că clasele dominante, intensificând teroarea reacţionară, au constrâns cercurile socialiste să activeze în ilegalitate, iar pe de altă parte, întrebuinţând toate măsurile, au ţinut încătuşată mişcarea maselor populare, contra cărora au fost pregătite forţele militare. In acelaşi timp, liberalii, pe calea demagogiei sociale, înnabuşeau conştiinţa maselor populare in general şi a tineretului în particular.

Guvernul partidului conservator, al marilor proprietari, avea o atitudine vădit duşmănoasă faţă de lupta popoarelor vecine împotriva inamicului lor comun. Principiul „neutralităţii" României, care a fost proclamat în anul 1875, a însemnat o acţiune făţişă a guvernului burghezo-moşieresc împotriva revendicărilor şi cuceririi independenţei. Şi în acest caz, clasele dominante aliate în „monstruoasa coaliţie" s'au arătat în mod vădit ca forţe duşmănoase, antinaţionale şi antipopulare. Moşierii nu au vrut să schimbe situaţia existentă, deoarece se temeau ca aceasta să nu antreneze după sine necesitatea schimbării temeliei burghezo-moşiereşti a formei de stat, că massele populare, odată ridicate, nu se vor mărgini numai la realizarea libertăţii naţionale, ci vor merge mai departe pe calea rezolvării revendicărilor sociale. Iată de ce guvernul a refuzat categoric să ia parte la acţiunile comune împotriva Turciei. Reprezentanţii diplomatici ai guvernului L. Catargiu în străinătate au declarat: „Noi suntem mulţumiţi de situaţia în care ne găsim" [1].

Ministrul plenipotenţiar al României îl convingea pe ministrul de externe al Italiei, că „România n'are niciun interes să asiste la prăbuşirea Imperiului Otoman, şi că ea doreşte mai mult decât oricare altul să păstreze pace şi linişte în răsărit" [2].

Pe baza acestora, guvernul conservator a luat măsuri severe îndrep-

[1] R. V. Bossy, *Politica externă a României între anii 1873—1880*. Bucureşti, anexa XXI, p. 125.

[2] *Ibidem*, Anexa XX, p. 124.

www.dacoromanica.ro

tate împotriva mișcării de eliberare națională a popoarelor prietene, împiedicând trimiterea prin România a oricarui ajutor material.

Această politică antinațională, plină de cinism, a provocat indignarea păturilor largi ale populației și în cele din urmă, conservatorii au fost nevoiți să-și prezinte demisia.

In această atmosferă încărcată, creată de diferite măsuri demagogice, guvernul liberal a fost însărcinat să aducă această însuflețire sociala care se forma în țară, pe făgașul dorit de clasele dominante.

Partidul liberal, care reprezenta organizația burgheziei comerciale și a moșierilor legați de aceasta, ca și conservatorii, a fost un partid antipopular. Arma principală a politicii sale a fost îndreptată contra mișcării revoluționare și contra rezolvării problemei pe cale revoluționar-democratică a cuceririi independenței.

Burghezia care avea în mâna ei băncile și comerțul, care tindea spre întărirea pozițiilor ei economice, a fost într'un anumit sens, interesată în cucerirea independenței. La aceasta se adaugă criza financiară care a cuprins România în anii 1876—1877, și care, în mod implicit, a împins spre război. In 1877, deficitul bugetului de stat a crescut până la 40.000.000 de lei, ceeace reprezenta jumătatea bugetului pe anul 1876.

Burghezia era mânată de interesele ei care nu aveau nimic comun cu cele naționale. Tovarășul Stalin arată că burghezia „tinde nu spre eliberarea „poporului său" de jugul național, ci spre libertatea de a scoate dela el câștiguri și de a păstra privilegiile și capitalurile sale".

Guvernul liberal al lui Brătianu păstra „neutralitatea strictă", care în realitate a fost îndreptată împotriva luptei revoluționare a popoarelor slave. In luptele eroice ale Bulgarilor și Sârbilor, guvernul vedea un exemplu periculos care putea să ridice massele populare și în România In acest scop, guvernul liberal făcea dificultăți emigranților bulgari în formarea detașamentelor de voluntari pe teritoriul României. Sărmanii istorici români oficiali, încercând să înfațișeze guvernul liberal ca „patriot", falșificau în mod grosolan istoria și în această chestiune. Ei susțineau că guvernul Brătianu, numai sub presiunea guvernului turc, întreprindea aceste măsuri impotriva Bulgarilor și aceasta numai în mod formal.

Faptele, însă sunt mărturii încăpățânate. După așa numita „afacere Radetzki", când Hristo Botev în fruntea companiei sale a forțat pe căpitanul vaporului austriac să-și schimbe ruta și să-i ducă în Bulgaria, partidul liberal român, referindu-se la nota turcă, a început să ia pe față cele mai severe măsuri împotriva organizării voluntarilor bulgari, împotriva încercărilor lor de a trece în Bulgaria, a intensificat controlul polițienesc pe Dunăre și a întreprins o serie de alte acțiuni polițienești. Căpitanii porturilor au fost preveniți că, în cazul repetării „afacerii Radetzki", ei vor fi îndepărtați din posturi [1].

O dovadă că aceste măsuri nu au fost pur formale, este faptul că acțiunile polițienești se refereau nu numai la linia dunăreană. Guvernul Brătianu, încă până la primirea notei din partea guvernului turc, a pus tot felul de piedici nu numai revoluționarilor bulgari, dar și Serbiei, care lupta împotriva Turciei. Ca o mărturie a acestui lucru stă raportul lui

[1] *Documente oficiale.* Neutralitatea României. Neutralitatea Dunarii, București, 1876, p. 1—25.

www.dacoromanica.ro

V. S. Ionin, reprezentantul Societății de binefacere slave din Petersburg, care a sosit la sfârșitul lunii Mai în București.

„In ce privește guvernul român — scria Ionin Comitetului de ajutorare în 17 Iunie 1876 — acesta, în momentul de față, are o atitudine dușmănoasă împotriva mișcării slave. In Moldova se fac arestări în masă, nu numai printre Bulgari, dar și printre supușii sârbi; protestul consulului nostru general în legatură cu aceasta nu a fost luat în seamă. Din cauza unei atitudini atât de dușmănoase, organizarea detașamentelor în România, dacă nu a devenit imposibilă, este în orice caz, foarte mult îngreunata" [1]

Dar această atitudine dușmănoasă a guvernului Brătianu față de agitația și recrutarea voluntarilor pentru ajutorul Serbiei este urmată de adresa Comitetului de ajutorare slav către Brătianu, în calitatea lui de „prim ministru al României" [2].

Astfel, principiul „neutralității" României, respectat cu atâta strictețe de guvernul liberal, a fost îndreptat împotriva intereselor naționale ale poporului român, împotriva luptei popoarelor slave, împotriva cuceririi independenței de către România pe cale democratică, în alianță cu popoarele balcanice care luptau. In același timp, această atitudine avea un caracter vădit antirus. Pe de altă parte, ea dovedea o completă dependență a cercurilor conducătoare ale României, de puterile Europei apusene, și slugarnicia față de acestea.

Aceste puteri împiedicau prin toate mijloacele încercările Rusiei de a rezolva criza răsăriteană în favoarea Slavilor. Anglia cerea în mod fatiș păstrarea integrității Turciei, iar diplomații englezi, ca de pildă ministrul plenipotențiar englez dela Constantinopol, Sir Henry Elliot, a jucat un rol rușinos prin înnăbușirea, cu o cruzime excepțională, a revoltei din Aprilie 1876 din Bulgaria [3].

Consulul general englez din București, care s'a întors din Londra în luna Februarie 1876, a prevenit pe Carol de Hohenzollern, în numele guvernului său, că România să nu îndrăznească să se elibereze de suzeranitatea turcească și „sfătuia" în mod categoric „să se pună în gardă de asemenea rasturnări" [4]

Atitudinea Germaniei în chestiunea soartei popoarelor balcanice a fost foarte bine mascată. Tendința de bază a politicii externe a lui Bis-

---

[1] Tot în aceeași scrisoare, Ionin scria:

„Ca să-ți dai seama de prețul ridicat al armelor cumpărate în România, este suficient să-ți spun că detașamentul compus din 320 de oameni, care a ieșit din satul Cozlului, aproape de Lom-Palani, sub conducerea lui Botev, a costat peste 20.000 ruble argint, afară de cheltuieli pentru transportul oamenilor la locul destinației și cumpărării accesoriilor necesare pentru voluntari; fiecare pușcă-mitralieră a costat 60 ruble argint, iar puștile belgiene simple, câte 12 ruble argint. Neluând seama de prețul atât de ridicat, scopul a fost atins și detașamentul lui Botev care a ajuns până la Balcani a avut un efectiv de peste 1.000 de oameni, cu cei care s'au unit lui". (Studii ale Institutului de Limba Slavonă al Academiei de Științe a U.R.S.S., L. 1394, t. II, p. 205).

[2] Această scrisoare a fost transmisă primului ministru al României de către reprezentanții Comitetului slav de ajutorare, Mișin și D. Volen. Ea a fost compusă de un slavonist cunoscut. Prof. V. I. Lamonschi. Textul scrisorii, în Studii ale Institutului de Limba Slavona al Academiei de Științe a U.R.S.S., L., t. II, p. 206).

[3] P. C. Fortunatov, *Razboiul din 1877—78 și eliberarea Bulgariei,* Moscova, 1950, p. 25.

[4] *Memoriile regelui Carol,* fasc. VIII, p. 40.

www.dacoromanica.ro

marck consta în slăbirea Rusiei și în întărirea influenței sale în statele balcanice slăbite care căutau un sprijin vremelnic. După aceste tendințe ale politicei externe a lui Bismarck se conducea agentul lui docil din răsărit, Carol de Hohenzollern, care, cu ajutorul cercurilor guvernamentale române, a subordonat interesele naționale ale țării, combinațiilor diplomatice ale Prusiei.

★

Guvernul român tărăgăna intrarea României în lupta pentru independență, până la crearea unei atmosfere internaționale favorabile. El a așteptat aprobarea Prusiei, care ar fi servit guvernului ca garanție împotriva unor eventuale zdruncinări interne și ar fi garantat un sfârșit al războiului în favoarea claselor dominante române.

Clasele dominante românești — coaliția burghezo-moșierească în frunte cu Carol de Hohenzollern — sprijinindu-se pe ajutorul Prusiei, aveau intenția să ducă războiul pentru independență sub conducerea lor, cu programul lor, calculând păstrarea și întărirea societății burghezo-moșierești. Ele căutau din răsputeri să preîntâmpine posibilitatea creșterii avântului pentru revendicările naționale și transformării acestuia într'o mișcare populară pentru rezolvarea problemelor sociale. Aceste tendințe ale claselor dominante au fost cunoscute de elementele revoluționare democratice ale țării, care încercau să ridice nu numai vocea protestului, dar și să demaște țelurile lor interesate. In timp ce liberalii făceau paradă de rolul lor de „patrioți" și erau de fapt dușmănoși față de tot ce este patriotic, puținii revoluționari care existau au arătat că sunt patrioți adevărați și apărători ai intereselor poporului român.

Dar măsurile polițienești îi împiedicau să ducă o muncă intensă de lămurire și să-și exprime punctul lor de vedere prin viu grai. Revoluționarii din acea epocă, neștiind să se sprijine pe mișcarea masselor populare, au rămas izolați de luptele politice.

In ziua de 26 Mai 1877, a apărut ziarul „Socialistul" [1], organ al cercului revoluționar condus de Zubcu. Acest eveniment a accelerat realizarea vechii intenții a lui Brătianu de a lua astfel de măsuri care ar fi putut fi privite drept o justificare „legală" de a încatușa și de a pedepsi fără milă toate manifestările de orice natură ale elementelor revoluționare.

Guvernul liberal, în loc de a avea grija creării unei armate combatante, care ar fi putut lua parte activă în lupta împotriva Turcilor, sub pretextul că se află în timp de război, a declarat, în Mai 1877 starea de asediu în țară. Orice mișcare „antiguvernamentală" a fost pedepsită cu moartea. Această lege a fost îndreptată împotriva mișcării revoluționare. Acest fapt se întrezărește și din explicațiile primului ministru însuși date în Parlament. La protestul împotriva unei astfel de legi a deputatului Pantazzi Ghica, care a demonstrat că nu vede necesitatea declarării stării de asediu, neexistând niciun fel de amenințări din lăuntrul țării care ar fi putut provoca necesitatea acestor măsuri extraordinare, Brătianu i-a

[1] Existența acestui ziar a fost semnalată de Acad. Mihail Roller, „Scânteia", 1945, Nr. 313 din 30 August

www.dacoromanica.ro

răspuns cinic că „starea de asediu a luat ființă, dar numai pentru străini, ca o măsură forțată“ [1].

După cum se vede din istoria ultimelor decenii, guvernul burghezo-moșieresc al României, sub masca măsurilor împotriva „vagabonzilor“ straini, s'a răfuit cu elementele revoluționare ale țării.

Tot atunci, către sfârșitul lunii Mai 1877, violând în mod deschis faimosul principiu demagogic „al libertații de presă“, guvernul liberal aplica măsuri grosolane polițienești, prost mascate, împotriva ziarului „Socialistul“ [2].

Bratianu cerea redacției modificarea titlului ziarului, prevenind-o că, în caz contrar, apariția ziarului va fi interzisa. Sub această amenințare, titlul ziarului a fost schimbat [3]. Dar s'a dovedit că toata această poveste nu a fost decât o mascare a adevaratelor intenții ale guvernului față de opinia publică. In timp ce, în toată țara, a fost larg difuzat ziarul conservator „Războiul“, care ducea pe față campanie împotriva guvernului și pe ascuns împotriva războiului pentru independență, a fost interzis ziarul „Socialistul“, organul cercurilor socialiste, care de abia luase ființă, și care era pentru acest razboi, pastrând o poziție cu adevărat patriotică.

După cum reiese din datele bibliografice ale altui ziar, sub titlul „Socialistul“ au aparut [4] trei numere și un numar sub titlul „Cuvântul“. Este regretabil că ne este cunoscut numai primul numar. In acesta a aparut un mare articol care purta titlul „Resbelul“ [5]. Cine se ascundea sub litera „Y“ pusa la sfârșitul articolului în loc de iscalitură, este greu de descoperit. Dar este indiscutabil, că în acest articol a fost expus punctul de vedere al cercurilor socialiste.

Conținutul și tonul acelui articol purtau caracterul condițiilor și atmosferei care domneau în luna Mai 1877 în România. Presa liberală a desfășurat o campanie intensă șovinistă. Guvernul Brătianu, pentru distragerea atenției masselor dela problemele sociale și dela adevăratele sale intenții, sub steagul razboiului împotriva Turcilor, a recurs la propovaduirea obscurantismului național și șovinismului.

Articolul din „Socialistul“ a fost îndreptat împotriva tendințelor de acaparare de câștiguri ale claselor dominante, în războiul pentru independență, și constituia un apel la luptă împotriva opresorilor, împotriva formei de stat existente.

In aceste condiții ale terorarei guvernamentale, ziarul a fost silit să recurgă, pentru camuflarea gândurilor sale, la limba lui Esop.

Ziarul „Socialistul“ condamna războiul nu numai ca o posibilitate de câștiguri a câtorva, care urmăreau distrugerea popoarelor, a locuitorilor pașnici, dar condamna în general regimul întreg, care crea în mod inevitabil opresiune și războaie.

In acest articol, străbate ca un fir roșu, ideea că războiul este un însoțitor al opresiunii și că apare împreună cu nașterea clasei de opresori și numai după desființarea exploatării omului de către om, ororile

[1] „Nuvelistul“, I, 1877, Nr. 55 din 10 Iunie, p. 1—2.

[2] Această chestiune se va trata mai pe larg în alt paragraf al lucrării.

[3] „Orient“, București, 1877, VIII, 20 Iunie, p. 3.

[4] Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, *Publicațiile periodice românești, descriere bibliografica*, v. I, p. 678.

[5] Art Resbelul a fost publicat de către M. Roller în *Documente din Mișcarea Muncitorească*, ed. a II-a, București, 1947, p. 26—29.

www.dacoromanica.ro

oprimărilor și amenințarea războiului vor dispărea pentru totdeauna. Atunci va triumfa pacea. Sub „domnia păcii", „Socialistul" înțelege socialismul. În ciuda caracterului general și abstract al acestor discuții, atitudinea articolului era îndreptată împotriva regimului existent în România.

Articolul ataca în mod caustic pe regi și preoți și prin aceasta pe Carol de Hohenzollern și curtea lui, lua de asemenea atitudine împotriva „conducătorilor impostori" ai țării, împotriva liberalilor. Pentru ei, războiul în general, arăta „Socialistul", făcând prin aceasta aluzie la războiul din 1877, este un mijloc de câștiguri și este purtat numai în vederea acestora. În trecut ca și în prezent, scria ziarul, popoarele sunt numai „instrumente oarbe în mâinile opresorilor".

Ziarul „Socialistul" a strecurat în coloanele sale ideea că inamicul cel mai de seamă al poporului român nu-l reprezintă alte popoare, împotriva cărora îi aâță clasele dominante: „există un inamic mult mai puternic decât vecinii dinafară, și acesta este inactivitatea, lipsa de activitate" adică lipsa luptei popoarelor împotriva tuturor tiranilor, și în primul rând împotriva Turcilor din interior. Cu toate-că în acest articol nu se vorbea despre acest lucru în mod clar, el reieșea din strofele lui N. I. Sofir, tiparite în același numar al „Socialistului". În aceste versuri, poetul se ridică împotriva formei de stat existente, în care domnește

„...nedreptate
popoare oprimate
de călăi și tirani..."

Numai după desființarea acestui regim, va triumfa ordinea, unde va domni „frăția între oameni și înflorirea artei, sub scutul păcii", pentru care lupta ziarul „Socialistul".

Iată pentru ce ziarul „Socialistul", care a descris în culori întunecate toate greutățile, nenorocirile și ororile războiului, socotea războiul început în 1877 împotriva opresorilor turci, just în esență și remarca:

„Astăzi însă a sosit timpul când România în avânt și entuziasm, aducându-și aminte de trecut, ia armele în mână, pentru apărarea independenței ei". Dar autorul articolului, ca și toți socialiștii dinainte de Marx, a fost departe de înțelegerea marxistă științifică despre războaiele juste și nejuste. El a fost înclinat să creadă în general că toate războaiele sunt nejuste și dădea o definiție arbitrară dreptății, după criterii subiective.

Dar, recunoscând războiul pentru independență ca un război just, „Socialistul" s'a ridicat împotriva obscurantismului și a urii între oameni, care erau propovăduite de liberali, și chema pe români la generozitate pentru a nu uita că soldatul turc împotriva căruia luptă ei „este și dânsul un om, are o mamă sau copii, ca și ei, care vor plânge moartea lui". Acest apel la umanitate se explică prin aceea că „Socialistul" vedea esența războiului în lupta împotriva tiraniilor otomane, și nu împotriva turcilor înșelați. Articolul sfârșește cu ideea că nu este posibil de a rămâne numai la cucerirea independenței, ci trebue să fii gata să lupți până la prăbușirea regimului care a dat naștere oprimării și războiului.

„Fiți demni! — scria „Socialistul" — respectați durerea până când timpul va veni să spunem acestor însetați de sânge: domnia voastră a încetat. Preoți cu fanatismul vostru, regi cu lanțurile voastre, resbelatori cu armele voastre, în lături! E timpul păcii! Lăsați pacea s'i treacă!".

www.dacoromanica.ro

Sosirea unui astfel de timp, „Socialistul" o socotea necesară. El credea că va veni un astfel de timp, când razboaiele nu vor mai exista, şi visa o astfel de ordine socială, când „omul de orice rasă, în orice parte a continentelor, să nu mai fie decât cetaţean al lumei pacinice şi egalitare!" Prin cuvântul „pace", autorul înţelegea „socialism". Aceasta a fost un vis naiv, despre o formă de stat „justa", neavând nimic comun cu ştiinţa. Insă, pentru autorul articolului, socialismul nu era o lege de desvoltare obiectivă bine definită şi inevitabilă, ci triumful unor căutări subiective şi dorite de oameni

Dar acest articol nu a fost pătruns numai de un vis utopic despre socialism, adica despre „pace", cum se exprima el. Dupa cum am văzut, el mai conţinea şi un apel la luptă împotriva formei existente de stat care bara drumul catre o organizare justă, despre care visau şi pentru care luptau revoluţionarii români în jurul anului 1870, care se denumeau în acest articol „generaţia noua, misionarii pacii".

Numeroasele teze din articolul „Resbelul", ca şi din tot ziarul au fost foarte confuze. Acest fapt nu poate fi explicat cu „limba lui Esop", la care autorii au fost nevoiţi să recurgă. Neavând la bază socialismul ştiinţific, autorul nu putea să explice nici trecutul, nici cauzele războiului, nici rezultatele lui, lucru pe care intenţiona să-l facă în acest articol.

Pe de altă parte, autorul nu se eliberează complet de filantropism, nu se ridică până la o astfel de înţelegere revoluţionar democratică a fenomenelor sociale, la care au ajuns Cernişevschi, Dobroliubov.

In acest articol se simţea însă influenţa lui Zubcu. Tocmai tezele de bază ale articolului conţin punctul de vedere al lui Zubcu despre războiul din 1877—1878. Mărturie despre aceasta sunt momentan date sărace.

Inca din ziua de 2 Mai 1876, N. Zubcu, ocupând atunci postul de medic de plasa în Puieţi, scria într'o scrisoare prietenilor săi: „...Oricum ar fi ţara noastra se află în razboi... Ideia despre datoria ce trebue acum îndeplinită catre ţară, pune pe gânduri şi neliniştește nu numai pe oamenii de omenie (prin oameni „de omenie", Zubcu înţelege oameni progresişti), dar mai pe toţi dearândul. M'am gândit şi eu, neapărat despre ceeace trebue sa fac în împrejurările de faţă ale ţerei noastre: în ce chip sa mă arăt că sunt vrednic de un adevărat fiu al naţiunii române; de aceea eată că m'am hotărit să părăsesc, pentru câtăva vreme, serviciul de medic de plasă şi să ma duc acolo unde arma inamicului, sau mai bine barbaria omenirei, sdrobeşte vieţi tinere şi puternice..." [1].

După cum vom vedea mai jos, sarcinile noi ale activităţii revoluţionare, primite după toate probabilităţile dela revoluţionarii ruşi din Geneva [2], l-au determinat pe Zubcu să amâne temporar, în Mai, intrarea lui în serviciul Crucii Roşii. Dar pe la mijlocul lunii Septembrie 1877, el a funcţionat ca medicul Crucii Roşii în Piteşti şi a făcut serviciu în „Spitalul răniţilor de pe lângă gări" [3]. Pentru merite militare, Zubcu a fost decorat.

Din primele zile ale războiului, Zubcu s'a ridicat şi a luptat împo-

[1] *O pagina din Socialismul Român:* Viaţa şi activitatea lui Zubcu-Codreanu, F. a/1880, p. 24; M. Roller, *Nicolae Zubcu Petrovici,* Bucureşti, 1946, p. 20.

[2] *Nicolai Petrovici Zubcu-Codreanu,* 1879, Geneva.

[3] Vezi scrisoarea lui Zubcu nepublicata care se pastrează în arhiva Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român.

www.dacoromanica.ro

trivа uraganului de șovinism. Amic al lui Hristo Botev, el a fost înainte de toate luptător pentru prietenia popoarelor.

El nu vedea inamicul în poporul turc, ci în opresorii și tiranii lui — în puterea sultanului. De aceea, exprimându-și dorința de a deveni medic militar, el intenționa să lucreze în ambulanță, deoarece, „pentru mine, sângele care va fi vărsat, fie el turc, român sau rus, rămâne tot sânge: sânge de om..." [1], scria el în 2 Mai 1877. Prin om, Zubcu înțelegea nu omul în general, ci omul muncitor, pentru fericirea căruia, fie el rus sau român, lupta Zubcu. El înfiera ipocrizia liberalilor care „țipă tare, fără rușine", trecând interesele lor ca o „cauza sfânta". N. Zubcu a înțeles că sgomotul ridicat în jurul problemei răsăritene de către presa oficială europeană din apus, precum și de catre cea țaristă rusa și burghezo-moșierească română, nu are nimic comun cu interesele popoarelor balcanice. In lucrarea sa „Despre Stat, proprietate și familie", scrisă în formă de scrisoare, el a arătat că esența problemei răsăritene o constitue „...lupta claselor privilegiate a diferitelor naționalități pentru a dobândi dreptul exclusiv de posedare asupra acestei părți a Europei ca debușeu pentru producțiunile sale, pe când clasele muncitoare ale acestor naționalități nu au decât un singur interes: acela ca popoarele orientului sa traiasca în liniște și fericire" [2]. Dar Zubcu a înțeles că aceasta dorința de liniște și fericire nu se va realiza atât timp cât există opresiune, atât timp cât vor exista tirani. Cucerirea independenței, el o socotea, pe drept, numai un pas spre căile libertății. El a văzut clar că, prin cucerirea independenței, sărăcia și mizeria care domnesc în România, nu se vor termina, fiindcă puterea rămâne și mai departe în mâinile exploatatorilor.

Iată de ce, Zubcu socotește ca o datorie a lui de patriot, să ia parte la lupta pentru independență; el tindea în același timp sa folosească atmosfera creată pentru întărirea luptei împotriva tuturor tiranilor. Fiind un inamic convins al tiranilor, membru al mișcării revoluționare ruse, care lupta eroic împotriva absolutismului țarist, Zubcu, în timpul razboiului, când i s'a prezentat posibilitatea de a face agitație revoluționară pe scară întinsă, într'unul din cel mai important sprijin al absolutismului — în armata rusă — a început să activeze în această direcție.

Pe de altă parte, această activitate este strâns legată de interesele mișcării revoluționare din România. Rusia a fost pe atunci unul din cele mai puternice centre ale reacțiunii, și victoria asupra absolutismului țarist ar fi înlesnit și ar fi întărit lupta democrației revoluționare și în România.

★

Poziția cercurilor revoluționare conduse de Zubcu, față de război, și activitatea lor revoluționară din această perioadă nu poate fi privită separat de mentalitatea tineretului revoluționar democrat rus, cu care ele au fost tot timpul în legătură.

In timpul războiului din 1877—1878, legăturile revoluționare ruso-române, în general, s'au întărit și mai mult.

Este cunoscut că lupta popoarelor balcanice oprimate, pentru eliberare și pentru independența națională, a avut un ecou adânc în so-

---

[1] *O pagină din Socialismul Român*, p. 25.
[2] *Ibidem*, p. 40, *Nicolae Zubcu Petrovici*, op. cit., Anexa., p. 38.

www.dacoromanica.ro

cietatea rusă. Însă cauzele acestui avânt în favoarea popoarelor balcanice au fost diferite la diferite clase şi grupări.

Mişcarea pentru ajutorul Slavilor a cuprins paturile largi ale societăţii ruseşti, iar cea mai mare parte a ofrandelor a fost făcută de păturile muncitoare ale societăţii. Această mişcare de ajutorare şi de simpatie nu se mărginea numai la Slavi, ci ea s'a răspândit printre toate popoarele balcanice.

Masele muncitorilor ruşi au răspuns cu o simpatie arzătoare la suferinţele şi lupta popoarelor balcanice oprimate.

În revista apărută în străinătate, „Cauza comună", s'a scris că în Rusia „poporul auzind despre atrocităţile monstruoase turceşti, a fost în întregime cuprins de emoţie". Suferinţele proprii ale poporului rus, din cauza „Turcilor din interior" „...nu l-au făcut să uite compatimirea; şi în nenorocirile lui mareţe, el s'a arătat ca un popor maret" [1].

Cu toată săracia datelor, ne sunt cunoscute totuşi simpatia arzătoare şi ajutorul clasei muncitoare ruse faţă de popoarele balcanice oprimate. Istoricul sovietic a arătat că mişcarea naţională de eliberare, care a început în Balcani, a găsit un larg răsunet şi o mare simpatie în „Uniunea muncitorilor din Sudul Rusiei".

Problema revoltei din Herţegovina a fost pe larg discutată în Uniune şi s'a luat decizia trimiterii de voluntari într'acolo. Dar ajutorul nu s'a mărginit numai la atât. Neţinând seama de situaţia materială îngrozitoare, muncitorii ruşi rupeau dela gură ultimul ban, ca să ajute şi cu bani pe cei răsculaţi. La adunările „Uniunii muncitorilor din Sud" a fost luată hotărîrea de a se recurge la strângerea de ajutoare printre muncitorii întreprinderilor din Odesa, în favoarea celor răsculaţi din Herţegovina. Este cunoscut faptul că muncitorul Pavlov, dela atelierele căilor ferate din Odesa, a adunat cu o „listă de subscripţie, bani dela muncitorii atelierului în care lucra, în folosul celor din Herţegovina" [2].

Din aceste fapte, istoricul sovietic a tras concluzia „că încă din jurul anului 1870, proletariatul rus s'a arătat ca apărător al popoarelor surori din Balcani, ridicându-se pentru eliberarea slavilor" [3]. Sunt cunoscute sacrificiile clasei muncitoare ruse şi ale ţărănimii, care nu numai că au dat ultimele lor copeici, dar s'au lipsit de cele necesare. Mii de eroi ruşi au pierit pentru independenţa popoarelor balcanice.

Tocmai aceasta mărturiseşte interesul frăţesc al poporului rus pentru lupta popoarelor oprimate din Balcani, iar nu vâlva inutilă a presei slavofile liberale, şi moda „slavă" a doamnelor din „societatea înaltă" din Petersburg sau tendinţele absolutiste ale grupurilor reacţionare ale lui Catcov.

Cercurile dominante ale Rusiei ţariste au făcut multe sforţări ca să slăbească mişcarea de massă pentru susţinerea slavilor care îi speria. Mişcarea pentru ajutorul slavilor era înlocuită cu chestiunile particulare ale ajutorului militar, în care rolul conducător îl juca boierimea [4].

[1] „Obşcele delo", 9 Iunie, 1877, Nr. 2. Urochi (articol de fond).
[2] V. Ilenberg, în „Voprosî Istorii", 1951, Nr. 1, p. 98.
[3] *Idem*, p. 99.
[4] *Istoria U.R.S.S.*, ed. a II-a, rectificată şi completată, t. II, red. M. V. Necichina. Despre atitudinea societăţii ruse faţă de evenimentele din 1875—1876. Vezi articolul lui Cozmenco, *Societatea rusă şi revolta Bulgarilor din Aprilie 1876*, „Voprosî Istorii", 1947, Nr. 5 şi *Slavianschi Sbornic M.*, 1948, în Biblioteca de stat Ordinul lui Lenin, U.R.S.S. (Studii din Secţiunea Manuscrise).

www.dacoromanica.ro

Evenimentele din Balcani au provocat o puternică agitație printre tineretul revoluționar și alte persoane progresiste din Rusia.

„Dacă propaganda pentru susținerea Slavilor, pornita din cercurile reacționare panslaviste ale societații ruseşti, prezenta o apărare mascată a intereselor boierimii și în particular, a exportatorilor de cereale, atunci, în mijlocul democraților revoluționari ruși, apelul pentru ajutorarea mișcarii de eliberare din Balcani a fost desinteresat" [1].

Atitudinea narodnicilor revoluționari față de lupta Slavilor din Balcani și mai ales față de declararea razboiului a fost foarte complicată. Adepții lui Lavrov ca și adepții lui Tcacev, propovaduiau teoriile lui Blonkist, și socoteau ca neadecvat, față de atmosfera creată în Rusia în jurul anului 1870, să ia parte la orice manifestari active împotriva Turcilor. Acest curent reflecta mentalitatea unei părți infime a mișcarii revoluționare ruse. Abia au început evenimentele în Balcani și ele au gasit un mare răsunet la acești narodnici revoluționari. Un mare număr de revoluționari ruși au pornit încă din anul 1875 cu mare avânt catre Balcani, pentru a lua parte la lupta popoarelor surori oprimate.

Pe câmpul de luptă împotriva Turcilor a cazut revoluționarul A. G. Ieroșenco.

Primul dintre Rușii care s'a grăbit să ajute Slavii din Balcani, în August 1875, și care a luptat cu Turcii în rândurile Muntenegrenilor a fost [2] un narodnic cunoscut, M. P. Sajin (Arnon Ross) [3].

In Herțegovina au plecat M. S. Cravșinschi, D. Clemens, Ivan Debogori-Mocrievici, Orest Gabel, Pimen Encuvatov [4]. Dela începutul razboiului, spre Serbia, a plecat N. N. Iujacova. Un cunoscut și activ narodnic, A. I. Jelabov, s'a ocupat cu strângerea banilor si trimiterea voluntarilor în Herțegovina.

In 1876, tindeau să plece în Serbia mulți narodnici revoluționari.

„Amicii mei cei mai buni — scria un cunoscut anarhist rus, Cropotchin — Serghei Stepneac, Dimitrii C. și mulți alții, s'au îndreptat spre Peninsula Balcanică pentru a se uni cu răsculații. Alții îmi scriau: «Noi citim reportajele ziarului „Times" despre atrocitățile turcești din Bulgaria; noi plângem la citirea acestora și mergem să ne înscriem în detașamentele rasculaților ca voluntari sau ca surori de caritate»" [5].

Aceasta mișcare nu s'a oprit nici după începutul războiului ruso-turc.

Cunoscută mai târziu ca membră marcantă în organizația centrală a grupului „Voința poporului", A. P. Corba a luat parte activă în adunarea ajutoarelor pentru voluntarii ruși în Serbia. In luna Decembrie a anului 1877, ea a plecat în România, la București și a fost primită ca soră de caritate, ocupându-se cu transportul răniților pe calea ferată, dela București până la frontiera rusă [6].

Viitorul scriitor V. S. Garșin, pe atunci încă student al Institutului de Mine, se găsea în strânsă legatură cu tineretul revoluționar și a vrut imediat să plece ca voluntar când a auzit despre atrocitățile turcești din

---

[1] I. C. Fortunatov, op. cit., p. 32 și 42

[2] D. Bogucearschi, *Narodnicism activ în jurul anului 1870.*

[3] M. P. Sajen (Arman Ross), *Amintiri, N.* 1925 (Plecarea spre Herțegovina). August, 1875. p. 99—105.

[4] Bogucearschi, op. cit., p. 292.

[5] Cropotchin, *Notițe revoluționare,* p. 362

[6] Bogucearschi, op. cit., p. 290

www.dacoromanica.ro

Bulgaria. „Dar din nenorocire mie nu mi s'a dat drumul pentru că am fost înscris pe listele de recrutare" — scria el. Mai târziu el a luat parte ca voluntar în razboiul ruso-turc şi a fost ranit [1]. Impresiile lui despre razboi ca şi mentalitatea soldaţilor ruşi au fost artistic exprimate în nuvelele lui, publicate tot atunci în „Notiţe despre patrie". Carţile lui Garşin au fost larg difuzate în România, în jurul anilor 1880—1890, iar o parte din opera lui a fost tradusa în limba română.

Dar, înafara de interes şi simpatie, revoluţionarii ruşi au fost însufleţiţi şi de alte motive. Mai ales în 1875—1876 ei au fost atraşi de caracterul popular al mişcării de eliberare din Balcani. Ei au avut naivitatea să creadă că războiul le va da o experienţă necesară organizatorilor revoluţionari [2], că pot sa înveţe în mod practic „tactica" mişcarilor populare.

Unul din activiştii mişcării populare din Sudul Rusiei, V. F. Costîrin, a comunicat ulterior ca „printre radicalii din acea vreme, s'a discutat mult despre necesitatea de a lua parte la mişcarea Sârbilor şi Bulgarilor şi în scopul de a primi «botezul focului» şi de a studia la faţa locului „tehnica revoltelor populare..." [3].

„Printre voluntari" exista şi din acei care spun că ei pleacă cu speranţa de a crea noi legaturi, de a învăţa organizarea experienţei de luptă, lucru de care vor avea nevoie după reîntoarcerea în patrie.

In tot cazul, astfel de oameni sunt socotiţi nu ca unităţi separate, ci ca cercuri întregi — scria în „Inainte" (revistă revoluţionară rusă care se publica în strainătate) corespondentul din Petersburg, în ziua de 28 Septembrie 10 Octombrie 1876 [4].

Intrarea Rusiei ţariste în razboiul cu Turcia a provocat o răcire faţă de lupta popoarelor balcanice a unor cercuri progresiste, precum şi din partea redacţiei „Otecesvinîie zapischi". Ei vedeau în acest razboi numai caracterul subiectiv al tendinţelor de acaparare ale guvernului ţarist în Balcani şi socoteau în mod just că, pentru clasele dominante, acest razboi, după cuvintele lui Engels, este „calea salvarii" — calea care se deschide în faţa oricărui guvern care se află faţa în faţă cu rezistenţa de neînvins a poporului" [5].

Iata de ce G. E. Eliseev, unul din redactorii „Otecesvînîie Zapischi", scria despre atitudinea faţă de mişcarea şi ajutorarea Slavilor, atingând chestiunea războiului apropiat: „Dacă mişcarea rusă rămânea pe acest teren popular, atunci în cazul războiului Serbiei şi Turciei care ar dura 5 10 ani, ei ar fi putut gasi întotdeauna o sursa bogata în ajutorul liber al societaţii ruse" [6].

Totuşi, majoritatea revoluţionarilor ruşi socotea că războiul ruso-turc deschide noi perspective activităţii revoluţionare. Ei sperau în posibilitatea de a transforma lupta naţională a popoarelor balcanice într'o lupta de eliberare socială. Punctul de vedere al revoluţionarilor ruşi era

---

[1] V. I. Garşin, *Opere,* 1896, p. 34.

[2] N. Tun, *Mişcarea revoluţionara din Rusia,* 1924, p. 143. L. Deici, *16 ani în Siberia,* ed. a II-a, p. 94—95. L. Deici. *Jumătate de veac.* Giz., M. — L., 1926, p. 140, 143.

[3] V. Bogucearschi, *Narodnicism activ în jurul anului 1870.* M., 1912, p. 291.

[4] „Vperiod", 1876, Nr. 44, p. 666.

[5] Marx şi Engels. *Opere,* t. XV. Engels, *Muncitorii din Europa în 1877,* p. 409.

[6] *Otecesviniie Zapischi,* doc. 1876, p. 264—265. Trebue sau nu sa lupţi.

www.dacoromanica.ro

că armata este compusă din țărani, îmbracați în uniforma militara. Războiul a pus arma în mâinile țaranilor. Era numai nevoie de a face agitație printre ei, de a le deschide ochii, iar după aceea, de a îndrepta loviturile lor nu numai împotriva opresorilor balcanici, dar și împotriva opresorilor proprii. Faptul că armata rusă lupta în strainatate era socotit ca o condiție adecvată pentru desfășurarea agitației. Desigur că astfel de tendințe dovedeau concepțiile greșite asupra poporului. In anul 1877, ca și în anul 1874, când narodnicii revoluționari s'au îndreptat spre sate, tovarășul Stalin a spus: „și pe țărani nu i-au cunoscut și nu i-au înțeles așa cum trebuia". „Narodnicii nu cunoșteau clasa muncitoare și nu înțelegeau că țăranii singuri nealiați cu clasa muncitoare și fără conducerea acesteia nu vor putea învinge țarismul și moșierii" [1].

Revoluționarii ruși, în jurul anului 1870, se conduceau dupa teorii greșite. Insă, așa după cum au arătat Lenin și Stalin, ei au fost aceia care au luptat cinstit și eroic pentru libertate. M. I. Calinin scria despre ei: „Acești oameni se consacrau pe deplin poporului și traiau cu ideea de a servi acest popor" [2].

★

In timpul războiului din 1877—1878, România a devenit unul din locurile cele mai principale pentru propaganda revoluționară rusă, care se efectua pe două căi: 1) în rândurile armatei ruse, și 2) prin agitație în rândurile populației țării, făcută de o parte din această armată.

In Mai 1877, au sosit la București pe adresa lui Zubcu, — care în acest timp se întorsese din provincie unde lucrase ca medic de plasă — sute de kilograme de publicații revoluționare venite din Geneva, unde era centrul revoluționarilor ruși emigrați în străinătate.

Sarcina lui Zubcu a constat în a organiza răspândirea acestor publicații în rândurile armatei ruse, care se afla în România și Bulgaria.

Intr'o broșură despre Zubcu, care a fost publicată în anul 1880 în București, un autor anonim scria: „Este știut că prin el și prin prietenii lui, cărțile și ziarele propagandei socialiste ajungeau mai repede la Adrianopol, decât ordinele și dispozițiile date de către prințul Nicolai" [3].

La această muncă au luat parte toți membrii cercului secret al lui Zubcu și anume: E. Lupu, la Iași, C. Stănceanu, la București, Dobrogeanu-Gherea, la Brăila, Russel la Spitalul militar din Ploești, etc. Ei au fost colaboratorii săi cei mai apropiați.

La București, au fost organizate două depozite pentru cărțile revoluționare. Unul, în casa în care a stat Zubcu, pe strada Teilor Nr. 20, iar al doilea, în camera lui Stănceanu la Spitalul de Copii din strada Diaconeselor, unde era internist [4].

---

[1] *Cursul scurt de Istorie a P.C. (b) al U.S.*, ed. a III-a, p. 17

[2] M. I. Calinin, *Despre educația și instrucția comunistă*, M. — L., 1948, p. 147.

[3] *O pagină din Socialismul Român*, p. 19.

[4] Zamfir C. Arbore, *In exil. Din amintirile mele.* Craiova, 1896, p. 391. Autorul acestei lucrări, Arbore, după cum s'a constatat mai târziu, a jucat un rol rușinos în mișcarea socialistă din România. Naționalist-burghez, redactor al organului guvernamental, el a speculat încrederea vremelnică pe care le-o inspira socialiștilor români, datorită faptului că el luase parte la mișcarea revoluționară rusă, pentru a furniza informații despre activitatea lor cercurilor guvernamentale, cu alte cuvinte îndeplinea funcția de trădător.

www.dacoromanica.ro

După cum își aminteau contemporanii lui Zubcu, el recurgea la o metodă foarte isteață. In mod foarte dibaci, „el umplea cu publicații revoluționare toate librăriile din capitală și provincie".

Și militarii ruși „umpleau librăriile Greve și Seleși pentru a cumpara cărțile revoluționare lăsate acolo" [1].

Mai târziu, s'a aflat despre aceasta și în străinătate. In anul 1879, ziarul „La France" scria că, în timpul ședерii armatei ruse în România, „ziarele și manifestele interzise, editate în Elveția și în alte locuri, se vindeau ofițerilor ruși la București, de unde ei le aduceau în țara lor, pe care au umplut-o cu aceste lucrări periculoase" [2].

In anul 1883, „Dacia viitoare", care a fost unul din primele ziare socialiste românești, a transcris scrisoarea lui Stepneac-Cravcinschi, luata din ziarul englez „Pall Mall Gazete", în care se spunea că înaintea anilor 1877—1878 armata rusa a fost cu totul departe de mișcarea revoluționara. Inceputul războiului balcanic, ocuparea României de către armata rusa și șederea multor ofițeri în orașele mari din Moldova și Valahia „au schimbat această situație". La Iași și la București, ofițerii ruși au gasit expuse în vitrinele librariilor toate cărțile interzise în Rusia, a caror lectură a avut atracția unui fruct interzis" [3].

Așa cum ne comunică un contemporan, acest fapt a fost adus la cunoștință jandarmeriei țariste și militarilor ruși le-a fost interzis de a intra în librariile în care se vindeau aceste ediții. Acest fapt nu a putut însa opri agitația. „Revoluționarii ruși — și mai ales Zubcu — au avut în rândurile armatei ruse mulți aderenți politici, iar în corpul medical, pe foștii colegi dela Academia Medico-Chirurgicală din Petrograd, cu ajutorul carora ei au început să răspândească aceste broșuri revoluționare" [4].

Dobrogeanu-Gherea — care mai târziu a propagat idei nefaste, menșevice — a desfașurat de asemenea activitate în 1877—1878. Ca să intre în legături mai strânse cu armata rusă, el s'a mutat dela Ploești la Brăila și, în urma îndrumărilor cercurilor revoluționare, a deschis o spălătorie a Crucii Roșii, pentru spitalele militare ruse, dându-se drept un cetațean american cu numele de Robert Djinks. El a fost susținut de către Zubcu-Codreanu, care îi trimetea la Brăila ediții progresiste ruse apărute recent, ca de pildă revista „Notițe despre Patrie" și „Comunitatea". Zubcu corespondа cu el, dar corespondența aceasta nu a putut fi, din păcate, gasită.

Jandarmii țariști, care în decursul anului 1878, au întreprins cercetările, i-au putut găsi urmele. Zubcu a izbutit să se ascundă. Gherea însă, atras într'o cursă, a fost arestat de către „ohrana" [5], închis în cetatea Petru și Pavel și exilat la Mezeni pe cale administrativă.

Intr'un organ revoluționar rus din străinătate, se comunică faptul că „spionii internaționali, în frunte cu Bismarck, uneltesc în apus, Rușii își aranjează afaceri bune în România recent eliberată. Unul din Rusii care trăiau acolo, și anume Katz, a primit o scrisoare prin care era invitat să se prezinte la una din stațiile de cale ferată care se afla în apro-

[1] Zamfir C. Arbore, op. cit., p. 399.
[2] „Binele public", 1879, I. N. 15, p. 2.
[3] „Dacia Viitoare", anul I, Iulie 1883, Nr. 11, p. 168
[4] Zamfir C. Arbore, op. cit., p. 401.
[5] *Calendarul Muncii,* 1907, p. 67—88 precum și *Studii Critice,* v. IV, București, 1925, p. 63—83.

www.dacoromanica.ro

piere de granița rusă. Katz a plecat într'acolo și când a ajuns, a fost luat cu forța de către jandarmii ruși; în acest fel el a fost răpit. In prezent, Katz, ca un trofeu, este adus la Petersburg, unde stă în Cetate" [1].

Insă, la sfârșitul lunii August 1879, acesta evadează. Organele revoluționare din străinătate au dat publicității o descriere amănunțită asupra evadării și a evenimentelor din Norvegia [2].

Cimentarea legăturilor revoluționare ruso-române se înfăptuia însă nu numai pe linia propagandei în rândurile armatei ruse.

„In timpul războiului, Românii și Rușii duceau o propagandă reciprocă" — scria un contemporan [3].

In literatură nu se pomenește nimic despre această chestiune, dar se găsesc unele documente, care arată nu numai influența mișcarii revoluționare ruse în România, în legătură cu situația creata în România după război, dar și influența spontană a soldaților ruși asupra țărănimii române care intra în legătură cu ei. Aceasta oglindește rezultatul acelor procese care au cuprins și pe țăranii ruși îmbrăcați în mantale soldătești.

La începutul lunii Mai 1878, unele ziare liberale din București și Iași raportau guvernului și autorităților locale cum că „unii agenți ai armatei ruse" duc în multe sate o propagandă activă împotriva guvernului și promit țăranilor împărțirea pământului.

Ziarele cereau cu insistență cercetarea imediată a acestei afaceri și comunicarea rezultatului tuturor parlamentelor din țarile europene [4]. Aceste comunicări au găsit imediat un răsunet în presa apuseană [5], pornită dușmănos împotriva Rusiei. Aceste articole au fost scrise în perioada agravării relațiilor ruso-române. Răspândind svonurile despre activitatea agenților din armata rusă, presa liberala nazuia să atingă un efect dublu: pe de o parte, să justifice schimbarea bruscă a atitudinii guvernului liberal față de aliatul său, Rusia, datorită jertfelor căreia s'a dobândit independența României; pe de altă parte, această acțiune a fost o metodă de înșelăciune folosită pe scară largă în perioada turburărilor țărănești care se iveau și a protestului celor ce muncesc — metodă care consta în a căuta pe „vinovați", în a răspândi svonuri despre „agenți", pentru ca prin aceste căi să camufleze cauzele care au adus massele populare la turburări și să se elibereze de răspunderea pentru situația oribilă care s'a creat.

Presa liberală din România a folosit, în aceste articole provocatoare, unele fapte care nu aveau nicio legătură cu activitatea comandamentului armatei ruse, dar care aveau legătură cu soldații ruși răsleți, și este posibil chiar, cu activitatea unor revoluționari ruși din rândurile armatei.

---

[1] „Zemlea i volca", 1879, Nr. 3, 15, 1 (Jurnalistica revoluționară în jurul anului 1870, sub redactarea lui V. Vasilevschi, p. 190—191. Arestarea lui a fost adusă la cunoștința cercurilor largi ale revoluționarilor ruși. Vezi L. Deutsch. *16 ani în Siberia,* p. 53).

[2] „Narodnaia volea", 1879, Nr. 2 (Literatura Partidului, *Voința Poporului,* p 92—93. Articolul mare este publicat în „Obșceie delo", 1879, Nr. 28. Evadarea a fost cunoscută și de Lavrov P. Vezi: *Propagandiștii narodnici, în jurul anului 1870,* p. 244.

[3] „Dacia Viitoare", 1883, Nr. 11, p. 168.

[4] „Telegraful, VIII", 1878, Nr. 1818 din 7 Mai, p. 1, „Stafeta" I, 1878, Nr. 98 din 7 Mai, p. 3 ș. a.

[5] „Timpul" III, 1878, Nr. 102 din 7 Mai, p. 1.

www.dacoromanica.ro

In județul Ilfov au isbucnit turburări țărănești. Pentru cercetarea lor a fost trimisă o comisie sub conducerea procurorului Stoianovici. Ministrul Afacerilor Interne a primit un raport detailat din partea Comisiei, la care erau anexate procesele verbale asupra cercetărilor, în care se spunea „despre incendieri și propagandă dusă în mijlocul populației satelor din județul Ilfov, de către armatele rusești, încartiruite în aceste locuri" [1].

In baza depozițiilor țăranilor, procurorul a comunicat — și aceasta se vede din procesele verbale — că în sate au stat soldați ruși din Divizia a XI-a un timp destul de îndelungat. Prin purtarea lor, ei au isbutit să câștige simpatiile țaranilor. Așa cum spun țăranii, „ei au început să le povestească că au venit în țară (adică în România) numai din dorința de a ameliora situația țăranilor și pentru aceasta ei vor ocupa Bucureștiul, vor desarma armata română, vor ucide pe proprietari, vor lua dela ei pamântul ca să-l dea țăranilor..." ș.a.m.d. [2].

După cum relatează procurorul, „asemenea propagandă nu a fost izolată; ea a avut loc în mai multe sate — Copăceni, Mogoșești, Jilava, din județele Ilfov, Trachișteia, și Buderiu din județul Vlașca [3]. Ca rezultat al agitațiilor, locuitorii au refuzat să plătească impozitele, declarând că ei nu vor să le plătească și că Rușii îi vor apăra. Ca o urmare a acestor svonuri, răspândite cu uniformitate în toate satele, procurorul a ajuns la concluzia „că o asemenea agitație a putut fi rezultatul acelor instrucțiuni pe care acești soldați ruși le-au primit dela comandanții lor" [4].

Insă asemenea concluzie este falsă și, în general, toată comunicarea procurorului cere o studiere critică.

Asemenea agitație care a turburat țărănimea română nu putea să vină dela comandamentul rusesc. Faptul de care s'a temut cel mai mult guvernul țarist și pe care a vrut să-l înlăture prin începerea războiului cu Turcia, a fost tocmai revoluția agrară din Rusia. In timpul războiului, în anul 1877—1878, guvernul țarist a fost cuprins de teamă față de tot ceea ce lăsa să se întrevadă semnele mișcării revoluționare de eliberare. Astfel, de pildă, comandamentul suprem al armatei ruse a refuzat categoric includerea miliției bulgare în rândurile armatei ruse; de asemenea marirea numărului ei. Și în această politică „se vedea frica față de revoluționarea soldaților ruși de către răsculații bulgari" [5].

Cu atât mai mult generalii țariști nu au putut ordona țăranilor ruși să ducă agitația revoluționară, cu cât în perioada a doua a crizei revoluționare din Rusia, între anii 1878—1881, se ducea o luptă ascuțită împotriva cerințelor analoage ale țăranilor ruși și revolta lor a fost înnăbușită de către detașamentele de pedepsire ale guvernului țarist.

Este vorba probabil despre agitația spontană a soldaților ruși, cuprinși de dorința și de năzuința de a căpăta pământ așa cum au vrut-o milioane de țărani din Rusia, și a căror activitate a crescut mai cu seamă

---

[1] Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm. 1878. Pach. 350, cart. 5596, dos. Nr. 45
[2] Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm., 1878. Pach. 350, cart. 5596, dos. Nr. 45. folio 4.
[3] *Ibidem*, folio 5.
[4] *Ibidem*, folio 35.
[5] *Slavianschi Sbornic*, M., 1948, p. 127. Lucrările Secției Manuscrise, Biblioteca U.R.S.S., care poartă numele lui Lenin.

www.dacoromanica.ro

în perioada crizei revoluționare. Soldații ruși, ei înșiși țărani, expuneau țăranilor români, la fel de asupriți și săraci ca și ei, visurile lor despre pământ, arătându-le gândurile lor ascunse.

Evenimentele din Ilfov au fost ecoul turburărilor țărănești din Rusia. Țăranii români ascultau pe soldații ruși nu numai pentrucă ei le aratau ceea ce îi turbura cel mai mult, dar și prin faptul că soldații, prin purtarea lor, au cucerit încrederea și dragostea țăranilor. „...In toate satele în care eu am efectuat cercetarea — scria susmenționatul procuror — toți locuitorii s'au dovedit mulțumiți, se poate spune chiar, încântați, de soldații ruși, pe care ei au început să-i considere ca adevărați binefăcători" [1].

Aici trebue să menționăm manifestări de simpatie analoage fața de soldații ruși, comunicate în corespondența ziarului englez.

In luna Mai 1878, când s'au intensificat svonurile despre iminența războiului dintre România și Rusia, Regimentele de Dorobanți III, IX și XV, care au fost plasate în orașul Pitești, declarau cetățenilor în ale căror case erau încartiruiți, că „ei niciodata nu vor lupta împotriva Rusiei, că ei au fost aliați pe câmpul de luptă..." și ca ei „vor depune armele imediat ce se va da ordin de a lupta împotriva Rusiei". Aceiași dorobanți, așa după cum relatau ziarele, declarau ca „nu este departe timpul când boierii vor fi alungați din țara și vor împarți țara (adica pamântul) țaranilor" [2].

Țaranii români exagerau desigur cele spuse de soldații ruși, și când s'au început cercetarile, încercau să se ascundă sub scutul celor „spuse de Ruși". Prin urmare, agitația celor din urmă devenea un fel de pretext, imbold, devenea scânteia căzută într'un butoi cu ulei. Este caracteristic faptul că aceste turburari au fost mai puternice în satul Sarindar și în plasa Sabaru, care în anul 1862 au fost cuprinse de turburari sub conducerea lui Malăeru. In acest raion, în anul 1875, grindina a distrus întreaga recoltă [3]. In jurul anului 1870, au început treptat sa se manifeste turburarile țăranilor [4]. In timpul războiului țaranii din aceasta regiune ca și întreaga țăranime, au fost copleșiți prin impozite foarte grele, fapt care a desvoltat aceste turburări.

Evenimentele din județul Ilfov, ca și declarațiile dorobanților, arătau starea de spirit a masselor țărănești. Ele vorbeau nu numai despre nemulțumirile țărănimii, dar și despre mișcarea ei, deoarece razboiul a saracit-o și a împins-o într'o mizerie și mai mare.

★

Acest război pentru Independență, fiind dus sub conducerea claselor dominante, le-a servit acestora ca un mijloc de mare câștig și a dus la ruinarea ulterioară a masselor populare.

In România, greutațile cele mai mari ale războiului pentru independență au fost suportate de către popor, și în primul rând de către țărănime.

[1] Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm., 1878. Pach. 350, cart. 5596, dos. Nr. 45, folio 5.

[2] „Timpul", III, 1878, Nr. 122 din 7 Iunie, p. 1.

[3] Arh. St., Buc., Min. Int., Div. Adm., 1875, Pach. 289, cart. 4707, dos. Nr. 4, partea III, folio 48.

[4] *Ibidem*, 1876, dos Nr. 5007, 9, folio 153.

www.dacoromanica.ro

Ca o întruchipare a ipocriziei cercurilor conducătoare, proclamaţia prin care regele Carol de Hohenzollern — care avea grijă de buzunarul său — spunea în mod mincinos că războiul este dus cu „energia şi abnegaţia tuturor claselor societaţii", a fost facută în două rânduri, odată în luna August şi apoi în luna Septembrie a anului 1877 [1].

Membrii cercurilor conducătoare din România se intitulau în mod demagogic „patrioţi". Prin aceste declaraţii false, el căutau să orbească opinia publica românească şi mondială, să ascundă mizeria vădită a masselor populare, stare la care muncitorimea a fost adusă în timpul unui singur an prin jafurile burgheziei şi ale marilor proprietari.

Aceste minciuni au fost demascate de către N. P. Zubcu-Codreanu.

Arătând starea de spirit a masselor populare, care suportau toate sacrificiile războiului, Zubcu a luat apărarea intereselor lor, desvăluind cu pasiune jafurile care erau efectuate de clasa privilegiată a României.

Neavând posibilitatea de a publica articolele sale în România, el a fost nevoit sa le publice în presa revoluţionară din străinatate. Este cunoscută corespondenţa lui din Februarie 1878, publicată de către un cunoscut geograf francez, Elisé Recloux — cunoscut apropiat al lui Herţen — care a publicat această corespondenţă în ziarul cu tendinţe anarhiste redactat de el „Travailleur" [2]. După cum reiese din corespondenţa nepublicata a lui Zubcu, el a luat legatura cu acest „ziar" prin mişcarea revoluţionară rusă, şi în special printr'o revistă a narodnicilor revoluţionari ruşi, „Comunitatea", care aparea la Geneva [3]. In revista „Comunitatea" el a publicat, sub pseudonimul N. Dragoş, o corespondenţă care avea aceeeaşi temă [4]. Acest articol, inedit, are un conţinut mult mai adânc şi mult mai plin decât scrisoarea din „Travailleur" cunoscută până acum [5].

Sarcinile de bază ale acestui articol, sunt: 1) de a arăta că toate jertfele acestui război au fost suportate de către ţărănimea săracă, pe umerii careia a cazut toată greutatea lor; 2) de a demasca ipocrizia orânduirii pseudoconstituţionale, politica antipopulară şi falsul patriotism al partidului liberal, în special, şi al claselor dominante, în general, care au înşelat şi de data aceasta massele populare; 3) de a arăta cu ce învăţatură s'au ales din acest „dezastru al poporului" însuşi poporul şi puţinii socialişti existenţi; 4) de asemenea de a arăta calea de ieşire, calea nimicirii orânduirii existente.

Aceste teze, Zubcu le baza pe fapte şi pe analiza acestora. In artîcolele sale, el s'a înfaţişat nu numai ca unul care urmăreşte foarte atent mersul evenimentelor, ci şi ca un adânc cunoscător al realităţii româneşti, martor al nenorocirii poporului şi care suferea intens pentru aceasta, ca unul care nu visa numai pentru viitor, dar era şi un luptător împotriva raului de atunci, care nu detesta numai asuprirea, dar ura cu o pasiune revoluţionară pe aceşti asupritori şi lupta împotriva lor.

El scria cu modestie, că „comunică cititorului numai o parte din

---

[1] Arh. St. Buc., M. St. M., dos. Nr. 604, folio 347.

[2] Acest articol a fost transcris în 14 Octombrie 1913 şi folosit în broşura: *N. P. Zubcu*, p. 24—26 şi de asemenea în *Istoria României*, sub redact. Mihail Roller, p. 438 441.

[3] „Obşcina", Nr. 3 şi 4, Martie-Aprilie 1878, p. 46—48.

[4] Vezi necrologul lui Zubcu în „Obşcina", p. 56.

[5] Aceasta se vede din scrisoarea fara data, în limba rusă, şi care a fost scrisă pe un formular redacţional al revistei „Obscina", adresat lui Zubcu.

www.dacoromanica.ro

influența războiului asupra situației economice a poporului", și numai aceea ce „s'a clarificat aproape pe deplin". In realitate însa, el a făcut o analiză adâncă asupra situației care s'a produs în România, înainte și după război.

Zubcu a aratat că războiul a început într'un moment „în care finanțele Statului Român erau extrem de desechilibrate" și a desvăluit modul în care au fost găsite mijloacele necesare pentru purtarea războiului.

Toate greutațile au fost puse pe umerii țărănimii. „Și cu această ocazie s'a repetat — scria Zubcu — vechea și veșnic noua istorie a societății moderne: istoria... care s'a desfășurat și în timp de pace și în timp de rázboi, istoria care a pus tot greul pe umerii poporului, muncitorului".

Analizând situația în care s'a aflat țărănimea săracă, ca o urmare a diferitelor jafuri din timpul războiului, Zubcu a tras concluzia justă că ruinarea în massă a țărănimii, pauperizarea ei forțată, este rezultatul economic direct al războiului din anii 1877—1878. Iată de ce considera el că ceea ce s'a întâmplat, a fost „ca un dezastru al poporului în sensul deplin al cuvântului", deoarece, așa cum scria Zubcu „asuprirea crunta a poporului, de data aceasta a luat forma unei exploatări îndârjite a tuturor muncitorilor țării pe care i-a transformat în proletari, în argați, care nu vor deveni niciodată stăpâni liberi, ei și copiii lor rămânând în această stare până la sfârșitul orânduirii existente".

In acest articol, Zubcu a apărut ca un ideolog, apărător al țărănimii, al argaților și „al țăranimii mijlocașe" care urăsc burghezia satelor. Cea mai grea dintre urmările jafului din timpul războiului a fost lipsirea țăranilor de vitele de muncă. Zubcu a înțeles că țăranii „chiar aceea care posedă o mică proprietate, dar lipsiți de vite de muncă, nu se vor ridica niciodată la situația de altă dată, vor rămâne pentru totdeauna la discreția moșierilor, și cu cât mai târziu, cu atât mai rea și mai nenorocită va fi situația lor".

Insă, văzând aceste nenorociri, care au căzut peste țărănime. ca rezultat al unui jaf nerușinat din partea claselor dominante, el nu a înțeles atunci importanța cuceririi independenței pentru desvoltarea ulterioara în România a unor noi relații social-economice.

Zubcu nu a văzut deschiderea unui drum mai larg al desvoltării capitalismului, ca o urmare a rázboiului, și nici apariția pe arena luptelor politice a proletariatului, care a devenit singura forță care va putea să unească massele populare pentru a le conduce în lupta impotriva oricărei exploatări.

Insă, această limitare a lui Zubcu nu poate fi explicată numai prin influența concepțiilor narodnice, care negau desvoltarea capitalismului și rolul istoric ai proletariatului din Rusia, și prin dorința de a aplica teoriile narodnice pe teritoriul românesc.

Aici este vorba despre limitarea de clasă a lui Zubcu; el nefiind înarmat cu concepția științifică a proletariatului, nu a putut descoperi și înțelege legile de desvoltare social-economice. Așa cum se vede din acest articol, spre deosebire de narodnici, Zubcu își îndrepta privirile către lupta proletariatului din apus, făcând legătura dintre mișcarea revoluționară din România și lupta social-democraților. Nu este vina, ci nenorocirea lui Zubcu că el nu a văzut [illegible] în România, încă slabă

www.dacoromanica.ro

din cauza stării de înapoiere a țării, cu toate că în această perioadă au avut loc primele manifestări timide și spontane ale muncitorilor.

Cu ajutorul unei juste caracteristici de clasa, de exemplu legea rechizițiilor (de luare a bunurilor în natură pentru întreținerea armatei și purtarea războiului), Zubcu a descoperit situația grea în care se afla țaranimea saracă și a aratat mijloacele prin care ciasele dominante storceau țăranilor ultimele puteri.

Zubcu a demascat în toată goliciunea lor principiile mincinoase ale democrației burgheze, desvaluind esența de clasă a acestei legi a rechizițiilor. Legea spunea că privește pe toți cetățenii țării. „Noi traim doar sub semnul egalității tuturor față de lege" — scria ironic Zubcu — și daca ne luam dupa litera acestei legi, aceasta înseamnă ca totul a decurs „în cadrul celei mai înalte dreptăți", însă „numai în aparență".

Așa cum spunea Zubcu, „cei care nu lucrează, paraziții, minoritatea exploatatoare, înțelegeau minunat că legea este de partea lor, și că toată greutatea de nesuportat va cădea pe umerii țăranilor". Aceste rânduri dovedeau o adâncă perspicacitate, o excelentă înțelegere a evenimentelor care se petreceau în Romania. Despre faptele acestea, Zubcu a putut să se informeze numai la fața locului, deoarece materialul în legatura cu această chestiune nu aparea, bineînțeles, nicăieri în presă. In prezent, cercetatorul, poate dovedi pe baza unui vast material care se află în păstrare în Arhiva Ministerului de Interne, justețea celor spuse de Zubcu, și poate arata cum clasele dominante din România au știut să ocolească toate articolele acestei legi, profitând de concursul guvernului.

Zubcu avea o mare simpatie față de narodnici și plin de indignare scria despre „nedreptațile revoltatoare ale administrației" privind rechizițiile de caruțe cu caruțași cu tot pentru transport. O consecință a acestei stări de fapte a fost transformarea de catre clasa dominanta din România „a aproape jumatate din țăranime", din mici proprietari liberi, în argați ai agricultorilor și ai arendașilor, pentru vecie.

Zubcu a descris în mod amanunțit toate chinurile care în urma acestei legi a rechizițiilor, au trebuit sa fie suportate de țărani, subliniind că toate greutățile și jertfele războiului au fost puse pe umerii masselor populare. El demască acțiunea aparatului birocratic al claselor dominante și scrie: „Forțat și pe neașteptate, neținând seamă de nimic, afară de ordinele șefilor superiori, administrația trimitea pe țărani cu căruțele încărcate, în locuri îndepărtate, drumul până acolo durând și câte o jumatate de lună și mai mult, fără să se gândească cu ce se va hrăni acest țăran în tot acest timp, și în special cu ce va hrăni el pe drum vitele sale de muncă nenorocite, și care, 3—4 zile în urmă, poate, s'au întors din alt drum, tot atât de lung. De obiceiu, asemenea rechiziții nu atingeau de loc pe agricultorii și pe arendașii care puteau să-și exprime entuziasmul patriotic cu toată liniștea, în legătură cu bravura și curajul soldatului român dorobanț. Insă, la țăranii trimiși pe drum cu vitele lor de muncă, gospodăriile desechilibrate se desechilibrau și mai mult, datorită lipsei lor de acasă de aproape o lună; vitele lor piereau pe drum fiind sleite de putere din cauza lipsei de nutreț sau a epidemiilor care bântuiau mai cu seamă pe Dunăre, și atunci țăranul se reîntorcea pe jos, fara vită și caruța, cu biletul administrației în mână, cum că el a transportat încarcatura timp de atâtea zile, și are drept la recompensă din

www.dacoromanica.ro

partea guvernului. Uneori, toamna și mai ales iarna, se întorcea cu mâinile și picioarele degerate, plângând, ca să vadă cum plâng copiii lui să-și vadă gospodăria distrusă, fără vreo altă posibilitate decât de a intra ca argat, pe vecie, la dușmanul său istoric de veacuri, agricultor sau arendaș. Cititorul rus înțelege de minune ce înseamnă un țăran, care posedă un lot mic de pământ, însă lipsit de vitele cu care îl muncea".

Ca o ilustrare a acestor rânduri, care stau ca un act de acuzare a întregii orânduiri burghezo-moșierești, se pot prezenta următoarele cifre ale unui raport dat de Senat și care au fost publicate în August 1878. In decurs de 16 luni „cerințele armatei române erau satisfăcute în parte, în ceea ce privește hrana și transportul rechizițiilor în sate și orașe..." scria într'un raport oficial.

Au fost rechiziționate:

vite	66.387
căruțe pentru transport	264.394
durata transportului în zile	1.045.747
drumul în km	26.143,677
mână de lucru folosită în decurs de . . zile	56.676

Bineînțeles, raportul Senatului[1], în primul rând nu era exact, și în al doilea rând nu arăta cine suporta toate greutățile, adică nu preciza că erau suportate de către țărani.

Zubcu nu se mărginea numai la a arăta situația țărănimii în lumina îndeplinirii legii rechizițiilor, ci îi și opunea situația claselor dominante, demascând falsul lor patriotism, sub masca căruia ei ascundeau jafurile și setea lor de câștig.

El a arătat în mod convingător, dând ca exemplu faptul, că atât aparatul de stat cât și toate adunările legislative, sunt în realitate o armă docilă în mâinile claselor exploatatoare, armă îndreptată împotriva celor ce muncesc. „Această faimoasă lege în legătură cu rechizițiile, nu lămurea de loc în care cazuri se supunea legii rechizițiilor proprietatea unui sărac, sau a unui agricultor bogat, nu lămurea dacă poate fi rechiziționată ultima vacă, ultimul cal, ultima pereche de boi a unui țăran, când lângă el trăia un agricultor sau arendaș, având vaste turme de vite diferite. Aceste chestiuni esențiale au fost supuse rezolvării de către administrație, care executa legea, consimțământului subprefecților și primarilor de obști. Și aceștia din urmă, care erau executanții legii, o aplicau și o aplică și în prezent atât de minunat, încât toți muncitorii dela un capăt la altul al țării, au început să murmure..." Zubcu a arătat că aparatul birocratic făcea jocul celor bogați. „Dela țăran, sub forma de rechiziție, se ridicau aproape ultimele provizii, porumbul, brânza, legumele, fânul, orzul ș. a. m. d., pe când în același sat cu el, exista un agricultor — parazit — arendaș și chiabur, care făcea un comerț intens cu aceste produse. Primarul obștei și subprefectul aveau un interes direct de a cruța pe cei din urmă, și de a nu se sinchisi de cei dintâi".

Zubcu sublinia că asemenea cazuri nu sunt numai fenomene locale, ci

[1] H. Pencovici, Director al Statisticii Generale a Statului, fost secretar al Comisiei de Supraveghere din București, a legii de rechiziții, *Rechizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul din 1877—78*. București, Tipografia Statului, 1879, p. V-VI.

www.dacoromanica.ro

zugravesc într'adevar caracterul antipopular al întregii orânduiri existente şi al „claselor privilegiate."

In acelaşi articol, el supunea unei critici nimicitoare aparenta „dragoste de popor" a liberalilor, demasca falsul lor patriotism, desvăluia sărăcia şi falsitatea orânduirii pseudoconstituţionale, caracterul de clasă al pseudoparlamentului român, analizând discuţiile din parlament din 19 Ianuarie 1878[1]. Zubcu înfiera pe conservatori şi, cu o putere deosebită, pe liberali. Discursul lui I. C. Brătianu din 18 Ianuarie 1878 şi hotărîrea parlamentului au fost arătate de către Zubcu, ca un exemplu al fondului antipopular al liberalismului şi al liberalilor, precum şi al jaturilor acestora. El a arătat că tiradele liberalilor despre „compătimirile pentru soarta ţăranului, despre care ei vorbesc în parlament şi în diferite discursuri", sunt o demagogie deşartă, o minciuna sfruntată.

Fiind un discipol al marilor revoluţionari democraţi ruşi, Zubcu vedea nu numai suferinţele ţăranilor, ci şi indignarea lor, şi credea numai în forţa poporului.

Numai murmurul ţărănimii care lua „câteodată forme ameninţatoare, ce îngrijorau pe conducatorii noştri şi pe executanţii legii", scria Zubcu, putea „să apere puţin clasa muncitoare a ţarii[2] dela ruinarea definitivă". El considera că „peisagiile României sunt mohorîte şi triste" nu numai din cauza ca ţaranul este asuprit, ci şi din cauza oprimarii, deoarece în România nu s'a trezit încă lupta conştientă şi organizată împotriva orânduirii existente, caci „propovaduirea socialista în România nici n'a început", şi pentruca „grija poporului «o poartă» încă national-liberalii dela noi."

Plasându-se pe poziţiile lui Cernîşevschi şi Dobroliubov, Zubcu vedea just că lupta spontană a masselor populare este fărămiţată şi uşor de înnabuşit.

„Insuşi poporul protestează împotriva exploatării în majoritatea cazurilor, în mod primitiv şi spontan: sub aspectul unei nemulţumiri cronice şi al unei neîncrederi faţă de doua partide care concurează pentru putere; sub formă de bătăi şi ucideri înfaptuite din când în când de unele persoane răslete, asupra persoanelor care fac parte din minoritatea exploatatoare; în sfârşit, sub forma unor revolte rare care cuprind dela unul până la 4—5 sate. Având în vedere această situaţie din România, este clar că chinurile şi exploatarea muncitorilor, degenerarea acestora datorită mizeriei şi mortalitatea ridicată vor aduce corespondenţei mele un colorit trist predominant."

Revoluţionarii trebue să năzuiască la o luptă a masselor dar, ei trebue să le organizeze şi sa le îndrumeze în această luptă. Pentru aceasta, Zubcu considera necesar să ducă o propagandă, în care să lămurească scopurile acestei lupte. Datorită maturităţii democratismului său revoluţionar, Zubcu, în momentul în care creştea în apus mişcarea muncitorească, a căutat să unească cu lupta acelora, lupta ţărănimii române. In mod just, el a vazut în mişcarea internaţională a proletariatului o mişcare revoluţionara socialistă, care va deveni groparul societăţii bazate pe exploatare şi asuprire.

„Insa noua învăţătură care promitea fiecărui muncitor fericire în

[1] Zubcu tratează această chestiune pe baza materialului din „Monitorul Oficial".
[2] Sub clasa muncitoare, Zubcu înţelege ţărănimea muncitoare.

www.dacoromanica.ro

muncă şi desvoltarea capacităţilor nu avusese încă un ecou în ţara noastra ; încă nu se începuse la noi această lupta conştientă împotriva exploatarii muncitorului, această luptă pentru o nouă orânduire a societaţii şi care în apus, sub forma unei propagande şi unor organizaţii social-revoluţionare revarsă o lumină, destul de slabă încă, pe un fond extrem de întunecos şi trist al tabloului care reprezintă chinurile muncitor-proletarilor de acolo."

Aceste rânduri sunt grăitoare şi ne arata că Zubcu, încă de pe atunci a vazut lupta revoluţionară a clasei muncitoare din apus, a vazut în ea aceasta forţa, care va putea sa ducă lupta pentru eliberarea claselor asuprite. Având în vedere însă înapoierea condiţiilor social-economice din România, el încă nu a înţeles rolul istoric al clasei muncitoare, el nu şi-a dat pe deplin seama de faptul ca şi în România clasa muncitoare este singura clasă care în alianţă cu massele ţaranimii muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare, poate să nimicească sursa întregului rau, pentru ca sa înceteze exploatarea omului de catre om.

Cu toate acestea, Zubcu a tras o concluzie justa, ca o urmare a experienţei acestui război, şi rândurile lui vorbeau despre o înţelegere adâncă a poporului şi despre dragostea faţa de acesta.

Justeţea cuvintelor lui, prin care el a terminat articolul său, a confirmat-o însăşi istoria deceniilor apropiate.

„Insăşi poporul oprimat, însăşi noi, puţinii socialişti români, care încercăm acuma să ne organizăm, nu vom uita cu sângele, cu lacrămile şi cu sărăcirea cui s'a cumpărat independenţa ţării. Poporul va transmite jalea nenorocirilor sale datorite războiului pentru independenţă generaţiilor viitoare prin forma legendei şi a cântecului popular, iar noi, socialiştii români, vom aminti întotdeauna poporului, în propovăduirea noastră pentru revoluţia socialistă, acest an al nenorocirii poporului veşnic proaspăt în mintea noastră. Aceasta ne va fi arma în lupta noastră, împotriva liberalilor şi a cuvintelor lor dulcege, cu care minţeau poporul în toate declaraţiile lor, făcute în şedinţele publice din Cameră... Acest an a fost anul proclamării independenţii României şi în acelaş timp al dublării mizeriei ţăranilor români." [1].

In anul 1882, a fost publicată de către cercurile socialiste din Iasi o broşură „Opt scrisori către ţărani", care s'a răspândit foarte repede în rândurile poporului [2].

In aceste scrisori, se simţea că autorului îi este cunoscută opera lui Marx, „Capitalul". Ele erau încercări timide, făcute sub formă de scrisoare, de a explica ţăranilor unele teze economice ale învăţăturii fondatorului socialismului ştiinţific. Din broşură se desprindea puternic necesitatea că „pământul trebue să aparţină acelor care îl lucrează" [3] ; în scrisoarea a doua le este reamintit ţăranilor anul 1877, când „mulţi dintre ţărani au pierit în Bulgaria..." iar acasă a rămas mizeria. „Vitejia şi mizeria, aceasta este soarta voastră", se spunea în scrisoare, iar ciocoii „au primit noi decoraţii şi noi salarii" [4].

---

[1] G. Munteanu, *Opt scrisori pentru ţărani,* Iaşi, 1882.
[2] „Dacia Viitoare", 1883, Nr. 11, p 169.
[3] *Ibidem,* p. 6 (Opt scrisori...).
[4] *Ibidem,* p. 8.

www.dacoromanica.ro

„V'au promi pamânt, în schimbul vieţilor voastre, iar în loc de acea t v'au dat n nor ·ir ,i mizerie" [1].

Nemulţumirile ţ ranilor români, despre care a vorbit cu atâta înflăcărare N. P. Zub u-Codreanu, aratând ura lor faţă de asupritori, au isbucnit în anul 1888.

Ţaranii rom ni nu au uitat anul 1877. In pet'ţia ţăranilor răsculaţi şi ar taţi, se cria: „Sînt acuma 10 ani de când ne-am desconcentrat din campanie şi am a t pt t din zi în zi şi din an în an pentru a ne împroprietări şi pe noi cu pamânt dupa cum ni se spunea în faţa inamicului d mnii şefii- uperiori cei care i-avem comandanţi în atacurile cele mai mari dimprejurul Plevnei. In zadar ne-am luptat, am aşteptat şi am rabdat pâna în timpul de faţă" [2].

Aşa cum e vede din situaţia care s'a creat în timpul şi după războiul pentru independenţa, şi care reiese din articolele lui Zubcu, în faţa cercurilor revoluţionare s'a pus sarcina unei largi agitaţii şi lărgirea legăturilor organizatorice.

Zubcu, cu o mare energie, s'a apucat de această activitate. In vara anului 1878, el a întreprins o călatorie în centrele cele mai principale din ţară, cu scopul de a raspândi şi a activiza lupta revoluţionara. Dar, lipsurile şi veşnicele peregrinari la care el a fost supus din copilarie, i-au atins sanatatea. Sosind la Curtea de Argeş, la 31 Decembrie 1878 (după stil vechi), N. P. Zubcu a încetat din viaţă, în vârstă de 28 de ani.

Testamentul acestui înflăcărat patriot, acestui remarcabil revoluţionar democrat, a rasunat în ultima sa scrisoare pe care el a dictat-o prietenilor pe patul de moarte:

„Mor şi regret că nu am izbutit să fac nimic pentru România. Speranţele mele sunt în copiii voştri. Incercaţi ca din ei să nu crească flecari care spun fraze frumoase ci adevăraţi luptători pentru cauza poporului."

Acesta a fost testamentul lui. El arăta înţelegerea justă a lui Zubcu că dusmanii mişcării revoluţionare sunt liberalii, care orbesc şi paralizează massele populare printr'o demagogie deşartă. Zubcu a avut în vedere pe demagogii care au înşelat opinia publică cu strigăte radicale, iar în realitate au dus o luptă ascuţita împotriva a tot ce a fost revolutionar.

★

Anii de după razboiul pentru independenţă au însemnat o nouă etapă în desvoltarea mişcarii revoluţionare din ţară. Ca rezultat al situaţiei create în timpul şi dupa razboi şi a creşterii nemulţumirii masselor populare, s'a observat intensificarea mişcarii revoluţionare. In diferite craşe ale ţarii, au luat fiinţa, în decursul celor doi ani, cercuri socialiste [3].

Creşterea şi caracterul de clasa al acestor cercuri au pus o pecete asupra marilor schimbari schiţate în viaţa ţării.

Pentru desvoltarea economiei, o mare însemnătate a avut-o eliberarea definitivă a patriei de sub stăpânirea turcească, realizată cu ajutorul Ru-

---

[1] „Dacia Viitoare", 1883, Nr. 11, p 9.

[2] *Documente privitoare la rascoala din 1888,* sub red. Acad. M. Roller, Bucureşti, 1950, p 527.

[3] „Dacia Viitoare", I, 1883, Nr. 11, p. 169, „Inainte", an. I, 30 Octombrie 1880, Nr. 2.

www.dacoromanica.ro

siei. Această eliberare a condiționat în ultimele decenii ale secolului XIX un salt însemnat în desvoltarea diferitelor ramuri de producție.

In legătură cu aceasta, creștea și numărul clasei muncitoare, lupta de clasa întețindu-se și intensificându-se manifestările conștiente ale muncitorilor.

Cercurile socialiste au început să se orienteze după clasa muncitoare, au început să se unească cu mișcarea spontană muncitorească. Atât creșterea mișcării socialiste, cât și formarea primelor uniuni de clasa muncitorești, care au luat naștere dupa razboiul pentru independența, au decurs sub influența și legatura mereu crescândă a mișcării revoluționare ruse. Dupa cum arata tovarașul Gheorghiu-Dej „...începând cu crearea primelor cercuri muncitorești, cursul întregii desvoltari a mișcarii noastre muncitorești este influențat de cursul mișcarii revoluționare din Rusia" [1].

Unul din contemporanii epocii descrise, la întrebarea: ce au lăsat Rușii în România în urma ședерii lor din 1877, a raspuns: „In urma acestei ședери ne-a ramas samânța «nihilismului» [2]. Numai în urma contactului direct cu Rușii, tineretul care studia în școli a putut sa cunoasca ideile socialiste, care s'au înradacinat mai întâi la Iași și apoi la București" [3].

Aceste cercuri socialiste organizate cu ajutorul lui N. P. Zubcu și al altor revoluționari ruși care se ascundeau în România, au dat naștere organizării primelor cercuri muncitorești din Iași în anul 1879.

Și în deceniile următoare, influența mișcării revoluționare ruse, a primei grupări marxiste rusești numită „Eliberarea muncii" asupra mișcarii socialiste române se împletește cu activitatea directă a revoluționarilor ruși emigranți, al căror numar a crescut în România mai ales după anul 1878 [4].

Unul din agenții departamentului poliției țariste, comunica din București la începutul anului 1890, ca revoluționarii emigranți ruși sunt „adevărații vinovați ai faptului că în această țară, inaccesibilă cu puțin în urmă ideilor socialiste, aceste idei au început să se propage și să găsească adepți" [5].

Ideile socialismului științific au început să se răspândească printre muncitorii români. Acest fapt a pregătit terenul pentru unirea marxismului cu mișcarea muncitorească. Dar, pentru aceasta, a fost necesară renunțarea definitivă la mentalitatea narodnicilor și a micii burghezii și adoptarea învățăturii revoluționare a marxismului. Mișcarea muncitorească din România, ca și în oricare altă țară, a avut posibilitatea de a se desvolta numai pe baza socialismului științific al lui Marx și Engels, la început, și a lui Lenin și Stalin, mai târziu. O astfel de mișcare a clasei muncitoare în România a început să se desvolte după războiul din 1877—1878.

---

[1] Gh. Gheorghiu-Dej, *30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin*. Ed. P.M.R., 1951, p. 7.

[2] Sub „nihiliști" se înțelegeau atunci „revoluționari".

[3] C. Bacalbașa, *Bucureștii de altă dată*, București, 1927, v. I, p. 324.

[4] Arhivele Centrale Istorice de Stat, Moscova, Fondul departamentului poliției. Secția de documente, Nr. 3, dos. Nr. 595, 1890, l. 3, *11*.

[5] *Idem*, dos. Nr 36, 1892, I, 14, 2.

www.dacoromanica.ro

Aceasta a fost o mişcare muncitorească de neînfrânat în creşterea ei, iar a proletariatului, căruia, după cum a arătat tovarăşul Gheorghiu-Dej, îi revenea „încă dela începutul secolului al XIX-lea sarcina istorică, de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul şi călăuzitorul transformarilor necesare în direcţia burghezo-democratică, pe cale revoluţionara“ [1].

---

[1] Gh. Gheorghiu-Dej, *30 de ani de lupta a Partidului sub steagul lui Lenin şi Stalin*, p. 7.

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ LA VOLUMUL „DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI" RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚĂ

VOL. II (1 IANUARIE 1877 — 9 MAI 1877)

Volumul de față cuprinde 1344 documente interne și externe, în cea mai mare parte inedite, din fondul Bibliotecii Academiei R.P.R., al Arhivelor Ministerului Afacerilor Externe și al Arhivelor Statului. Ele sunt prezentate în ordinea lor cronologică dela 1 Ianuarie până la 9 Mai 1877 (stil vechiu). Documentele care în original sunt scrise în altă limbă, au fost traduse și sunt publicate în limba română.

★

Documentele din *acest volum* lămuresc în mare măsură poziția Angliei, Franței, Germaniei, Austro-Ungariei de o parte și a Rusiei de altă parte, față de lupta poporului român împotriva jugului otoman pentru cucerirea independenței naționale a României.

Rusia ajută în mod obiectiv lupta pentru libertate a popoarelor din Balcani asuprite de Imperiul Otoman. Incă înainte de proclamarea oficială a independenței de stat a României, între Rusia și România se încheie o convenție specială, relativ la trecerea trupelor ruse prin România (doc. Nr. 191) *în care România este tratată ca stat independent.* Mulțumită ajutorului Rusiei, a luptelor duse de armatele ruse contra Turciei, poporul român a cucerit independența sa națională.

In opoziție cu atitudinea Rusiei, guvernele din Anglia, Franța, Austro-Ungaria, Germania, acționau împotriva intereselor naționale ale României. Agentul diplomatic al României la Berlin, redând declarația ministrului de externe german, transmite că guvernul german menține «rezerva sa invariabilă în privința afacerilor orientului» și că «nu poate promite intervenția în favoarea noastră din partea guvernului german».

In raportul său adresat Ministerului de Externe, agentul diplomatic al României continuă: «Excelența Sa (e vorba de ministrul de externe al Germaniei — n.n.) a binevoit a vorbi cu această ocasiune și de neplata fatală a intereselor lichide a datoriei către consorțiul Stroussberg-Bleichröder. Dece — observa Excelența Sa — ați plătit în zilele acestea de preferință un milion de franci în Englitera, lăsând în suferință numai pretențiile legitime ale creditorilor germani?» De regularea acestei ches-

www.dacoromanica.ro

tiuni va atârna în mare parte atitudinea guvernului german față de România» (doc. Nr. 1276 precum și doc. Nr. 211, 247, etc.).

Agentul diplomatic al României la Paris informa că Franța nu ia nicio inițiativă în politica externa în favoarea țării noastre (doc. Nr. 83). Despre sprijinul acordat Porții otomane din partea guvernelor Austro-Ungariei și Italiei, vorbesc documentele Nr. 83, 140, 261, 323, 1256, etc.

Poziția cea mai ostila fața de România a avut-o însă guvernul englez. Inca din timpul conferinței dela Constantinopol din Decemvrie 1876, generalul Ghica, agentul diplomatic al României în Turcia, a fost nevoit a constate ca: Sir Elliot, delegat al Angliei, susține teza Porții cu mai multa insistența chiar decât otomanii».

Ministrul de externe al Angliei, lordul Derby, a exercitat presiuni ca România să nu se angajeze în lupta pentru scuturarea jugului otoman. El a avut o conversație cu agentul diplomatic al României, la începutul anului 1877, în care referitor la convențiunea cu Rusia «ne îndeamnă nici a nu facem, caci altfel ne-am pierde simpatia puterilor garante» (doc. Nr. 34).

Când, în ciuda politicii engleze de sprijinire a Turciei, România încheie convențiunea cu Rusia, agentul diplomatic al României semnalează ca: Nori groși se adună din partea Angliei; treizeci de mii de oameni sunt gata să se îmbarce în douăzecișipatru de ore. Răspunsul lordului Derby la circulara Gorciacov este aproape amenințător» (doc. Nr. 781, precum și doc. Nr. 33, 126, 160, 213, 259, 287, etc.).

★

Deși poziția ostilă a guvernelor capitaliste din apus față de năzuințele poporului nostru era bine cunoscută, coaliția burghezo-moșierească subordona politica oficială a României politicii guvernelor capitaliste din apus. Un mare rol în aceste manevre a jucat D. Brătianu, delegatul guvernului burghezo-moșieresc român la conferința dela Constantinopol.

In locul revendicării independenței naționale, cerută de interesele poporului român, D. Brătianu a vrut să înduplece Poarta ca, în aprecierea situației juridice a țării noastre, să renunțe la termenul «provincie privilegiată», menținând formula veche de «provincie autonomă». Plasându-se pe această poziție, guvernul burghezo-moșieresc demobilizează trupele și trimite la vatră pe ostașii concentrați. Pentru aceasta, guvernul obține o declarație de recunoștință din partea purtătorului de cuvânt al guvernului englez. Ștefan Șendrea, agent diplomatic la Paris, scrie lui N. Ionescu, ministrul de externe al României: «Lordul Lyons mi-a exprimat plăcerea ce a avut de a afla că guvernul nostru a trimis rezervele ce erau concentrate în căminurile lor» (doc. Nr. 94).

Purtătorii de cuvânt ai regimului burghezo-moșieresc s'au plasat *în forme variate* pe poziția trădării intereselor naționale.

In consiliul de coroană care a discutat atitudinea României, prințul Dimitrie Ghica a declarat că «ar fi făcut bine guvernul să întrebe pe guvernul austriac și chiar să-i ceară cu știrea Europei ocuparea României de oștile Austro-Ungariei spre a împiedeca intrarea oricărei oștiri străine». Ioan Ghica «cere neutralitate perfectă, aceeași cumpănă, aceleași măsuri și în privința Rusiei și în privința Turciei». Moșierul Bozianu cere «neu-

www.dacoromanica.ro

tralitatea absoluta și trecerea l'bera și pentru Turci și pentru Ruși» (doc. Nr. 169).

Documentele din acest volum arata ca numai o patură r strânsă a burgheziei, interesată să înlăture piedicile pe care le punea jugul otoman pe piața internă, a adoptat o atitudine mai înaintată.

C. A. Ros tti care a fost pentru semnarea convenției cu Rusia, declară în același consiliu de coroană «sunt dator sa ma opun la trecerea turcilor» (doc. Nr. 169). O poziție antiotomană a adoptat M. Kogălniceanu. Deși și în activitatea sa se simte șovăiala (doc. Nr. 215 de pilda), totuși, până la urma, el a întreprins acțiuni mai hotarîte. Venind în fruntea Ministerului de Externe, dupa ani de ostracizare, Kogalniceanu semnează convenția cu Rusia la 4 Aprilie 1877. El recunoaște ca politica de neutralitate a fost practicata nu în interesele țarii ci la sfaturile puterilor, noi am observat cea mai strictă neutralitate, aproape un an întreg și cu prețul celor mai mari sacrificii» (doc. Nr. 192). Tot Kogalniceanu declară «...în ceea ce privește atitudinea noastră față de Turcia, noi nu vom admite niciodata invadarea României de trupele turcești» (doc. Nr. 209).

In discursul pronunțat la Sesiunea Extraordinara a Adunării Deputaților din 9 Mai 1877, Mihail Kogalniceanu a respins declarația facută «la tribuna parlamentului din Londra, că România face parte integrantă din Imperiul Otoman», susținând că misiunea cuceririi independenței naționale a fost «încredințata fraților și fiilor noștri care mor la hotare».

Cea mai mare parte a guvernului burghezo-moșieresc condus de Bratianu și prințul prusac Carol, agent al lui Bismark în România, s'a cramponat vreme îndelungată de formula «provincie autonoma și neutralitate».

Insa dupa ce Rusia a intervenit în ajutorul popoarelor din Balcani, poziția luata de Kogălniceanu prin semnarea convenției cu Rusia se impune. Documentele din volum ne arată că prințul care patrona coaliția burghezo-moșierească era «silit la acest pas... deoarece prestigiul n'ar mai permite între invazia turcească și atacurile turcești o pasivitate mai îndelungată» (doc. Nr. 1343 din 28 Aprilie 1877), adică a fost silit să accepte intrarea în lupta pentru cucerirea independenței naționale

★

Documentele din volum reprezintă un act de acuzare împotriva burgheziei și moșierimii care au neglijat pregătirea armatei pentru rasboiul just de scuturare a jugului otoman ce de veacuri apăsa poporul român.

Ostașul român care s'a dus să lupte pentru libertatea națională, a fost lipsit de arme și de mijloacele cele mai elementare cerute de situație. La Calafat de exemplu, unde în fiecare moment se putea produce un atac turcesc, situația, după cum raportează colonelul Cerchez, a fost următoarea: «Infanteria și călarașii au câte 75 de cartușe; după o luptă armele lor vor rămânea niște bastoane. Artileria n'are decât cartușe pentru doua zile de foc, în caz când ar începe bombardarea pozițiilor noastre. In cazul unei mișcari de trupe, oamenii n'ar avea nici mâncare pe o zi măcar, căci trăim de azi până mâine cu pâinea ce o putem procura din sate» (doc. Nr. 770).

Un alt șef de unitate, colonelul Vlădescu, raportează «...o ducem cu desavârșire rau, nici bani, nici hrana, dela Divizie niciun semn de viața. Intreb cerul și pamântul, [illegible] această situație... Nu știu

www.dacoromanica.ro

daca diviziunea din care fac parte este organizată» (doc. Nr. 903). In documentul Nr. 994 se arata «Pâinea ce ni se trimite pentru trupă este mucedă şi soldaţii o arunca, neputând s'o manânce. Oamenii nu au ci me, n'au camaşi» (doc. Nr. 967) ; tot despre lipsa de hrană, de echipament, îmbracaminte potrivită, încalzire, vorbesc documentele Nr. 18, 28, 93, 970, 1000, 1192, etc.

★

In ziua de 9 Mai 1877, Camera «ia act ca răsbelul între România şi Turcia, ca ruperea legaturilor noastre cu Poarta şi independenţa absolută a Român'ei au primit consacrarea lor oficiala» (doc. Nr. 1344) (Monitorul Oficial din 27 Mai 1877, Nr. 118, p. 3449—3453).

Alaturi de ajutorul primit din partea Rusiei, un rol de frunte în determinarea votării acestei hotărîri, în ducerea războiului pentru scuturarea jugului otoman, l-a avut voinţa nestrămutata a poporului de a-şi cuceri libertatea naţionala. Massele muncitoare, ţărănimea, intelectualitatea, care au dus greul rasboiului şi au dat jertfe pentru cauza naţională, doreau să cucerească odata cu libertatea naţionala şi rezolvarea revendicărilor sociale. Cercurile revoluţionare socialiste care existau în acea vreme în România şi oficiosul «Socialistul» ce apare la 26 Mai 1877, deşi nu aveau încă la baza lor concepţia marxistă şi nu vedeau încă deajuns de clar forţele motrice ale desvoltarii societaţii, ocupau poziţiile cele mai înaintate din România.

Cercurile socialiste din România erau puternic influenţate de concepţia revoluţionarilor democraţi ruşi Cernîşevschi, Dobroliubov, de mişcarea revoluţionară din Rusia care sprijină tot timpul activ lupta poporului român pentru libertate şi progres.

Publicarea şi studierea tuturor documentelor privind răsboiul pentru independenţă din anul 1877—1878 va face cu putinţă întocmirea unei adevărate istorii a acestui eveniment de seamă din trecutul de luptă pentru libertate al poporului nostru.

www.dacoromanica.ro

„RELAȚIILE MILITARE ROMÂNO-RUSE DEALUNGUL VEACURILOR"

(PE MARGINEA EXPOZIȚIEI PERMANENTE INAUGURATE LA BUCUREȘTI — CASA CENTRALĂ A ARMATEI — CU PRILEJUL ÎMPLINIRII A 75 DE ANI DELA CUCERIREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI)

Au trecut trei sferturi de veac de când poporul nostru, luptând vitejește cu arma în mână alături de armatele marelui popor rus, a reușit să scuture jugul secular al imperiului otoman, proclamând independența de stat a României.

Lupta poporului român împotriva stăpânirii turcești a fost lungă și sângeroasă. Sute de ani, oastea cea mare formată mai ales din țărani — sub conducerea lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Ioan Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazul ș. a. — s'a bătut cu Turcii pe viață și pe moarte, pentru a se apăra de robie și apoi pentru a sfărâma lanțurile acestei robii.

In secolele al XVI-lea și al XVII-lea însă, când imperiul otoman se afla în culmea puterii sale politice și militare, această luptă părea fără speranțe

Aceasta pentrucă statele din apusul și centrul Europei, aflate într'o continuă desbinare și rivalitate, nu numai că n'au ajutat poporul român în lupta lui eroică, pentru independență, dar au susținut politica de cotropire dusă de imperiul otoman.

Țarii moscoviți acordau lui Ștefan cel Mare, lui Petru Rareș sau lui Mihai Viteazul tot sprijinul politic, diplomatic și financiar. Dar Rusia fiind încă departe de hotarele noastre, poporul român a rămas singur până la începutul secolului al XVIII-lea, în fața tăvalugului turcesc, care se rostogolise până sub zidurile Vienei.

Când însă poporul rus s'a apropiat de hotarele Moldovei, lupta poporului nostru împotriva jugului turcesc începe să fie luminată de perspectivele eliberării. Fiecare dintre războaiele ruso-turce din secolele XVIII și XIX au marcat pași pentru liberarea poporului român de sub stapânirea turcească.

La aceste războaie au luat parte și voluntari din Țările Române, organizați în unități sub comanda unor viteji căpitani de steaguri.

Fiecare din aceste războaie, fiecare nouă biruință a armatelor ruse, au sfărâmat încă o verigă din lanțul robiei noastre.

www.dacoromanica.ro

Rasturnarea completă a jugului otoman în 1877 — prin victoria comună a armatelor ruso-române pe câmpurile de bătălie ale Balcanilor — constitue încoronarea unei străvechi fraţii de arme, închegate dealungul vremurilor în lupta pentru independenţă, împotriva cotropitorilor turci.

Niciun cetăţean, niciun om de ştiinţă nu poate să studieze istoria eliberării poporului român de sub jugul turcesc sau să vorbească despre aceasta, fără să evidenţieze consecinţele pozitive ale războaielor ruso-turce asupra acestei eliberări, fără să o împletească continuu cu prietenia şi relaţiile militare ruso-române dealungul veacurilor.

Regimul burghezo-moşieresc din România şi istoricii burghezi au căutat să ascundă poporului român continuitatea prieteniei şi a relaţiilor militare ruso-române, tocmai pentru a-l împiedica să descopere rădăcinile adânci şi trainice ale acestei prietenii. Fiind pe rând slugă credincioasă a imperialismului francez, anglo-american şi german, acest regim a trecut sub tăcere ajutorul pe care poporul rus ni l-a dat în permanenţă, timp de sute şi sute de ani, prin jertfele de sânge pe care le-a făcut pentru eliberarea poporului nostru şi a celorlalte popoare balcanice.

Expoziţia permanentă „Relaţiile militare româno-ruse dealungul veacurilor", care s'a inaugurat în cadrul serbărilor jubileului de 75 de ani dela proclamarea independenţei de stat a României, are o deosebită importanţă.

In primul rând, ea descoperă poporului nostru — minţit şi ţinut în întuneric de regimurile burghezo-moşiereşti — adevărul istoric că prietenia şi relaţiile militare ruso-române sunt străvechi şi că ele se ridică pe scara istoriei până la însăşi perioada de formare a poporului român şi până dincolo de această perioadă.

In al doilea rând, ea arată marelui popor rus şi celorlalte popoare sovietice dragostea şi recunoştinţa noastră pentru ajutorul multilateral pe care l-au acordat poporului nostru dealungul veacurilor, şi contribue la educarea patriotică a oamenilor muncii din ţara noastră în spiritul acestei dragoste şi acestei recunoştinţe.

In al treilea rând, ea dă o nouă şi puternică lovitură claselor răsturnate şi îngrădite din ţară şi stăpânilor lor imperialiştii americano-englezi, lichidând definitiv toate acele false pagini de istorie făcute de burghezie după chipul şi asemănarea ei şi pentru apărarea intereselor ei de clasă.

Mulţimea şi valoarea documentelor, a stampelor, a hărţilor şi a obiectelor muzeistice şi istorice prezentate în expoziţia permanentă constitue un minunat prilej pentru militarii Forţelor noastre Armate şi pentru oamenii muncii în genere din ţara noastră de a cunoaşte mai temeinic „relaţiile militare româno-ruse dealungul veacurilor" şi de a se documenta asupra *adevărului istoric* că victoriile militare ale României împotriva cotropitorilor Turci dealungul veacurilor se datoresc

www.dacoromanica.ro

frăției de arme a poporului nostru cu marele popor rus, se datoresc sprijinului multilateral pe care marele popor rus ni l-a dat totdeauna.

★

Materialul expoziției începe cu câteva secole înaintea erei noastre, când strămoșii poporului român au început să aibă strânse legaturi cu *Sciții,* locuitorii de atunci ai teritoriului U.R.S.S.

Triburile scitice au învățat pe Daci să folosească fierul, ajutându-i astfel să-și desvolte armamentul și deci arta militară.

Fiind păstori nomazi, arta militară a Sciților era bazată pe larga folosire a arcașilor călări, astfel că ei au generalizat și pe teritoriul Daciei întrebuințarea cavaleriei în luptă, ca armă principală.

Aceste legături și influențe se oglindesc în piesele principale ale primului panou, care se deschide printr'o hartă arătând principalele așezări ale Dacilor și Sciților pe teritoriul Patriei noastre; cele dacice sunt mai numeroase pe Siretul inferior, în Oltenia și în Vestul Transilvaniei, iar cele scitice în Dobrogea, în Nordul Moldovei și Transilvaniei.

Asemănarea de îmbrăcăminte și armament între înfățișarea unui dac de pe columna lui Traian și aceea a unui arcaș scit de pe vasul găsit în mormântul scitic dela Cul-Oba, lângă Cherci, cât și numeroasele arme de fier și monede scitice emise pe teritoriul românesc — unele cu cavalerie și altele cu armament de fier — ilustrează această influență.

Sunt expuse, între altele, un pumnal și o sabie scitică, un coif de aur și unul de bronz, monede emise de căpeteniile scitice pe teritoriul Dobrogei și numeroase piese de harnașament găsite în tezaurul scitic dela Craiova.

In ceeace privește relațiile militare cu massa popoarelor slave, ea se confundă cu însăși alcatuirea poporului român. Așezarea Slavilor pe teritoriul Patriei noastre, în secolele V și VI ale erei noastre, a contribuit în mod hotărîtor la formarea poporului nostru, la apariția și desvoltarea raporturilor feudale și la desvoltarea artei lui militare.

Pe teritoriul țării noastre au luat ființă state slavo-române înainte de secolul al X-lea.

Panoul acestor închegări de statulețe este prezentat la expoziție prin cetatea Morești de pe valea Mureșului.

Deasemenea este prezentat un dicționar ilustrat româno-slav, din care se poate vedea că cuvintele slave formează o mare parte a vocabularului român și că pentru denumirea armelor și formelor de organizare militară din evul mediu sunt folosite multe cuvinte slave.

Astfel, sunt ilustrate cuvintele: *pușca,* însemnând tun sau gură de foc; *sulița* — lance; *pavăză* — scut de lemn; *ghioagă* — buzdugan țintuit; *praștie* — bombardă.

In ceeace privește organizarea militară, gasim cuvinte ca: *voevod,* care însemna comandantul armatei; *vornic* — comandantul curții; *voinic* — ostaș; *ceata,* însemnând grup organizat de ostași; *pâlc* —

www.dacoromanica.ro

unitate ostăşească; *steag* — însemnând drapel sau centru de organizare militară; *strajă*, adică pază înaintată; *posadă* — cetăţuie de lemn, etc.

★

Legăturile militare şi politice româno-ruse în secolele X—XIII au înlesnit alcatuirea şi consolidarea primelor formaţiuni statale româneşti de o parte şi de alta a Carpaţilor, au ajutat formarea şi întărirea raporturilor feudale în Răsăritul şi Sudul ţării noastre.

In secolul al X-lea, Sviatoslav, cneazul Kievului, luptă, în anii 968—972, împotriva cotropirii de către Bizanţ, a primelor formaţii feudale cunoscute pe teritoriul Dobrogei.

In bătălia dela Durostor (22 Iulie 971), Sviatoslav luptă împotriva unei puternice armate greceşti, compusă din 60.000 de oameni şi 300 de corăbii.

La aceste lupte duse împotriva Bizantinilor, luau parte şi căpeteniile feudale din Dobrogea, aşa cum atestă fotografia inscripţiei găsită la Mircea Vodă.

Cnezatele ruse din Kiev şi Halici, state cu o puternică civilizaţie feudală, cuprindeau în secolul XII o mare parte a Moldovei de astăzi, până la Siret şi Dunăre.

Astfel, organizarea feudală, inclusiv aspectul ei militar, se desvoltă în Moldova sub influenţa Ruşilor.

Deosebit de interesante sunt exponatele acestui panou, între care o reproducere după casca lui Iaroslav cel Înţelept, întemeietorul puterii Haliciului (originalul se află în muzeul din Leningrad) şi graficul organizării forţelor armate ale Haliciului, care se compuneau dintr'o oaste permanentă sau *drujină* şi din pâlcuri orăşeneşti, din care se vede influenţa asupra organizării armatei moldoveneşti.

Invazia Tătarilor aduse jaf şi pustiire ţinuturilor din Sudul Rusiei şi de pe teritoriul ţării noastre, frânând desvoltarea civilizaţiei feudale şi din ţara noastră.

Deaceea lupta cnezilor ruşi, dusă în secolul XIII şi XIV, împotriva cotropirii tătare, a influenţat într'o largă măsură desvoltarea liberă a poporului român, împiedicând jefuirea mai departe a Europei Centrale şi Răsăritene de către Tătari.

Indeosebi marea victorie câştigată de Dmitri Donscoi asupra Tătarilor în bătălia dela Culicovo (8 Septembrie 1330), prezentată în expoziţie, a ajutat în mod hotărîtor întemeierea unor state centralizate în Apusul Rusiei, între care şi Ţările Române.

Poporul român a putut să se organizeze în unităţi politice de tip feudal cu sprijinul Slavilor şi îndeosebi cu acela al Ruşilor. La sfârşitul veacului al XIV-lea şi la începutul secolului al XV-lea, alături de Ruşi a luptat împotriva Teutonilor.

Datorită stăvilirii de către cnezii ruşi a invaziei tătare către Apus, s'a desvoltat şi Moldova.

In vremea lui Alexandru cel Bun (1400—1432), unul din organizatorii acestui stat, atât pe plan administrativ şi social-economic cât şi pe plan militar, s'au întărit legăturile între Moldova si popoarele

www.dacoromanica.ro

slave din Apus și Răsărit, între Moldova, Polonia, Lituania și cnezatele rusești.

Un panou arată călărimea lui Alexandru cel Bun care ia parte, alături de Ruși, Polonezi, Cazaci, Lituanieni, la marea bătălie dela Grünwald (1410), unde a fost stăvilită înaintarea cavalerilor Teutoni către Răsărit.

Aceiași călărime moldovenească mai intervine încă de două ori în ajutorul lui Iagello, regele Poloniei, în 1422, cu toate că este „puțină la număr", așa cum povestește cronicarul polon Dlugosz.

Relațiile ruso-române s'au întărit în cursul istoriei

Relațiile ruso-române pe vremea lui Ștefan cel Mare au avut un caracter multilateral. Au predominat însă legăturile politice care, în cazul unor amenințări din afară, puteau duce la cooperarea militară.

Când Turcii ajung să lovească hotarul Moldovei și când Tătarii încep să execute, la ordinul acestora, incursiunile lor de pedepsire, sprijinul politic și militar al Rusiei devine indispensabil și eficace. Acest sprijin a fost asigurat Moldovei printr'o strânsă prietenie cu marele popor rus, prietenie promovată de cea mai puternică personalitate politică și militară a Românilor din secolul al XV-lea, Ștefan cel Mare.

El a inaugurat și întărit această politică de prietenie cu Rasăritul printr'o serie de legături de familie și prin legături de alianță cu Ivan al III-lea, marele cneaz al Moscovei, legături care au asigurat Moldovei condiții prielnice în lupta cu cotropitorii turci și tătari.

Ivan al III-lea, care a domnit în acelaș timp cu Ștefan cel Mare (1462—1505), a avut o influență *directă* asupra acestuia, în ceeace privește organizarea militară și fortificarea Moldovei.

In ceeace privește organizarea militară, Ștefan cel Mare a desvoltat corpul slujitorilor sau curtenilor, dându-i un caracter popular prin înrolarea țăranilor liberi.

Pentru apărarea Moldovei, el a creat un sistem închegat de fortificații, care au înfruntat victorios invazia turcească din 1476.

Găsim la expoziție graficul organizării armatei lui Ștefan, care arată că, asemenea armatei lui Ivan, este formată dintr'o *oaste permanentă* (curtea) și dintr'o *oaste de țară* care se aduna numai în caz de război. Macheta cetății Suceava amintește liniile arhitectonice ale cetăților rusești.

Strălucitele victorii militare câștigate de Ștefan cel Mare asupra Turcilor și asupra celorlalți invadatori au fost deci cu putință datorită politicii sale de sprijinire a *țărănimii libere* și a *micii boerimi dela țară,* cărora le-a acordat drepturi și privilegii și care au asigurat armatei un caracter progresist și popular. Ele se datoresc deasemenea, caracterului *just al razboaielor* purtate de Ștefan, sistemului de fortificații cu care a încins Moldova și prieteniei cu Rusia.

In deosebi biruința dela Vaslui (10 Ianuarie 1475) a atras atenția și admirația întregii lumi asupra domnului Moldovei. In această bătălie, care a avut loc la confluența Racovei cu Bârladul, Ștefan a atacat din trei părți — front, flanc și spate — marea oaste a lui Soliman Beglerbergul Rumeliei (număra 120.000 de oameni), sdrobind-o complect și urmarindu-i resturile până la Dunăre. Urmărirea a durat aproape

www.dacoromanica.ro

patru zile, „de Marți până Vineri noaptea". O parte din fugari s'au înecat în Siret și Dunare, iar cei mai mulți au fost capturați.

Cronicarii turci recunosc și ei aceasta mare înfrângere a oștilor turcești: „A fost un groaznic macel și puțin a lipsit ca să nu fie cu toți taiați în bucați; numai cu mare greutate, Soliman Pașa și-a scăpat viața prin fuga".

Karl Marx caracterizează această victorie astfel: *„Armata moldovenească (compusa din 40.000 oameni slab înarmați, țărani care fuseseră luați aproape direct dela plug, 5000 de soldați unguri... și 2000 de polonezi), — deși mult mai slaba decât cea turcească, a sdrobit-o complect, numai puțini turci au scăpat cu viața; au fost omorîte patru pașale, au fost capturate 100 steaguri".*

Victoria lui Ștefan la Vaslui a mai fost posibilă și pentrucă Tătarii, ținuți la respect de Ivan al III-lea, n'au putut interveni. In fond aceasta era și unul din aspectele cooperarii militare între Moscova și Moldova.

Când Ștefan era prins în lupte, Rușii țineau în irâu fie forțele poloneze sau lituaniene în Nord, fie pe Tatari în Sud, asigurându-i astfel lui Ștefan libertate în acțiune.

Acest lucru rezultă foarte bine din textele expuse, care arată schimbul de solii între Ștefan cel Mare și Ivan al III-lea. Solii Moldovei Fedor Isăescu și Sandru se adresează marelui cneaz Ivan al III-lea în 1498: *„Io, Ștefan Voevodul, din mila lui dumnezeu domn al Țării Moldovei ne-a poruncit să-ți graim ție, marele cneaz Ivan Vasilievici,*

Când ai trimis la noi pe solii tăi Ivan Berescu și Baliță Diacul, ne-au vorbit din partea ta ca să facem pace cu ginerele tău, marele cneaz Alexandru al Lituaniei, fiindcă ai luat și tu înțelegere și pace cu el. Noi atunci, după voința ta, am făcut pace cu el. Io Ștefan Voevod, ne-a mai poruncit sa-ți vorbim: toți eroii și toți domnii creștini.... se unesc și se pregatesc să mearga împotriva păgânilor turci.... ar fi bine să te scoli și tu împotriva păgânătății".

In August 1499, marele cneaz al Moscovei, Ivan Vasilievici, răspunde solilor lituani: *„Marele cneaz al Lituaniei ne dă de veste că a facut pace cu Ștefan Voevodul. Iar noi și mai înainte am vrut aceasta și vrem și acum ca cei ce sunt în pace și unire cu noi să fie și cu marele cneaz al Lituaniei în pace și unire. Ni s'a spus din partea marelui cneaz cu i-au venit vești ca sultanul turcesc a pornit cu puterile lui cele mari împotriva lui Ștefan Voevod al Moldovei. Iar marele cneaz are înțelegere cu frații săi, regele Poloniei și regele Ungariei să stea în apararea lui Ștefan Voevod al Moldovei și noi ne ridicam deasemeni împreuna cu dânșii împotriva acelui păgân. Noi suntem cu Ștefan în unire și prietenie și când ne va da de știre Ștefan Voevod că Turcii au pornit împotriva lui și ca are nevoie de ajutorul nostru, iar noi din mila lui Dumnezeu vom sta pentru creștinătate împotriva păgânilor Turci".*

Așa dar, politica lui Ștefan cel Mare față de Turci, politică de aparare dârză a independenței, a putut fi dusa nu numai pe baza forțelor interne ale Moldovei, ci și grație ajutorului primit dela Rusi.

Ac asta, în ciuda [illegible] „[illegible]ntali" — Papa, Veneția

www.dacoromanica.ro

și Ungaria — care i-au promis sprijin, dar care, în momentele grele ale campaniei anului 1476, l-au lăsat singur în fața uriașei armate turcești, în fruntea căreia venea însuși sultanul Mahomed al II-lea.

Despre acestea vorbește solul lui Ștefan cel Mare adresându-se Senatului Veneției în 1478, cu a carei încuviințare s'a adresat apoi și Papei:

„Aceasta nu s'ar fi întâmplat dacă (Ștefan cel Mare) *ar fi știut că prinții creștini au să se poarte cu el așa cum s'au purtat. Căci deși avea jurăminte și învoeli cu dânșii, ei l-au înșelat... învoelile și jurămintele ce erau între dânșii cuprindeau ca toți trebuiau să fie gata și să ajute în orice loc pe acel dintre domnii împotriva căruia ar fi mers turcii.*

Și totuși..... s'a întâmplat nenorocirea pomenita.

După ce vrăjmașul a plecat, am rămas lipsit de orice ajutor, pentrucă și (principii catolici) *nu numai că nu m'au ajutat, dar au fost între dânșii unii care poate au simțit plăcere pentru paguba făcută mie și țării mele de către păgâni".*

O compoziție a bătăliei dela Vaslui și o alta reprezentând pe Ștefan cel Mare împărțind privilegii și drepturi țărănimii libere, precum și un text sintetizând arta militară a lui Ștefan cel Mare, ca expresie a organizării și structurii social-economice a Moldovei din timpul său — întregesc panoul.

Panourile următoare arată continuitatea luptei dusă de poporul român, pentru a se apăra de robia turcească, pe timpul lui Ion de Hunedoara, între anii 1441—1446 și Vlad Țepeș (1456—1462).

Turcia constituia în acea vreme o puternică putere militară și ducea o politică de cotropire și subjugare a celorlalte popoare.

Ion de Hunedoara este înfățișat ca mobilizatorul forțelor țărănimii libere, ale orașelor și ale micii nobilimi, cu ajutorul cărora nimicește în numeroase bătălii armatele otomane cotropitoare.

Reproducerea după o gravură contemporană reprezintă o solie turcească închinându-se lui Ion de Hunedoara la Seghedin și cerându-i pace, în Iulie 1444. Panoul mai prezintă și harta *„expediției lungi"* a lui Ion de Hunedoara în Balcani, pornită dela Belgrad pe valea Moravei, până dincolo de Sofia și Balcani.

Armata lui Ion de Hunedoara era formată în majoritate din cavalerie grea, dar dispunea și de o importantă forță de artilerie și infanterie.

Vlad Țepeș a continuat lupta și seria biruințelor împotriva Turcilor. Porecla de Țepeș s'a născut din asprimea cu care domnitorul pedepsea pe boerii trădători, care cădeau la înțelegere cu Turcii.

Scena tragerii în țeapă a boierilor trădatori este reprodusă după ediția tipărită la Strassburg în 1500, a *„povestirii despre Vlad Țepeș"*.

Petru Rareș a continuat și a adâncit în timpul celor două domnii ale sale (1527—1538 și 1541—1546) relațiile politice și militare cu Rusia, inaugurate de tatăl său.

El a trimis numeroase solii la Moscova, către țarii Vasili Ivanovici și Ivan al IV-lea cel Groaznic, spre a încheia un tratat de alianță contra Polonilor și Turcilor, spre a cere bani și trupe pentru nevoile militare ale Moldovei. www.dacoromanica.ro

Una din acc te olii, condusa de Alexandru Cârjă şi Toma Ivanov, a fo t prin a de P l ni şi închisă la Vilna, timp de doua saptămâni.

„Domnul Moldovei a atras de partea sa pe Moscovit pentru a duce razboi impreuna impotriva Poloniei" — scrie cronicarul polon Gorecki. El apreciaza ca ocupar a Pocuţi i de catre Moldov ni (1530) nu ar fi f t decât o acţiune militara, în cadrul unui plan comun, stabilit între Moldov ni şi Ruşi la M scova. Ocupar a ac tei pr vincii a dus la batalia dela Obertin (1531), unde s'a folosit procedeul de luptă al *carelor legate* (tabara mobila), întrebuinţat pentru prima dată la muntele Tabor — in Boemia — de catre ţaranii rasculaţi, iar ulterior in razboiul ţaranesc din Tran ilvania (1437—1438) şi în luptele lui Io i d Hunedoara impotriva Turcilor.

Despre această batalie, prezentată în expoziţie printr'o reproducere dupa o stampa originala, cronicarul polon Bielski spune ca a fost câştigata de Poloni *„ca prin minune"*. „Minunea" a fost savârşită de tradarea câ orva mari boeri moldoveni.

Dupa Obertin, Petru Rareş mai trimite doua solii în Rusia, de data aceasta pe drumul Crim ii (în 1532 şi 1533), cerând sprijin împotriva Turcilor şi Polonilor. Ca urmare a acestor solii, cu ocazia tratativelor de pace ce se duceau la Moscova între Poloni şi Ruşi, după cel de al treilea razboi ruso-polon (3 Februarie 1537), Ruşii se adresară solilor poloni astfel: *„Pe Petru Voevod l-a ajutat şi l-a miluit tatăl domnului nostru, marele cneaz Vasile şi acum marele nostru cneaz Ivan îl milueşte pe Petru Voevod şi Petru Voevod slujeşte cneazului nostru. Stăpânul nostru ne porunceşte să vă spunem: regele Poloniei să facă pace şi cu Petru Voevod"*.

Solii polono-lituani au răspuns: *„Ne mirăm de mintea voastră că ne vorbiţi aşa de mult de acest lucru pentru care nu avem poruncă în solia noastră.*

Şi mult au vorbit pentru aceasta şi boerii (ruşi) *au ţinut tare să se facă pace cu Moldovenii, iar solii* (polono-lituani) *au spus că nu au poruncă pentru aceasta.*

Şi boerii s'au dus la marele cneaz Ivan Vasilievici, iar marele cneaz a spus boerilor să vorbească foarte tare despre domnul moldovean".

In timpul celei de a doua domnii, Rareş trimite la Moscova o nouă solie, condusă de Crâstea Vladovici, Petre Carcevici şi Ivan Stefanov (Noembrie 1543), spre a cere sprijin ţarului Ivan *„ca să se răscumpere dela sultanul turcesc că şi mai înainte ţarul l-a miluit şi l-a ajutat"*.

Rusia, ca aliat sincer şi permanent, răspunde cererilor făcute de Rareş, trimiţând două solii pe drumul Poloniei (1543—1544), spre a-i duce sprijinul cerut.

Uneia dintre aceste solii, condusă de Ivaşco Peresveţev, Petru i se adreseaza astfel:

„Cu această împărăţie rusească se laudă toată credinţa ortodoxă şi spera în mila şi ajutorul lui dumnezeu să se elibereze de jugul sultanului turcesc".

Astfel, aşa cum Ivan al III-lea ajutase pe Ştefan ca să apere independenţa Moldovei, ţarii Vasile şi Ivan al IV-lea cel Groaznic sprijineau pe Rareş care lupta pentru a recâştiga această independenţă.

Catre sfârşitul secolului al XVI-lea, relaţiile militare cu popoarele

www.dacoromanica.ro

de pe teritoriul U.R.S.S. îmbraca o formă noua, aceea a intervenției armate directe, prin ajutorul pe care Cazacii zaporojeni îl acorda lui Ion Vodă cel Cumplit, în lupta acestuia pentru eliberarea p porului moldovean de sub jugul turcesc (1574).

Ion Vodă introdusese în Moldova o serie de reforme în favoarea țaranimii, cautând sa îmbunătățeasca starea economico-sociala a acesteia, prin reducerea privilegiilor boerilor și calugarilor precum și a exploatarii țaranimii de către aceștia.

Deaceea, oastea lui Ion Vodă, care se sprijinea în special pe massa țăranimii și pe o parte din micii boeri credincioși lui, era însuflețita d' năzuințele poporului moldovean de a se elibera de sub jugul turcesc.

Astfel, lupta lui Ion Vodă capătă un caracter popular, d terminat de participarea în massă a țăranilor, care începusera să simtă binefacerile reformelor înfaptuite de el și care urau pe Turci, ca unii ce suportau deopotrivă de greu exploatarea internă și jugul turcesc.

In schimb, boerii cei mari ai Moldovei, cu moșii mari și privilegii numeroase, tradară în această lupta și domnul și Patria. In dorința lor de a micșora puterea domnului și de a o mari pe a lor, în momentul culminant al bătăliei dela Cahul, ei trecură de partea Turcilor, pe care-i considerau ca pe *adevarații lor stapâni.*

In afară de participarea țărănimii la războiul de eliberare, Ion Vodă se mai bucură și de sprijinul frățesc al Cazacilor dela Nipru.

„Iar Cazacii, neîntrebând de nimeni — zice cronica lui Ureche — *s'au adunat 1.200 de oameni și au venit la Ion Vodă, pre carii vazându-i Ion Vodă, nu într'un alt chip, ci cum ar fi îngeri din cer cu veste de izbândă pogorîți, și multe daruri capetele ce erau le-au dăruit".*

Cazacii erau luptători bravi, curajoși, iscusiți și credincioși până la moarte frăției de arme. Faptele lor de vitejie în lupta împotriva Turcilor și a tuturor asupritorilor au intrat în legendă.

Primindu-i la Iași, în tabăra sa de lângă Copou, Ion Vodă s'a adresat Cazacilor cu aceste cuvinte: *„Nu sunteți decât 12 sute, dar fiecare sută face cât o mie".*

Ajutat de această mână de Cazaci, comandați de hatmanul Swlerczewski și cu cei 9000 de călăreți moldoveni pe care îi avu la îndemână, Ion Vodă câștigă bătălia dela Ziliștea (24 Martie 1574), nimicind o armată compusă din 62.000 de oameni. Ion Vodă a învins printr'un atac de noapte dat asupra frontului, flancurilor și spatelui taberei otomane.

După victorie, domnul Moldovei a ars cetatea Brăilei și apoi Bucureștiul.

In afară de harta acestei bătălii, panoul mai prezintă și dispozitivul bătăliei dela Cahul-Roșcani (Iunie 1574), în care Ion Vodă, cu 30.000 de Moldoveni și 1.000 de Cazaci, rezistă trei zile în fața unei armate turcești de 130.000 de oameni. El nu este înfrânt decât prin trădarea mai multor boeri, între care și pârcălabul Eremia Cernăuțeanu, care, împreună cu 5000 de călăreți, trece de partea Turcilor.

Ion Vodă a primit bătălia într'un dispozitiv cu totul nou pentru acel timp, având infanteria la centru, pe Cazacii zaporojeni, care erau puțini — dar foarte viteji — și [illegible] — sprijiniți pe lacul

www.dacoromanica.ro

Cahul pre a forma pivotul massa cavaleriei la aripa descoperită, iar artileria în faţa, acoperind întregul dispozitiv.

Ion Voda întari caracterul popular al armatei, în care massa era formata din pedestrime.

Artileria constituia deasemeni unul din elementele fundamentale ale bătăliei atât prin numărul tunurilor cât şi prin modul ei de întrebuinţare, cu totul nou.

In continuare se arată la expoziţie în mod documentat cum Mihai Viteazul (1593—1601), voevod al Ţarii Romăneşti (Valahia), leagă relaţii diplomatice şi militare directe cu Rusia, trimiţând la Moscova pe episcopul Luca, spre a cere ţarului Fedor ajutoare în oaste şi bani.

In Iunie 1596, Boris Godunov, conducator al Rusiei de atunci, răspunde soliei lui Mihai astfel (textul raspunsului pe panoul Mihai Viteazul) :

„Ai trimis măriei noastre imperiale pe episcopul Luca şi scrisoarea ta pentru a se închina măriei noastre imperiale... şi tu Mihaile Voevod să fii sub înalta noastră mână şi să fi păstrat în graţia noastră şi pe viitor, vrem să te ţinem sub protecţia noastră imperială şi să te păzim şi să te apărăm de toţi duşmanii tai fără nicio excepţie. Şi acum am trimis către tine cu episcopul Luca darul nostru, 500 de galbeni şi 5 perechi de blăni de samur şi de vulpe neagră.

In afara portretelor ţarului şi domnului, panoul mai prezintă minunate stampe originale, înfăţişând bătăliile şi victoriile lui Mihai Viteazul împotriva Turcilor (la Călugăreni, Giurgiu şi Târgovişte) şi împotriva lui Andrei şi Sigismund Bathory (la Şelimbăr şi Goraslău) pentru centralizarea Ţărilor Române într'un singur stat.

Incercarea de centralizare a statului sub conducerea lui Mihai Viteazul a dat greş din pricina condiţiunilor economice de atunci, precum şi datorită politicii interne a domnului muntean şi trădării Habsburgilor. Politica lui Mihai de asuprire a ţărănimii şi de favorizare a boerilor, l-a lipsit de putinţa mobilizării majorităţii poporului şi l-a lăsat singur în faţa duşmanului, care l-a răpus. O reproducere după o stampă originala contemporană reprezintă uciderea lui Mihai pe câmpia dela Turda.

Expoziţia continuă cu secolul al XVII-lea, când relaţiile politice şi militare între Moldova şi popoarele de pe teritoriul U.R.S.S. s'au întărit tot mai mult.

Domnul Moldovei, Vasile Lupu (1634—1635) a încheiat cu Bogdan Hmielniţchi, hatmanul Cazacilor, o alianţă politică şi militară.

Vasile Lupu se înrudise cu Bogdan Hmielniţchi prin căsătoria fiicei sale Ruxandra cu Timuş, fiul hatmanului.

După înfrângerea lui Vasile Lupu la Finta (1653), Vasile părăseşte ţara, retrăgându-se la Cazaci. Timuş, ginerele său, a pierit vitejeşte în lupta, aparând cetatea Sucevei, care a capitulat numai după o rezistenţă eroică de trei luni.

In afara legaturilor militare cu Cazacii, Vasile Lupu adânceşte stravechile legaturi ale Moldovei cu ţarii şi demnitarii dela Moscova. In scrisorile pe care domnul moldovean le trimite regulat la Cremlin, el da informaţii preţioase asupra situaţiei politice şi militare din Turcia.

Panoul reprezinta portretele lui Vasile Lupu şi Bogdan Hmielniţchi şi două scene de luptă, din care se vede vitejia călăreţilor cazaci şi mol-

www.dacoromanica.ro

doveni. Pe podium este expus armament din secolele XVI și XVIII: arbalete, săbii, securi de luptă, coifuri și armament de foc (muschete și pistoale). Între toate aceste piese predomină țeava originală a unui tun din vremea lui Petru Cercel, fratele lui Mihai Viteazul, domn al Țării Românești (1583— 1585).

Ajuns la domnie, Gheorghe Ștefan (1653—1658) a întărit și mai mult legăturile cu Moscova, care începuse o politică de apărare a popoarelor subjugate de Turci. El încheie un tratat de alianță cu Gheorghe Rakoczy al II-lea și Mihail Mihnea, domnul Munteniei (1658—1659), hotărînd ca împreună, cu ajutorul Rusiei, să scuture jugul turcesc.

Astfel, în anii 1658—1659, toate cele trei Țări Române luptă alături pentru înlăturarea dominației turcești, sprijinindu-se pe Rusia.

Mai înainte, în 1656, se încheiase primul tratat comercial între Moldova și Moscova, care, între altele, prevedea următoarele:

„Dela marele domn și marele cneaz Alexei Mihailovici Noi, mare stapânitor, maria noastră țariană pe supușii tai negustori din țara Moldovei i-am miluit, le-am îngăduit să vina în țara Moscovei a mariei noastre țariene cu orice fel de marfuri și să târguiască cu negoț liber și dupa miluirea mariei noastre, negustorii din țara Moldovei sa vina în țara Moscovei a măriei noastre țariene și să iasă și să târguiasca în toate târgurile și nu vor avea niciun fel de opreliște și nicio piedica. Scris la curtea noastră domnească, în cetatea imperială a Moscovei, anul dela zidirea lumii 7164 (1656) Iunie 29 zile".

Panoul mai prezintă o hartă executată în frescă, înfățișând cele trei Țări Române — Moldova, Țara Românească și Transilvania — cu orașele și cetățile mai importante, cu chipurile celor trei domni aliați și cu înfățișarea armatelor acestora.

Legăturile militare, politice și comerciale din secolul al XVII-lea cu popoarele de pe teritoriul U.R.S.S. au fost dublate și de importante *legături culturale.*

Dregătorul și cărturarul moldovean Nicolae Milescu a stat la Moscova ca sfetnic al țarului (talmaci pentru chestiunile externe). In anul 1675—1678, el a întreprins, ca sol al țarului, o călătorie la Peking. Aceasta a fost una dintre cele mai vechi misiuni diplomatice europene în China. In timpul acestei călătorii, Nicolae Milescu a scris mai multe scrisori. Una din acestea, trimisă din Siberia la 18 Iulie 1675, spunea următoarele: *„Acest ținut al Eniseiului este foarte frumos; ai zice că e țara Moldovei și acest râu îți amintește Dunărea. Un râu tot așa de frumos, cu înfățișare veselă".*

Un panou înfățișează pe Mitropolitul Dosoftei - un mare luptător pentru cultura poporului moldovean și apropierea de Rusia — care scria mereu lui Nicolae Milescu, rugându-l să intervină pentru a se trimite în Moldova mașini tipografice, litere, cărți și în general orice fel de sprijin cultural.

Cererile lui Dosoftei se întemeiau pe două realități ale timpului:

Forța Moscovei care creștea mereu, din toate punctele de vedere, Rusia ajungând una din principalele puteri europene și *legăturile culturale româno-ruse,* întărite de cantemiriști și Petru Movila, fiul lui Simion Movila, mitropolit al Chievului, timp de 13 ani (1633—1646).

Acesta sprijina temeinic ridicarea culturală a Moldovei și Țării

www.dacoromanica.ro

Românești (Valahia), trimițându-le carți, material și meșteri pentru înființarea a câte unei tipografii.

Și monumentele arhitectonice românești oglindesc puternica influență culturală a Rusiei. Multe dintre ele amintesc fie zidurile Novgorodului (mânăstirea Probota), fie liniile și motivele ornamentale ale bisericilor din Chiev și Cremlin.

Creșterea puterii și a civilizației rusești este ilustrată printr'o hartă din secolul al XVII-lea, reprezentând Siberia și China precum și diferitele drumuri folosite de moscoviți pentru a merge în China — reprodusă dupa originalul aflat la Moscova ; printr'o vedere a Cremlinului privit de pe râul Moscova pe care plutesc plute și corăbii ale timpului și prin înfățișarea unor chipuri de boeri și dregători ruși, învesmântați cu costumele epocii, în care predomină samurul și blănile de Siberia.

O compoziție reprezentând pe mitropolitul Petru Movilă, pe un fundal în care se zăresc mânăstirile Chievului și încadrat de tiparnițe și biblioteci românești înființate cu sprijinul lui. sintetizează relatiile culturale româno-ruse.

Pe podium sunt expuse : o tiparniță de epocă în reproducere, arme de foc de cetate, între care și o pușcă cu cremene și rotiță, precum și numeroase proectile din acel timp, într'o formă sferică, cele mai multe de piatră.

★

La sfârșitul secolului al XVII-lea, hotarele de stat ale imperiului rus se apropiaseră de cele ale Țărilor Române.

Domnii români Șerban Cantacuzino (1678—1688) și Constantin Brâncoveanu (1688—1714) întrețineau legături diplomatice cu țarul Petru I și mergeau către o alianță militară cu Rusia.

Iată ce spune cronicarul Ion Neculce despre aceasta: *„Șerban Vodă făcuse gătire mare de oști în Țara Muntenească. Și făcuse câteva vase șeice la Argeș cu zaharele de sta gata să se scoboare pe Dunăre. Și se agiunsese* (se înțelesese) *cu Moscu să se scoboare Muscalii, să meargă la Crâm".*

Constantin Brâncoveanu a trimis la Moscova o reprezentanță diplomatică permanentă, condusă de ceaușul David Corbea.

După marea bătălie dela Poltava (1709), câștigată de țarul Petru împotriva Suedezilor, încrederea lui Brâncoveanu în posibilitățile Rusiei crește.

El îi scrie lui Petru o scrisoare de felicitare, în care îi urează să meargă înainte pe drumul victoriei și să înceapă cât mai curând lupta cu Turcii, pentru eliberarea creștinilor subjugați.

Cu ocazia venirii țarului la Iași, domnul muntean îi trimite a doua scrisoare, în care îl asigură de credința și întregul său devotament. Se pare că el se înțelesese în secret cu Petru ca să ia parte împreună cu Dimitrie Cantemir, la campania din 1711 împotriva Turcilor, luându-și obligația să asigure și aprovizionarea armatelor rusești.

Iată ce scrie generalul Ronne, comandantul unei armate ruse, la 13 Iulie 1711, domnitorului Constantin Brâncoveanu :

„Amabila dumneavoastră ofertă referitoare la proviziuni am aflat-o de curând. Rog însă . . . să fiu înștiințat . . . cum pot dispune de aceste

www.dacoromanica.ro

proviziuni aflate cândva în mânăstirea Măxineni, fiindcă acestea îmi lipsesc și nu vreau să iau măsuri cu dela mine putere".

La isbucnirea războiului ruso-turc, Constantin Brâncoveanu, care era foarte prudent — fiindu-i teamă și de Austriaci și de Turci — adoptă o atitudine de *așteptare,* instalându-se cu grosul armatei în tabăra dela Albești (Prahova) și acoperindu-se cu cavaleria spatarului Toma Cantacuzino.

Brâncoveanu nu se hotărăște încă până la urmă. Numai Toma Cantacuzino trecu efectiv alături de Ruși cu o parte din călărimea munteană și participă sub comanda generalului Ronne la cucerirea Brailei.

Panoul relațiilor politico-militare între Rusia și Țara Românească înfățișează cetatea Brăilei, în care se zărește orașul cu moscheile turcești înălțate de cotropitori și asaltul trupelor ruse și muntene peste zidurile cetății. Deasupra portretele lui Petru I, în prima etapă a domniei și ale lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu.

In vitrină se află o piesă foarte importantă: una din cele trei săbii originale cunoscute ale lui Constantin Brâncoveanu.

Domnia marelui cărturar Dimitrie Cantemir (1710—1711) a constituit o pagină însemnată din istoria poporului nostru, deoarece sub conducerea lui, oștile moldovenești au luptat alături de armata Rusiei, împotriva Turciior.

Această acțiune militară a avut loc în urma unui tratat de alianță încheiat la Luțc (24 Aprilie 1711) între Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir. In acest tratat, Petru cel Mare tratează cu Cantemir aproape egal dela egal.

Ion Neculce spune despre tratat următoarele:

„Tratatul moldo-rus. Dimitrie Cantemir. Țara Moldovii... și cu toate cetățile tot a Moldovii să fie... bir să nu deie țara niciun ban. Pre domn să nu-l mazilească împăratul până la moarte și pre urmă din fiii lui să fie pre carele și-ar alege țara... Zece mii de oaste să fie tot gata în țară și împărăție să le deie lefe din visteria împărătească din stolniță. Către aceste i-au dat și titlu de domnie se scrie mai de cinste și mai sus decât cum se scriu domnii acum. Iară așa era: Seninatul domn al Țării Moldovii samoderejeț, adică singur stăpânitor și colegător, adică prieten țării moschicești, iară nu rob supus".

După încheerea acestui tratat, Rusia a pornit război împotriva Turciei. In acest război purtat de armata rusă pe pământul patriei noastre a participat și oastea Moldovei.

Petru cel Mare a sosit la Iași în fruntea armatei sale, fiind întâmpinat cu mare alai de Cantemir, însoțit de boierii țării, de cler și de popor, în fața bisericii Trei Ierarhi. Solemnitatea primirii este redată într'o compoziție plastică după o stampă veche din acea vreme.

Petru cel Mare reușise să ridice Rusia la rangul unei mari puteri politice și militare, atât prin reformele sale interne, cât și prin victoriile sale militare asupra lui Carol al XII-lea, regele Suediei, pe care îl biruise în mai multe bătălii, ducând hotarele Rusiei până la Marea Baltică și înființând orașul Petersburg, devenit mai târziu capitală a Rusiei.

In bătălia dela Poltava (1709) armata suedeză a fost complect sdrobită, Carol al XII-lea [illegible] Moldova, în Turcia.

www.dacoromanica.ro

Panoul prezinta un portret al lui Petru cel Mare, din a doua etapă a domniei lui, bataliile dela Narva şi Poltava şi flotele din Marea Baltica şi Marea Neagră. Deasemenea două fresce reprezentând Iaşul şi Moscova la 1700.

Dupa bătalia dela Stănileşti, Dimitrie Cantemir s'a refugiat în Rusia. Aici, atât el cât şi Ion Neculce şi-au scris operele lor cele mai de seama şi n'au încetat niciodată acţiunile pentru o apropiere cât mai strânsa cu Rusia, singura care putea asigura independenţa Ţărilor Române şi libera lor desvoltare.

Cantemir pastreaza o legatură permanentă cu fruntaşii politici ai Moldovei şi ai Ţării Româneşti. El transmite lui Petru cel Mare, în 1717, dorinţele lor de a participa alături de Rusia, la războiul împotriva Turcilor.

„Trimisului nostru i s'a comunicat cu încuviinţarea tuturor boterilor ca juramântul de fidelitate catre majestatea voastră imperială, pe care l-au depus în mijlocul bisericii îl vor pastra pâna la sfârşit.

Totodata ei se tem foarte mult de persecuţiile violente ale împăratului austriac şi ca nu cumva acesta să caute să supună Moldova în primăvara care vine.

Cu umilinţă ei roaga ca majestatea voastră imperială, în această situaţie nenorocita, sa nu-i îndeparteze dela înalta sa protecţie"...

Aratând jaful armatelor austriace în Oltenia, Dimitrie Cantemir adauga :

„Plângându-se despre cele petrecute, boerii au povestit cu lacrimi trimisului nostru, aducându-şi aminte şi preamărind pietatea şi mila majestăţii voastre imperiale şi a întregii armate ruseşti pe care au cunoscut-o locuitorii Moldovei în campania trecută cu Turcii"...

Daca alianţa ruso-romăna din 1711 n'a putut birui pe câmpul de luptă dela Stănileşti, în schimb consecinţele ei politice pentru lupta de eliberare a românilor de sub jugul otoman sunt dintre cele mai importante.

In Ţarile Româneşti se formează grupări politice, din ce în ce mai puternice, orientate spre Rusia, care dovedesc românilor că scuturarea jugului turcesc este posibila dar că aceasta nu se poate înfăptui decât cu sprijinul marelui vecin dela Răsarit.

Intr'adevăr, după 1711, Rusia duce politica ei *orientală antiotomană,* pe care o va urmari cu consecvenţa doua secole. Principalele obiective ale acestei politici erau : cucerirea libertaţii de a folosi drumurile comerciale şi strategice pe Marea Neagră şi în jurul acestei mări. In mod obiectiv aceasta ajuta lupta pentru eliberarea popoarelor din Balcani.

Această politică a facut ca prestigiul Rusiei înlăuntrul Ţărilor Române sa crească, determinând într'o larga măsură apariţia primelor începuturi de conştiinţa naţională la poporul român si cresterea rezistenţei interne împotriva jugului otoman.

Aceasta rezistenţă a îmbrăcat forme din ce în ce mai concrete si mai desvoltate, începând cu înrolarea sub steagurile biruitoare ale Rusiei a unor capetenii ca viteazul Apostol Ghigheci şi clucerul Răducanu Cantacuzino, cu unităţile de voluntari care au luptat sub ordinele lui Rumianţev şi Suvorov cu corpul de panduri al lui Tudor Vladimi-

www.dacoromanica.ro

rescu — ca să ajunga la răscoala din 1821, la revoluția din 1848 și apoi la alianța militara ruso-română din 1877.

Politica anti-otomana a Rusiei, atât de consecventă și hotarîta, ar fi dus mult mai curând la eliberarea poporului român de sub jugul turcesc, dacă puterile apusene, mai ales Anglia, nu s'ar fi așezat totdeauna alaturi de Turcia și dacă această politică n'ar fi fost frânata de duplicitatea austriacă. Aceste puteri, prin politica „echilibrului european", au ajutat Turcia să-și mențina și să-și consolideze stapânirea asupra popoarelor balcanice și poporului român, micșorând sau chiar anulând prevederile favorabile Țărilor Române, înscrise în diferite tratate de pace, impuse Turciei prin puterea și victoria armatelor ruse.

In secolul al XVIII-lea, Armata Rusa, prin caracterul ei și prin forța ei, a dominat toate câmpurile de bătalie ale Europei.

Condusă de mari comandanți ca Rumiantev, Suvorov, Kutuzov, Bagration, armata rusă a dus operațiuni victorioase împotriva marilor armate europene, ajungând până la Constantinopol, Berlin și trecând prin Alpi la Paris.

Prin loviturile repetate ale acestei armate — timp de aproape două secole — a fost clătinat, slăbit și apoi sfărâmat jugul turcesc, care încovoia de veacuri grumazul poporului român și al popoarelor balcanice.

O lovitură a fost dată Turciei în războiul din 1736—1739 când armata rusă, comandată de generalul Munnich, după ce bate pe Turci în Moldova și îi alungă din Iași (1739), coboară cu o parte din forțe dealungul Siretului, pătrunde în Țara Românească și ajunge până la Câmpina.

Cronica timpului spune că la intrarea generalului Munnich în Iași *„I-au ieșit înainte mitropolitul Antonie și cu caimacanii și cu alți boieri, care se mai întâmplase, făcându-i mare cinste, până l-au adus in curțile domnești. Și au șezut în Iași o săptămână și cât au șezut in Iași, în toate zilele chema pe mitropolitul și pe caimacani și pe ceilalți boeri și-i punea la masă de-i cinstea".*

La conferința internațională dela Nemirov (1737), convocată în scopul de a se restabili pacea în Răsăritul Europei, Anglia și Franța au respins propunerea Rusiei ca *Țările Române să devină independente.*

Pacea s'a încheiat, în cele din urmă, la Belgrad (1739), Austria fiind obligată să înapoieze Țării Românești Oltenia care, timp de 20 de ani, suportase apăsătoarea ocupație austriacă.

Altă lovitură a fost dată imperiului otoman în războiul ruso-turc din 1768—1774. Un an după isbucnirea războiului, o deputațiune de boeri moldoveni, condusă de episcopul Inochentie, pleacă la Petersburg ca să ceară împărătesei Ecaterina sprijin pentru o stăpânire moldovenească de sine stătătoare.

In acest timp, armatele rusești, comandate de mareșalul Rumiantev, pătrund în Moldova și apoi în Muntenia, la 16 Noembrie 1769 eliberează Bucureștiul, iar până la începutul anului 1770, întregul teritoriu al Țărilor Românești.

Alături de Mareșalul Rumiantev era generalul A. V. Suvorov — mai târziu generalissim — care comanda infanteria.

Peste tot, oastea rusească a fost primită în aclamațiile mulțimii, *ca desrobitoare.* In această [illegible] armatelor ruse gru

www.dacoromanica.ro

puri de forţe româneşti constituite, capetenii şi voluntari. Mareşalul Rumianţev descrie în jurnalul său de razboi faptele de vitejie ale acestora.

După sdrobirea flotei turceşti la Ceşme şi obţinerea a numeroase victorii în Muntenia şi Dobrogea — între care şi cele două victorii obţinute de Suvorov la Turtucaia — în anul 1773 — Turcia este silită să ceara pace, care se încheie la Cuciuc-Cainargi la 15 Iulie 1774.

Jertfele făcute de luptatorii ruşi şi români în acest război n'au fost zadarnice, deoarece această pace constitue un pas serios catre o limitare a jugului turcesc.

Intre alte stipulaţiuni, tratatul prevede la articolele 11 şi 16 următoarele:

„Pentru câştigul şi folosul ambelor împărăţii să fie liberă şi neîmpiedicată navigaţia corăbiilor negustătoreşti... Slăvita Poartă dă voie corabiilor ruseşti... libera trecere din Marea Neagră la Marea Albă şi din Marea Albă la Marea Neagră. Luminata poartă asemenea dă voie supuşilor ruşi... să facă negoţ pe uscat, pe mare şi pe apa Dunării. Asemenea dă voie Poarta sa se înfiinţeze consulate... după cum va cunoaşte împărăţia Rusiei... şi toate locurile unde va socoti..." (articolul 11).

Aceasta cauză dadea o lovitură puternică monopolului comercial turcesc exercitat asupra Ţărilor Române.

„Deasemenea, s'a hotărît ca pentru nevoile... celor două ţări, miniştrii împărăţiei Rusiei care se vor afla la Poartă, să aibă a vorbi în folosul celor două ţări... Iar Poarta făgăduieşte a primi cu ascultare vorbelor lor.

Aşişderea, cei carc au intrat în slujba împărăţiei Rusiei si voiesc sau împreună cu oştile imperiale, sau până la sorocul anului a ieşi din ţară cu toate... averile lor, ori de ce neam şi stare ar fi unii că aceştia, nici cu un chip să nu fie împiedicaţi... (articolul 16).

Acest razboi este ilustrat în expoziţie printr'un portret al mareşalului Rumianţev şi printr'o hartă cu operaţiunile desfăşurate pe teritoriul românesc. Un foarte interesant plan de atac întocmit de statul major al generalului Suvorov pentru cea de a doua luptă dela Turtucaia si două reproduceri după stampe ale vremii reprezentând luptele dela Turtucaia şi încheerea păcii dela Cuciuc Cainargi — întregesc panoul.

Imperiul otoman a continuat să fie lovit în războiul ruso-turc din 1787—1792.

Incurajată de ţările din Apus, Turcia nu respectă prevederile tratatului dela Cuciuc-Cainargi. Rusia încheie o alianţă cu Austria, propunând ca unul din scopurile războiului împotriva Turciei să fie independenţa Ţărilor Române şi unirea lor într'un regat al Daciei.

Iată această prevedere a tratatului:

„Acest Stat, cunoscut odinioară sub numele de Dacia, s'ar putea forma din ţinutul Munteniei şi Moldovei, sub un suveran de religie ortodoxă, în persoana şi credinţa căruia cele două curţi imperiale s'ar putea bizui. Acest stat ar avea o dinastie ereditară, ar rămâne pe deplin independent, fără să poată fi vreodată alipit la Rusia sau Austria; deasemenea, imperiile noastre nu vor consimţi niciodată ca acest Stat să cadă sub dependenţa altor puteri".

www.dacoromanica.ro

De această dată, operațiunile care se desfășoara pe teritoriul Țarii Românești sunt conduse de Mareșalul Suvorov, care, ca și înaintașu său, are alături de el numeroși voluntari români.

El câștiga succesiv lupta dela Focșani (21 Iulie 1789) și marea batalie dela Râmnic (22 Septembrie 1789), în care sdrobește o a mata turcească de 100.000 oameni, la Martinești, pe apa Râmnicului.

Turcii au pierdut aici 18.000 oameni, toată artileria, intreg materialul de razboi și 100 de drapele. Marele vizir n'a reușit să mai ajungă la Dunare decât cu 15.000 de oameni. Pierderile lui Suvorov au fost mici — 1500 oameni.

Pentru această victorie strălucita, el a primit titlul de conte, ordinul Sf. Gheorghe clasa I-a de aur și denumirea de Râmnițchi.

In batalia dela Râmnic a luat parte și un corp de voluntari moldoveni compus din 800 de călăreți, care s'au distins în șarjele eroice dela Bocșa și Crângul Mieilor.

Suvorov continuă seria victoriilor, grăbind sfârșitul războiului care se încheie prin pacea dela Iași (1782).

Cu toate aceste victorii, din cauza Austriei, care încheiase pace separată cu Turcii la Sistov (1791), speranțele românilor nu s'au putut realiza decât în parte. Totuși, pacea dela Iași (1792) a constituit o nouă lovitură dată stăpânirii turcești și o noua limitare a jugului otoman.

Părțile privitoare la Țările Române în tratatul de pace dela Iași, încheiat între Rusia și Turcia, sunt:

1. — *„Să se respecte și să îndeplinească cu sfințenie tot ce a fost stabilit în favoarea Valahiei și a Moldovei în tratatul încheiat în 1774 (tratatul dela Cuciuc Cainargi N. N.) ... în convenția explicatorie din 1779 și actul din 1783.*

2. — *Să nu ceară și să nu pretindă din partea acestor țări nici un fel de plată pentru socoteli vechi de orice natură ar fi.*

3. — *Sa nu se ceară acestor țari niciun fel de contribuție sau plată pentru durata războiului și ținând seama de pagubele numeroase și de distrugerile războiului să fie scutite de orice fel de impuneri sau sarcini, vreme de doi ani, cu începere dela data schimbului instrumentelor de ratificare ale prezentului tratat.*

4. — *Să se acorde familiilor care doresc să-și părasească patria și să emigreze, ieșire libera cu toate bunurile lor".*

Românii au ținut să-și arate recunoștința pentru Generalissimul Suvorov și pentru eroii ruși care și-au vărsat sângele pe câmpurile de luptă dela Focșani și Râmnic, ridicând un monument pe locul bătaliei dela Râmnic, la Mărtinești.

Cu ocazia inaugurării lui în 1913 s'a bătut și o medalie cu următoarea inscripție în rusește și românește: *„In amintirea inaugurării monumentului contelui A. V. Suvorov Râmnițchi pe câmpia Râmnicului Sărat 1789—1913".*

Monumentul a fost distrus de invadatorii nemți în anul 1916.

Războiul ruso-turc din 1787—1792 este prezentat pe panoul secolului al XVIII-lea prin numeroase hărți și stampe originale pe care se poate urmări desfășurarea generală a operațiunilor pe teritoriul Patriei noastre, lupta dela Focșani, bătălia de la Râmnic și cucerirea puter-

www.dacoromanica.ro

nicei c tați a Ismailului (1790), una din cele mai grele acțiuni militare ale ace tui război.

In acea vreme, când Turcia nu lasa să existe în Țarile Române armate regulate, Ru ia a primit pe fiii poporului nostru în rândurile armatei ale, organizandu-i in unități de voluntari, pentru lupta împotriva Turcilor.

Participarea haiducilor, pandurilor și a formațiilor de voluntari la razboaiele ruso-turce a facut sa crească spiritul de luptă în masele poporului no tru, în lupta pentru scuturarea jugului turcesc.

La 17 Noembrie 1769, armatele ruse și voluntarii români care se aflau ub ordinele Mareșalului Rumiantev, sprijiniți de poporul răsculat au el'berat orașul București.

Aceasta participare este atestată de câteva documente din acel timp și de mai târziu:

„Noembrie 6. Au intrat Stupaizii[1] *în București cu Polcovnicul Ilie Lapușneanu și au ridicat pe Domnitorul Grigore Voevod, iar boerii au fugit la Brașov".* (Cronica lui Naum Râmniceanu la anul 1769).

„Volintirii au strigat: „Stupaiu, stupaiu"... Norodul Bucureștiului s'a ridicat cu mic cu mare, până și femeile cu prăjini și cărămizi, strigând: „Muscalii, Muscalii au venit!" și napădind asupra turcilor care erau ca la 5000..." (Ghenealoghia Cantacuzinilor, pag. 172).

„Volintirii, înaintându-se spre București, la 7 Oct. a anului 1769, în zori de dio au intratu în orașu fără nicio împedecare. Poporulu, înțelegând că oștirea rusească vine să-i dea drepturile perdute, libertatea dorita și mântuirea nevoiloru, se uni cu volintirii și, cu puțină luptă, toți Turcii din București fură uciși sau fugăriți" (D. Fotino, Istoria Daciei, Vol. II, pag. 164).

O compoziție reprezentând pe haiducul Iancu Jianu și chipuri de panduri și voluntari concretizează plastic participarea acestora la lupta pentru scuturarea jugului turcesc. In vitrine sunt expuse arme rusești cu cremene, sabii de infanterie, spontonuri rusești și un tun din secolul al XVIII-lea; deasemenea, uniforme rusești și românești din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea.

Loviturile repetate, date imperiului otoman de Rusia, au continuat și în secolul al XIX-lea contribuind la îmbunătațirea situației în Țarile Române și la lupta poporului român pentru independență și unire.

In razboiul ruso-turc din 1806—1812, operațiunile militare la Nord de Dunare si în Balcani sunt conduse de marele comandant, generalissimul Mihail Cutuzov — învingătorul lui Napoleon — ajutat de vitejii generali ruși Bagration și Miloradovici.

Și în acest razboi, un puternic grup de voluntari români — pandurii lui Tudor Vladimirescu — luptă alături de armatele rusești, împotriva Turcilor.

In acest timp, numărul voluntarilor români în armata rusă se mări mult, încât se putea constitui unități întregi formate numai din români, așa cum rezulta din pașaportul lui Dimitrie Macedenski care servise în regim ntul va'ah de cazaci.

[1] Trupe de cazaci.

www.dacoromanica.ro

Tudor s'a format deci ca șef militar, în armata rusă și anume în *corpul de voluntari-panduri,* comandat de generalul Miloradovici, apărătorul Bucureștiului la 1807. Sub comanda acestuia a trecut Dunarea și a luptat vitejește la Rahova și Plevna.

„Și de aici (Craiova) *se luară de mână rușii cu pandurii de peste Olt și cu sârbii și lucra împotriva turcilor cât le sta în putința, cum și turcii împotriva lor".* (Zilot Românul, pag. 9).

Dupa chemarea lui Miloradovici în Rusia, Tudor a rămas locțiitorul acestuia la comanda întregului corp de panduri.

Pentru meritele și bravura lui, a obținut gradul de locotenent în armata rusă. a fost decorat cu ordinul „Sfântul Vladimir" cu spade și a primit o sabie de onoare.

La expoziție sunt expuse decorațiile și sabia originală.

La 22 Ianuarie 1821, *„Tudor capetenia valahilor rasculați"* — cum îl numește Marx— ridică steagul răscoalei, chemând la luptă poporul exploatat și asuprit, prin proclamația dela Padeș;

„Fraților locuitori ai Țării Românești, veri de ce neam veți fi, nicio pravilă nu oprește de a întâmpina răul cu răul".

„Șarpele când îți iese înainte, dai cu ciomagul, de îl lovești, ca sa-i iei viața, care de multe ori ni se primejduiește din mușcarea lui".

„Dară, pre balaurii care ne înghit de vii, capeteniile noastre zic atât cele bisericești cât și cele politicești, până când sa-i suferim a ne suge sângele din noi? Până când să le fim robi?"

„Veniți dar, fraților, cu toții, ca cu răul sa prindem pe cei rai ca să ne fie nouă bine și să se aleagă din căpeteniile voastre cei care pot să fie buni".

„Nu va leneviți, ci siliți să veniți în grabă cu toții: care veți avea arme cu arme, iar care nu veți avea arme, cu furci de fier și cu lănci...'

Pe o hartă a Țarii Românești sunt arătate grafic *mișcările* lui Tudor Vladimirescu, ale Eteriei condusă de Alexandru Ipsilante și ale armatelor turcești care, la 13 Mai trec Dunărea în patru puncte pentru a înăbuși răscoala.

Mișcările lui Tudor pot fi urmărite cu începere din noaptea de 17 spre 18 Ianuarie când, în fruntea unui mic grup de arnăuți, pe care i-l pusese la dispoziție căpitanul Iordache Olimpiatul, pleaca sa răscoale pe țăranii olteni. Vineri 21 Ianuarie este deja la Tg. Jiu iar Sâmbătă în 22 la Padeș. De aici în fruntea armatei de panduri care își sporește forțele pe măsură ce străbate satele și târgurile Olteniei, se îndreaptă prin Cerneți, Strehaia, Tândărăi și Oteteliș, catre Olt.

Trece Oltul (stampă originală) și la 16 Martie ajunge la București, stabilindu-se în tabăra dela Cotroceni și dând o noua proclamație împotriva boerilor asupritori.

„Patria este norodul și nu tagma jefuitorilor" răspunde Tudor boierilor.

Când, la 14 Mai, Turcii intră în București, Tudor care șovăise un moment dă o nouă proclamație cu îndemnul: *„Să descărcăm pușca noastră în carne de turc dacă vor năvăli peste noi".* Dar era prea târziu. Turcii înfrâng rezistența pandurilor (reproducere după o stampă) și Tudor este silit să părăsească Bucureștiul împreună cu un mic grup de panduri, în fruntea cărora ajunge până la Golești, unde este

www.dacoromanica.ro

luat ostatec (18 Mai), dus la Târgovişte şi executat în noaptea de 26 27 Mai.

După moartea lui Tudor, Eteria este sdrobita de Turci în luptele dela Dragaşani (reproducere dupa o stampă), mânastirea Secul şi Sculeni (Iunie 1821).

Portretul lui Tudor — reproducere după Th. Aman steagul original al rascoalei, o fotografie a casei din Vladimiri (Gorj) unde s'a născut, şi o acuarela a culei sale dela Cerneţi (Mehedinţi) — complecteaza panoul rascoalei lui Tudor Vladimirescu.

In anul 1828 isbucneşte un nou război ruso-turc.

Dupa primele operaţiuni mai importante, care duc la liberarea Brailei în 15 Iulie 1828 (stampă originală), armatele ruseşti se îndreaptă către Sud şi după ce eliberează Ţara Românească, trec Dunărea.

In anul următor, generalul Diedici — sub ordinele caruia se înrolaseră numeroşi voluntari români între care şi Gheorghe Magheru — bate pe Turci la Sumla, trece Balcanii şi ajunge până la zidurile Constantinopolului.

La 2/14 Septembrie 1829, se încheie pacea dela Adrianopole, prin care stăpânirea turcească asupra poporului nostru a capătat o nouă şi puternică lovitură.

Iată prevederile acestui tratat în favoarea Ţărilor Române:

— Autonomie administrativă pentru Ţărilor Române.

— Inapoierea celor trei raiale: Brăila, Giurgiu şi Turnul Măgurele, delimitându-se precis hotarul ţării pe talvegul Dunării (2 hărţi înfăţişează raiaua Brăilei, înainte şi după pacea dela Adrianopol).

— Dreptul pentru Ţările Române de a-şi organiza la graniţă cordoane sanitare şi carantine păzite de ostaşi.

— Libertatea comerţului Ţărilor Române cu celelalte ţări.

Turcia nu mai are dreptul să ceară dela Ţarile Române aprovizionari pentru armata şi pentru Constantinopol şi nici salahori.

— Turcia recunoaşte valabilitatea regulamentelor ce se vor face în timpul administraţiei ruse, pentru organizarea Ţărilor Române.

— Domnii vor fi constituţionali şi pământeni.

— Recunoaşterea pavilionului român de către toate statele europene.

Ca urmare a păcii dela Adrianopol, generalul Pavel Kiseleff devine şeful administraţiei Ţarilor Române.

Sub administraţia sa (1829—1834) se elaborează Regulamentul Organic, care contribue la unificarea organizatorică şi legislativă a Ţarilor Româneşti.

Conform Regulamentului Organic, se constitue în Moldova şi Muntenia *Obşteasca Adunare* care, sub îndrumarea Rusiei, legiferează un şir de reforme deosebit de importante pentru desvoltarea Ţărilor Române, între care şi *crearea miliţiei naţionale româneşti,* compusă în Muntenia din 4762 ofiteri şi soldaţi şi în Moldova din 1544 ofiteri şi soldaţi.

Astfel, *renaşterea armatei regulate româneşti este legată de ajutorul moral şi material al Rusiei.*

O parte din cadrele miliţiei naţionale erau pregătite în Rusia. La întoarcere, acestea luau d numirea de *obraţovoi,* adică *ofiţeri model,* având dreptul să poarte un semn distinctiv *„spre răsplătirea râvnei*

www.dacoromanica.ro

ce au arătat de a merge în Rosia către învățatură" (Inalta Poronca de zi prin toată a noastră Domnească Miliție a Principatului Moldovei Nr. 12 din 13 Octombrie 1846).

Primele regulamente folosite de comandanți pentru pregatirea de luptă și de front a Miliției naționale, erau traduceri dupa *regulamentele ruseşti.*

In vitrinele expoziției se pot cerceta: *„Regulamentul ostășesc",* tradus din rusește de capitanul A. D. Macedonschi și tiparit în 1851 la București; *„Noțiuni din exercițiul de linie",* tradus de polcovnicul I. Pansnanschi și tipărit în 1852 la București; *„Regulamentul militar pentru slujba frontului de infanterie",* tradus de maiorul P. Schelitt și tipărit la Iași în 1847. Deasemenea, puști rusești cu cremene și capsă, model 1842 și alte armamente folosite de miliția națională.

Entuziasmul pentru armata renăscută a fost atât de mare, încât numeroși tineri intelectuali ca Alexandru Ion Cuza, Vasile Cârlova, Nicolae Bălcescu, Grigore Alexandrescu și foarte mulți *panduri,* se angajează în cadrele ei.

Panoul renașterea armatei române este întregit cu un grafic de organizare a miliției naționale în Muntenia și Moldova, unități și uniforme militare din primul an al aplicării Regulamentului Organic, chipuri de comandanți munteni și moldoveni, precum și diferite decrete de avansare în grad din acel timp.

Noile condițiuni politico-economice create prin pacea dela Adrianopole și prin *administrația regulamentară* au înlesnit redeșteptarea maselor populare care, treptat, au ajuns la o conștiință cu totul nouă în lupta lor pentru independență, libertate și unire națională.

Această nouă conștiință se transformă în acțiune odată cu isbucnirea *revoluției dela 1848,* a cărei desfășurare a constituit o etapă însemnată în lupta pentru independență și libertate a poporului român.

Panoul revoluției se deschide cu *proclamația dela Islaz* (9/21 Iunie 1848) care în proectul de constituție prevedea la articolul 11 *înființarea gvardiei naționale.*

Urmează portretele celor trei revoluționari fruntași ai mișcării: Nicolae Bălcescu, Gheorghe Magheru și generalul Bem, conducătorul revoluției din Ungaria.

Sunt expuse lucrările istorice cele mai importante ale lui Bălcescu: „Puterea armată și arta militară dela întemeierea Principatului Valahiei și până acum", „Puterea armată și arta militară la Moldoveni în timpul măririi lor" și „Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul", neterminată.

Unul din cele mai importante panouri ale expoziției permanente este acela al frăției de arme ruso-române, în războiul dela 1877, pentru cucerirea independenței de stat a României. Din studiul acestui panou care se întinde pe un întreg perete și care expune numeroase harți, grafice, documente, fotografii, citate. arme și steaguri — se desprind trei idei fundamentale:

Prima, că factorul hotărîtor în cucerirea independenței noastre de stat a fost Rusia, forța ei militară și politică, ajutorul frățesc pe care ni l-a dat marele popor rus.

A doua idee fundamentală este aceea că puterile capitaliste din

www.dacoromanica.ro

Apusul Europei au primit cu dușmanie proclamarea independenței de Stat a României. Imperiul habsburgic a declarat ca nu poate ține seama de proclamarea independenței noastre. Franța a refuzat de a acorda orice fel de sprijin, iar Germania a condiționat recunoașterea independenței de anumite concesiuni de ordin economic (afacerea Strousberg).

Dar cea mai dușmanoasă atitudine a avut-o Anglia, care, sprijinită de celelalte puteri apusene, s'a străduit să apere imperiul otoman și să mențina stapânirea acestuia asupra popoarelor subjugate, din Balcani și dela Dunare.

In camera comunelor din Londra s'a afirmat că „România face parte integranta din imperiul otoman", iar guvernul englez a amenințat cu deslanțuirea razboiului.

Agentul diplomatic român la Viena, Bălăceanu, arată într'o notă a sa, adresată lui Mihail Kogălniceanu, următoarele: „Nourii groși se adună din partea Angliei; treizeci de mii de oameni sunt gata să se îmbarce în douăzeci și patru de ore".

Documentele arată cum servicii sanitare americane și armament american era trimis Turcilor, în 1877, împotriva noastră.

In acest timp, *Rusia este singura putere europeană care sprijină hotarît și consecvent lupta poporului român pentru independență, luptând cu arma în mână pentru eliberarea noastră și acordându-ne sprijin politic și financiar.*

A treia idee fundamentală rezultă din faptul că atitudinea dușmănoasă a țărilor capitaliste din Apusul Europei *„a fost sprijinită de burghezia și moșierimea din țara noastră"*, în frunte cu Carol I, agentul lui Bismarck în România, și că poporul român, dornic de libertate, *a fost acela care a împins și a silit pe cârmuitorii săi să declare război turcilor,* înrobitorii lui de veacuri.

Numai o mică grupare politică, condusă de Mihail Kogălniceanu și C. A. Rosetti, s'a alăturat maselor populare, militând pentru părăsirea „neutralității" și intrarea în război alaturi de armatele rusești.

Prima parte a panoului ne înfățișează — în texte, gratice și fotografii — caracterul, structura și organizarea armatei române în preajma războiului.

Serviciul militar devenise personal și *obligatoriu.* Fiecare cetățean trebuia să facă parte din elementele armatei timp de 2 ani.

Reproducerea unui basorelief după statuia lui C. A. Rosetti reprezintă proclamarea independenței de stat a României *în ziua de 9 Mai 1877.*

In această zi, ministrul nostru de externe Mihail Kogălniceanu, a declarat în fața Camerei că România și-a asigurat sprijinul militar și politic al Rusiei în lupta sa pentru independență, că se declară în stare de război cu Turcia și că *„independența noastră națională există de fapt".*

Camera a proclamat independența țării arătând că: *„ia act că războiul dintre România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit confirmarea oficială"* prin încheierea unei *convenții* semnată de Mihail Kogălniceanu la 4 Aprilie 1877 și ratificată de Cameră la 16 Aprilie.

Această convenție, formată din 4 articole (textul integral se află expus) prevedea în liniile ei mari: trecerea nestânjenită a armatelor

www.dacoromanica.ro

ruseşti prin România (toate cheltuielile ocazionate de aceasta operaţiune urmând sa fie suportate de Rusia), obligaţia din partea Rusiei de a fac' ca toate drepturile politice ale statului român sa fie re pe tate,· i condiţiile de detaliu relative la trecerea trupelor ruse şi la relaţiil cu autoritaţile locale, c ndiţii care urmau sa fie c ns mnate într'o *co venţie specială.*

Potrivit acestei convenţii, trupele ru eşti au început tr c rea Prutului la 12 Aprilie.

In momentul intrarii pe teritoriul nostru, comandantul acestor trupe a adresat o proclamaţie poporului român, în care îi fac cunoscut că armata rusă merge împotriva Turciei.

„Vestindu-vă aceasta, vă declar că venim la voi ca vechi prieteni şi voitori de bine. Nădăjduesc a găsi la voi aceeaşi sufleteasca primire pe care au arătat-o strabunii voştri oştirilor noastre în trecutele razboaie pe care le-am avut cu turcii".

„...Vă invit dar prin aceste a urma în pace îndeletnicirile voastre şi a uşura armatei chipul de a satisface nevoile şi treburile sale. Totodată am luat toate măsurile pentru ca orice s'ar da armatei, sa fie plătit fară întârziere şi în intregime de catre casieria militară".

. . . . . .

Români!

„Strămoşii noştri şi-au vărsat sângele pentru libertatea voastră. Insă socot în drept a vă cere concursul, pentru armata care trece prin ţara aceasta..."

Armatele ruse au înaintat către Dunare, în aclamaţiile poporului, care le primea pretutindeni ca eliberatoare.

Cu ocazia trecerii lor prin Bucureşti, C. A. Rosetti, pe atunci primar al Capitalei, le-a adresat următorul salut:

„Devenit numai de ieri capitala unui stat independent, oraşul Bucureşti este mândru sa deschida astazi porţile sale liberatorului pe poarelor din Orient".

Trecerea Dunarii de către armatele ruseşti a început la 14 27 Iunie, iar la 23 Iunie au început primele operaţiuni în Bulgaria (hartă exponată).

Armata română a contribuit la acţiuni militare de înfrângere a duşmanului.

Numeroase fotografii reprezentând: trecerea trupelor ruseşti prin Ploeşti şi Bucureşti, baterii ruse de mare calibru în acţiune la Braila şi Corabia, trecerea Dunarii de catre forţele ruse pe ambarcaţiuni şi pod — evidenţiază faptele istorice prezentate de prima parte a *panoului independenţei.*

Centrul panoului conţine evenimentele de ordin pur militar ale războiului, concretizate prin harţi, fotografii şi compoziţii plastice.

In acest sector al expoziţiei, specialiştii militari pot urmari pe hărţi desfăşurarea generală a operaţiunilor în Balcani până aproape de Constantinopol; *bataliile dela Plevna,* asediul şi *capitularea Plevnei,* operaţiuni la care, alaturi de forţele ruse, au participat şi divizii româneşti; luptele dela *Rahova* (17 Noembrie) şi *Vidin* (12 Ianuarie 1878).

www.dacoromanica.ro

Dupa caderea Plevnei, operaţiunile catre Sud se desvoltară într'un ritm rapid. Grosul armatei ruse trece Balcanii şi obţine mái multe victorii a upra forţelor turceşti care aparau drumul spre Constantinopol.

La 19 Ianuarie 1878 armatele ruseşti victorioase ajung pana aproape de Constantinopol. In aceeaşi zi, Turcii cer armistiţiu, dupa care urmeaza încheierea pacii dela San Stefano şi apoi Congresul dela Berlin.

Cooperarea militară ruso-română în razboiul dela 1877 a însemnat un eveniment deosebit în istoria poporului român. Dupa secole de stapanire turceascâ, poporul român, înfrăţit pe câmpul de lupta cu marele popor rus şi ajutat de acesta în lupta sa p taram militar, politic şi diplomatic, a obţinut prin tratatul de pace dela Berlin, *recunoaştereu independenţei de stat a Românei, acordarea unei ieşiri la Marea Neagră pe o întindere de 200 km. prin alipirea Dobrogei la ţara noastra* şi întărirea prestigiului poporului nostru în faţa celorlalte popoare ale Europei.

Ultima parte a panoului este în cea mai mare parte închinata eroilor din razboiul dela 1877 care, înfruntând armamentul american şi englez de care se serveau Turcii, au afirmat din nou vitejia şi eroismul de care a dat dovadă totdeauna poporul nostru, în razboaiele drepte

Pe o bandă de onoare se înşiruesc portretele eroilor români: sub locotenent Dimitrie Lemnea, căpitan Valter Măracineanu, maior Şonţu, sergent Ştefan Furtună, sergent Grigore Ion a Lucăi, cuceritorul drapelului dela Griviţa, alaturi de eroi ruşi.

Mai jos, sunt expuse decoraţiile şi medaliile înfiinţate la 1877 pentru a se răsplăti faptele vitejilor.

In fine, printr'o serie de fotografii şi reproduceri după stampe, se redau câteva momente mai importante din perioada de după victorie:

Capitularea lui Osman Paşa, aparatorul Plevnei; suplimentul extraordinar al ziarelor din ziua de 29 Noembrie 1877, în care se anunţă: „Plevna a căzut, Osman Paşa s'a predat cu întreaga sa armată; hora dela Plevna după victorie, în care soldaţii români şi ruşi se înfrăţesc cu cetăţenii bulgari; intrarea trupelor ruse în Adrianopol şi armistiţiul dela San Stefano, etc.

Două panoplii cu arme şi drapele încadrează o mare compoziţie plastică reprezentând asaltul trupelor ruso-române la Griviţa.

Dar regimul burghezo-moşieresc din Româ'ia nu a ştiut să menţină independenţa de Stat a României, cucerită cu atâtea jertfe şi sacrificii. Jaful turcesc a fost înlocuit cu jaful şi stapânirea bancherilor şi fabricanţilor americani, englezi, nemţi şi francezi, care dictau după bunul lor plac în politica noastră internă şi externă, în economia noastră, în toate domeniile noastre de activitate, fie ele militare sau culturale.

Iar pe eroii dela 1877 care şi-au vărsat sângele pentru această independenţă i-au tratat cu duşmănie.

Mare parte din aceşti eroi, participând la răscoalele ţărăneşti din 1888 au fost împuşcaţi, schingiuiţi, prigoniţi şi aruncaţi în temniţe. In felul acesta au înţeles burghezia, moşierimea şi regele ei să răsplătească pe eroii dela Griviţa, Rahova şi Vidin.

www.dacoromanica.ro

Petiția mișcătoare a unui grup de țărani români care luaseră parte la răscoala din 1888 (exponată pe panou) subliniază această pagină rușinoasă pe care clasele exploatatoare din România au adaugat-o războiului dela 1877.

Odată cu intrarea în secolul XX, *expoziția permanentă* începe să oglindească treptat evenimente istorice ce stau tot mai mult sub influența mișcărilor muncitorești și revoluționare din Rusia, sub influența partidului de tip nou al lui Lenin și Stalin și a științei marxist-leniniste atotbiruitoare.

Unul din aceste evenimente îl constitue răscoala marinarilor de pe cuirasatul Potemkin, care, urmăriți de călăii țariști, au fost nevoiți să-și caute refugiu în România.

El este ilustrat de un citat din Lenin, de o compoziție plastică înfățișând momentul culminant al răscoalei și de o hartă cu drumul pe care bastimentul l-a urmat pe Marea Neagră după plecarea lui din Sevastopol (Teodorovski, Odessa, Constanța, Feodosia și înapoi la Constanța).

„Pentru prima oară o unitate militară a țarismului, un cuirasat întreg, a trecut fățiș de partea revoluției. La 14 Iunie 1905 marinarii revoluționari depe cuirasatul Cneaz Potemkin Tavriceschi s'au răsculat dând semnalul revoluției în rândurile armatei țariste".

V. I. Lenin

După a doua intrare a vasului în portul Constanța, clasa muncitoare din țara noastră și-a manifestat pe deplin dragostea față de eroicii marinari revoluționari depe cuirasatul Potemkin, organizând comitete de sprijin și luptând pentru a-i apăra de persecuțiile autorităților burghezo-moșierești.

„România Muncitoare" din 10 Iulie 1905 (fotocopie) a publicat pe prima pagină un articol întitulat: „Epopeea cuirasatului Potemkin" și un apel adresat maselor pentru ajutorarea marinarilor revoluționari.

In anii premergători primului război mondial, au loc numeroase acțiuni muncitorești, din ce în ce mai puternice, care culminează cu demonstrația din 13 Iunie 1916, a muncitorilor dela Galați, pentru pace.

Sângeroasa reprimare a demonstranților și asasinarea celor nouă muncitori, în frunte cu Spiridon Vromceanu și Pascal Zaharia, departe de a intimida pe muncitorii revoluționari, a constituit semnalul unor noi și puternice acțiuni muncitorești la București, Ploești, Brăila și a unei greve, urmată de demonstrație, la care au luat parte 15.000 de muncitori. Toate aceste acțiuni au constituit afirmarea proletariatului din România ca o *forță politică și independentă,* care urmând exemplul eroicului proletariat rus, se opune războiului imperialist.

Cu toată împotrivirea elementelor proletare ale mișcării socialiste prin ziarele „România Muncitoare" și „Lupta zilnică" (prezentate în fotocopii) și prin alte acțiuni de luptă, România este atrasă în războiul imperialist alături de puterile Antantei.

In anii neutralității, regimul burghezo-moșieresc în frunte cu guvernul Brătianu, s'a târguit cu ambele puteri imperialiste, în vederea

www.dacoromanica.ro

intrării României în război, punând la mezat bogăţiile şi interesele naţionale ale ţarii. Clasa conducătoare se străduia să tragă cât mai multe avantajii după urma războiului. Ea înţelegea să facă un război de *cucerire*. România a fost lăsată pradă invaziei imperialiştilor germani. Numai ajutorul diviziilor ruseşti, în timpul retragerii din Decembrie 1916, a făcut ca ţara noastră să nu fie cotropită în întregime, de către invadatori şi să nu dispară ca stat.

Acest ajutor o fost *hotărîtor* în iarna şi primăvara anului 1917, când 41 divizii ruseşti şi 6 devizii româneşti, au apărat frontul Moldovei, zădărnicind planurile de cotropire ale imperialiştilor germani, care voiau să pună mâna şi pe acest colţ de ţară şi făcând posibilă refacerea armatei române în Moldova.

In vara anului 1917, puternica ofensivă germană a putut fi sdrobită în faţa Mărăşeştilor, între 24 Iulie şi 6 August, prin lupta eroică a armatelor a 4-a rusă şi a 4-a română.

Generalul Eremia Grigorescu, promotorul cooperării militare ruso-române în bătălia dela Mărăşeşti, s'a adresat după victoria armatei ruse cu aceste cuvinte: *„Iar voi scumpi tovarăşi de luptă ai corpurilor 7 şi 8 ruse, aţi dat dovadă deplină că numai cu sângele vostru vărsat alături de noi, nelăsând pe vrăjmaşi să treacă peste trupul ţării noastre, aţi stăvilit barbarul..."* (citat din ordinul de zi dat de generalul Eremia Grigorescu la 8 August 1916).

In afară de portretul generalului Eremia Grigorescu, panoul primului război mondial prezintă două foarte interesante hărţi din care rezultă ajutorul diviziilor ruseşti pe timpul refacerii armatei române în Moldova şi în momentul decisiv al bătăliei dela Mărăşeşti.

Numeroase fotografii reprezentând frăţia de arme ruso-română pe frontul Moldovei îmbogăţesc panoul.

In vitrine şi pe podium se află armament românesc şi rusesc folosit de cele două armate în timpul primului război mondial.

★

Marea revoluţie socialistă din Octombrie înfăptuită sub conducerea lui Lenin şi Stalin a deschis o eră nouă în istoria omenirii, arătând tuturor popoarelor drumul eliberării lor de sub exploatare şi asuprire.

Chiar în timpul războiului un mare număr de muncitori şi ţărani români, în haine ostăşeşti, fraternizează cu Armata Roşie la Odessa, Poltava, Kiev organizând unităţi revoluţionare româneşti care luptă împotriva forţelor contrarevoluţionare.

O serie de documente ale timpului înfăţişează mişcarea revoluţionară a soldaţilor ruşi în Moldova şi a muncitorilor români. Sunt fotografii dela manifestaţiile organizate de soldaţii revoluţionari ruşi care cereau *să se pună capăt războiului imperialist* şi numeroase fotocopii după apelurile adresate „către muncitori şi muncitoare", către ţărani şi soldaţi, către popoarele din întreaga lume, de către *Comitetul Central al grupărilor comuniste din România.*

www.dacoromanica.ro

Deasemenea, apeluri ale ziarului român „Socialismul" și ale „Soldaților republicani" români sub lozinca *„război, războiului"*.

După terminarea războiului imperialist, poporul român, care fusese ruinat și făcuse mari sacrificii de vieți omenești pe câmpurile de luptă sau în lazaretele de exantematici, fiind mereu mințit și înșelat de conducerea regimului burghezo-moșieresc, în frunte cu regele ei, începe să vadă realitatea. Aceasta mai ales din momentul când își dă seama că guvernul și conducerea politică de atunci îndrăznește să ridice armele împotriva sovietelor, adică tocmai împotriva acelor alături de care luptase pentru isgonirea invadatorilor germani de pe teritoriul patriei.

In această perioadă (1917—1923) de nouă trădare a intereselor patriei de către burghezie și moșierime, proletariatul român, forța revoluționară de frunte din țara noastră, a luptat cu dârzenie, perseverență și mari jertfe împotriva politicii anti-sovietice a guvernului și pentru eliberarea poporului muncitor de sub asuprirea și exploatarea internă și externă.

„Perioada 1917—1923 este perioada avântului revoluționar care a luat naștere în toată lumea, în urma victoriei de însemnătate istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie" (Gheorghe Gheorghiu-Dej).

In focul acestor lupte, urmând exemplul eroicului proletariat rus, proletariatul român și-a creat la 8 Mai 1921, partidul său de avantgardă, Partidul Comunist Român.

„Partidul Comunist Român s'a plămădit în focul marilor lupte de clasă din România anilor 1918—1919—1920, în focul avântului revoluționar produs în țara noastră de victoria Marii Revoluții din Octombrie" (citat pe panou din Gheorghe Gheorghiu-Dej).

Un facsimil după ziarul „Socialismul" prezintă desbaterile Congresului din 8 și 9 Mai 1921, al Partidului Socialist din România, desbateri călăuzite de solidaritatea revoluționară cu proletariatul rus, pentru internaționala comunistă, pentru pace, contra războiului, pentru socialism.

Odată plămădit, Partidul Comunist Român a mers pe drumul trasat de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, conducând masele de muncitori, țărani și intelectuali legați de popor la luptă împotriva exploatării interne și pentru scuturarea jugului puterilor imperialiste.

O latură a acestei lupte a constituit-o acțiunea Partidului în rândurile ostașilor, în cazărmi.

Ea este prezentată printr'o gravură în lemn înfățișând refuzul soldaților din Regimentul 21 Infanterie, de a trage în muncitorii ceferiști, în timpul luptelor dela Grivița (Februarie 1933), printr'un facsimil al „Scânteii" ilegale și printr'un număr al ziarului „Cazarma".

Tot în acest sector al expoziției se află un citat din acea vreme al tovarășului Gheorghiu-Dej cu următorul conținut: *„Să nu uitați un singur lucru, că haina militară ascunde fel de fel de caractere și că dacă s'a întâmplat ca unul să-și înegrească mâinile cu sânge, trăgând în noi, au fost mulți care au spus „nu trag" și au refuzat să tragă în ziua de 16 Februarie"*.

Credincios politicii sale de prietenie cu Uniunea Sovietică, Parti-

www.dacoromanica.ro

dul Comunist Român a luptat cu înverşunare împotriva fascizării ţării şi a pregătirii războiului anti-sovietic.

Cu toate acestea, clasele exploatatoare din România, în frunte cu clica antonesciană, au dat ţara pe mâna hitleriştilor, târând-o în războiul criminal împotriva Uniunii Sovietice.

Armata a fost pusă sub comanda generalilor hitlerişti şi trimisă până departe, la Don şi Stalingrad, unde a fost sdrobită, pierzând întregul ei material de război. Zeci de mii de români şi-au pierdut viaţa pe câmpiile Răsăritului pentru îmbogăţirea industriaşilor, moşierilor şi bancherilor români.

In acest timp, Partidul Comunist Român a chemat cu înflăcărare masele muncitoare din ţara noastră la luptă împotriva ocupanţilor hitlerişti, a slugilor lor burghezo-moşiereşti, pentru ieşirea din războiul nedrept împotriva Uniunii Sovietice şi pentru *întoarcerea armelor* împotriva hitlerismului.

In această luptă, Partidul a folosit, într'o largă măsură, apeluri către clasa muncitoare şi către poporul român, cuvântări şi rapoarte ale tovarăşului Stalin şi ordinele de zi ale Comandamentului Suprem al forţelor Armate Sovietice, date după fiecare din marile victorii câştigate de Armata Sovietică asupra armatelor germano-fasciste, în anii 1943—1944 şi expuse pe panourile expoziţiei.

După lovitura a 7-a (20 August 1944), în care Fronturile 2 şi 3 Ucrainiene sdrobesc forţele germano-fasciste din Moldova, începe *eliberarea şi curăţirea teritoriului nostru de cotropitorii fascişti germani.*

Două hărţi reprezintă desfăşurarea bătăliei dela Iaşi-Chişinău (lovitura a 7-a) şi curăţirea teritoriului românesc de către trupele sovietice, după victorie.

Această bătălie a constat din două puternice lovituri convergente: una dată de *Frontul 2 Ucrainian* între râurile Prut şi Siret, cu direcţia Sud şi Sud-Est; cealaltă dată de Frontul 3 Ucrainian, din sectorul Sud Bender catre Vest şi Sud-Vest.

Scopul acestei lovituri era de a încercui şi nimici principala grupare inamică din sectorul Iaşi-Chişinău.

Ofensiva celor două fronturi a început în ziua de 20 August după o pregătire de artilerie de aproximativ două ore, cu o densitate de artilerie care în sectoarele de rupere însuma *200—230 guri de foc.*

La 25 August, adică numai după *cinci zile* de operaţiuni, marile unităţi de tancuri ale Fronturilor 2 şi 3 Ucrainiene realizaseră joncţiunea pe Prut şi în zona Leuşeni-Leova, încercuind gruparea inamică dela Iaşi-Chişinău.

Alte grupuri mai mici fuseseră încercuite în zonele Fălciu-Husi, Comrat şi Oneşti pe Valea Trotuşului.

„23 August — spune tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej — *rămâne în istoria poporului nostru o zi a eliberării României de către glorioasa şi nebiruita Armată Sovietică, zi în care forţele populare şi patriotice, conduse de Partidul Comunist Român, în urma situaţiei create de vijelioasa ofensivă sovietică pe frontul Iaşi-Chişinău, au doborît dictatura fascistă antonesciană şi au determinat întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste".*

Numeroase documente importante, fotografii şi hărţi, reprezentând

www.dacoromanica.ro

evenimentele istorice ale acestor zile hotărîtoare pentru poporul român — completează *panoul eliberării noastre naționale* de sub cotropirea hitleristă și de sub jugul politico-economico-social al puterilor imperialiste și al cozilor lor de topor din România.

In primul rând sunt portretul tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, apoi apelurile semnate de *comandantul formațiunilor de luptă patriotice*, prin care cetățenii Capitalei — muncitori, funcționari, intelectuali patrioți — sunt chemați la luptă împotriva hitleriștilor care voiau ca până la sosirea trupelor sovietice, să distrugă orașul și să măcelărească poporul.

„Pentru respingerea și exterminarea cotropitorilor sunt necesare toate forțele și toate resursele noastre.

Urmați fără șovăire ordinele și dispozițiunile comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, înrolați-vă în detașamentele patriotice, prezentați-vă la locurile indicate de comunicatele noastre, cu arme sau fără arme.

Capitala țării, inima mișcării de eliberare națională, trebue ținută cu orice preț".

Două fotografii — documente prețioase ale rolului conducător jucat de Partid, reprezintă *lupta gărzilor patriotice* pentru eliberarea Bucureștiului de sub ocupația fascistă și o acțiune de luptă a acestor gărzi în colaborare cu trupele regulate.

Forțele principale ale celor două fronturi au continuat înaintarea spre Sud și Sud-Vest, într'un ritm de 40—50 km pe zi.

Linia fortificată F. N. B. (Focșani, Namoloasa, Brăila) a fost străpunsă din marș la 27 August, când au fost eliberate orașele Focșani și Galați.

La 30 August, trupele sovietice au sdrobit trupele germane în sectorul Ploești și au eliberat principala regiune petroliferă a României, care alimenta cu petrol armata hitleristă.

In luptele din acest sector numai după 6 zile dela 23 August, grupe de luptă române din regimentele 18 și 92 Infanterie, au atacat, suite pe tancuri sovietice T. 34, intrările de Est ale Ploeștiului, cooperând la despresurarea orașului.

O altă hartă prezintă operațiunile Armatei Sovietice executate pentru curățirea teritoriului nostru de trupele germano-fasciste, operațiuni la care au luat parte atât gărzile patriotice cât și unitățile românești care s'au alăturat Armatei Sovietice.

In cursul bătăliei dela Iași-Chișinău și a operațiunilor de curățire, Armata Sovietică a nimicit complet 22 divizii hitleriste, capturând 106.000 prizonieri, 3500 tunuri, 830 tancuri, 340 avioane și 33.000 diverse autovehicule.

Ca urmare a acestei victorii, România a fost eliberată și ajutată să se smulgă din blocul hitlerist și din războiul criminal antisovietic în care o târîse clica cocoțată la conducerea țării.

Clasei muncitoare din România și Partidului ei de avantgardă, li s'au creiat toate condițiunile pentru doborîrea dela putere a claselor exploatatoare și pentru cucerirea puterii de stat.

www.dacoromanica.ro

O a treia hartă prezintă cooperarea militară şi frăţia de arme româno-sovietică în războiul antifascist pentru eliberarea Ardealului de Nord şi pentru eliberarea Ungariei şi a Cehoslovaciei.

Doua armate româneşti (a 4-a şi a 5-a) însumând 14 divizii, şi divizia de panduri „Tudor Vladimirescu", au luptat până la înfrângerea definitivă a hitlerismului (9 Mai 1945).

Acţiunile trupelor române şi îndeosebi a diviziei de panduri „Tudor Vladimirescu" au obţinut înalta preţuire a tovarăşului Stalin, care le-a citat prin ordine de zi în mai multe rânduri.

Un panou foarte important al expoziţiei îl constituie înfiinţarea şi luptele duse alaturi de armata sovietica, de divizia de panduri „Tudor Vladimirescu".

Doua panouri, *sinteză şi încoronare,* a luptelor duse de poporul român pentru eliberarea lui naţională şi socială şi a relaţiilor militare ruso-române dealungul veacurilor, înfaţişează proclamarea *Republicii Populare Române* — la 30 Decembrie 1947 şi prezintă Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între România şi U.R.S.S., încheiat la 4 Februarie 1948.

Primul panou prezintă stema Republicii Populare Române şi pe făuritorii ei: muncitorul, ţăranul, ostaşul, femeea română.

Al doilea panou conţine o mare fotografie desfăşurată înfăţişând momentul solemn al semnării Tratatului la Moscova şi textul cu prevederile esenţiale ale acestui tratat.

Prin acest tratat, poporul român îşi ia angajamentul istoric ca alături de U.R.S.S., *„să participe în modul cel mai sincer la toate acţiunile internaţionale având drept ţel asigurarea păcii şi securităţii popoarelor şi să aducă întreaga sa contribuţie la realizarea acestor sarcini".*

Acest tratat se întemeiază pe *„principiile respectului reciproc faţă de independenţa şi suveranitatea* contractanţilor — este deci un tratat *dela egal la egal.*

Expoziţia înfăţişează în continuare invincibila Armată Sovietică, eliberatoarea ţării noastre, care, în Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apararea Patriei a zdrobit pe cei mai sângeroşi duşmani de pe atunci ai omenirii — fascismul german şi imperialismul militarist japonez. Câteva imagini minunate redau tăria Armatei Sovietice.

Sunt înfaţişate puternicile *tancuri sovietice,* cele mai bune din lume, care au strapuns liniile hitleriste şi japoneze; *artileria sovietică,* „zeul războiului" cum a numit-o marele Stalin, şi care a dat lovituri nimicitoare, sguduind din temelii cele mai puternice poziţii duşmane; glorioasa *infanterie sovietica* neîntrecută prin iscusinţa, curajul şi puterea ei de foc; *aviaţia stalinistă,* dotată cu avioanele cele mai perfecţionate, cu care lupta aviatorii cei mai viteji; curajoasa *marină militara* a U.R.S.S. care a biruit în toate mările şi oceanele care scaldă Patria Sovietică.

Armata Sovietică este cea mai puternică armată din lume.

In cel de al doilea război mondial ea a dat lovituri nimicitoare şi repetate maşinei de război germane, respingând şi urmărind forţele germano-fasciste pe o adâncime de 2.500 kilometri, dela Stalingrad la Berlin.

www.dacoromanica.ro

Astfel Armata Sovietică a zdrobit *singură* greul forțelor germane, dovedind că poate zdrobi *singură* pe agresori.

Isvorul puterii și invincibilității Armatei Sovietice consta în faptul că ea este armata muncitorilor și a țaranilor eliberați, armata frației între toate popoarele din Uniunea Sovietica, armata internaționalismului proletar, eliberatoare a popoarelor subjugate și asuprite de imperialism.

Această forță de nebiruit, încercată în cele mai grele lupte din câte au fost vreodată, strajuește astăzi pacea lumii. Prezența ei încurcă planurile agresive ale imperialiștilor americani și englezi, noii pretendenți la dominația lumii, făcându-i să ezite în fața atentatului criminal și monstruos pe care vor să-l săvârșească asupra popoarelor prin deslănțuirea unui nou război mondial.

Alături de Forțele Armate ale U.R.S.S. stau cu cinste armatele țărilor de democrație populară, armate create după exemplul minunat al Armatei Sovietice.

In expoziție sunt arătate aspecte din armatele R. P. Chineze, R. P. Bulgaria, R. P. Ungară, R. P. Albania, R. Cehoslovace și R. Polone.

Sunt înfățișate, deasemenea, Armata Populară a R.P.D. Coreeană și a R. D. Vietnam care luptă astăzi cu arma în mână împotriva agresorilor imperialiști, pentru libertatea și independența patriilor lor.

★

Expoziția se încheie cu prezentarea Armatei noastre Populare, a cărei înființare este strâns legată de numele marelui Stalin.

La *2 Octombrie 1943,* tovarășul Stalin personal a dat aprobarea ca pe teritoriul Uniunii Sovietice să ia ființă unități militare alcătuite din prizonieri români, care doreau să lupte cu arma în mână împotriva hitlerismului.

2 Octombrie este deci ziua de naștere a Armatei noastre, Ziua Forțelor Armate ale Republicii Populare Române.

Vlăstar iubit al oamenilor muncii, educată în spiritul dragostei pentru patrie, pentru cei ce muncesc, în spiritul dragostei fierbinți pentru popoarele frățești dela Răsărit și pentru genialul lor conducător Iosif Vissarionovici Stalin, Armata noastră Populară străjuește astăzi cuceririle revoluționare ale poporului nostru muncitor, munca lui avântată pentru construirea socialismului în țara noastră.

„Pentru țara noastră profund pacifică și pentru poporul ei, armata pusă în slujba întăririi republicii populare este aparătoarea cuceririlor democratice a poporului nostru, apărătoarea independenței și suveranității noastre.

Dar nu numai atât. Pentru masa de tineri cetățeni care trec prin perioada de stagiu militar, ea trebue să devină o adevarata instituție de cultură, o adevărată școală de educație cetățenească, patriotică și democratică. Educând pe ostaș în spiritul devotamentului nețărmurit pentru patria democrată și pentru poporul muncitor, ridicând nivelul de cultură al ostașului român, armata are misiunea să contribue la creșterea cetățeanului nou al Republicii noastre Populare.

Scut al intereselor poporului și al Republicii Populare Române,

www.dacoromanica.ro

şcoală a poporului — astfel concepem noi misiunea Armatei în Republica Populară Română". (Gh. Gheorgihu-Dej).

★

Desfăşurarea *Expoziţiei permanente a relaţiilor militare romano-ruse,* sadeşte în sufletul cercetătorului un sentiment de mândrie naţională, de siguranţă şi de putere, iar în mintea lui o lumină limpede.

Sentimentul de mândrie rezultă din istoria frământată a poporului român, care veacuri şi veacuri a luptat cu arma în mână pentru scuturarea jugului turcesc şi a jugului imperialiştilor de toate categoriile.

Sentimentul de siguranţă rezultă din acel fir roşu care străbate întreaga noastră istorie, până în zilele noastre — fir roşu, continuu şi trainic, însemnând dealungul vremurilor frăţia de arme româno-rusă, frăţia de arme româno-sovietică.

Sentimentul de putere rezultă din oglindirea pe panourile expoziţiei a puternicei şi invincibilei Armate Sovietice, alături de care stau forţele armate ale Republicii Populare Chineze şi a tuturor ţărilor de democraţie populară, constituind împreună o putere care va lovi ca un uragan pe toţi acei care vor îndrăzni să târască omenirea într'un nou război mondial, împiedicând mersul ei către pace trainică, către democraţie populară, către socialism.

Sala cea mare a expoziţiei, unde faţă în faţă stau cele două panouri cruciale ale expoziţiei, eliberarea de sub jugul turcesc în 1877 şi eliberarea de sub jugul hitlerist în 1944, sunt luminate de privirea senină şi prietenească a tovarăşului Stalin.

Genialul conducător de oşti şi popoare întruchipează măreţele forţe ale păcii care vor înfrânge forţele negre ale războiului.

Sub îndrumarea lui genială, popoarele sovietice construesc comunismul.

Spre marele nostru învăţător şi prieten, Iosif Vissarionovici Stalin, îşi îndreaptă ochii popoarele din întreaga lume.

M. M.

www.dacoromanica.ro

RĂSCOALA DE PE CUIRASATUL „POTEMCHIN" ȘI ACȚIUNEA MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA PENTRU AJUTORAREA POTEMCHINIȘTILOR

DE

CPT. MATEI DUMITRU

Lupta pentru dominarea Oceanului Pacific și pentru împărțirea Chinei între țările capitaliste capătă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea un caracter deosebit de ascuțit.

La această luptă, alături de marile țări capitaliste, participă și Rusia pentru a-și întări puterea de dominație în Orientul Indepărtat.

Dorința Rusiei țariste de dominare în Orientul Indepărtat venind în conflict cu interesele Japoniei, în 1904 luă naștere războiul ruso-japonez.

Țarul și guvernul său își făcuseră socoteala că războiul împotriva Japoniei îi va ajuta să-și întărească pozițiile politice și de dominare în Orientul Indepărtat și în același timp îi va ajuta să reprime mișcarea revoluționară din Rusia.

Evenimentele s'au desfășurat însă altfel decât dorea clica conducătoare țaristă.

Așa cum ne arată tovarășul Stalin în „Istoria Partidului Comunist (b) al Uniunii Sovietice", armata țaristă prost înarmată și prost instruită, condusă de generali incapabili și vânduți, suferea înfrângeri după înfrângeri. In loc de armament și muniții, țarul trimetea trupelor sale, pe frontul japonez, trenuri întregi de icoane.

Infrângerea trupelor țariste atât de neașteptată pentru țar și guvernul sau scotea tot mai mult la iveală putreziciunea regimului țarist, a politicii sale antipopulare.

Astfel, războiul ruso-japonez, terminat cu înfrângerea trupelor țariste, creă în Rusia o situație cu totul deosebită de cea pe care o preconiza țarul și guvernul său

Infrângerea trupelor țariste, nu numai că nu consolidă politica de dominare a Rusiei țariste în Orientul Indepărtat, dar o slabi mai mult, în loc să înnabușe revoluția, grăbi mișcarea revoluționară.

> „Nu poporul rus, ci autocrația a suferit o înfrângere rușinoasă Poporul rus a avut de câștigat de pe urma înfrângerii autocrației. Capitularea Port-Arthur-ului constitue prologul capitularii țarismului. Războiul încă nu s'a sfârșit. Dar fiecare pas care duce la continuarea lui, duce la frământarea și revolta mereu crescândă a poporului rus, apropie momentul unui nou măreț război, războiul poporului împotriva autocrației, războiul proletariatului pentru libertate" [1].

Dezastrul armatei rusești, în urma războiului cu Japonia, a mărit astfel și mai mult nemulțumirile poporului, a făcut să crească mai mult ura poporului rus împotriva țarului și a guvernului său.

In Decembrie 1904 avu loc la Bacu o grevă uriașă, care constitue începutul marilor mișcări revoluționare ce vor avea loc nu peste mult timp în Rusia țaristă.

„Greva din Bacu constitui semnalul acțiunilor glorioase din Ianuarie și Februarie în întreaga Rusie" [2].

---

[1] V. I. Lenin. Opere, ed. rusă v. 8

[2] I. V. Stalin,. Istoria Partidului Comunist (b) al U.R.S.S., ed. a II-a. p. 77.

www.dacoromanica.ro

Avură loc evenimentele din Duminica sângeroasă, din 9 Ianuarie 1905, după care muncitorii ruşi au înţeles mai bine şi s'au convins ca numai prin lupta cu arma în mâna, împotriva exploatatorilor şi ţarismului, îşi vor putea cuceri dreptul la o viaţa mai bună

Crima sângeroasa a ţarului Nicolae al II-lea a umplut inimile întregului popor muncitor din Rusia de cea mai mare indignare şi mânie, şi sub lozinca „Jos absolutismul", a început lupta revoluţionară pentru doborîrea ţarului şi a regimului sau.

Grevele politice din centrele cele mai importante aie Rusiei, rascolirá ţara întreaga. După muncitori, se ridicară şi ţăranii. Intreaga Rusie era cuprinsă în vâlvătaile revoluţiei, pamântul ei era stropit de sângele muncitorilor şi ţaranilor, asasinaţi de armată sau de cazacii ţarului.

Dar luptele curajoase ale muncitorilor şi ţăranilor, precum şi înfrângerile suferite de armatele ţariste în războiul ruso-japonez, avură puternice influenţe şi asupra armatei, care constituia reazimul dictaturii sângeroase a ţarismului.

„Acest reazim al ţarismului începu să se clatine" [1].

★

Propagarda revoluţionară începuse să pătrundă mai de mult, încă dela sfârşitul secolului al XIX-lea, în rândurile marinarilor şi ofiţerilor din flota de razboi din Marea Neagra a Rusiei. In acel timp, portul Nicolaev, care era unul din centrele mai importante de propaganda revoluţionară în rândurile marinarilor, era botezat „Academia revoluţionara".

Iată un fapt, care ilustrează în mod concludent, cât era de intensă propaganda revoluţionară în rândurile marinarilor ruşi.

Intr'o seară, amiralul Arcas, din flota de război a Rusiei ţariste din Marea Neagră, stând la masă cu ofiţerii i-a întrebat pe aceştia daca n'au citit broşuri revoluţionare. Toţi ofiţerii i-au raspuns că n'au citit. Seara acasă, amiralul a găsit în buzunarele mantalei sale toate broşurile revoluţionare de care întrebase pe ofiţerii din subordinele sale.

Pătrunderea mişcării revoluţionare în rândurile marinarilor din flota de război îngrijora tot mai mult pe ţar şi îl determină să ia o serie de masuri de represiune împotriva marinarilor revoluţionari.

Astfel marinarii Covalschi, Logovenco, Caluijnî şi alţi marinari revoluţionari fură spânzuraţi. Apriga prigoana ţarista împotriva marinarilor revoluţionari n'a putut opri activitatea revoluţionara din rândurile flotei de război din Marea Neagră.

In preajma anului 1905, în timpul marilor frământări din Rusia, din iniţiativa social-democraţilor bolşevici, s'a înfiinţat la Sevastopol un comitet însărcinat cu propaganda revoluţionară în rândurile marinarilor şi cu pregătirea răscoalei în flota de razboi din Marea Neagră. Acest comitet înfiinţă subcomitete revoluţionare pe fiecare vas de război. Comitetul revoluţionar din Sevastopol lua legătură şi cu elementele revoluţionare din armata de uscat în vederea pregătirii răscoalei armate.

S'a cazut de acord ca unităţile de marină să dea semnalul răscoalei armate. S'a luat această hotarîre, deoarece în unităţile de marină erau recrutate aproape exclusiv elemente muncitoreşti, ştiutori de carte, tehnicieni din industria grea metalurgică, elemente în rândul carora ideile revoluţionare prindeau mai adânc şi mai uşor.

La începutul verii din 1905, Rusia era cuprinsă de flăcările revoluţiei.

In cadrul acestui măreţ episod din istoria Rusiei, comitetul revoluţionar din Sevastopol, în legatura cu Comitetul Central al P.M.S.D.R. hotari începutul răscoalei pe flota de razboi din Marea Neagră.

Se hotărîse ca răscoala să aibă loc între 15 Iunie şi 20 Iulie, în preajma insulei Tender, aflată nu departe de Odesa.

S'a ales data arătată mai sus deoarece în acest timp trebuia să aibă loc manevrele flotei de razboi ruse din Marea Neagră şi deci aveau să se găsească întrunite toate unitaţile de marină S'a ales ca loc insula Tender, deoarece aici trebuia să aibă loc, în cadrul manevrelor, tragerile cu armamentul vaselor, ceea ce în mod implicit facea ca, atunci când vasele aveau să fie aici pentru trageri, să aibă pe bord o mare cantitate de munitii, muniţii ce aveau să fie întrebuinţate nu pentru exerciţii de trageri, ci pentru rascoală.

Un alt motiv, pentru care s'a ales acest loc de început al răscoalei a fost şi faptul că insula Tender se afla în apropierea Odesei, care era unul din marile centre revoluţionare, unde comitetele revoluţionare sperau sa-şi facă baza de operaţiuni. pentru vasele răsculate.

[1]) I. V. Stalin, Istoria P.C. (b) al U.R.S.S. ed. a II-a, p. 82.

www.dacoromanica.ro

RĂSCOALA DE PE CUIRASATUL „CNEAZ POTEMCHIN TAVRICESCHI"

Semnalul acțiunilor revoluționare din flota de război rusă din Marea Neagra, l-au dat marinarii de pe cuirasatul „Cneaz Potemchin Tavriceschi", care în vremea aceea era cel mai mare, cel mai frumos și cel mai puternic vas de razboi din Marea Neagră.

„Pentru prima oară o unitate militară a țarismului, un cuirasat întreg, a trecut fățiș de partea revoluției" [1].

Pentru a înfățișa măreția acestui vas de război, iată câteva amănunte tehnice.

Vasul a fost construit în șantierele germane Schickau și a fost terminat la 11 Octombrie 1904. Montarea armamentului s'a făcut în primăvara anului 1905

Tonajul vasului era de 12.430 tone, vasul avea o lungime de 113 m și o lățime de 22 m.

Vasul avea 24 de cazane sistem Belleville și o viteză de 14—16 noduri pe oră, adică aproximativ 25—30 km pe oră.

Dotarea cu armament de artilerie se compunea din 44 de tunuri mari și 32 de tunuri mai mici. Echipajul vasului se compunea din aproximativ 750 de oameni.

Situația marinarilor de pe cuirasatul Potemchin era cât se poate de neomenească. Măsurile introduse pe vas de către comandantul său, căpitanul Gr. I. Golicov, erau insuportabile. Pedepsele erau aspre și date cu foarte multă ușurință.

In urma unor acțiuni de răsvrătire a marinarilor de pe vas, comandantul ordonă ca hrana mateloților să fie gătită în cantitate insuficientă și de foarte proastă calitate. Plângerile marinarilor nu găseau niciodată înțelegere în rândurile ofițerilor superiori de pe vas; la orice cerere a marinarilor, aceștia le răspundeau prin înjuraturi, bătăi sau alte pedepse.

Medicul superior al vasului, Smirnov, trata pe marinarii bolnavi mai rău decât pe câini. Când un marinar i se plângea că este bolnav, îl înjura, cerând comandantului să-l pedepsească.

Această atitudine neomenească și înjositoare a comandantului și a celorlalți ofițeri de pe vas contribuia și mai mult la nemulțumirea marinarilor.

Determinat și de această situație, comitetul revoluționar de pe vas pregătea răscoala.

In rândurile marinarilor de pe vas se aflau social-democrați, bolșevici, socialiști revoluționari, menșevici, anarhiști sau alții care nu aveau o atitudine politică bine precizată.

Această compoziție politică a marinarilor care formau echipajul cuirasatului Potemchin, îngreuna sarcina comitetului revoluționar de pe vas, care totuși avea mare încredere în forța sa revoluționară și în victoria finală.

Datorită acțiunii comitetului revoluționar de pe vas, în fruntea căruia se afla marinarul Vaculinciuc, înainte de plecarea spre insula Tender, vasul se aprovizionă cu mult material de război.

Este destul să arătăm că, în ziua în care a isbucnit răscoala pe cuirasatul Potemchin, în magaziile de muniții ale vasului se găseau 12.500 proiectile de tun și 25 de torpile. Comitetul revoluționar de pe vas întocmi planul răscoalei potrivit cu instrucțiunile Comitetului Central Revoluționar dela Sevastopol.

In ziua de 12 Iunie 1905, cuirasatul Potemchin, însoțit de torpilorul 267, pleca din Sevastopol spre insula Tender, în vederea executării tragerilor în cadrul manevrei flotei de război. Aici vasul ajunse în dimineața zilei de 13 Iunie. Torpilorul 267 fu trimis la Odesa pentru aprovizionarea cu alimente, de unde se întoarse a doua zi, la ora 2 noaptea.

Echipajul de pe torpilor, care fusese în Odesa, adusese marinarilor de pe cuirasatul Potemchin, vești despre situația din Odesa, unde erau greve și turburari, simptome ale revoluției.

Acest fapt a produs o impresie adâncă în rândurile marinarilor de pe cuirasatul Potemchin, care începură să se agite tot mai mult.

Comitetul revoluționar de pe cuirasat era îngrijorat că restul flotei de război nu venise încă în preajma insulei Tender și astfel risca să scape momentul prielnic pentru începutul răscoalei.

Momentul răscoalei pregătite de către comitetul revoluționar din Sevastopol nu sosise încă.

Răscoala de pe cuirasatul Potemchin avea totuși să isbucnească mai devreme de clipa fixată, din cauze pe care nu le prevăzuse comitetul revoluționar.

---

[1] V. I. Lenin, Opere, ed. rusă, t. 7, p. 380.

www.dacoromanica.ro

Iată cum s'au desfăşurat lucrurile.

Ofiţerul trimis să cumpere alimente din Odesa, fură din banii destinaţi acestui scop şi cumpără carne stricată, cu viermi, pe care o obţinuse la un preţ eftin. Pentru ofiţerii de pe vas cumpără carne de bună calitate.

Când au văzut această carne, marinarii au început să murmure. Comandantul vasului, Golicov, a întrebat pe doctor dacă acea carne este bună de mâncat. Acesta raportă comandantului:

„Carnea este foarte bună. Echipajul îşi face de cap. Trebue doar puţin spălată cu apă şi va fi splendida" [1].

Comandantul vasului, Golicov, se hotărî atunci să ia măsuri aspre împotriva marinarilor nemulţumiţi. El ordonă adunarea întregului echipaj pe puntea dela pupă şi, în faţa lor, întrebă din nou pe medicul Smirnov dacă acea carne, se poate mânca. Acesta răspunse din nou că „este splendidă".

Atunci Golicov ameninţă pe marinari că-i va împuşca pe cei care nu vor să mănânce.

Secundul comandantului, Căpitanul Gr. 2, Ghiliarovschi, luă de o parte vreo 20 de marinari şi ordonă să fie acoperiţi cu o prelată. După aceasta chemă garda, căreia îi ordonă să tragă în marinarii acoperiţi.

Comandantul gărzii, sergentul Valghin, răspunse: „Nu pot".

Atunci Ghiliarovschi smulse arma din mâinile lui Valghin şi trase asupra lui. Glontele nu-l lovi pe acesta, dar lovi şi răni pe Vaculinciuc şi alţi doi marinari, care se aflau în apropiere. Era destul pentru ca răscoala să înceapă pe cuirasatul Potemchin.

Cuprinşi de ură şi mânie, marinarii alergară la piramidele de arme şi la magaziile de muniţii, strigând: „Jos autocratismul!", „Jos războiul!", „Să trăiască libertatea!"

Matiuscenco, unul din conducătorii revoluţionari, se duse spre comandantul vasului, Golicov, căruia îi strigă:

„Să pleci de pe vas, vasul este al poporului, nu al tău!" [2].

Golicov dispăru. Fură împuşcaţi câţiva ofiţeri, printre care comandantul şi secundul vasului. Aceştia fură apoi aruncaţi în mare.

După vreo zece minute, comitetul revoluţionar ordonă să se sune încetarea focului şi toţi marinarii să intre în ordine.

In timpul răscoalei, torpilorul 267, pe bordul căruia se refugiaseră câţiva ofiţeri şi marinari trădători de pe Potemchin, voi să fugă, dar fu oprit de către echipajul revoluţionar pe de Potemchin.

Medicul superior Smirnov, de frică, se sinucise.

Găsindu-l pe sublocotenentul Alexeev, Matiuscenco îi spuse:

„Nu aveţi să vă temeţi de nimic. Aţi fost totdeauna bun cu noi şi ca răsplată, în numele echipajului răsculat, vă numesc comandantul cuirasatului" [3].

Acesta consimţi.

Comitetul revoluţionar de pe cuirasat hotărî apoi să meargă la Odesa pentru a lua legatura cu revoluţionarii de acolo şi a răscula Odesa, în special armata de uscat. Ei urmăreau de asemenea să se aprovizioneze.

Această masură a fost luată, deoarece la Odesa, focul revoluţiei se aprinsese. Comitetul revoluţionar de pe cuirasat aflase această veste dela marinarii care, cu o zi înainte, fuseseră la Odesa, pe torpilorul 267, pentru a aduce provizii.

Ar fi fost riscant să rămână în preajma insulei Tender, deoarece nu aveau niciun fel de informaţii despre situaţia restului escadrei dela Sevastopol.

Să se ducă în altă parte, în alt port rusesc din Marea Neagră, era de asemenea riscant, deoarece nu aveau niciun fel de informaţii, asupra situaţiei revoluţiei din aceste porturi. Soluţia aleasă fu deci aceea de a merge la Odesa, lucru pe care l-au şi făcut.

In drum spre Odesa, marinarul Vaculinciuc, conducătorul comitetului revoluţionar de pe vas, muri şi îi luă locul Matiuscenco.

La Odesa, cadavrul lui Vaculinciuc fu debarcat pe cheiul Novîi-Mol, unde fu aşezat într'un cort, deasupra căruia se arboră steagul roşu revoluţionar. Pe pieptul luptatorului revoluţionar fu pusă o hârtie pe care scria:

„Inaintea voastră aveţi cadavrul marinarului Grigore Vaculinciuc, care a fost omorît într'un mod sălbatic. L-a omorît ofiţerul superior al Cuirasatului «Cneaz Potemchin Tavriceschi», pentrucă el a spus că borşul nu e

[1] Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905. p. 13.
[2] Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905. p. 17.
[3] Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905. p. 21.

www.dacoromanica.ro

bun". ...„Pace rămăşiţelor tale! Să ne răzbunăm asupra vampirilor noştri setoşi de sânge. Moarte asupritorilor! Moarte celor care ne sug sângele! Să trăiască libertatea!"

Echipajul cuirasatului de escadră
„Cneaz Potemchin"
„Unul pentru toţi, toţi pentru unul!" [1].

In acelaşi timp, câţiva marinari revoluţionari au răspândit printre marinarii armatei de uscat manifeste în care scriau:

„Marinarii de pe «Cneaz Potemchin», vă invită pe voi soldaţi şi cazaci să depuneţi armele şi, în comun, să ne punem pe lucru pentru a dobândi poporului libertatea.

Locuitorii paşnici din Odesa sunt rugaţi să părăsească oraşul, deoarece noi suntem hotărîţi să transformăm oraşul în ruine, dacă împotriva noastră se vor întrebuinţa măsuri energice."

„Organizaţia marinarilor «Cneaz Potemchin»" [2].

Intre timp, au venit pe cuirasat şi câţiva membri ai Partidului social-democrat al muncitorilor din Rusia, pentru a lua legătura cu comitetul revoluţionar de pe vas. Prin intervenţia acestora şi cu sprijinul masselor muncitoare din Odesa, cuirasatul Potemchin a fost aprovizionat pentru câteva zile cu hrană şi apă. Administraţia oraşului, vrând să pună mâna pe răsculaţi, a trimis acestora băuturi spirtoase, pentru a-i îmbăta şi pentru a-i captura astfel cu uşurinţă.

Revoluţionarii şi-au dat seama de intenţiile ticăloase ale funcţionarilor ţarişti, care conduceau Odesa, şi au refuzat aceste băuturi.

Din cauza compoziţiei eterogene a întregului echipaj, începură să apară pe vas manifestări de desordine şi desbinare.

Văzând această stare de lucruri, Matiuscenco ţinu un discurs foarte înflăcărat.

După ce Vaculinciuc fu înmormântat într'un cimitir din Odesa, înmormântare la care au luat parte peste 13.000 de muncitori din oraş, se trase două lovituri de tun în aer. In faţa acestei măsuri s'au ridicat glasuri de protest din partea menşevicilor şi anarhiştilor de pe vas.

In zorii zilei următoare apăru la orizontul mării, escadra de război din Sevastopol, sub comanda amiralilor Krieger şi Vişenevetchi pentru a obliga echipajul revoluţionar de pe cuirasatul Potemchin să se predea.

După o serie de manevre nereuşite, escadra lui Krieger este nevoită să se înapoieze.

Cuirasatul „Gheorghe Pobedonovseţ", care făcea parte din această escadră, fraternizează cu Potemchin.

In cele din urmă, însă, acest cuirasat trădează cauza revoluţionară şi ancorează în portul Odesa.

Oboseala, lipsurile şi starea de nesiguranţă fac ca pe bordul cuirasatului Potemchin să apară manifestări de descurajare.

Menşevicii şi anarhiştii de pe vas creau tot mai multe discordii în rândurile echipajului.

Duşmani ai revoluţiei, menşevicii şi anarhiştii urmăreau să predea vasul cu întreg echipajul în mâna guvernului ţarist.

La un moment dat, cineva sugeră ideea ca marinarii de pe Potemchin să ceară azil României.

Matiuscenco, care cunoştea bine relaţiile de prietenie dintre regele Carol I şi ţarul Nicolae II, căuta să-i convingă pe marinari, că îndată ce vor debarca în România, regele va ordona să fie arestaţi şi trimişi înapoi în Rusia.

Matiuscenco era de asemenea convins că rămânerea lui Potemchin în apropierea Odesei era necesară, deoarece el mai spera că armata de uscat şi întreaga flotă de război vor fraterniza cu Potemchin.

Cu toate eforturile depuse de Matiuscenco, majoritatea a hotărît să plece spre România.

In după amiaza zilei de 19 Iunie, cuirasatul Potemchin ancorează la 2 km de portul Constanţa. La orele 6 p. m. măreţul vas salută uscatul românesc cu 18 lovituri

[1] Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905, p. 26.
[2] Idem. p. 27.

www.dacoromanica.ro

de tun. Autoritățile românești, care fuseseră în prealabil informate de către guvernul dela Petersburg, de cele întâmplate pe Potemchin, nu răspund la salut.

Dar să vedem mai întâi cine erau autoritățile românești pe vremea aceea.

La putere, era atunci partidul conservator. Prim ministru era marele moșier și industriaș G. Gr. Cantacuzino. Ministru de Externe era generalul moșier Ion Lahovary, iar ministru de Război era generalul moșier S. Manu.

Comandantul marinei era amiralul moșier Koslinschi, comandantul portului Constanța era maiorul Negru. Acesta, mergând pe bordul cuirasatului Potemchin, fu informat pe scurt de către marinarii de pe vas de cele întâmplate. Intrebându-i care este scopul venirii lor în portul Constanța, Matiuscenco i-a răspuns că marinarii de pe Potemchin au declarat război țarului și au venit aici să se aprovizioneze.

Echipajul înmână maiorului Negru o scrisoare a echipajului adresată tuturor țărilor din lume. In această scrisoare se spunea printre altele:

> „Noi nu suntem nici ucigașii nici călăii poporului nostru, ci apărătorii lui. Deviza noastră este: moarte ori libertate pentru întregul popor rus. Noi cerem imediata încetare a stupidei vărsări de sânge pe câmpul îndepărtatei Manciurii. Noi cerem irevocabila convocare a Adunării Constituante a întregului popor, pe baza votului universal, direct, egal și secret. Pentru toate acestea, noi suntem gata cu toții să pierim împreună cu cuirasatul, ori să învingem" [1].

Totodată marinarii au cerut să se aprovizioneze contra cost.

Care a fost poziția guvernului burghezo-moșieresc român față de cererile marinarilor de pe cuirasatul Potemchin?

Trebue să arăt că cele 76 de guri de tun de pe Potemchin n'au impresionat plăcut autoritățile românești din vremea aceea. Spaima lor a fost deosebit de mare, mai ales atunci când au văzut fâlfâind semeț faldurile steagului roșu revoluționar.

In adevăr, roșul steagului revoluționar s'a înfipt ca un fier roșu în inimile guvernanților și autorităților care erau de față, sau care fuseseră informate de vizita neanunțată a cuirasatului Potemchin.

Și aveau tot dreptul, guvernul și autoritățile burghezo-moșierești din România, să se sperie. Marinarii de pe Potemchin declaraseră război guvernului țarist. Dar guvernul din țara noastră în 1905, nu se deosebea prea mult de guvernul și regimul din Rusia țaristă.

Potemchiniștii luptau pentru dreptul de vot, drept dela care era privat poporul muncitor din Rusia. Dar și la noi în țară, prin sistemul votului censitar, poporul muncitor era privat de dreptul la vot, iar rezultatul alegerilor era totdeauna falsificat în favoarea candidaților burghezo-moșierimii.

Dintr'o statistică din vremea aceea, reiese clar această situație. Astfel din 1.000 de locuitori din România, numai 15 locuitori aveau dreptul de vot, iar pentru alegerea de senatori, din 1.000 locuitori, numai 4 aveau dreptul de vot [2].

Potemchiniștiii luptau împotriva conducătorilor din Rusia care erau mari moșieri și fabricanți, exploatatori nemiloși ai poporului muncitor.

Din aceeași statistică se vede că nici la noi în țară situația nu era alta. Astfel, în 1905, din 183 de deputați, 83 erau mari moșieri și niciun muncitor sau țăran, iar din 110 senatori, 42 erau mari moșieri și nici vorbă să fie și vreun muncitor sau țăran printre aceștia.

Care putea fi atunci atitudinea guvernului român față de marinarii de pe Potemchin, care se răsculaseră împotriva exploatării pentru dreptate și libertate?

Aceea a guvernului țarist. Guvernul român a informat îndată guvernul dela Petersburg despre vizita neașteptată și nedorită a cuirasatului Potemchin. Guvernul din Petersburg, în răspuns, a rugat guvernul român să extrădeze pe marinarii revoluționari sau, dacă aceștia nu vor voi să debarce, să nu li se dea niciun fel de provizii

Și într'adevăr, guvernul român a făcut întocmai. In grabă sosi și consulul rus la Constanța, pe bordul staționarului Rsezuape și de teamă ca echipajul acestui vas să nu fraternizeze cu marinarii de pe Potemchin, silește echipajul său să depună din nou jurământul de credință față de țar și față de regimul său.

Intre timp, nenumărați muncitori din Constanța se adună pe cheiul portului

[1] Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905, p. 48.
[2] „Adevărul", din 18 Iunie 1905.

www.dacoromanica.ro

salutând cu căldură pe marinarii revoluționari, pe care doreau din toată inima să-i ajute.

După două întâlniri între conducerea cuirasatului în frunte cu marinarul Matiuscenco și maiorul Negru, comandantul portului Constanța, la cea de a treia convorbire, maiorul Negru comunică hotărîrea guvernului, trimisă prin ministrul de Razboi, generalul Manu. Această hotărîre prevedea să se ceară marinarilor să debarce desarmați, arătându-li-se că guvernul român îi primește, considerându-i dezertori, și îi va lăsa liberi.

Câtă ticăloșie din partea guvernului burghezo-moșieresc, care vroia să trateze ca pe niște dezertori, pe acei eroi legendari de pe Potemchin!

Ziarele burgheze din vremea aceea au ridicat osanale guvernului pentru măsura plină de „înțelepciune" și „curaj" pe care a luat-o.

In ce a constat „înțelepciunea" și „curajul" guvernului român? In faptul că a refuzat să permită aprovizionarea unor viteji luptători pentru libertate și o viață mai bună.

S'ar putea vorbi dar de o acțiune care avea la bază ura înverșunată a guvernului burghezo-moșieresc față de revoluționarii de pe Potemchin, față de oamenii muncii în general.

Cu toate că din ordinul ministrului de Război au fost aduse la Constanța unitățile de artilerie dela Cerna-Vodă, iar Koslinschi, comandantul marinei, luase măsuri de apărare a coastei, toate acestea nu puteau ajuta la nimic.

Vasul Potemchin singur avea un tonaj de aproape 3 ori mai mare decât toată marina noastră și o putere de tracțiune mai mare decât toată marina noastră; el avea cu patru tunuri mai mult decât toate piesele de artilerie ale marinei de război a României.

In fața refuzului categoric și dușmănos al guvernului conservator, luptătorii revoluționari de pe Potemchin au renunțat la „mărinimia" guvernului român de a-i accepta ca pe niște dezertori.

In acest timp, contele Lambsdorf, în numele țarului, trimise guvernului român, prin ministrul României la Petersburg, Rosetti Solescu, călduroase mulțumiri pentru atitudinea sa „energică" și „patriotică" față de răsculații de pe Potemchin.

Guvernul burghezo-moșieresc din țara noastră se arătase solidar cu acțiunile criminale ale guvernului țarist, dela care primise călduroase mulțumiri, pentru ajutorul pe care i-l dase.

In ziua de 20 Iunie, la orele 13,20, cuirasatul Potemchin plecă din portul Constanța, în nesfârșitul apelor sângerânde încă. Echipajul hotărî să meargă la Novorosiisc, deoarece acesta era un port mare, dar nefortificat. Torpilorul 267, care însoțea cuirasatul, ceru să fie lăsat să se predea la Sevastopol. Acest lucru n'a fost permis de comitetul revoluționar de pe cuirasatul Potemchin, deoarece ar fi contribuit mult la demoralizarea marinarilor de pe Potemchin și a celor din Sevastopol.

In noaptea de 22 Iunie, cuirasatul ajungând în dreptul portului Feodosia, răsculații au hotărît să se oprească acolo pentru aprovizionare. Vasul a așteptat în larg, până în zori, când a intrat în port. Pe catargul din față, în locul steagului țarist și al crucii Sf. Andrei, fâlfâia steagul roșu.

Au plecat pe țărm câțiva marinari înarmați și au cerut să vorbească autorităților orașului. După câteva minute a venit primarul orașului L. A. Durante cu câțiva funcționari ai primăriei și alc celorlalte autorități. Marinarii le-au cerut provizii, arătându-le că, dacă nu li se vor da, vor bombarda orasul. Au cerut și un medic, deoarece pe vas erau 20 de bolnavi.

Autoritățile din Feodosia, tremurând de frică, s'au purtat servil cu marinarii. De câte ori vreun marinar îl întreba ceva pe primar, acesta răspundea salutând militărește.

Comitetul revoluționar, în numele echipajului de pe Potemchin, a cerut autorităților din Feodosia următoarele: 500 kg de carne, 500 tone cărbuni, 10 vedre cu vin, 30 tone apă de băut, 820 kg cartofi, 1310 kg varză, 1650 kg făină, zarzavaturi, untdelemn și ulei pentru mașini.

După o consfătuire a autorităților la primărie, se hotărăște aprovizionarea vasului cu toate cele cerute de echipaj.

Colonelul Ghertag, comandantul unui regiment ce se afla în Feodosia s'a opus la început ca vasul să fie aprovizionat, dar apoi a consimțit și el la aceasta. Apoi s'a început de îndată transportul proviziilor. Locuitorii din Feodosia au adus și ei tot felul de daruri pentru revoluționarii de pe Potemchin. Poporul era de partea revoluționarilor.

www.dacoromanica.ro

Autoritățile militare, văzând mulțimea de oameni, care fraternizează cu marinarii și care îi ajută cu tot felul de provizii, au ordonat încetarea aprovizionarii. Mai rămasese să se ia numai apă și cărbuni. Toți cei care au ajutat sau au contribuit la aprovizionarea vasului au fost considerați de către autoritățile militare din port ca tradatori de Patrie.

Colonelul Ghertag a interzis imediat primarului să mai aprovizioneze pe răsculați. Conducerea vasului a înștiințat atunci șeful garnizoanei Feodosia, că dacă până a doua zi la orele 10 vasul nu va fi aprovizionat, acesta va bombarda orașul.

Populația din Feodosia a fost invitată să părăsească orașul. Toată noaptea populația din oraș s'a refugiat prin împrejurimi. Trenurile erau neîncăpătoare.

A doua zi dimineața, o delegație de revoluționari a plecat cu o șalupă pentru a sta de vorba cu primarul, care aștepta pe mal. Acesta le-a spus că pot să-și ia carbuni și le-a arătat locul unde erau depozitați.

Șalupa, sub ocrotirea torpilorului, a plecat spre locul indicat. Prin surprindere au aparut două companii de pușcași, care au deschis focul asupra șalupei.

Marinarul Tircunov și alți cinci marinari au fost uciși. Față de această acțiune mișeleasca, marinarii de pe Potemchin au îndreptat țevile tunurilor spre oraș. Lumea, care se afla pe dealurile din jurul Feodosiei, a înlemnit de groază. Comitetul revoluționar nu se hotărî însă să deschidă focul asupra orașului.

Echipajul cuirasatului de pe Potemchin a hotărît să se îndrepte din nou spre Constanța. Pe chipurile marinarilor de pe Potemchin se putea citi oboseala.

Lipsa unei unități de vedere și de acțiune a făcut ca, de multe ori, să existe contradicții între conducerea vasului și restul echipajului, să nu se execute sau să se renunțe la anumite măsuri revoluționare, ceea ce a dus la lipsa de încredere a unor marinari față de conducere și la demoralizarea unora dintre conducatorii revoluționari ai vasului.

Foamea și neodihna au contribuit de asemenea la demoralizarea echipajului. In același timp, menșevicii, profitând de această situație grea a echipajului, căutau prin toate mijloacele să convingă echipajul să se predea.

Speranța conducătorilor revoluționari, că se va răscula întreaga flotă și apoi și armata de uscat, nu se confirma. Răscoala flotei de război din Marea Neagră nu fusese suficient de pregătită, iar cea de pe Potemchin nu începuse atunci când fusese fixat momentul.

Din porturi, contrarevoluționarii goneau și îi împușcau pe cei de pe cuirasat. Lipsiți de carbuni, ei erau amenințați să rămână în mijlocul mării pradă vânturilor și valurilor.

In noaptea de 25 Iunie, cuirasatul Potemchin ancorează pentru a doua oară în portul Constanța.

In liniștea miezului de noapte, cerul este cutremurat de nesfârșite urale!

In zorii zilei următoare, o delegație de pe cuirasat compusă din 8 marinari se îndreaptă spre port. Ea este întâmpinată în larg de amiralul Koslinschi, comandantul marinei, care o conduce pe bordul crucișătorului „Elisabeta", unde se află și maiorul Negru, comandantul portului Constanța.

Delegația marinarilor revoluționari, reînoiește cererea pe care o facuse la prima ancorare în portul Constanța. Dar și de data aceasta au fost refuzați pe același ton aspru.

Ce era de făcut? Să plece din nou în larg, pe coastele Rusiei, sau în alte țări nu se mai putea, căci nu mai aveau nici cărbuni, nici proviziile necesare.

După lungi desbateri care au avut loc pe bordul cuirasatului Potemchin, marinarii răsculați se hotărăsc să cedeze.

Ultima discuție avu loc între delegația revoluționarilor și primul ministru G. Gr. Cantacuzino, la care au participat și prefectul Capșa, generalul Grozea, generalul Angelescu și amiralul Koslinschi. Marinarii revoluționari au hotărît să se predea.

S'a trecut la semnarea actului predarii. Cu inima sfâșiată bravii răsculați de pe cuirasatul Potemchin sunt nevoiți să abandoneze lupta eroică.

In manifestarea uriașă de simpatie a populației muncitoare din Constanța, neînfricații de pe Cneaz Potemchin debarcă desarmați, la discreția guvernului conservator din România.

Cu bonetele în mână, mateloții de pe Potemchin trimit ultimul salut cuirasatului lor iubit.

Ce a făcut guvernul conservator sau celelalte guverne care au urmat după el, cu marinarii de pe Potemchin?

Dușmanii cei mai înverșunați ai poporului, dușmanii revoluției, ai democra-

www.dacoromanica.ro

ţiei cereau să fie predaţi ţarului pentru a le pune ştreangul de gât. A ascultat guvernul strigătele isterice ale partizanilor săi? Formal nu, dar în fond da [1].

Guvernul conservator nu a luat măsura de a extrăda pe marinarii revoluţionari pentru următoarele motive:

1. Amploarea mişcării revoluţionare din Rusia nu lasa să se întrevadă, în acel moment, rezultatul revoluţiei şi, deci, se căuta a se evita eventualele conflicte ce s'ar fi născut în cazul când marinarii ar fi fost extrădaţi şi revoluţia ar fi învins în Rusia.

2. Un element puternic care a oprit guvernul conservator să ducă până la capăt actul său criminal, acela de a arunca ştreangul spânzurătorilor ţariste de gâtul potemchiniştilor a fost şi mişcarea muncitorească din ţara noastră.

Manifestaţia de simpatie a miilor de cetăţeni din Constanţa, pentru marinarii răsculaţi, era cel mai evident aviz pentru guvernul conservator asupra poziţiei clasei muncitoare faţă de răsculaţi.

Sub presiunea maselor, guvernul nu a trecut să înfăptuiască actul ticălos al extrădării. Formal deci, guvernul şi-a respectat angajamentul şi cuvântul dat faţă de marinari, de frica maselor.

In fond însă, guvernul burghezo-moşieresc din România a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a realiza ceea ce nu putuse realiza în formă. Astfel, în centrele unde erau mai mulţi potemchinişti guvernul a trimis o serie de agenţi ai săi, care, prin tot felul de minciuni, să convingă pe revoluţionari să se întoarcă în ţară.

Astfel, în 1906, după cum declară un marinar potemchinist, la Tulcea au venit astfel de agenţi, care minţind pe marinari că sunt amnistiaţi şi că Rusia îi cheamă să se reîntoarcă la vetrele lor, îi îndemna pe aceştia să se înapoieze în Rusia.

Şi unii dintre potemchinişti au căzut victime acestei înşelătorii.

Guvernul român a încurajat de asemenea pătrunderea în ţară a unor spioni şi diversionişti ai ţarului, care aveau ca scop să răpească sau să asasineze pe marinarii potemchinişti.

Astfel, mulţi potemchinişti au dispărut fără urme.

Deşi, formal, guvernul român nu a extrădat pe marinarii potemchinişti, în fond el a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a-i arunca pe aceştia în mâinile călăului sângeros — ţarul Nicolae al II-lea.

Dar ce a făcut guvernul conservator din România faţă de puţinii potemchinişti care nu au căzut victime vicleniei sau crimei guvernului reacţionar din România?

Fiind suspectaţi, aceştia erau pretutindeni goniţi, nu găseau de lucru, umblau zile întregi nemâncaţi. De multe ori erau luaţi pe moşiile marilor moşieri la muncă, iar când venea ziua plăţii erau alungaţi.

Astfel, „România Muncitoare", din 24 Iulie 1905, relatează cum Ghica Simionescu, arendaşul moşiei Merei, din jud. Buzău, a angajat 4 mecanici ruşi, foşti potemchinişti, pe care i-a alungat după ce a terminat munca, fără să le plătească niciun ban.

Iată libertatea, pe care o promisese guvernul burghezo-moşieresc marinarilor potemchinişti.

La fel ca guvernul burghezo-moşieresc din România au făcut şi celelalte guverne capitaliste din ţările în care au mai ajuns parte din potemchinişti.

De altfel, consulul Statelor Unite dela Odesa, încă din timpul când cuirasatul Potemchin era la Odesa, s'a grăbit să informeze pe ministrul său de externe că cuirasatul Potemchin s'a predat flotei comandate de amiralul Krieger

Această minciună sfruntată, consulul american o comunică pentru a linişti pe stăpânii săi din America şi pe amicii săi din ţările imperialiste din apusul Europei care era cumplit înspăimântaţi de lupta eroică a revoluţionarilor de pe Potemchin.

Aceştia erau cu atât mai înspăimântaţi, cu cât se temeau ca revolta marinarilor de pe Potemchin să nu cuprindă şi flota engleză, care se afla la Constantinopol.

Că este aşa, ne-o mai confirmă şi următorul lucru: „Inspăimântaţi la un moment dat de amploarea pe care o lua mişcarea revoluţionară dela Odesa şi de pe vasul Potemchin, puterile dau ordin vaselor de război, ce se aflau în portul Constantinopole să meargă la Odesa, pentru a «linişti» spiritele şi a proteja pe conaţionalii" [2].

---

1) „România Muncitoare", din 26 Iunie 1905, seria a II-a, Nr. 17, p. 1.

2) „Adevărul", din 15 Iunie 1905: „Tot pe cale particulară se anunţă în mod povitiz că în urma cererei agenţilor diplomatici din Odesa, puterile au ordonat ca vasele respective aflate la Constantinopol, să pornească grabnic la Odesa, spre a proteja pe conaţionalii lor de acolo".

www.dacoromanica.ro

Conaționalii nu erau, bineînțeles, decât afaceriști, spioni și diversioniști, venind în Rusia pentru a se îmbogăți pe spatele poporului rus, pentru a spiona și crea diversiuni în sânul poporului rus, pentru a slabi forța revoluționară a proletariatului rus.

Pe acești conaționali se sprijineau capitaliștii străini. Cu toate acestea, magnații dolarului și ai lirei sterline revocară imediat acest ordin, de teamă ca nu cumva marinarii plecați pentru ajutorarea conaționalilor și „liniștirea spiritelor" din apele Odesei, să fraternizeze cu marinarii răsculați de pe Potemchin, și astfel să le producă cumplite deziluzii. Nu era deloc greu ca lupta potemchiniștilor împotriva țarului și a sbirilor lui să trezească în inimile marinarilor de pe flota dela Constantinopol aceeași dorință de revoltă împotriva trustmenilor și monopoliștilor, care ar fi trimis această flota. Ca și acești rechini capitaliști, guvernul român s'a arătat la fel de dușmănos față de revoluționarii de pe Potemchin.

Liberalii se găseau în opoziție. Dar în fața pericolului revoluționar au făcut front comun cu conservatorii, luând aceeași poziție dușmănoasă față de revoluționarii de pe Potemchin, pe care i-au considerat un inamic comun.

Deși conducătorii revoluționari ceruseră guvernului român să rețină vasul până la reușita revoluției, când el urma să fie predat poporului rus, guvernul român a predat vasul guvernului țarist după 27 de ore, primind din partea țarului și a guvernului său calduroase mulțumiri.

In același timp, presa reacționară, ca „Epoca", „Sentinela", etc. împroșca cu insulte și calomnii pe potemchiniști .

Guvernantii țării noastre nu încetau să acorde interviewuri acestor gazete și să trimită circulare în țară și străinătate prin care se lăudau pentru atitudinea adoptată față de potemchiniști.

Astfel Lahovary, Ministrul de Externe, într'o circulară trimisă tuturor agenților români diplomatici, spunea lăudându-se:

> „Atitudinea fermă ce autoritățile române au avut-o a impus răsvrătiților și țara a fost ferită de rușinea de a se supune exigențelor unor străini armați, veniți pe teritoriul său. Modul nostru plin de tact și în acelaș timp hotărît de a proceda în această afacere, sub atâtea puncte de vedere grea, a fost deplin aprobat de guvernul imperial dela Petersburg și de toate guvernele"[1].

Iată, deci, care a fost atitudinea guvernului conservator și în general a burgheziei și a moșierimii față de eroii de pe Potemchin, față de proletariatul rus.

Dar această atitudine a guvernului conservator a fost atitudinea burgheziei și moșierimii. Poporul muncitor a privit cu totul altfel această problemă.

Cum a privit și cum s'a manifestat clasa muncitoare din țara noastră față de frații ei ruși? Iată o problemă pe care burghezia a ferecat-o spre a nu fi dată paginilor istoriei poporului nostru.

In 1905, mișcarea muncitorească din țara noastră se resimțea încă de pe urma loviturilor primite de trădarea așa zișilor generoși.

Revoluția din Rusia a avut un rol deosebit de important în refacerea mișcării muncitorești din țară dela noi. Muncitorimea din țara noastră și-a manifestat cu tărie solidaritatea cu proletariatul rus și ura înverșunată împotriva călăului din 9 Ianuarie 1905 — țarul Nicolae al II-lea.

La prima ancorare a vasului Potemchin în Constanța, mii de muncitori au venit la cheiul portului pentru a saluta și a-și manifesta admirația față de neînfricații luptători de pe cuirasatul Potemchin.

Atitudinea dușmănoasă a guvernului conservator care refuză aprovizionarea vasului, umplu de mâhnire nu numai pe revoluționarii de pe cuirasat, dar și clasa muncitoare din țara noastră, care-și dădu seama din nou de ura înverșunată ce o nutrea guvernul burghezo-moșieresc față de proletariat De altfel, sub presiunea poporului muncitor, înseși unele ziare burgheze, ca „Adevărul" și altele au fost nevoite să recunoască că atitudinea guvernului n'a fost tocmai „chibzuită" și corespunzătoare momentului politic din vremea aceea.

Populația muncitoare din Constanța începuse să aprovizioneze pe marinarii răsculați fără aprobarea autorităților. Guvernul român dădu atunci ordin drastic autorităților din portul Constanța să recurgă chiar la forță pentru a opri pe muncitori să aprovizioneze pe revoluționarii de pe cuirasatul Potemchin.

[1]) Cneaz Potemchin de Taurida. Prima republică rusă de 11 zile — 1905, p. 90.

www.dacoromanica.ro

Impotriva tuturor samavolniciilor şi a măsurilor drastice ale guvernului, muncitorimea a continuat să ajute pe revoluţionari şi să-şi manifeste solidaritatea faţa de ei.

In „România Muncitoare" din 26 Iunie 1905, adică în prima zi după venirea cuirasatului Potemchin pentru a doua oară în portul Constanţa, într'un articol intitulat „Cinste vouă, tovarăşi din Rusia!" se spune printre altele:

> „Pentru prima oară în istorie drapelul roşu al proletariatului şi al Partidului Socialist Internaţional fâlfâie pe un cuirasat... Onoare tovarăşilor ruşi! Proletariatul este mândru de eroismul nobililor comunarzi din 1871, el va fi şi mai mândru însă de vitejia şi abnegaţia socialiştilor ruşi, căci ei ne dau dovezi de adâncimea convingerilor şi a credinţei lor. Cauza proletariatului şi a libertăţii tuturor popoarelor va profita mult de pe urma vredniciei lor".

In acelaşi număr din „România Muncitoare", un alt articol referindu-se la atitudinea guvernului conservator faţă de revoluţionarii de pe Potemchin, spune:

> „Marinarii ruşi plecară îndărat înfometaţi, spre locul de luptă, refuzând oferta guvernului român.. de a-i trata ca simpli dezertori. Din patriotism trebue să tratăm de „ruşine naţională" procedarea ipocrită şi sălbatică a guvernului conservator. Cuvântul naţional a fost identificat însă deja prin abuzul politicienilor cu cel de ruşine"

Iată două articole care ilustrează în adevărata lumină atitudinea clasei muncitoare, a poporului muncitor pe de o parte, şi a guvernului conservator pe de altă parte, faţă de revoluţionarii de pe Potemchin.

Ce prăpastie adâncă, aşa cum releva însăşi „România muncitoare", între sentimentele şi idealurile poporului şi între acţiunile guvernului burghezo-moşieresc.

Dar în timp ce guvernul conservator se silea să se arate prieten fidel al călăului poporului rus — ţarul Nicolae al II-lea — clasa muncitoare privea cu admiraţie la bravii luptători de pe Potemchin şi, în acelaşi timp, îşi manifesta adânca revoltă faţă de măsurile guvernului moşierilor şi al bancherilor din ţara noastră.

In timp ce generalul Lahovary ordona autorităţilor din Constanţa să nu se dea revoluţionarilor de pe Potemchin „nicio litră de slănină", „niciun băţ de chibrit", muncitorii din Constanţa căutau prin toate mijloacele, pe ascuns, sau înfruntând măsurile aspre ale acestor autorităţi, să se apropie de marinarii de pe cuirasat, să-i ajute din puţinul pe care-l aveau, şi să-i îmbărbăteze.

Muncitorimea din ţara noastră vedea în cauza revoluţionarilor ruşi de pe Potemchin cauza proletariatului din lumea întreagă, deci, şi a proletariatului din România.

In apelul trimis de către potemchinişti ziarului „Iskra" după ce au debarcat în Constanţa, se spunea printre altele:

> „Rămânem acum mai mult ca totdeauna credincioşi cauzei proletariatului şi libertăţii în Rusia şi ne exprimam hotărîrea de a ne sacrifica viaţa, după pilda tovarăşilor căzuţi la Feodosia.
>
> Deviza noastră este astăzi la fel ca şi eri: *„moartea sau libertateu pentru întreaga Rusie!"* [1].

Acest fragment al manifestului potemchiniştilor către „Iskra" a însufleţit proletariatul din ţara noastră în activitatea revoluţionară, a făcut să crească spiritul internaţionalismului proletar, a făcut să se apropie mai mult mişcarea muncitorească din ţară dela noi de marinarii revoluţionari şi de întregul proletariat rus.

Clasa muncitoare din ţara noastră şi-a dat seama că numai prin acţiunile sale va putea înlătura suferinţele şi lipsurile revoluţionarilor de pe Potemchin, lăsaţi de către guvernul conservator în voia soartei, să moară de foame, sau să muncească în condiţii cu totul neomenoase pe la diferiţi stăpâni exploatatori.

Cercul „România Muncitoare", pentru a veni în ajutor marinarilor revoluţionari, organizează un comitet de ajutorare cu subfiliale la Bucureşti şi Constanţa.

Pentru a face cunoscută înfiinţarea acestor comitete şi pentru a îndemna pe muncitori să contribue cât mai mult la ajutorarea marinarilor revoluţionari, cercul „România Muncitoare" lansează un manifest, în care se spune printre altele:

---

[1]) „România Muncitoare", anul [illegible] p. 2

www.dacoromanica.ro

„Datoria societății române, care a primit cu o simpatie atât de călduroasă pe refugiații cuirasatului „Potemchin", nu este încă sfârșită" [1].

Și mai departe manifestul continua arătând pericolul care amenința pe marinarii revoluționari, atât din partea spionilor și diversioniștilor ce cutreerá țara cu scopul de a-i răpi și duce în Rusia, unde-i aștepta spânzurătoarea, cât și din partea guvernului conservator, care pur și simplu îi lăsa să moară de foame.

Față de această situație, manifestul încheie adresându-se clasei muncitoare, astfel:

> „Este necesar să le venim în ajutor, fie a le procura ocupațiuni mai potrivite cu ocupațiunea lor anterioară, fie a le ușura plecarea lor în străinătate, de unde tovarășii lor le vor veni în ajutor" [2].

In același timp, „România Muncitoare" lansează o listă de subscripție pentru ajutorarea revoluționarilor ruși, deci și a acelor de pe cuirasatul Potemchin.

Mii și mii de muncitori au ținut să-și manifesteze dragostea și solidaritatea lor față de revoluția rusă, față de revoluționarii de pe Potemchin; subscriind salariul lor pe o zi sau chiar pe mai multe zile, pentru ajutorarea revoluționarilor.

După exemplul comitetelor dela București și Constanța, pe întreg cuprinsul țării și mai ales în centrele mai importante industriale, au luat naștere comitete asemănătoare de ajutorare a revoluționarilor de pe Potemchin.

Comitete de acest fel au luat naștere la Iași, Buzău, Bârlad, Ploești, Câmpina, etc.

Aceste comitete și-au luat sarcina să găsească pentru marinarii ce s'au stabilit în orașele respective, ocupații potrivite cu meseria lor. Intre acești marinari și conducătorii mișcării muncitorești din diferitele centre s'au închegat puternice relații de prietenie și acțiune.

Marinarii de pe Potemchin au participat la procesul de refacere a mișcării muncitorești, în urma loviturii primite în anul 1899 din partea așa zișilor generoși.

Marinarii potemchiniști, care au reușit să scape din mrejele trădătoare ale guvernului burghezo-moșieresc din țară dela noi, rămânând credincioși cauzei pentru care au luptat, s'au găsit totdeauna alături de miscarea muncitorească, în lupta ei pentru o viață mai bună.

In anul 1907, când întreaga țară a fost cuprinsă de flacările marilor răscoale țărănești, marinarii potemchiniști au fost printre elementele muncitorești care au făcut front comun cu țărănimea răsculată.

Acest fapt a făcut să crească ura guvernului conservator și liberal împotriva potemchiniștilor.

Din documente reiese clar atitudinea guvernanților și autorităților din orașele noastre din vremea aceea față de potemchiniști. Telegrame din Iași, din Galați, din Ploești anunțau Ministerul de Interne sau Ministerul de Război de arestarea unor muncitori ruși foști marinari pe cuirasatul Potemchin, pentru atitudinea lor revoluționară, pentru faptul că chemau țărănimea exploatată la luptă pentru o viață mai bună. Voiau în felul acesta guvernanții noștri să lichideze orice urmă a potemchiniștilor.

Dar aceste măsuri pe care le-au luat, indiferent cât au fost de sălbatice și de neomenoase, n'au putut să înfrângă existența și creșterea mișcării muncitorești.

Față de răscoala de pe Potemchin, guvernul și poporul muncitor din România au avut, deci, două atitudini diferite. Guvernul burghezo-moșieresc din România a avut o atitudine dușmănoasă, atitudine care caracterizează întreaga orânduire burghezo-moșierească.

Poporul muncitor din România a avut o atitudine patriotică de ajutorare a revoluționarilor de pe cuirasatul Potemchin. El s'a arătat demn de tradiția seculară între poporul român și poporul rus, prietenie care a fost unul din factorii cei mai importanți în lupta maselor populare din țara noastră pentru libertate și care a dus în cele din urmă la victoria finală a poporului muncitor din țara noastră, eliberat de Armata Sovietică în August 1944, victorie ne mai întâlnită până azi în istoria României și care își găsește exprimarea în construirea socialismului în Republica Populară Română.

---

[1] „România Muncitoare", anul I, 1905, Seria a II-a; Nr. 19, p. 1.
[2] Idem.

www.dacoromanica.ro

„UNIUNEA DEMOCRATICĂ"

DE

ACADEMICIAN P. CONSTANTINESCU-IAȘI

„Uniunea Democratică", organizație de massă legală, condusă de Partidul Comunist Român, activează în intervalul de timp 1937—1938. Deși viața ei a fost destul de scurtă și n'a cuprins, din punct de vedere organizatoric, masse și regiuni, în aceeași măsură ca și cele mai multe din organizațiile anterioare, rolul și influența politică de care s'a bucurat n'au fost mai puțin importante.

Uniunea Democratică a avut rolul pe care-l jucase Blocul Democratic, ca organizație legală ce milita pentru Frontul Popular. După desființarea samavolnică a Blocului Democratic în vara anului 1936 și înscenarea mai multor procese membrilor săi din Capitală și provincie, acțiunea pentru Frontul Popular, pentru unirea organizațiilor politice democratice, n'a încetat.

Comitetul Central al Blocului Democratic fusese disolvat; sediul acestuia și al comitetelor de sectoare fuseseră închise; secțiile principale din provincie, de asemenea disolvate. Totuși, în unele centre, membri ai Blocului Democratic — sub conducerea secțiilor locale ale Partidului Comunist — activau, folosind posibilitățile ce le acordau o mai slabă vigilență a autorităților locale sau o presiune mai mare din partea masselor.

Secții sau membri ai Blocului participă la alegerile comunale din diferite orașe, la alegerile județene sau pentru Camerele de Muncă, desemnând și delegați pe listele comune. Astfel de acțiuni au avut loc la Turnu-Severin, Ploești, Oradea (în luna Octombrie) și alte centre. Membrii Blocului participă la diferite întruniri ale partidelor politice național-țărănesc, țărănesc-radical și social-democrat, care se bucurau de deplină libertate de manifestare și folosind tribuna acestor partide, membrii Blocului, sprijiniți de massele acestor partide, popularizează lozincile Frontului Popular.

După câteva luni de asemenea acțiuni legale, se pune problema unei noi organizații de massă care să preia munca dusă anterior. Necesitatea apariției unei asemenea organizații devine acută și se impune în vara anului 1937.

Situația politică internă se ascuțise. Pe de o parte, se anunța criza de guvern, deoarece în toamnă se împlineau patru ani de guvernare a partidului național-liberal și trebuia să se procedeze la alegerea unui nou parlament. Pe de altă parte, partidele de dreapta și fasciste, în frunte cu Garda de fier, își intețiseră activitatea, sprijinite înafară de Hitler și agenții săi, iar în țară de vârfurile capitaliste (Malaxa-Ausnit) și de conducerea partidelor național-țărănesc și liberal. Atacurile fasciștilor împotriva organiza-

www.dacoromanica.ro

ţiilor muncitoreşti, împotriva presei democrate burgheze, împotriva populaţiei evreeşti — ca şi alte manifestări huliganice, colaborarea conducerii partidului naţional-ţărănesc cu fasciştii — toţi aceşti factori politici creează o situaţie nouă, în faţa căreia Partidul Comunist Român hotărăşte crearea unei noi organizaţii legale: Uniunea Democratică.

Partidul a dat mandat lui Ilie Pintilie, membru al C.C. al Partidului, pentru împlinirea acestei sarcini.

In cursul lunii August, în cadrul unei consfătuiri, se fixează denumirea noii organizaţii, punctele principale ale programului şi componenţa comitetului de acţiune.

S'a trecut apoi la alcătuirea comitetului de acţiune al noii organizaţii Uniunea Democratică, ce se formează din meseriaşi, muncitori şi intelectuali progresişti.

In cursul lunii Septembrie 1937, noua organizaţie trece la acţiune. Se redactează un program, apropiat vechiului program al Blocului Democratic, actualizat la situaţia timpului. Programul cuprindea următoarele puncte esenţiale:

Lupta hotărîtă pentru apărarea libertăţilor democratice;

Lupta împotriva fascismului;

Lupta împotriva stării de asediu şi a cenzurii;

Ridicarea nivelului de trai al poporului.

Solidarizarea poporului român şi a tuturor grupărilor democratice pentru întărirea alianţelor cu statele care apără pacea şi care ne garantează independenţa naţională;

Pentru amnistie generală politică.

Se punea accentul pe orientarea politicii externe a României spre alianţa cu „marile puteri pacifiste", prin care se înţelegea în primul rând Uniunea Sovietică — şi atunci — ca şi azi — campionul luptei pentru pace. In 1937, ameninţările de război din partea statelor fasciste — Germania lui Hitler şi Italia — crescuseră; Italia invadase Etiopia, Hitler se pregătea de invazia în ţările vecine, invazie care începe în anul următor.

O altă ediţie a programului vorbeşte de lupta „pentru apărarea integrităţii naţionale în cadrul Ligii Naţiunilor" — organizaţie atacată atunci de puterile fasciste şi unde Uniunea Sovietică ducea o politică de pace, încercând să dea acestei organizaţii mondiale un cuprins şi un rol eficace în apărarea drepturilor popoarelor.

Apelul Comitetului Central al Uniunii Democratice se răspândeşte repede, în Capitală mai întâi şi pătrunde în massele de muncitori şi meseriaşi, deoarece găsea un drum deschis de activitatea rodnică a Partidului Comunist şi a organizaţiilor anterioare conduse de Partidul Comunist: Comitetul Naţional Antifascist, Blocul Democratic, Liga Muncii, etc. Se poate afirma că, deşi Uniunea Democratică nu s'a lărgit din punct de vedere organizatoric, influenţa ei a fost relativ mare, în deosebi, în epoca de agitaţie din toamna şi iarna anului 1937. La întrunirile pe care le ţinea la sedii sau în săli publice veneau mulţi participanţi; la întrunirile celorlalte partide democratice lozincile şi vorbitorii Uniunii Democratice se bucurau de succes.

In afara sediului Comitetului Central (Calea Victoriei), s'a trecut la deschiderea altor sedii pe cartiere: în sectorul de galben în str. Raymond Poincaré 37; în sectorul de Albastru; în sectorul de Verde (Roşu). In „Dimineaţa" din 2 Decembrie o ştire anunţă: „In urma apelului lansat de

www.dacoromanica.ro

Uniunea Democratică pe întreaga țară, trimis tuturor partidelor politice și tuturor organizațiilor muncitorești democratice pentru unirea într'o singură forță opusă amenințării fasciste, au răspuns un număr mare de cetățeni ai Capitalei și provinciei.

In sectoarele și circumscripțiile Capitalei s'a început organizarea cadrelor".

In ședința sa din 24 Noembrie, Comitetul Central al Uniunii Democratice hotărăște o serie de măsuri, despre care se anunță și printr'un comunicat, publicat în unele ziare („Dimineața" din 26 Noembrie). Se formează o comisiune care să se ocupe cu organizarea politică și financiară a cadrelor Uniunii. Se constitue o delegație, care să ia contact cu conducătorii partidelor politice în vederea concentrării tuturor forțelor democratice pentru participarea în alegeri. Se alege o comisie pentru presă, cu rolul de a se ocupa de propaganda Uniunii Democratice prin toate ziarele și prin scoaterea unui organ propriu. In vederea organizării cadrelor în toată țara, se dă delegație președintelui și secretarului Comitetului Central ca să ia contact cu asociațiile profesionale și sindicatele din provincie. Aceste organisme vor forma baza de massă în lupta politică „dusă de Uniunea Democratică" — afirmă comunicatul.

In provincie, se înjghebează comitete locale în câteva orașe din Moldova. La *Iași*, se formează un comitet regional alcătuit din intelectuali, muncitori și meseriași. Se închiriază un sediu în str. Ștefan cel Mare, se lansează un manifest, publicat într'un ziar local. Secții se formează la *Bacău*, unde există o puternică organizație de meseriași, la *Piatra Neamț*, unde existaseră comitete locale antifasciste; se formează grupe de inițiativă la *Botoșani* și la *Galați*. In Ardeal, se formează secțle la *Alba-Iulia* și comitete provizorii la *Cluj*, *Brașov* și *Oradea*. Dintre celelalte centre, secții mai active sunt la *Turnu-Severin*, unde Blocul Democratic activase intens, la *Craiova* și la *Ploești*, cu legături pe toată valea Prahovei.

Chiar dacă Uniunea Democratică n'a avut timp să se întărească organizatoric, partizanii ei au activat intens, mai ales în campania electorală dela finele lui 1937.

In cadrul acestei campanii, Comitetul Central al Uniunii, în ședința sa din 26 Noembrie, hotărăște lansarea unui manifest cuprinzând punctele esențiale ale programului Uniunii; pentru alegeri se cere o listă unică, reprezentând toate forțele democratice. Asupra celor discutate se dă un comunicat publicat în ziare („Dimineața" 28 Noembrie).

Comitetul Central s'a îndreptat către toate partidele așa numite democratice, precum și către partidul social-democrat și cele două fracțiuni socialiste. Partidul social-democrat, prin conducătorii de dreapta și socialiștii de sub conducerea lui Ghelerter, refuză conlucrarea cu Uniunea Democratică; gruparea socialistă, în frunte cu C. Popovici, acceptă acțiune comună, participând la ședințele și la întrunirile publice din timpul campaniei electorale.

Intensă a fost acțiunea dusă de conducerea Uniunii Democratice în rândurile partidului național-țărănesc. Acțiunea dusă cu exclusivitate în jurul partidului național-țărănesc a constituit o greșeală importantă.

Maniu încheiase între timp un pact electoral cu Garda de fier, cel mai primejdios factor politic pentru democrație și interesele poporului român. Iată cum apreciază tovarășul Gheorghiu-Dej, în raportul său dela Conferința Partidului Comunist Român din Octombrie 1945, acest pact:

„Prin acest pact Maniu recunoaște Garda de fier ca o forță politică de

www.dacoromanica.ro

guvernământ... Maniu nu s'a mărginit numai la încheierea acestui pact, ci prin declarațiile sale dela Cluj el a preamărit regimul lui Hitler și Mussolini pentru a da autoritate politică acțiunii organizațiilor fasciste din România... Pactul lui Maniu cu Garda de fier, declarațiile făcute și atitudinea sa politică au constituit semnalul declanșării ofensivei fascismului în România" [1].

Conducerea Uniunii Democratice, deși păstra rezerve față de politica partidului național-țărănesc și cerea mereu unirea tuturor forțelor democratice împotriva fascismului și a reacțiunii, n'a apreciat cum se cuvine și a subapreciat pericolul Gărzii de fier, „împotriva căreia trebuia deschis focul în primul rând" — cum spune tovarășul Gheorghiu-Dej în același raport [2].

Astăzi ne putem explica această greșeală, dacă ne amintim amănuntul că din delegații Partidului care duceau tratative cu Maniu au fost Pătrășcanu și Foriș, susținătorii unei linii trădătoare în conducerea Partidului Comunist.

„Dimineața" din 5 Decembrie, anunță că Uniunea Democratică duce lupta pentru apărarea libertăților constituționale și împotriva dictaturii, împotriva stării de asediu și a cenzurii, pentru amnistie generală politică, pentru apărarea integrității naționale în cadrul Ligii Națiunilor și alături de marile puteri pacifiste.

Programul corespundea intereselor imediate ale poporului român și ale masselor muncitoare, tactica susținerii cu exclusivitate, în alegeri, a național-țărăniștilor constituind însă o mare greșală.

Uniunea Democratică agită însă massele pe baza platformei care era justă, obținând succese, deoarece spiritul acestor masse era hotărît antifascist Se tin întruniri publice la sediul central și pe sectoare, în fiece seară, începând dela 28 Noembrie. Tema cuvântărilor: „Lărgirea și întărirea organizației în vederea luptei pentru alegeri. care trebue să ne găsească cu forțe unite, pentru a învinge pericolul dictaturii și al războiului" — cum precizează comunicarea despre o întrunire a sectorului de Albastru („Dimineața" 2 Decembrie).

Uniunea Democratică convoacă întruniri publice și în săli mari. La 5 Decembrie, în sala Marna din calea Griviței are loc o mare întrunire, la care iau cuvântul secretarul culorii de Verde a Uniunii și alți trei membri din conducere: un delegat al Madosz-ului, care aduce salutul populației maghiare; un delegat al partidului socialist și secretarul organizației de Verde a partidului național-țărănesc. În încheiere, vorbitorul din partea Uniunii Democratice spune între altele:

„Pactul Maniu-Codreanu a însemnat o mare deziluzie. El derutează și dezorientează massele largi, care cer unitate de acțiune a democrației, nu pactul de neagresiune electorală cu fasciștii, care prin forța lucrurilor se transformă într'un pact ideologic spre folosul exclusiv al extremii drepte" („Dimineața" 7 Decembrie).

Anunțând că elementele democratice din rândurile P.N.Ț. au început o campanie spre a goli de conținut acest pact, cere „tuturor grupărilor democratice politice și profesionale să sprijine P.N.Ț. pe „linia concentrării democratice" și să voteze aceste liste.

Peste câteva zile are loc o întrunire a Uniunii Democratice în sala Roxy,

---

[1] Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și Cuvântări*, ed. P.M.R., 1951, p. 17.
[2] *Idem*, p. 19.

www.dacoromanica.ro

la care iau cuvântul delegaţi ai Uniunii, ai intelectualilor progresişti şi un delegat al partidului socialist.

Pe ziua de 12 Decembrie are loc o mare adunare în sala Marna convocată de P.N.Ţ. în vederea căreia, Uniunea Democratică lansează un manifest, publicat în ziare, cerând membrilor săi să participe masiv. „Organizaţia noastră, care dela început şi-a fixat ca principal obiectiv închegarea într'un singur mănunchi a tuturor partidelor democratice, vă cheamă să veniţi la această întrunire. Trebue să dovedim că poporul a înţeles pericolul care ameninţă interesele ţării noastre..." „Trebue să facem din această adunare cu totul altceva decât adunarea unui partid. Să facem din ea adunarea Capitalei, dătătoare de ton pentru întreaga ţară: că anume poporul din România este hotărît să nu devie rob nimănui..." „Ţara vrea salvarea prin unirea a tot ce este democrat, a aşezărilor fundamentale ale statului pe baza cărora se pot păstra integritatea naţională, libertatea şi pacea".

In acelaş timp, o delegaţie formată din membri ai Comitetului Central au o lungă întrevedere cu preşedintele P.N.Ţ., cerându-i denunţarea pactului cu Garda de fier şi înlocuirea aşa zisului front al demnităţii printr'o „colaborare mai strânsă, mai consecventă şi generală a tuturor forţelor democratice". Conducătorii Uniunii au, în aceeaşi zi, o întrevedere cu preşedintele partidului conservator, Grigore Filipescu, a cărui atitudine pe planul politicii externe era antihitleristă.

Alegerile au loc în ziua de 21 Decembrie, în stilul obişnuit vechiului sistem. Totuşi, rezultatul votului aduce oarecare surpriză: guvernul, cu tot aparatul de stat la îndemână, este înfrânt; lista liberală Tătărescu nu obţine 40% pentru a deveni majoritară şi locurile se împart proporţional. Liberalii obţinuseră 37,5% din voturi, naţional-ţărăniştii 19,4%, iar Garda de fier 16,1%. Rezultatul general al votului, deşi nu corespundea adevăratei voinţe populare, muncitorimea fiind împiedecată a-şi spune cuvântul — însemna o creştere a reacţiunii fasciste.

Noua situaţie este discutată în şedinţa Comitetului Central al Uniunii Democratice din 29 Decembrie, care, în urma unei analize autocritice, hotărăşte să-şi revizuiască tactica, hotărîre pusă în practică cu prilejul evenimentelor care au urmat.

Uniunea Democratică a avut o atitudine consecventă în politica externă, în programul său fiind trecută lupta pentru alăturarea României de puterile care apără pacea. Având drept scop principal acţiunea pentru realizarea unirii tuturor forţelor democratice, Uniunea salută ţările care realizaseră Frontul Popular Antifascist, cum era cazul, în anul existenţei Uniunii, cu Franţa.

★

Creşterea curentului de dreapta — în urma trădării lui Maniu — aduce la cârma statului formaţiunea Goga-Cuza, susţinută de Armand Călinescu, din partidul naţional-ţărănist, omul lui Carol II. Noul guvern se instalează la 28 Decembrie 1937, dar n'a trăit decât 44 de zile, instaurându-se un regim de turburări, de manifestări violente din partea extremiştilor de dreapta.

Guvernul Goga-Cuza ia o serie de măsuri împotriva formaţiunilor democratice şi a organizaţiilor muncitoreşti; ziarele de stânga burgheze „Dimineaţa" şi „Adevărul" sunt suspendate.

Parlamentul ales la 21 Decembrie nu mai fusese constituit şi se anunţaseră noi alegeri pentru ziua de 2 Martie 1938. Campania electorală abia

www.dacoromanica.ro

deschisă, ia forme violente; bandele legionare și huliganice se dedau la manifestări de desmăț, îndreptate în primul rând împotriva muncitorimii și a elementelor democratice.

Uniunea Democratică păstrându-și independența de acțiune în campania electorală, fără a renunța la ideea și lupta pentru unirea tuturor forțelor democratice, depune cerere la Comisia centrală electorală și obține număr de ordine și semn de puncte electoral: al 13-lea loc din 15 partide și grupări politice admise — la 29 Ianuarie 1938. Intre aceste grupări obțin semn, imediat după Uniunea Democratică, și Frontul Plugarilor din Ardeal. Era un succes, datorită influenței de care se bucura Uniunea Democratică în masse și datorită liniei juste pe care o adoptase.

In ziua de 16 Ianuarie 1938 are loc, la sediul central din str. Academiei Nr. 35 al Uniunii Democratice, o importantă consfătuire cu delegați ai comitetelor de conducere din partea Uniunii Democratice, gruparea socialistă C. Popovici, Madosz-ul, elementele din rândurile tineretului țărănist-radical, ale tineretului național-țărănist, din sectorul Galben, delegați ai sindicatelor C.F.R., Tâmplari, Fer-metal, precum și ai muncitorilor dela S.T.B., C.A.M. și alții.

La ședință, se face o amplă dare de seamă a situației, deplângând lipsa delegaților partidelor țărănesc-radical și social-democrat, care fuseseră convocați de asemenea. După cuvântările a 14 participanți dela consfătuire, se votează o moțiune care, între altele, spune:

„Față cu primejdia desființării Constituției și a libertăților democratice, singurele care pot asigura ridicarea nivelului de viață a poporului și independența națională, concentrarea forțelor democratice este o necesitate vitală, democratică și națională, pentru țara noastră.

Cerem conducerii partidelor democratice național-țărănesc, radical-țărănesc, social-democrat și Frontul Plugarilor să traducă în fapt voința propriilor cadre și masse, realizând Frontul Democrației unite împotriva ofensivei fasciste.

Cerem să se facă un front ireductibil împotriva fascismului, excluzându-se în chip absolut posibilitatea confuziei prin reeditarea pactului cu fasciștii, dușmani ai poporului.

Cerem luptă unită a forțelor democratice și pregătirea listelor unice ale democrației, — pentru a aduce un guvern democratic" [1].

Uniunea Democratică este împiedecată însă în manifestările ei; membrii sunt urmăriți și terorizați, posibilitățile de publicitate prin presă restrânse. In cele din urmă, sediul central apoi, și celelalte sedii sunt închise; se fac percheziții la conducătorii Uniunii; se confiscă întreaga arhivă a Uniunii. Alegerile n'au mai avut loc; activitatea Uniunii s'a redus la consfătuiri între partizanii ei și la întărirea legăturilor cu elementele de stânga din celelalte partide.

Intre timp, Carol II trece la acțiune directă și instaurează regimul de dictatură regală. La 10 Februarie, Carol II lansează un manifest către țară, prin care suspendă Constituția cu bruma de libertăți ce mai rămăseseră și, sub pretextul „despoliticianizării" „vieții administrative și gospodărești a statului", alcătuește un guvern sub președinția Patriarhului. In manifestul guvernului către țară, lansat a doua zi, se schițează un program mai precizat antidemocratic.

---

[1] „Reporter", 23 Ianuarie 1938.

www.dacoromanica.ro

Iată cum caracterizează tovarășul Gheorghiu-Dej dictatura regală:

„...a însemnat desființarea ultimilor libertăți democratice, sindicale și politice, asigurând astfel introducerea unui regim fascist în țara noastră, slăbirea rezistenței noastre naționale în fața amenințărilor tot mai grave ale imperialismului fascist german, cu pregătirea condițiilor ocupării țării noastre de către cotropitorii fasciști" [1].

La 20 Februarie, Carol II dă o nouă Constituție; peste câteva zile o ordonanță militară introduce cenzura și starea de asediu pe întreg teritoriul țării.

La 30 Martie, o nouă schimbare de guvern accentuează caracterul dictaturii regale. În aceeași zi, un decret regal prevede: „Toate asociațiile, grupările sau partidele actuale, în ființă și care s'au constituit în vederea propagării ideilor politice sau a realizărilor lor, sunt și rămân disolvate".

In asemenea condiții, Uniunea Democratică este definitiv sugrumată și, odată cu ea, dispare și această organizație de massă legală, condusă de Partidul Comunist Român.

---

[1] Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, ed. P.M.R., 1951, p. 18.

www.dacoromanica.ro

UNELTIRILE DIPLOMAȚIEI AMERICANE ÎN JURUL UNEI CONCESIUNI ACORDATE DE CĂTRE C.F.R. ÎN ANUL 1932—1933

DE

PROF. G. FISCHER

In lupta împotriva poliţiei de război şi pentru apărarea pacii se demască tot mai mult faţa adevărată a diplomaţiei şi diplomaţilor imperialişti şi în special americani. Ei apar aşa cum sunt: spioni, complotişti împotriva libertăţii popoarelor, duşmani înveteraţi ai democraţiei şi socialismului, plini de ură faţă de popoare, servitori credincioşi şi executori zeloşi ai ordinelor stăpânilor lor, capitaliştii din ţările respective

Pe lângă demascarea activităţii lor de spionaj, de complotare, de instigare la rebeliune, de intervenţie faţişa în treburile interne ale altor ţări pe plan politic. etc., trebue desvaluită şi o altă latură foarte importantă şi periculoasă a activităţii agenţilor diplomatici imperialişti şi, mai ales, a celor americani — latura economica.

Misiunile diplomatice americane nu îndeplineau şi nu îndeplinesc numai acţiuni de spionaj, de complotare, ci ele serveau şi servesc ca agenţii ale principalelor monopoluri americane, având sarcina de a crea pentru acestea, condiţii cât mai favorabile în ţara în care activează diplomaţii respectivi, de a înlesni patrunderea capitalului american, de a cumpăra politicienii acestor ţări pentru trustul respectiv. Ar fi foarte greu de clarificat dacă agenţiile diplomatice americane reprezintă statul capitalist american sau constituesc o agenţie, reprezentanţă a unuia sau mai multor trusturi puternice. Dar acest fapt nu prezintă nicio contradicţie în cazul S.U.A. Incă din timpul primului război mondial, faţarnicul şi demagogul preşedinte Wilson a dat instrucţiuni tuturor misiunilor diplomatice americane de a depune o activitate cât se poate de eficace şi hotărîtă, în diferite ţări, pentru a sprijini şi a uşura societaţilor americane petrolifere patrunderea lor în diferitele ţări ale globului şi de a face tot posibilul ca aceste societaţi americane să obţină concesii petrolifere. Economistul progresist american Victor Perlo, în cartea sa recent apărută „Despre imperialismul american", spune:

„De fapt nu există nicio problemă în domeniul «afacerilor externe» sau a «politicii de război» care să nu atingă în întregime interesele hrăpăreţe ale vreuneia sau ale tuturor corporaţiilor de miliardari...

In toate colţurile lumii, dela Chili la Guatemala, din Grecia până în Germania, în Coreea şi pretutindeni, unde guvernul american îşi realizează intervenţia militară sau diplomatică în numele «libertăţii» şi al «anticomunismului», scopul real este arama sau fructele, petrolul sau industria grea, aurul sau cauciucul"[1].

★

Pătrunderea capitalului american în diferitele ţări ale globului este un mijloc din cele mai importante pentru realizarea dominaţiei mondiale a imperialiştilor americani. Incercările imperialiştilor americani de a realiza acest obiectiv s'au manifestat cu deosebită tărie în perioada crizei economice din 1929—1933. Criza din 1929—1933

[1] Victor Perlo, American Imperialism, p. 32.

www.dacoromanica.ro

a pus capăt basmelor răspândite de ideologii capitaliști despre „prosperitatea" americană, despre „capitalismul organizat", despre „capitalismul fără crize" ș.a.m.d. Criza din 1929—1933 a sdruncinat din temelii viața economică a citadelei capitalismului mondial, Statele Unite ale Americii.

Tovarășul Stalin dă o apreciere genială a situației S.U.A. în anii crizei. Înainte de criză, ideologii burghezi și „teoreticienii" social-democrației încercau să creeze: „O aureolă în jurul Statelor Unite ale Americii de Nord, ca țară a celui mai viguros capitalism. Cântece triumfale despre «prosperitate». Prosternare în fața dolarului. Osanale în cinstea tehnicii noi, în cinstea raționalizării capitaliste. Proclamarea unei ere de «însănătoșire» a capitalismului și de trăinicie de nezdruncinat a stabilizării capitaliste"[1]. Dar în anii crizei apar fenomene care nu mai pot ascunde putreziciunea capitalismului: o nouă scădere a cursului acțiunilor la bursa din New-York și un nou val de falimente în Statele Unite ale Americii de Nord; o nouă restrângere a producției, reducerea salariilor muncitorilor și creșterea șomajului în Statele Unite ale Americii de Nord.

În perioada crizei în Statele Unite au fost 15 milioane de șomeri totali, 1/3 din numărul muncitorilor industriali din Statele Unite. În țara „prosperității", în anul 1931, numai în orașul New-York au murit de foame 2000 de oameni.

Tovarășul Stalin ne învață că, pentru a ieși din criză, statele imperialiste intensifică politica lor expansionistă de dominare a statelor mai mici și mai slabe din punct de vedere economic. Ele intensifică politica și acțiunile lor de represiune împotriva mișcării muncitorești din țara lor, și intensifică pregătirile lor de razboi în primul rând împotriva Statului Socialist U.R.S.S. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât în anii crizei, desvoltarea continuă a economiei socialiste a devenit un uriaș imbold pentru intensificarea luptei maselor muncitoare împotriva capitalismului exploatator și constituia o dovadă cât se poate de concretă și elocventă a superiorității regimului socialist față de cel capitalist. Imperialiștii Statelor Unite au folosit toate metodele mai sus aratate în perioada crizei economice din 1929—1933.

Cunoscutul ațâțător la război Hoover, care în perioada crizei era președinte al Statelor Unite, a enunțat așa numita „expansiune a dolarului". Imperialiștii americani și-au propus patrunderea adânca a capitalului american și cucerirea pentru acesta a unei situații monopoliste și în țările unde acest lucru nu era încă realizat. Presa imperialiștilor americani în această perioadă spunea ca „națiunea care controleaza comerțul și creditul controleaza lumea" și că „supremația Statelor Unite rezida în puterea sa economica". Statele Unite se străduiau să se folosească de această ocazie ca sa elimine pe concurenții sai imperialiști englezi, francezi, etc. și să se instaleze pe piața statului respectiv. Aceasta politică a adus cu sine o ascuțire a contradicțiilor între imperialiști în lupta pentru piețe de desfacere, în lupta pentru materii prime, în lupta pentru stapânirea monopolista a diferitelor state dependente sau mai slabe economiceşte.

Trebue subliniat ca imperialiștii americani, pătrunzând și realizând dominația economică într'o anumita țara, au luat toate masurile și au folosit toate mijloacele posibile pentru a asigura și a adânci dominația lor în țara respectiva. Nefiind posibila despărțirea economicului de politic, ei au creat și creează, în statele supuse influenței lor, guverne marionete, reacționare, dispuse să execute dispozițiile stapânilor americani și să facă tot posibilul pentru a asigura și a salvgarda pozițiile acestora.

★

Anii 1929—1933 reprezintă intensificarea pătrunderii capitalului american în țara noastră unde, și până atunci, avea poziții puternice, mai ales în industria petrolifera. De asemenea, suntem martori ai intensificarii încercărilor imperialiștilor americani de a slăbi influența franceză și engleză foarte puternică în țara noastră (capitalul francez deținea poziții importante la noi în țară, experți francezi conduceau de fapt C.F.R.-ul, B.N.R.-ul, etc.) și de a o înlocui cu dominația economică și politică a Statelor Unite.

Tovarășul Gheorghiu-Dej, vorbind despre anul 1932, an în care s'au petrecut și evenimentele relatate în acest articol, spune: „Anul 1932 — anul culminant al crizei economice — a fost marcat în țara noastră de noi pași făcuți de clasele stăpânitoare pe calea totalei înrobiri economice și politice a României de către capitalul anglo-franco-american" [2].

[1] I. Stalin, Opere, v. 12, p. 253.

[2] Gh. Gheorghiu-Dej, 30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin p. 23

www.dacoromanica.ro

Interesul deosebit al Statelor Unite pentru țara noastră în perioada 1929—1933 se manifesta și pe plan militar și cu scopuri militare. Pe lângă șeful Statului Major francez, ne „vizitează" și sângerosul Mac Arthur, pe atunci șeful Statului Major american. Vasele imperialiste vizitează portul Constanța, etc. Acest lucru este explicabil dacă ne gândim că statele imperialiste, cu toată ascuțirea contradicțiilor între ele în perioada crizei, se pregătesc febril pentru realizarea coaliției războinice îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Din acest punct de vedere, România prezintă o deosebită importanță.

„România se află la marginea lumii capitaliste și se învecinează direct cu țara care construește socialismul. Aceasta determină ca România, alături de Polonia fascistă, să fie unul din cele mai importante inele ale razboiului imperialist contrarevoluționar, organizat de imperialismul internațional contra U.R.S.S." [1].

In perioada crizei economice, la cârma țării se aflau guverne național-țărăniste, prezidate de Maniu și Vaida. Programul lor în ceea ce privește relațiile cu capitalul străin era limpede: nicio piedecă în calea pătrunderii imperialiste ci, dimpotriva, mișcarea de credite înrobitoare. Acest punct de program al național-țărăniștilor a fost într'adevăr realizat.

Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej spune: „Guvernul Maniu-Vaida s'a străduit într'adevăr să execute cu mult zel sarcina ce i se încredințase. Vânzarea principalelor bogății ale țării, concesionarea celor mai de seamă surse de venit național unor trusturi străine, încheierea unor contracte scandaloase cu oameni de afaceri americani, englezi, etc., sunt încununate de aplicarea faimosului «plan dela Geneva», *care instituia un control străin direct asupra bogățiilor țării și treburilor Statului Român.* Printre primele măsuri luate de controlorii străini sunt: concedierea a 30% din salariați, aplicarea a trei curbe de sacrificiu care să scadă cu 60% salariile funcționarilor publici și alte noi poveri aruncate pe spinarea salariaților. Aplicarea acestor măsuri a dus la creșterea șomajului, la adâncirea mizeriei masselor de muncitori și țărani" [2].

Țara noastră în această perioadă era aservită statelor imperialiste. Controlorii străini erau atotputernici, ei dictau măsurile de „economie", adică aruncarea pe stradă a miilor de muncitori, scăderea continuă a salariilor de mizerie ale muncitorilor, ale micilor slujbași, ale personalului didactic, etc.

Până și Nicolae Iorga era nevoit să recunoască: „împrumuturile străine se evaporau și reprezentanții bancherilor sosiți la fața locului în inspecție se găseau în drept a se amesteca în orânduelile noastre interne".

In această perioadă a crizei din 1929—1933 putem semnala o serie de împrumuturi înrobitoare, acordate de către imperialiștii americani țării noastre. Astfel, Statele Unite prin „Federal Reserve Bank" joacă un rol important în acordarea așa numitului „împrumut de stabilizare" (1929). Banca americană „City Bank Farmer's Trust Company" acordă un împrumut de „stabilizare și desvoltare" C.A.M.-ului în condiții foarte grele, iar statul român își angajează „creditul său pentru executarea cuvenită și punctuală și observarea tuturor condițiunilor și angajamentelor luate de C.A.M. în îndeplinirea tuturor stipulațiunilor conținute în prezentul acord". In 1930 este promulgată legea asupra contractului și convenției încheiate de statul român cu Morgan, care obține monopolul telefoanelor în România în condiții extrem de desavantajoase pentru noi. Tot în 1930 se încheie acordul comercial provizoriu între S.U.A. și țara noastră, acord care reprezintă un pas important pentru pătrunderea capitalului S.U.A. în țara noastră. De asemenea se lărgesc pozițiile S.U.A. în industria noastră petroliferă.

In această perioadă se intensifică de asemenea politica Statelor Unite de intervenție în treburile interne ale țării noastre, de intervenții diplomatice continue pentru asigurarea și lărgirea pozițiilor capitalului american, de intervenții diplomatice având ca scop slăbirea și lichidarea influenței altor state imperialiste și mai ales a celui francez, și în sfârșit, având ca scop intensificarea pregătirilor războinice antisovietice.

Un episod al acestei politici este cuprins în volumul II al „Actelor ce relatează despre relațiile externe ale Statelor Unite" din anul 1932 [3], care conține un schimb de corespondență între Departamentul de Stat și misiunea diplomatică ameri-

[1] Rezoluțiile votate la Congresul al V-lea al P.C.R.; Documente din Istoria Partidului Comunist din România, p. 106.

[2] Gh. Gheorghiu-Dej, 30 de ani de luptă a Partidului sub steagul lui Lenin și Stalin, p. 22.

[3] Papers relating to the foreign relations of the United States 1932, vol. II, Washington, 1947, p. 508—520.

www.dacoromanica.ro

cană din București (Iulie-Octombrie 1932). Cazul care constitue obiectul acestei corespondențe, fără doar și poate că *nu constitue nici pe departe unul din cele mai importante momente ale pătrunderii capitalului american în țara noastră.* Cazul este relatat în documentarul oficial al guvernului S.U.A. și trebue, fără doar și poate, presupus că imperialiștii americani, bine cunoscuți falsificatori ai istoriei relațiilor lor cu alte state, au publicat numai corespondența în jurul unor probleme mai puțin importante, mai puțin demascatoare. Totuși, și această corespondență este foarte semnificativă din punctul de vedere al demascării intervenției imperialiștilor americani în treburile interne ale țării noastre, este foarte demonstrativă pentru ilustrarea tendințelor și metodelor imperialismului american de a pune stăpânire pe economia și viața politică a țării, și reflectă limpede ca una din cauzele principale ale mizeriei poporului nostru trebue căutată în politica Wall-Street-ului. Totodata, această corespondență aruncă o lumină vie asupra putreziciunii, corupției, trădarii de țară a burgheziei și a moșierimii române.

Cazul este următorul: In 1932 C.F.R. concesionează construirea instalațiilor de semnalizare pe linia Cernavodă-Feteşti. O serie de firme străine, printre care și firma franceză Thomson-Houston și firma americană General Railway Signal Corporation își prezintă oferta. Sarcina construirii acestor instalații de semnalizare este acordată firmei franceze. In jurul acestei probleme pornește apoi intervenția ascuțită a guvernului și a misiunii diplomatice a Statelor Unite, pentru ca această hotărîre a guvernului român să fie anulată, iar concesia construirii instalațiilor de semnalizare să fie dată firmei americane.

Guvernul american și misiunea sa diplomatică din București intervin în numele așa numitului principiu al „posibilităților egale", principiu care a fost și este folosit și astăzi ca o acoperire și mascare ideologică a politicii de expansiune a imperialismului american. Aceste „posibilități egale" nu constitue altceva decât deschiderea largă, fără restricții, a porților statului față de care acest principiu este aplicat, în fața trusturilor și mărfurilor americane. Posibilități egale înseamnă deci în limbajul curent: nicio piedecă față de expansiunea imperialiștilor americani. Acest lucru este subliniat și în intervențiile misiunii diplomatice americane, care spune: „Dar nimic mai puțin decât numai deplina posibilitate egală va fi satisfăcătoare guvernului nostru" [1].

Care a fost situația de fapt? Desigur aici este vorba despre o intervenție fățișă și călcarea deschisă a suveranității statului român, deoarece nicidecum nu era treaba guvernului Statelor Unite să decidă cui trebue dată o concesiune din partea unei instituții de stat din România. Guvernul american firește a găsit o oarecare formulă, care să pară că poate justifica aceasta intervenție, susținând că propunerea și oferta firmei americane este cea mai avantajoasă. Este caracteristic pentru condițiile interne din țara noastră în această perioadă, că tocmai acea firmă a primit concesiunea care a prezentat cea mai desavantajoasă ofertă, dar trebue subliniat, așa cum a arătat Direcția C.F.R. că, imediat după oferta firmei franceze, cea mai desavantajoasă era, atât în preț cât și în condiții, oferta firmei americane. Insă ofertele celorlalte firme, mai avantajoase din toate punctele de vedere, dar nesusținute de grupuri imperialiste destul de puternice, nici nu puteau să intre în joc.

Prezentându-se la ministrul comunicațiilor (Perieteanu), Wilson, ministrul S.U.A. la București, cere satisfacție pentru firma americană. Perieteanu răspunde ca semnarea contractului a și avut loc și lasă să se înțeleagă că ministrul și guvernul Franței au făcut presiuni serioase pentru obținerea acestei concesiuni, deoarece Franța a dat împrumuturi importante României și este în drept să aștepte „compensații" pentru aceste împrumuturi. Acest răspuns dovedește încă odată caracterul înrobitor al împrumuturilor acordate țării noastre de către imperialiști, consecințele grave pe care le-a avut un astfel de împrumut pentru economia țării, faptul că aceste împrumuturi reprezentau un instrument de subjugare economică și politică a țărilor mici și slabe, și că, în sfârșit, între imperialiștii puternici și țările mici nu pot exista relații pe bază de egalitate.

Răspunsul ministrului american la această argumentare a guvernanților burghezi din România, care reflectă și starea de dependență completă a țării noastre față de imperialismul străin, și rolul burgheziei în acceptarea și accentuarea acestei dependențe, acestui târg rușinos cu poporul nostru, este tot așa de cinic și revoltător. El spune că speră că acesta nu este ultimul cuvânt al guvernului nostru și susține că nu este „fair" (just) să se facă această discriminare față de o societate americană, deoarece bancherii americani, ca și cei francezi, au participat, ambii, la îm-

[1] Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 509.

www.dacoromanica.ro

prumutul de „stabilizare" din 1929 şi cel de „desvoltare" din 1931 şi astfel guvernul american este în drept să aştepte astfel de *compensaţii, adică concesiuni înrobitoare.*

Rapoartele *ministrului american Wilson, ale însărcinatului de afaceri, Sussdorf,* precum şi *indicaţiile Departamentului de Stat adresate misiunii diplomatice americane,* subliniază că, în cazul de faţă, *nu trebue privit numai* ca un *caz izolat, ci ca* o problemă „principiala". Misiunea Statelor Unite trebue să facă tot posibilul ca guvernul român să revină asupra hotărîrii luate, deoarece, precum menţionează aceştt agenţi diplomatici, este vorba de un precedent şi în cazul că imperialiştii americani vor tolera şi vor permite această situaţie de fapt a „discriminării" firmelor americane, aceasta va duce la un prejudiciu serios pentru politica S.U.A. de a intensifica pătrunderea sa economică în ţara noastră. Dimpotrivă, dacă guvernul român va ceda, aceasta va însemna de acum înainte în mod deschis, că Statele Unite au toata posibilitatea de a lichida influenţa franceză şi de a întrona dominaţia lor proprie.

Intre timp are loc schimbarea de guvern în ţară şi guvernul nou naţional-ţărănist este prezidat de Vaida, care deţine şi portofoliul Externelor. De fapt însă, după cum menţionează ministrul american, acest departament era condus de subsecretarul de stat Grigore Gafencu, agent al imperialiştilor americani.

Având în vedere deci, importanţa „principială" a problemei pentru imperialiştii americani, Departamentul de Stat încuviinţează ca misiunea din Bucureşti să prezinte un protest formal în faţa guvernului român, cerând satisfacţie şi anularea actului de concesiune. Vaida cere scuze imediat în mod slugarnic şi subliniază că el este nevinovat în această privinţă, că concesiunea a fost acordată de guvernul anterior Iorga-Argetoianu, care, precum spune Vaida ministrului american, era cunoscut prin „tâmpeniile" sale. Acest lucru nu satisface însă pe reprezentantul Statelor Unite, care adaugă cu mult tâlc, că acel guvern, tot aşa ca şi guvernul lui Vaida, a fost guvernul legal al României. In tot cazul, având în vedere atitudinea slugarnică a lui Vaida şi pentru a şantaja mai departe pe guvernanţii români, ministrul american declară că va reţine nota de protest, în speranţa că guvernul va putea să dea „o rezolvare satisfăcătoare acestui caz".

Dar la întâlnirea următoare, reiese că Vaida şi clica lui, care era legată şi de capitalul francez, nu putea îndeplini întocmai cerinţa americanilor. Vaida se plânge ministrului american că mâinile îi sunt legate din cauza influenţei franceze asupra anumitor cercuri şi asupra regelui însuşi. Atunci, ministrul american ridică tonul şi accentuează ameninţările la adresa guvernului. Iată ce spune reprezentantul american: „Mi-e frică că refuzul continuu al guvernului român va produce o impresie foarte nefavorabilă în Washington, ceea ce, sunt sigur, că acesta (guvernul român. N. Red) ar vrea să evite"[1].

Acestea sunt cuvinte clare care cuprind o ameninţare făţişă la adresa guvernului român. Dar aceasta nu mulţumeşte pe reprezentanţii imperialiştilor americani. Ei intră în legatură directă cu Gafencu şi alţi agenţi făţişi ai S.U.A., care roagă guvernul american să fie cu răbdare şi promit că se va da satisfacţie cererilor americane.

In nota adresată guvernului român de către legaţia americană se arată că firmele americane şi, în speţă, firma de faţă, are o „experienţă largă şi serioasă" şi din nou cere în mod categoric guvernului român să rezilieze pur şi simplu contractul cu firma franceză şi fără nicio altă procedură să acorde concesiunea firmei americane, căci aceasta o consideră ca „singura soluţie echitabilă" pentru guvernul american.

Obrăznicia şi grosolănia reprezentanţilor imperialiştilor americani merg şi mai departe. In nota adresată guvernului român din 6 August 1932, ei cer o „indicaţie formală" în scris despre „intenţiile guvernului român în acest domeniu", pentru ca ele să fie comunicate imediat guvernului american[2].

In luna August 1932, Departamentul de Stat al Statelor Unite trimite noi instrucţiuni legaţiei sale din Bucureşti în ceea ce priveşte această problemă. Departamentul de Stat aprobă acţiunile de presiune ale legaţiei asupra guvernului român, menţionând din nou că cere ca guvernul român să respecte principiul posibilităţilor egale şi anunţă că numai respectarea deplină şi desigur după înţelesul american, al acestui principiu va fi satisfăcătoare pentru guvernul american.

Departamentul de Stat, constatând că, în acest caz particular, guvernul american nu-şi va mai putea realiza scopurile sale, insistă ca legaţia americană să pre-

[1] Papers relating to the foreigr relations of the United States, 1932, v. II. p. 511.
[2] Idem, p. 517.

www.dacoromanica.ro

zinte noi amenințări guvernului român pentru viitor, pentru ca acesta să fie mai docil și mai servil față de imperialiștii americani. Iată ce spune telegrama Departamentului de Stat: „Ministrul Statelor Unite la București va trebui ca în timpul cel mai scurt să informeze pe primul ministru al României despre impresia profund nefavorabilă pe care a produs-o acordarea arbitrară a acestui contract în acest și în celelalte departamente ale guvernului", iar mai departe, „trebue sa adaugați că, dacă o astfel de inegalitate de tratament va mai apare, va fi greu de închipuit că prestigiul român în cercurile financiare și de afaceri ale Statelor Unite sa nu fie serios atins" [1].

De asemenea, cunoscând spiritul afacerist al familiei regale, Departamentul de Stat atrage atenția ministrului sau din București să caute ocazia sa ia contact cu regele și să facă cunoscut acestuia instrucțiunile și părerile guvernului american în această privință.

Șantajul american ia aici forme cât se poate de concrete. Departamentul de Stat, adică Ministerul de Externe al Statelor Unite, nu vorbește numai despre impresia neplăcută ce o va produce atitudinea guvernului român asupra acestui ministeu, ci și asupra altor departamente, desigur înainte de toate asupra departamentelor economice.

Amenințarea în legatură cu scăderea prestigiului României în fața cercurilor financiare ale Statelor Unite este o armă mult folosită de diplomația americana. Refuzul de a mai acorda credite, amenințarea cu sancțiuni economice constitue una din metodele cele mai des folosite față de guvernele înfeudate imperialismului american din statele marshallizate, din America Latină sau a acelor încadrate în punctul patru al așa numitei doctrine Truman.

Ministrul Statelor Unite comunică în Octombrie Departamentului de Stat că a executat sarcinile primite și a atras atenția primului ministru al guvernului asupra instrucțiunilor și a părerilor guvernului american. Cercurile guvernamentale române, precum subliniază raportul ministrului, s'au scuzat din nou, recunoscând „justețea plângerii americane" și au lăsat să se înțeleagă că vor căuta să recompenseze într'un anumit fel firma americană și sa șteargă impresia nefavorabila produsa asupra guvernului american. Este semnificativă, în tot timpul acestor discuții, atitudinea servilă și de lacheu a reprezentanților guvernului român față de imperialiștii americani. Nici vorbă că acești reprezentanți ai burgheziei și moșierimii românești sa fi fost reprezentanți ai unui stat independent și suveran, despre care de altfel pălavrăgeau atât de mult. Ei fac totul pentru a executa cât mai servil dispozițiile diferitelor cercuri imperialiste puternice, fie că sunt americane, fie că sunt franceze și pentru a satisface cât mai repede și mai prompt cerințele acestora. Nu se vede în atitudinea guvernanților români nici cea mai slabă încercare de a respinge intervențiile obraznice și fățișe ale imperialiștilor; dimpotrivă, scopul lor este de a satisface în mod servil interesele vreunui grup puternic imperialist și de a profita și ei în urma acestui fapt.

★

Aici trebue să relevăm și un alt aspect al intervenției imperialiștilor americani, care se oglindește și în cazul de față. Imperialiștii americani, pentru a-și putea duce la bun sfârșit scopurile lor expansioniste, se folosesc de cumpărarea unor elemente corupte, decăzute, care devin agenții lor. Imperialiștii americani strâng în jurul lor toate elementele declasate, trădătoare, pentru a le folosi împotriva țării noastre, împotriva lagarului democratic. Dar, în acea perioadă când țara noastră era o țară capitalistă, agenții imperialismului american erau în guvern, ocupau posturi de răspundere în aparatul de stat și foloseau aceste posturi pentru realizarea directivelor și obiectivelor imperialiștilor americani.

In această ordine de idei trebue subliniat rolul lui Grigore Gafencu, care și astăzi joacă un rol de frunte în pleiada murdară a agenților americani. Această odraslă boierească, care a facut cariera prin mijloace cât se poate de murdare, este astăzi în fruntea „selecționaților" S.U.A. În vederea acțiunilor de subminare duse împotriva țării noastre. Nu demult, la conferința trădatorilor fugiți din țarile de democrație populară, conferință organizata sub patronajul guvernanților americani și englezi, Gafencu a pregătit memorii și planuri despre „drepturile" cu care imperialiștii americani și englezi vor să „fericească" poporul nostru și popoarele celorlalte democrații populare.

Nu este deci lipsit de interes să urmărim puțin activitatea acestui „erou se-

[1] Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 517.

www.dacoromanica.ro

lecționat". Din corespondența legației, reiese că Gafencu, și în aceasta perioada, era un agent al americanilor, care desigur nu l-au împiedicat, ci dimpotriva, l-au îndemnat mai târziu sa fie un admirator al fascismului și al hitlerismului și un propovaduitor al unirii principalelor puteri capitaliste (S.U.A., Anglia, Franța, Germania, Italia) pentru a face un front comun în lupta împotriva Uniunii Sovietice.

Drept consecința a ideilor sale „democrate", el a jucat, în anii 1938—1939, un rol deo ebit de important ca ministru de externe, în pregatirea și semnarea tratatelor care au consfințit înrobirea totală a țarii noastre fascismului german.

Când raspunsurile lui Vaida nu mai par satisfacatoare, reprezentantul imperialiștilor americani se adresează direct lui Gafencu, scriind următoarele. „simțim ca dl. Vaida Voevod era prea neexperimentat în afacerile externe pentru a fi capabil sa aprecieze pe deplin importanța principiului în cauză în cazul pe care l-am discutat". Reprezentantul american motivează acest pas în felul următor: „Am simțit ca dl. Gafencu ar înțelege cu mult mai bine decât Vaida Voevod aspectele internaționale ale cazului". Desigur, aici nu este vorba de faptul că Vaida Voevod ar fi fost mai zelos în ceea ce privește apărarea independenței țarii decat ceilalți membri ai guvernului, ci pur și simplu faptul ca Gafencu era înca de pe atunci agent direct al imperialiștilor americani. Ministrul Statelor Unite discuta cu Gafencu cât se poate de int m toate problemele legate de aceasta afacere. Pregatindu-se sa prezinte guvernului român nota de protest a guvernului american, mai întâi de toate ministrul american discuta cu Gafencu anumite expresii și fraze ale notei, Gafencu dând sfaturi ministrului american de felul cum trebue formulată nota pentru a obține succesul maxim fața de guvernul pe care-l reprezinta, dând indicații de ceea ce trebue omis și cu ce trebue completat. Iar ministrul american raporteaza Departamentului de Stat că s'a grăbit sa asculte și să execute aceste sfaturi „prietenești".

Gafencu își exprima mâhnirea sa fața de cele petrecute. El cere dosarul C.F.R., ca sa găsească o soluție „satisfăcătoare", iar atunci când Departamentul C.F.R. raspunde că oferta americana n'a fost nici pe departe cea mai favorabila. Gafencu se declară fațiș nemulțumit cu aceasta explicație, recunoscând „justețea" cererilor americane și făgaduind ca, în ciuda presiunii franceze, va căuta să corespunda cerințelor stapânilor sai americani.

Ministrul american scrie în legatură cu aceasta: „El (adica Gafencu) a cerut să am încredere în el".

Gafencu se declară imediat gata de a găsi alte căi prin care să recompenseze societatea General Signal Company, eventual prin încheierea unui alt contract.

Gafencu lucreaza prompt și repede. După câteva zile telefoneaza ministrului american ca reprezentantul din România al firmei americane poate să facă o vizita numaidecât la Ministerul Comunicațiilor unde, după cum apreciază ministrul amer'can, acesta a avut o conversație care a părut să fie foarte satisfăcătoare.

In tot cursul discuțiilor pe care reprezentanții americani le-au avut cu guvernul român, aceștia mențin un contact strâns cu Gafencu. Iată cum caracterizeaza ministrul Statelor Unite la București relațiile sale cu Gafencu și rolul acestuia în scrisoarea adresată Departamentului de Stat: „Dl. Gafencu, pe care eu îl cunosc bine și cu care relațiil mele personale și oficiale sunt deosebit de cordiale, este foarte prietenos fața de Statele Unite. In mare măsură, dacă nu înainte de toate, datorită ajutorului lui puternic, Compania internațională de telefoane și telegraf a putut obține concesiunea sa în România" [1].

Această frază a ministrului american este de o deosebită importanță pentru demascarea lui Gafencu ca agent direct al imperialiștilor americani. Este vorba aici de recunoașterea rolului primordial al lui Gafencu în acordarea concesiei telefoanelor firmei americane International Telephone and Telegraph Corporation (Morgan). Fără d ar și poate, aceasta este una din cele mai importante și manoase concesiuni obținute de imperialiștii americani în țara noastră, încheiată în condiții deosebit de grele pentru statul român, constituind în același timp o piedica serioasă în calea desvoltarii tehnice a țarii.

Nu es'e lipsit de interes să analizam câteva din articolele contractului încheiat între Ministerul Lucrarilor Publice și al Comunicațiilor și firma americana [2]: „Societatea Americano-Română formată de International Telephone and Telegraph Corporation obține monopolul telefoanelor în țara noastră". Statul acordă societații „toate

[1] Papers relating to the foreign relations of the United States, 1932, v. II, p. 518.
[2] C. Hamangiu. Codul General al României; Legi noi de unificare, 1930, v. XVII, p. 528—553.

www.dacoromanica.ro

drepturile și înlesnirile folositoare nevoilor acestor servicii de care dispune Regia Autonoma P.T.T.".

Intr'un alt loc al contractului se spune: „In virtutea prezentei convențiuni, în schimbul serviciilor și avantajelor prestate de International Telephone and Telegraph Corporation și de Societatea Româna ce se va înființa, aceasta, precum și unii sau totalitatea funcționarilor sai se vor bucura de aceleași scutiri fiscale de care se bucura actualmente Regia Autonoma P.T.T ".

Contractul arata că expropricrile ce se vor face în interesul societății se pot face „pe baza legii generale de expropriere pentru cauze de utilitate publică".

Deci, societatea americană urma să aiba aceleași drepturi și privilegii ca o instituție de bază a statului român.

Regia Autonomă a P.T.T. preda societații americane, pe baza contractului, toate instalațiile, imobilele, centralele și materialele telefonice și, atunci când este vorba de evaluarea și plata acestor bunuri, se subliniază că trebue să se țina cont de deprecieri, „de faptul că unele materiale și aparate trebue sa fie scoase din uzaj", ca suma evaluată sa fie în raport cu beneficiile posibile, pe scurt ca societatea americana să plateasca cât se poate mai puțin.

Societatea este suverana în ceea ce privește numirea personalului, iar funcționarii și tehnicienii care sunt numiți de ea sunt socotiți de statul român ca funcționari de stat. Societatea își întocmește singura regulamentele și tarifele telefonice.

In ceea ce privește fixarea regulamentelor și a taxelor, articolele care vorbesc despre aceasta, arata limpede relațiile dintre Morgan și guvernul român.

Regulamentele și tarifele fixate vor fi înaintate Consiliului de miniștri. Daca acesta, în termen de 30 de zile, nu dă raspuns, regulamentele și tarifele se considera aprobate. Dar „drepturile" guvernului român „sunt mai largi", el poate sa ceara revizuirea anumitor regulamente și tarife, și chiar mai mult, societatea este obligată să răspunda în termen de 30 de zile daca binevoiește sa accepte sau nu revizuirea. Daca nu, guvernul va trebui sa mearga în fața unei comisii de arbitraj. Iată cum arată un guvern care reprezinta un stat adevarat „suveran".

Statul român primește 10% din beneficiile nete ale societății și, dintr'un foarte puțin probabil și mult condiționat surplus, 50%.

Contractul este încheiat pe 20 de ani și statului român i se asigura dreptul ca sa rascumpere, dupa acest termen, dar numai *în întregimea lor,* toate terenurile, instalațiile, bunurile și drepturile societații. Statul este obligat să retrocedeze societații întregul capital net și, în plus, 15% din capitalul net ca compensație.

Desigur, contractul se poate prelungi, și daca ar dura 35 de ani, guvernul român nu va mai fi „obligat" sa plateasca compensațiile de 15%. Dar și dupa terminarea contractului, societatea americana va furniza, conform contractului, piese de schimb și utilajul necesar pentru telefoanele din România.

Societatea este, deci, un adevărat „stat în stat". Ea are dreptul de a negocia cu organizațiile de servicii internaționale de telefoane, poate încheia contracte cu societați straine ș.a.m.d.

Societatea mai oferă guvernului doua împrumuturi de câte 4 milioane de dolari pe termen de 5 ani, cu dobânda de 8%. Firește, ea trebue platita de statul român în dolari și cu dobânzi trimestriale„sub sancțiunea plații imediate a capitalului și a dobânzilor". Iata o noua dovada a „marinimiei" imperialiștilor americani.

Aceste câteva articole și prevederi ale contractului și convențiunii încheiate de statul român cu societatea Morgan, dovedesc cât se poate de limpede ca imperialiștii americani, cu drept cuvânt, au tot motivul să-și exprime recunoștința și încrederea în agentul lor, Grigore Gafencu. Acesta într'adevar a făcut treaba buna pentru stapânii lui.

Intr'un minister care era condus de Gafencu nu puteau exista secrete pentru imperialiștii americani. Corespondența citată relatează că imperialiștii americani au făcut presiuni nu numai la București, dar și asupra legației din Washington a României în legătură cu concesiunea acordată de C.F.R. Departamentul de Stat comunică ministrului american din București că trădătorul Davila, ministrul român din Washington, a făgăduit că va raporta pe larg guvernului român despre părerile și nemulțumirea guvernanților americani. Dar iată, ministrul american raspunde prompt și anunță ca, după informațiile lui precise, niciun astfel de raport n'a sosit la Ministerul de Externe.

Imperialiștii americani mai au și alți apărători ai cauzei lor. Ministrul american relatează că Iunian, care în această perioadă era încă vicepreședintele partidului

www.dacoromanica.ro

guvernamental, adică al partidului național-țărănist, ține un discurs în parlament în care ataca guvernul pentru faptul ca a cedat presiunii franceze, în locul celei americane.

In toata afacerea aceasta murdară, pe lângă politica intervenționistă și expansionista a imperialiștilor americani, sare în ochi corupția și josnicia guvernanților țarii din aceasta perioada. Țara noastra, datorita burgheziei și moșierimii, a devenit un teren de vânatoare cât se poate de prielnic pentru imperialiștii straini, care într'adevar nu gaseau nicio piedeca, nicio împotrivire din partea guvernanților români, în realizarea planurilor lor. Este clar că firma franceza care a prezentat cea mai nefavorabila ofertă și care nici nu se prea putea mândri cu realizari serioase în acest domeniu al tehnicii, a primit o concesiune importantă. Cum s'a întâmplat acest lucru? Departamentul C.F.R. în această perioada este condus de fapt de un anumit Leverve, consilier tehnic francez al cailor ferate române. Datorită influenței și activitații acestuia, conducatorii C.F.R. sunt de fapt agenți cumparați ai imperialiștilor francezi. Dupa ce această concesiune a fost atribuita firmei franceze, câteva zile mai târziu, ziarul român „L'Indépendance Roumaine" publica un comunicat în care se relateaza ca ministrul Franței la București a înmânat insignele Legiunii de Onoare (una dintre cele importante decorații franceze) directorului general, directorului general adjunct, directorului construcțiilor și inginerului-șef al căilor ferate române. Ziarul, în mod foarte discret, spune ca ministrul Franței a expus motivele care au determinat guvernul francez sa acorde aceste decorații persoanelor menționate, fără să mai vorbeasca pe larg despre aceste motive. Insă este cunoscut că, înainte de toate, aceste persoane erau direct raspunzatoare pentru acordarea concesiunii firmei franceze. In discuțiile guvernanților români cu diplomații straini se vorbește deschis, fără nicio rușine, despre presiunile guvernului francez, și despre faptul că guvernul român nu este în stare sa refuze aceste presiuni. Atunci când, la început, ministrul american discuta cu Perieteanu problema concesiunii, acesta îi spune că nu poate să facă nimic, pentruca ordinul de a acorda concesiunea unei firme franceze *vine direct dela rege*, al carui anturaj este considerat de acest ministru (și acest lucru este spus de el în fața unui diplomat strain) drept corupt și cumpărat de către imperialiștii francezi.

Acest episod din politica imperialiștilor străini și în special americani — politică de subjugare economică și politică a țării noastre, reflectă deci și adevărata față a burgheziei și a moșierimii române.

Ei apar așa cum sunt în realitate: hrăpăreți, avizi de câștig, plini de slugărnicie față de imperialiștii mai puternici, trădatori de țară, lipsiți de orice considerație și respect față de poporul lor, față de independența țării lor, fățarnici demagogi, josnici. Intr'adevăr ei merită pe deplin ura și disprețul poporului nostru.

★

Poporul nostru, în frunte cu partidul clasei muncitoare, datorită eliberării de către Armatele Sovietice și datorită sprijinului neprecupețit, permanent al Uniunii Sovietice, a reușit prin lupta sa să pună capăt, odată pentru totdeauna, dominației înrobitoare a imperialismului străin și să îndepărteze agenția acestuia din țară — burghezia și moșierimea din România.

Această luptă însă nu s'a terminat nici astăzi. Imperialiștii americani, conducătorii lagărului imperialist, încearcă prin toate mijloacele să submineze și să distrugă regimul nostru de democrație populară. Votarea celor 100.000.000 dolari de către Congresul American pentru „ajutorarea persoanelor strămutate" (adică a trădătorilor fugiți din U.R.S.S. și din țarile de democrație populara și a celor aflați pe teritoriul acestor țări) în lupta împotriva regimului nostru de democrație populară, parașutarea din avioane americane a unor criminali, măsurile de discriminare economică luate față de țara noastra și celelalte democrații populare, provocarile lor continue la Organizația Națiunilor Unite și multe altele arată că imperialiștii americani — dușmani de moarte ai poporului nostru — caută să recâștige cu orice preț pozițiile pe care le-au pierdut pentru totdeauna. Toate acestea cer ascuțirea vigilenței revoluționare.

Pentru întărirea vigilenței masselor populare din țara noastră, era și este neapărat nevoie ca poporul nostru sa cunoască toate actele mârșave, toate provocarile imperialiștilor americani îndreptate împotriva țarii noastre și trebue să știe ca ura imperialiștilor americani fața de poporul nostru nu se manifesta numai astazi, ca im-

www.dacoromanica.ro

perialiștii americani au fost și în trecut dușmani de moarte ai poporului nostru, ai independenței lui, ai drepturilor sale democratice.

Poporul nostru, cunoscând acum adevarata fața a imperialiștilor americani și a slugoilor lor — burghezia și moșierimea română — îi urăște profund pe aceștia ca dușmani înverșunați ai tuturor realizarilor sale. Așa cum arata tovarașul Gheorghe Gheorghiu-Dej : „El (adica poporul) îi privește ca pe dușmani ai liniștei, pacii și fericirii sale și este hotărît sa-și apere libertatea și independența, sa-și apere pacea și posibilitatea de a construi în mod pașnic socialismul".[1]

---

[1] Gh. Gheorghiu-Dej, [illegible]

www.dacoromanica.ro

LOCUL ŞI ROLUL ŞTIINŢEI ÎN DESVOLTAREA SOCIETĂŢII*

DE

M. CAMMARI şi F. CONSTANTINOV

Ştiinţa nu a jucat nicicând un rol atât de uriaş in viaţa societăţii ca în condiţiile socialismului. In condiţiile capitalismului, ştiinţa este în mâinile burgheziei un instrument de exploatare a oamenilor muncii, un instrument de distrugere. In societatea socialistă, rolul ştiinţei şi condiţiile ei de desvoltare se schimbă fundamental, aici ştiinţa este un instrument de creaţie, un puternic mijloc de desvoltare a economiei şi agriculturii, în interesul oamenilor muncii. In U.R.S.S., unde ştiinţa a devenit un instrument puternic în opera de construire a comunismului, creşte interesul maselor celor mai largi de oameni ai muncii pentru ştiinţă, năzuinţa lor de a înţelege locul şi rolul ştiinţei în societate şi legile ei de desvoltare. Pentru clarificarea acestor probleme, este necesar să ne călăuzim după tezele materialismului istoric despre condiţiile vieţii materiale a societăţii ca izvor al vieţii ei spirituale.

In geniala sa lucrare „Marxismul şi problemele lingvisticii", care a pus baze tranice lingvisticii marxiste, tovarăşul Stalin desvoltă învăţătura materialismului dialectic şi materialismului istoric, teoria bazei şi a suprastructurii şi teoria culturii, cerând să fie înlăturate în mod hotărît concepţiile greşite şi simpliste din domeniul limbii şi al culturii. Tovarăşul Stalin a arătat necesitatea studierii specificului diferitelor fenomene sociale, funcţiile şi rolul lor, subliniind că toate fenomenele sociale, au, pe lângă acea trăsătură comună, care constă în faptul că ele toate servesc societatea, „particularităţile lor specifice, care le deosebesc unele de altele şi care sunt de cea mai mare importanţă pentru ştiinţă". Or, în discuţiile privitoare la locul pe care-l ocupă ştiinţa printre celelalte fenomene sociale, s'a întâmplat adesea să nu se ţină seamă de această indicaţie a lui I. V. Stalin.

Unii tovarăşi, încadrând ştiinţa în suprastructură, ignorau faptul că, spre deosebire de suprastructură, ştiinţa nu este lichidată odată cu lichidarea bazei vechi şi că, fiind o formă deosebită a conştiinţei, un fenomen al vieţii spirituale, ştiinţa are, în afara acelei trăsături comune prin care este legată de partea ideologică a suprastructurii, sarcinile, funcţiile şi legile de desvoltare, specifice ei. Alţi tovarăşi, dimpotrivă, subliniind specificul ştiinţei, o separau în întregime de suprastructură. Nevăzând acea trăsătură comună, care leagă ştiinţa de suprastructură, de concepţiile filosofice, politice, juri-

*) Reprodus din „Bolşevic" Nr. 4, 1952.

www.dacoromanica.ro

dice, estetice şi de altă natură ale societăţii, şi de instituţiile corespunzătoare lor, aceşti tovarăşi uitau de lupta dintre materialism şi idealism, dintre ideile şi teoriile înaintate şi cele reacţionare în ştiinţă, de legătura dintre această luptă pe de o parte şi lupta de clasă şi politică pe de altă parte, precum şi de rolul pe care-l joacă ştiinţa, în special ştiinţele despre societate, în lupta dintre clase. Ei nu au ţinut seamă de faptul că ştiinţele sociale servesc societatea cu idei care se încadrează în suprastructură ; potrivit punctului de vedere al acestor tovarăşi, în ştiinţă, ca şi în limbă, nu există nicio trăsătură suprastructurală, şi tot ceea ce este cu adevărat ştiinţific nu poate, chipurile, să se încadreze în suprastructură. Afirmând acestea, ei „au uitat" că, de pildă, concepţiile filosofice, politice, juridice şi estetice ale marxism-leninismului — concepţii dominante în societatea socialistă — fiind cu adevărat ştiinţifice, fac parte din suprastructura societăţii socialiste.

Pentru a lichida aceste concepţii greşite este necesar să privim ştiinţa în mod concret, istoric ; trebue să vedem şi ceea ce este comun ei şi celorlalte forme ale conştiinţei, cât şi suprastructurii ideologice, precum şi ceea ce îi este specific, ceea ce deosebeşte ştiinţa de celelalte forme ale conştiinţei şi de suprastructură.

★

Ştiinţa este un element foarte important al culturii spirituale, este o formă specifică apărută în urma unui proces istoric şi care se desvoltă permanent în procesul practicii sociale a cunoaşterii lumii. Ea este un sistem de cunoştinţe despre natură şi societate, cunoştinţe care servesc practica socială, care sunt verificate şi confirmate prin practică şi au valoarea unor adevăruri obiective. Practica socială nu constitue numai criteriul adevărului ci şi baza cunoaşterii ; ea determină ce este necesar omenirii şi încotro trebue îndreptată cunoaşterea.

Ştiinţa este un *produs* complex al cunoaşterii şi totodată este un *proces* de cunoaştere. In cadrul ştiinţei trebue să deosebim, în primul rând, faptele acumulate şi verificate ; în al doilea rând, legile, formulele, teoremele şi axiomele verificate şi dovedite prin practică ; în al treilea rând, ipotezele ştiinţifice întemeiate pe fapte şi pe legi descoperite anterior, ipoteze care pot fi confirmate sau infirmate prin desvoltarea ulterioară a ştiinţei. In sfârşit, ştiinţa conţine concluzii teoretice generale, deduse din legi, interpretarea lor filosofică. Metoda cunoaşterii are o foarte mare importanţă.

Ştiinţa se desvoltă într'o luptă continuă între ideile şi teoriile materialiste, înaintate, progresiste şi ideile şi teoriile idealiste, antiştiinţifice, retrograde, reacţionare. Filosofia idealistă este un duşman neîmpăcat al ştiinţei, şi invers, ştiinţa adevărată este ostilă idealismului. Materialismului dialectic serveşte ca fundament metodologic al ştiinţei înaintate din zilele noastre. Materialismul dialectic — concepţia despre lume a partidului marxist-leninist — este o ştiinţă filosofică, *care sintetizează întreaga cunoaştere ştiinţifică* şi descoperă legile generale ale oricărei desvoltări, legile cele mai generale ale naturii, societăţii şi gândirii, ştiinţa care studiază problemele concepţiei despre lume, ale metodei ştiinţifice, ale teoriei cunoaşterii şi ale logicii.

Ştiinţa este opusă religiei. Religia este o concepţie falsă, denaturată, generată de neputinţa omului primitiv în faţa forţelor ameninţătoare şi de neînţeles ale naturii. In societatea împărţită în clase antagoniste, religia îşi are rădăcinile în dominaţia [illegible] de forţe sociale pe

www.dacoromanica.ro

care nu le înţelege şi care îi sunt ostile (asuprirea socială şi naţională, războaiele, crizele, şomajul, etc.). Interesele claselor exploatatoare întăresc prejudecăţile religioase. Istoria ştiinţei este istoria luptei ei neîncetate şi neîmpăcate împotriva prejudecăţilor religioase.

In legătură cu putrezirea capitalismului şi cu ofensiva reacţiunii pe tot frontul, savanţii burghezi încearcă prin metode şarlatăneşti „să împace" ştiinţa cu religia şi falsifică realizările ştiinţei, furnizând idealismului şi clericalismului noi argumente. Astronomul englez Eddington a încercat, de pildă, să întocmească un tablou fizic al lumii, care duce direct la credinţa în cifra apocaliptică 666. Cu un aer serios, savanţii burghezi „demonstrează" sfârşitul lumii, „libertatea voinţei" electronului eliminând din ştiinţă noţiunile de cauzalitate, de lege obiectivă şi de adevăr obiectiv. Filosofii pragmatişti, instrumentalişti, semanticienii şi alţi idealişti americani, afirmă că ştiinţa nu reprezintă cunoaşterea legilor lumii obiective, ci un sistem de semne convenţionale, de ficţiuni care nu reflectă nimic, dar care contribue la îmbogăţire. Ştiinţa spune, de pildă, „instrumentalismul" Dewey, este pur şi simplu „o căutare, o iniţiativă, un mijloc de a conduce în mod eficace treburile", „o formă a practicii" (se înţelege, a practicii capitaliste a businessmen-ilor); cauzalitatea şi legile au, după teoria pragmatiştilor, „un caracter noţional" şi există numai în conştiinţă, ca noţiuni care n'ar oglindi, chipurile, înlănţuirile cauzale şi legile lumii obective. Lenin a desvăluit esenţa reacţionară a speculaţiilor idealiste ale empiriocriticilor, machiştilor şi pragmatiştilor, care afirmau că „adevărată" este orice idee, inclusiv cea religioasă, dacă este „utilă" şi „comodă" pentru un scop oarecare. Marxism-leninismul ne învaţă că acea idee este adevărată, care reflectă just realitatea. Cunoaşterea este utilă omenirii „numai dacă ea va reflecta adevărul obiectiv, independent de om" [1].

Marxism-leninismul respinge încercările idealiste de a şterge deosebirea principală dintre ideologia ştiinţifică şi cea religioasă. Negând adevărul obiectiv exprimat de ideologia ştiinţifică, idealiştii susţin că orice adevăr este condiţionat şi subiectiv şi că nu există niciun adevăr obiectiv. Demascând pe machişti, Lenin a subliniat următoarele: „...condiţionată din punct de vedere istoric este orice ideologie, necondiţionat e însă faptul că oricărei ideologii ştiinţifice (spre deosebire, de pildă, de cele religioase) îi corespunde un adevăr obiectiv, natura absolută" [2]. Ştiinţa va progresa mereu, mărind puterea omenirii; în schimb, religia va dispărea, când vor fi dispărut cauzele care i-au dat naştere.

La începutul desvoltării ei istorice, ştiinţa se prezenta ca un întreg nedivizat, împreună cu filosofia — şi numai ulterior, pe măsura desvoltării cunoştinţelor ştiinţifice asupra naturii şi societăţii, ştiinţele speciale s'au despărţit una după alta de filosofie. Aceasta a fost un proces progresiv pentru toate ştiinţele, inclusiv filosofia. In prezent, ştiinţa, ca sistem de cunoştinţe autentice şi obiective cu privire la natură şi societate, însumează un număr mare de diferite ramuri de cunoştinţe speciale

Fiecare din ştiinţele speciale studiază o anumită formă a mişcării materiei, o formă sau un aspect al desvoltării sociale, sau un şir de forme ale

---

[1] V. I. Lenin, *Opere*, v. 14, p. 127; *Materialism şi empiriocriticism*, ed. P.M.R., p. 150.

[2] *Ibidem*, p. 123; resp. p. 146.

www.dacoromanica.ro

mişcării, legate între ele. „După cum o formă a mişcării se desvoltă din alta, tot astfel şi reflectările acestor forme, diferitele ştiinţe, trebue să decurgă în mod necesar una din alta" — spune Engels [1].

Ştiinţele naturii au ca scop să descopere legile naturii, pentru ca omul să-şi poată supune forţele naturii şi să le folosească pentru producerea de bunuri materiale şi mijloace de trai. Marxism-leninismul ne învaţă că, atâta vreme cât una din legile naturii ne este necunoscută, această lege, existând şi acţionând în afara conştiinţei noastre, „ne transformă în sclavi ai «necesităţii oarbe»". Aflând aceste legi, care acţionează (precum a repetat de mii de ori Marx) *independent* de voinţa şi de conştiinţa noastră, devenim stăpâni ai naturii. Dominarea naturii, realizată de practica omenească, e rezultatul reflectării juste, obiective, în mintea omului, a fenomenelor şi proceselor naturii ; ea constitue dovada că această reflectare reprezintă (în limitele celor arătate de practică) un adevăr obiectiv, absolut, etern" [2].

Aceste teze se aplică şi la ştiinţa despre societate, întru cât desvoltarea societăţii reprezintă şi ea un proces necesar, natural-istoric, ce se desfăşoară pe baza unor legi şi legile ei sunt deopotrivă de obiective ca şi legile naturii. Desvăluind legile desvoltării societăţii, existente independent de conştiinţa şi voinţa oamenilor, ştiinţa marxist-leninistă ajută clasa muncitoare şi Partidul ei marxist să se orienteze în împrejurările date, să înţeleagă esenţa celor ce se petrec şi să prevadă desfăşurarea evenimentelor ; în mâinile clasei muncitoare, ştiinţa marxist-leninistă este un instrument pentru transformarea revoluţionară a lumii, un instrument pentru construirea socialismului şi comunismului. Bazându-se pe ştiinţa marxist-leninistă, clasa muncitoare dobândeşte posibilitatea să dirijeze desvoltarea societăţii în mod conştient, planificat, în conformitate cu legile obiective, cunoscute, ale acestei desvoltări.

Marxism-leninismul este ştiinţa legilor desvoltării naturii şi societăţii, ştiinţa revoluţiei masselor asuprite şi exploatate, ştiinţa victoriei socialismului în toate ţările, ştiinţa construirii societăţii comuniste ; marxism-leninismul este o ştiinţă înaintată, o măreaţă forţă revoluţionară care, nu numai că explică lumea, ci o şi transformă.

★

Ştiinţa a fost generată de necesităţile practice ale societăţii şi, în ultima instanţă, de desvoltarea producţiei. Producţia există întotdeauna sub forma unui mod de producţie concret din punct de vedere istoric, care este forţa principală ce determină caracterul orânduirii sociale în epoca respectivă şi trecerea dela o orânduire la alta, superioară.

Modul de producţie are două laturi : una o formează forţele de producţie, cealaltă — relaţiile de producţie dintre oameni. Desvoltarea ştiinţei este condiţionată de ambele aceste laturi ale modului de producţie, de totalitatea relaţiilor sociale. Apariţia şi desvoltarea matematicii, a ştiinţelor naturii şi a ştiinţelor tehnice este strâns legată de desvoltarea forţelor de producţie ale societăţii, de desvoltarea uneltelor de producţie şi a însişi oamenilor care produc bunurile materiale, datorită unei anumite experienţe în producţie. Ştiinţele naturii au crescut direct pe baza studierii şi sintetiz-

[1] Fr. Engels, *Dialectica naturii*. Gospolitizdat, 1950, p. 199.

[2] V. I. Lenin, *Opere*, v. 14, p. 177 ; *Materialism şi empiriocriticism* ; ed. P.M.R., p. 211.

www.dacoromanica.ro

zării experienţei în producţie a oamenilor care, în procesul practicii de producţie, cunosc şi utilizează însuşirile lucrurilor şi forţele naturii.

Respingând teoriile idealiste ale lui Dühring cu privire la „matematica pură", ale cărei teze ar fi toate, chipurile, *apriorice*, luate nu din practică, ci din „gândirea pură', Engels a scris următoarele: „Ca şi toate celelalte ştiinţe, matematica s'a născut din *necesităţile oamenilor:* din măsurarea pământului şi a volumului vaselor, din calcularea timpului şi din mecanica" [1] Caracterizând legătura dintre ştiinţele naturii şi producţie şi dependenţa desvoltării unei ramuri a ştiinţei de alta, Engels a spus: „Este necesar să se studieze *desvoltarea succesivă* a diferitelor ramuri ale ştiinţelor naturii. Mai întâi *astronomia,* care, chiar numai din cauza anotimpurilor, este absolut necesară pentru popoarele ce se ocupă cu păstoritul şi cu agricultura. Astronomia nu se poate desvolta decât cu ajutorul *matematicii.* In consecinţă, a fost necesar să fie studiată şi aceasta din urmă. In continuare, pe o anumită treaptă a desvoltării agriculturii şi în anumite ţări (ridicarea nivelului apei pentru irigări în Egipt) şi în special odată cu apariţia oraşelor şi a marilor construcţii, precum şi cu desvoltarea meşteşugului, s a desvoltat şi *mecanica.* Curând ea devine necesară şi pentru *navigaţie* şi *arta militară.* Ea are de asemenea nevoie de ajutorul matematicii şi în acest fel contribue la desvoltarea ei. Şi astfel, chiar dela început, apariţia şi desvoltarea ştiinţelor este condiţionată de producţie" [2]. Subliniind dependenţa strânsă, directă, dintre ştiinţele naturii şi producţie, Engels a arătat că întreaga hidrostatică a lui Toricelli s'a ivit din necesitatea practică de a regla torentele din munţi, din Italia, şi de a crea instalaţii hidrotehnice; studiul electricităţii a progresat deosebit de rapid după ce oamenii au început să utilizeze în mod practic energia electrică pentru nevoile producţiei. Necesităţile progresului tehnic impun necontenit ştiinţei sarcini noi şi o împing înainte. Dacă astăzi „tehnica depinde într'o măsură considerabilă de situaţia ştiinţei — scria Engels — în schimb ştiinţa depinde într'o măsură cu mult mai mare de *situaţia şi necesităţile* tehnicii. Dacă societatea manifestă vreo necesitate de ordin tehnic, ea împinge ştiinţa înainte mai mult decât zeci de universităţi" [3].

Marea producţie din zilele noastre este întemeiată pe utilizarea conştientă a datelor ştiinţelor naturii. Ea necesită studierea însuşirilor mecanice, fizice şi chimice ale lucrurilor, analiza ştiinţifică şi sintetizarea întregii experienţe în producţie din domeniul industriei şi al agriculturii.

Descoperirea forţei aburului, a electricităţii, a energiei atomice, marile descoperiri din domeniul chimiei, condiţionate de desvoltarea producţiei şi a tehnicii, influenţează la rândul lor producţia, dând naştere unor noi ramuri ale industriei şi contribuind la desvoltarea puternică a forţelor de producţie.

Dar desvoltarea ştiinţei nu este determinată numai de creşterea forţelor de producţie, ci şi de desvoltarea relaţiilor de producţie, de desvoltarea orânduirii economice a societăţii respective şi a bazei ei. Odată cu apariţia relaţiilor antagoniste de producţie, se adânceşte contrastul dintre munca fizică şi munca intelectuală, ştiinţa se separă de producătorii bunurilor materiale şi se ridică împotriva lor, ca o forţă duşmană lor, ca un instru-

---

[1] Fr. Engels, *Anti-Dühring.* Gospolitizdat, 1951, p. 37; Ed. P.C.R., p. 81.
[2] Fr. Engels, *Dialectica naturii,* p. 145.
[3] K. Marx, Fr. Engels, *Scrisori alese,* 1947, p. 469.

www.dacoromanica.ro

ment al înrobirii lor de către clasele exploatatoare, ca un monopol al claselor avute.

Modul de producţie nu determină numai întreaga orânduire socială, ci şi condiţiile desvoltării, răspândirii şi utilizării cunoştinţelor ştiinţifice în interesul unor anumite clase, precum şi mijloacele şi posibilităţile cunoaşterii. In societatea împărţită în clase antagoniste, desvoltarea ştiinţei este condiţionată, prin urmare, şi de lupta de clasă, şi de interesele şi politica claselor dominante.

In societatea sclavagistă, ştiinţa servea modul de producţie sclavagist, nevoile clasei stăpânilor de sclavi şi era un monopol al acestei clase. In condiţiile feudalismului, ştiinţa a servit modul de producţie feudal. Construirea castelelor feudale şi a bisericilor, extinderea comerţului, navigaţia, tehnica militară — mai complexă — toate aceste împrejurări au impus studierea mecanicii, matematicii, astronomiei şi a altor ştiinţe. Din cauza rutinei şi stagnării crânduirii feudale. precum şi dominaţiei bisericii asupra vieţii spirituale, ştiinţa s'a desvoltat extrem de încet, dar cu toate acestea a progresat. Desvoltarea industriei, a comerţului, a oraşelor a determinat ştiinţa să se ridice împotriva bisericii şi a religiei. Burghezia, care în acea perioadă era o clasă în ascensiune, avea nevoie de ştiinţă pentru desvoltarea industriei şi a luat parte prin reprezentanţii ei, cugetătorii progresişti, la revolta ştiinţei împotriva bisericii. Dar şi atunci, jucând un rol revoluţionar în lupta împotriva feudalismului şi a temeliilor sale, burghezia, ca clasă exploatatoare, a continuat să folosească religia pentru a-şi subordona massele exploatate şi pentru a le întuneca conştiinţa.

Prin natura ei, ştiinţa adevărată, progresistă, este cu desăvârşire ostilă dogmatismului, rutinei şi stagnării şi îşi înalţă cu curaj glasul împotriva concepţiilor învechite, care şi-au trăit traiul şi care contrazic adevărul, verificat prin practică. In societatea împărţită în clase antagoniste, ştiinţa, contribuind la desvoltarea forţelor de producţie, ascute tocmai datorita acestui fapt şi conflictul dintre noile forţe de producţie şi vechile relaţii de producţie, care s'au transformat în cătuşe pentru forţele de producţie desvoltate.

Cunoaşterea legilor descoperite de ştiinţele naturii şi de ştiinţele tehnice — aşa numitele ştiinţe aplicate — poate servi şi serveşte diferite moduri de producţie. Geometria lui Euclid a servit şi producţia sclavagistă, şi cea feudală şi cea capitalistă; ea serveşte şi producţia socialistă, legile chimiei, descoperite de Lomonosov şi Mendeleev sunt folosite şi în economia capitalistă şi în cea socialistă.

Dar, în afara datelor şi legilor, toate ştiinţele, inclusiv ştiinţele naturii, au, după cum am mai spus, baze filosofice, o interpretare filosofică a descoperirilor şi legilor, şi concluzii filosofice ce se deduc din ele. De concepţia despre lume depinde caracterul studierii şi interpretării faptelor şi fenomenelor. Dar în societatea împărţită în clase, concepţia despre lume diferă la diferitele clase. In societatea împărţită în clase, bazele filosofice ale ştiinţei îmbracă un caracter partinic, de clasă, şi în munca lui fiecare savant introduce, conştient sau inconştient, ideile care reflectă interesele şi concepţia despre lume a unei clase respective. Ştiinţa ne înfăţişează tabloul unei lupte crâncene între materialism şi idealism, lupta dialecticii împotriva metafizicii. Estomparea acestui fapt înseamnă renunţarea la lupta împotriva ideologiei burgheze reacţionare în domeniul ştiinţei, împotriva propagandei „obiectivismului" burghez şi a ideilor burgheze false despre pretinsa „neutralitate" a ştiinţei.

www.dacoromanica.ro

Lupta biologilor miciurinişti sovietici. în frunte cu T. D. Lîsenco, împotriva mendelist-morganiştilor, lupta adepţilor lui I. P. Pavlov împotriva curentelor idealiste, reacţionare, în fiziologie, lupta împotriva abaterilor spre idealism ale unora dintre fizicienii sovietici, lupta împotriva idealismului în chimie, toate acestea sunt aspecte ale luptei împotrva influenţei ideologiei burgheze reacţionare şi pentru ideologia socialistă, pentru materialismul dialectic, pentru o principialitate comunistă în ştiinţă.

O luptă deosebit de îndârjită se dă între materialism şi idealism, între marxism-leninism şi ideologia burgheză, în domeniul ştiinţelor sociale.

★

Ştiinţele sociale se deosebesc de ştiinţele naturii prin obiectul lor. Elementul lor comun constă în faptul că atât unele, cât şi altele, au ca sarcină cunoaşterea justă a legilor lumii obiective. După cum cunoaşterea omului reflectă natura existentă independent de el, adică materia în desvoltare, tot astfel cunoaşterea socială a omului reflectă existenţa socială. Desvoltarea societăţii este tot atât de cognoscibilă ca şi desvoltarea naturii ; cunoştinţele ştiinţifice cu privire la legile de desvoltare a societăţii sunt cunoştinţe autentice, care au valoare de adevăruri obiective. Prin urmare, ştiinţa istoriei societăţii poate deveni, cu toată complexitatea fenomenelor vieţii sociale, o ştiinţă tot atât de exactă ca biologia de pildă, o ştiinţă capabilă de a folosi în practică legile desvoltării societăţii.

„Prin urmare, în activitatea sa practică partidul proletariatului trebue să se lase călăuzit nu de oarecare motive întâmplătoare, ci de legile desvoltării societăţii, de concluziile practice care decurg din aceste legi“ [1].

Ştiinţele sociale studiază condiţiile vieţii materiale a oamenilor, desvoltarea bazei şi suprastructurii, diferitele forme ale conştiinţei sociale şi desvoltarea limbii, a condiţiilor de trai şi a culturii. Ştiinţele sociale cercetează fenomenele care ating în mod direct interesele claselor. De aceea lupta de clasă şi interesele de clasă îşi imprimă clar pecetea pe întreg conţinutul, caracterul şi orientarea ştiinţelor sociale şi îi dau un caracter profund partinic de clasă. Interesele claselor exploatatoare limitează în extrem de mare măsură, mai mult chiar, fac imposibilă, pentru burghezia din epoca noastră, cunoaşterea obiectivă a fenomenelor sociale, în deosebi a relaţiilor de proprietate privată şi de exploatare şi împiedecă cunoaşterea legilor de desvoltare a societăţii. In prefaţa la Capitalul, Marx a scris : „In domeniul economiei politice, *cercetarea ştiinţifică liberă* nu are de înfruntat numai pe duşmanul pe care îl întâlneşte în toate celelalte domenii. Natura specifică a materiei pe care o tratează ridică împotriva ei patimile cele mai violente, mai meschine şi mai josnice ale omului : furiile interesului particular“ [2]. Filosofii, sociologii, juriştii şi economiştii burghezi proclamă proprietatea privată şi statul exploatator drept sacre şi intangibile şi fac din acest stat care este un instrument de oprimare al oamenilor muncii, ceva divin. Nu este de mirare că ideologii claselor exploatatoare nu au putut crea o adevărată ştiinţă socială.

Marxismul a înălţat pentru prima oară filosofia, sociologia, istoriografia, dreptul şi socialismul până la treapta de ştiinţe. Tot ce s'a creat până la

[1] I. V. Stalin, *Problemele leninismului,* ed. a 11-a rusă, p. 544—545 ; ed. a II-a P.M.R., p. 862.

[2] K. Marx, *Capitalul,* v. I, 1949, p. 8 ; ed. P.M.R., p. 41.

www.dacoromanica.ro

marxism, în domeniul ştiinţelor sociale, nu a avut o fundamentare filosofică cu adevărat ştiinţifică ; domina o concepţie neştiinţifică, idealistă asupra istoriei. „Sociologia" şi istoriografia premarxistă nu au făcut în *cel mai bun caz,* decât să acumuleze fapte brute, strânse fragmentar, şi să zugrăvească unele laturi izolate ale procesului istoric" [1].

Aşa numita „economie politică burgheză clasică", care conţinea elemente de cunoaştere ştiinţifică, datează din perioada luptei de clasă nedesvoltate între burghezie şi proletariat, când pe primul plan se afla lupta împotriva orânduirii feudale. Dar când în Franţa şi în Anglia burghezia a venit la putere, arată Marx, „ea cânta prohodul economiei ştiinţifice burgheze. Nu mai era vorba acum dacă cutare sau cutare principiu teoretic este adevărat, ci dacă este folositor sau vătămător capitalului, dacă îi este comod sau incomod, dacă este sau nu este pe placul poliţiei" [2]. Acelaşi lucru s'a petrecut şi în filosofia, sociologia, dreptul şi alte ramuri ale ştiinţei burgheze.

Fundamentând principiul partinităţii filosofiei marxiste şi al ştiinţei, Lenin a arătat că a te aştepta la o ştiinţă socială „nepărtinitoare", în societatea robiei salariate ar fi aceeaşi naivitate neroadă ca şi când te-ai aştepta la nepărtinire din partea fabricanţilor, în chestiunea dacă n'ar trebui mărit salariul muncitorului, prin micşorarea profitului capitaliştilor. Lenin a subliniat că, ştiinţa burgheză *„apără,* într'un fel sau altul, robia salariată, pe când marxismul a declarat acestei robii un război necruţător" [3].

Despre profesorii burghezi, Lenin a scris : *„Niciunul* dintre aceşti profesori, în stare să producă cele mai valoroase lucrări în domeniile *speciale* ale chimiei, istoriei, fizicei, *nu poate fi crezut nici măcar cu un cuvânt,* atunci când este vorba de filosofie", după cum nici profesorii de economie politică nu pot fi crezuţi, „atunci când este vorba de teoria generală a economiei politice. Fiindcă, în societatea modernă, aceasta din urmă este, ca şi *gnoseologia,* o ştiinţă *de partid*" [4].

In interpretarea marxism-leninismului, principiul partinităţii ştiinţei nu înseamnă că nu poate exista o ştiinţă obiectivă despre societate, după cum au afirmat şi afirmă idealiştii începând cu kantienii, sociologii subiectivişti ai narodnicismului, machiştii, bogdanoviştii şi terminând cu pragmatiştii şi instrumentaliştii americani din zilele noastre. O ştiinţă adevărată, obiectivă, despre societate, este acea ştiinţă care exprimă interesele proletariatului, clasa cea mai înaintată, cea mai progresistă. Aceasta este ştiinţa marxist-leninistă. Partinitatea marxism-leninismului înseamnă adevărata obiectivitate a ştiinţei, deoarece marxism-leninismul cere ca realitatea să fie înfăţişată aşa cum este.

De peste 100 de ani, lacheii savanţi ai capitalului încearcă să combată şi să nimicească marxismul. Dar încercările lor sunt zadarnice. Învăţătura lui Marx este atotputernică, subliniază Lenin, fiindcă este justă : „Ea este completă şi armonioasă, dând oamenilor o concepţie unitară asupra lumii, o concepţie care nu se poate împăca cu nici o superstiţie, cu nici o idee reac-

---

[1] V. I. Lenin, *Opere,* v. 21, p. 40 ; *Marx-Engels-Marxism,* ed. P.M.R., p. 17 18.
[2] K. Marx, *Capitalul,* v. I, p. 13 ; ed. P.M.R., p. 45
[3] V I. Lenin, *Opere,* v. 19, p. 3 ; *Trei izvoare şi trei părţi constitutive ale marxismului,* ed. P.M.R., p. 5.
[4] Idem, v. 14, p. 327—328 ; *Materialism şi empiriocriticism,* ed. P.M.R., p. 386.

www.dacoromanica.ro

ţionară, cu nici o apărare a subjugării burgheze"[1]. Filosofia marxist-leninistă a dat omenirii muncitoare o armă puternică şi de neînvins pentru cunoaşterea şi transformarea lumii. Adevărata ştiinţă socială a fost creată de Marx şi Engels şi desvoltată mai departe de Lenin şi Stalin.

Ştiinţa socială marxistă a apărut în sânul orânduirii capitaliste ca o critică revoluţionară, ştiinţifică, a capitalismului, din punctul de vedere al intereselor clasei muncitoare. Marxismul apare pe plan istoric ca succesorul legitim a tot ceea ce omenirea a creat mai bun în secolul XIX-lea, reprezentat prin filosofia şi economia politică burgheză clasică şi prin socialismul utopic. Deoarece ştiinţa socială anterioară lui Marx au creat-o, — arată Lenin — „în primul rând, economiştii clasici, descoperind legea valorii şi împărţirea fundamentală a societăţii în clase; *dat fiind* că această ştiinţă au îmbogăţit-o, apoi, în legătură cu primii, enciclopediştii din secolul al XVIII-lea prin lupta dusă împotriva feudalismului şi a clericalismului; *dat fiind* că, cu toate vederile lor reacţionare, istoricii şi filosofii dela începutul secolului al XIX-lea au dus mai departe această ştiinţă, lămurind şi mai mult problema luptei de clasă, desvoltând metoda dialectică şi aplicând-o sau începând s'o aplice în viaţa socială, — marxismul, care a făcut o serie de paşi uriaşi înainte tocmai pe acest drum, reprezintă *desvoltarea supremă* a întregii ştiinţe istorice, economice şi filosofice din Europa"[2]. In acelaşi timp Lenin şi Stalin arată că marxismul nu este o simplă continuare a ştiinţei anterioare. Marxismul a înfăptuit o cotitură radicală, o revoluţie în filosofie, economia politică şi în învăţătura despre socialism. Marxismul este concepţia ştiinţifică despre lume a clasei muncitoare, clasa cea mai revoluţionară din istorie, menită să distrugă capitalismul şi orice exploatare a omului de către om şi să construiască societatea comunistă. Sarcina marxiştilor, a arătat Lenin, este „să turnăm oţelul concepţiei marxiste şi al suprastructurii corespunzătoare acestei concepţii"[3].

Pe fundamentul de granit al ideologiei ştiinţifice a marxism-leninismului se formează Partidul Comunist, ca avantgarda clasei muncitoare; în conformitate cu această ideologie se creează instituţiile politice, juridice şi celelalte instituţii ale societăţii socialiste, se creează întreaga ei suprastructură.

★

Pentru a stabili raportul dintre ştiinţă şi suprastructură, să ne călăuzim cu stricteţe după caracterizarea dată suprastructurii de către tovarăşul Stalin. „Suprastructura — ne învaţă tovarăşul Stalin — sunt concepţiile politice, juridice, religioase, artistice, filosofice ale societăţii şi instituţiile politice, juridice şi celelalte, corespunzătoare lor"[4].

Suprastructura serveşte societatea cu idei politice, juridice şi altele şi creează instituţiile politice şi dă altă natură, corespunzătoare acestor idei. Trăsăturile caracteristice ale suprastructurii constau în aceea că, ea este generată de o anumită bază, se schimbă, este lichidată şi dispare odată cu lichidarea şi dispariţia bazei care a generat-o; suprastructura este produsul unei singure epoci. Suprastructura nu este numai generată de o anumită bază, ci o

[1] V. I. Lenin, *Opere*, v. 19, p. 3: *Trei izvoare şi trei părţi constitutive ale marxismului*, ed. P.M.R., p. 6

[2] V. I. Lenin, *Opere*, v. 20, ed. rusă, p. 184; ed. P.M.R., p. 199.

[3] Idem, v. 16, p. 343; *Lenin despre literatură*, ed. P.M.R., p. 91.

[4] I. V. Stalin, *Marxismul şi problemele lingvisticii*; ed. P.M.R., 1950, p. 5.

www.dacoromanica.ro

şi serveşte în mod activ, o ajută să capete formă, să se consolideze şi să nimicească vechea bază. In societatea împărţită în clase, suprastructura are un caracter de clasă şi serveşte clasa dominantă. Ea nu poate fi neutră faţă de baza ei şi faţă de clasa care a creat-o, căci altfel, ar înceta de a fi suprastructură. Suprastructura este legată de producţie nu în mod direct, nemijlocit, ci indirect, prin intermediul bazei. Sfera de acţiune a suprastructurii este îngustă şi limitată.

Prin urmare, raportul dintre ştiinţă şi suprastructură este determinat de caracterul legăturii ei cu producţia şi cu baza, de raportul ei faţă de diferitele clase, de sfera ei de acţiune, de funcţiile sociale şi de legile desvoltării. Ştiinţele naturii sunt legate direct atât de producţie, cât şi de bază, sfera lor de acţiune este mai largă decât sfera suprastructurii. Dată fiind importanţa şi rolul ştiinţelor naturii, matematicii şi ştiinţelor tehnice în desvoltarea producţiei şi în deosebi a marii producţii, Marx a definit ştiinţa ca potenţa spirituală a producţiei; după Marx, ştiinţa, aplicată la tehnologia producţiei, se transformă într'o nouă forţă de producţie. Dar aceasta nu înseamnă că ştiinţele naturii trebue incluse în categoria forţelor *materiale* de producţie ale societăţii, forţe care determină desvoltarea relaţiilor ei economice, de producţie, desvoltarea bazei; prin natura ei, ştiinţa este un element de seamă al culturii *spirituale*, care slujeşte diferitele domenii ale vieţii sociale.

Condiţiile de desvoltare a ştiinţei şi caracterul utilizării ei în societatea împărţită în clase antagoniste, sunt în funcţie de nivelul desvoltării şi de starea bazei ei, de ascuţimea şi adâncimea contradicţiilor de clasă şi a luptei de clasă, de politica clasei care se află în fruntea societăţii respective.

O orânduire socială care şi-a trăit traiul nu frânează numai desvoltarea forţelor de producţie, ci şi desvoltarea ştiinţei. Interesele forţelor şi claselor reacţionare intră în mod inevitabil în conflict cu forţele sociale progresiste şi cu ştiinţa înaintată.

In epoca imperialismului, burghezia îngrădeşte aplicarea ştiinţei şi a descoperirilor ştiinţifice, deoarece aceasta duce la deprecierea capitalului de bază existent. Dar, întru cât concurenţa se menţine şi sub domnia monopolurilor, iar natura marii producţii bazată pe maşini necesită utilizarea datelor ştiinţei, burghezia imperialistă este nevoită, în scopul îmbogăţirii ei, să contribue la desvoltarea unor anumite ramuri ale ştiinţei, în special a acelora care sunt legate direct sau indirect de producţia tehnicii de război.

Chiar şi în perioada de ascensiune din istoria capitalismului, burghezia a apărut ca exponent al progresului ştiinţific şi tehnic numai în măsura în care fără acest progres ea nu se putea îmbogăţi şi nu putea intensifica exploatarea masselor muncitoare. După cum a arătat Marx, mărirea producţiei plus-valorii relative, în condiţiile capitalismului, se realizează cu ajutorul desvoltării tehnicii, iar aceasta din urmă depinde într'o extraordinar de mare măsură de desvoltarea ştiinţei, deoarece tehnica actuală este întemeiată pe descoperiri ştiinţifice. Burghezul este, prin urmare, interesat în desvoltarea ştiinţei, numai în măsura în care ştiinţa poate să mărească producţia plus-valorii. Setea de profit — iată motorul societăţii burgheze şi al „civilizaţiei" ei, bazată pe proprietatea privată şi asuprirea poporului. In condiţiile societăţii împărţită în clase antagoniste, realizările ştiinţei şi tehnicii sunt puse, înainte de toate, în slujba intereselor de îmbogăţire ale claselor avute.

Adevărata menire a ştiinţei este să uşureze munca şi condiţiile de viaţă ale oamenilor şi să mărească puterea lor asupra naturii. Dar în mâinile stă-

www.dacoromanica.ro

pânilor de sclavi, ale moşierilor şi în deosebi ale capitaliştilor, ştiinţa este un instrument de subjugare şi de exploatare a oamenilor muncii. Teoriile burgheze, care estompează natura de clasă a civilizaţiei burgheze şi afirmă că binefacerile ştiinţei, tehnicii şi culturii în condiţiile capitalismului ar fi deopotrivă de accesibile tuturor, capitaliştilor, cât şi proletarilor, bancherilor miliardari cât şi şomerilor, sunt pe de-a'ntregul mincinoase. „In societatea capitalistă progresul tehnicii şi al ştiinţei înseamnă progresul în arta de a stoarce sudoarea" — a spus V. I. Lenin[1].

Ştiinţele sociale îndeplinesc funcţiunile suprastructurii ideologice, deoarece ele servesc societatea cu idei care corespund consolidării unei anumite baze şi clase, dominantă în societate. Ştiinţa burgheză apără orânduirea burgheză. Ştiinţa marxist-leninistă, care s'a născut în condiţiile orânduirii burgheze, este o armă puternică a clasei muncitoare în lupta pentru răsturnarea capitalismului. Ea contribue la distrugerea bazei capitaliste şi a suprastructurii ei şi la apariţia, consolidarea şi desvoltarea bazei socialiste şi a suprastructurii socialiste. Fiind concepţia ştiinţifică despre lume a clasei muncitoare, marxism-leninismul îndeplineşte funcţiunile suprastructurii ideologice a bazei socialiste.

Suprastructurile societăţii sclavagiste, societăţii feudale şi a celei burgheze sunt pătrunse de o ideologie antiştiinţifică, reacţionară, idealistă şi religioasă. Dimpotrivă, în societatea socialistă întreaga ideologie dominantă este ştiinţifică. Concepţiile marxiste politice, juridice, filosofice şi estetice, care domină în societatea socialistă, fac parte din suprastructura bazei socialiste. Din cele expuse, reiese raportul ştiinţei faţă de bază şi suprastructură. Potrivit definiţiei tovarăşului Stalin, suprastructura este generată de o bază dată, o serveşte numai pe aceasta, se schimbă şi este lichidată împreună cu baza ei şi acţiunea ei este limitată de baza respectivă. Ştiinţa, dimpotrivă, este produsul multor epoci. Ştiinţa are un conţinut obiectiv adevărat, care nu depinde de om şi de omenire şi care nu se schimbă şi nu este lichidat în urma schimbării sau lichidării modului de producţie, în sânul căruia au fost dobândite aceste cunoştinţe. Ce e drept, ştiinţa care a crescut în sânul vechii societăţi, trebue să fie adaptată pentru ca să poată servi noua orânduire socială; de aceea, atunci când se trece dela vechea orânduire, capitalistă, la noua orânduire, socialistă, ştiinţa şi instituţiile ştiinţifice sunt supuse unei restructurări. Dar aceasta nu înseamnă în niciun caz lichidarea ştiinţei anterioare.

In problema privitoare la ştiinţe, marxism-leninismul a dus şi duce lupta atât împotriva obiectivismului burghez, cât şi împotriva vulgarizatorilor marxismului. La timpul său, denaturând marxismul în spiritul machismului, negând existenţa în ştiinţă a adevărului obiectiv şi ştergând deosebirea principială dintre ideologia ştiinţifică şi cea religioasă, Bogdanov a afirmat că ştiinţa nu este decât o formă ideologică, subiectivă a experienţei umane. Dela aceste principii machiste au pornit „cei dela Proletcult" care propuneau să se renunţe la întreaga ştiinţă şi cultură anterioară. Bogdanov şi proletculiştii cereau, de pildă, să se înlocuiască geometria „burgheză" printr'o geometrie „proletară". Vulgarizatorii marxismului afirmau că proletariatul trebue să construiască o ştiinţă şi tehnică absolut nouă, „proletară", negând tot ce existase înainte; demascând aceste afirmaţii, Lenin şi Stalin învaţă Partidul şi clasa muncitoare să ia toate realizările ştiinţei şi tehnicii create sub

[1] V. I. Lenin, *Opere*, v. 8, p. 557.

www.dacoromanica.ro

capitalism şi să le ducă mai departe, să utilizeze în spirit critic cultura trecutului pentru construirea socialismului şi comunismului.

Adresându-se tineretului, la Congresul al III-lea al Comsomolului, V. I. Lenin a spus : „...aţi comite o greşală enormă dacă aţi încerca să trageţi de aci concluzia că poţi deveni comunist fără să-ţi însuşeşti tot ceeace cunoştinţa omenească a adunat. Ar fi greşit să credem că e deajuns să-ţi însuşeşti lozincile comuniste, concluziile ştiinţei comuniste, fără a-ţi însuşi acea sumă de cunoştinţe a căror consecinţă este însuşi comunismul. Un exemplu de felul cum comunismul s'a ivit din suma cunoştinţelor omeneşti este marxismul" [1].

Lenin a spus că societatea comunistă poate fi construită numai bazându-se pe cele mai înalte realizări ale ştiinţei şi tehnicei. Desvoltând aceste idei ale lui Lenin, tovarăşul Stalin, în mesajul adresat primei Conferinţe Unionale a studenţilor proletari, a trasat studenţilor sovietici sarcina „...de a-şi însuşi ştiinţa şi de a crea în vederea înlocuirii vechilor cadre profesorale un schimb nou format din oameni noi, din oameni sovietici" [2].

Aşa dar, linia Partidului Comunist în domeniul ştiinţei este de a asimila în spirit critic toate comorile acumulate de omenire în domeniul cunoştinţelor, de a lua din această sumă de cunoştinţe ştiinţifice tot ceea ce este preţios, înaintat, adevărat, şi de a-l folosi pentru construirea comunismului. Lenin şi Stalin pornesc dela principiul că cunoştinţele privitoare la legile naturii şi societăţii, cunoştinţe verificate şi confirmate de practică, sunt autentice şi că legile descoperite de ştiinţă au valoare de adevăruri obiective. Cunoştinţele dobândite trebue păstrate în interesul desvoltării mai departe a ştiinţei, deoarece ideile teoriilor ştiinţifice noi nu apar pe un teren necultivat înainte. Savanţii utilizează materialul ştiinţific acumulat anterior, datele, concluziile şi legile verificate, punându-le în slujba societăţii respective şi a clasei respective. Pe măsură ce se acumulează date şi descoperiri noi, trebue verificate şi faptele anterioare, trebue revizuite vechile concluzii, ipoteze şi teorii, trebue aprofundate şi precizate formulările legilor, etc. Condiţiile, mijloacele şi orientarea cunoaşterii sunt determinate de caracterul orânduirii sociale, de modul ei de producţie şi de baza societăţii ; dar acest lucru nu trebue înţeles ca şi când noţiunile şi descoperirile ştiinţifice ar apare dela sine, în mod automat, din baza economică, cum presupun vulgarizatorii marxismului : descoperirile ştiinţifice sunt rezultatul unui proces complex şi migălos de cunoaştere a legilor naturii şi societăţii, rezultatul observărilor, experimentelor, analizei şi sintezei ştiinţifice, al stabilirii legăturilor interne şi legilor fenomenelor, precum şi al verificării teoriei prin practică. In domeniul ideologiei în general şi în domeniul ştiinţei în special, economia nu creează nimic în mod automat, ea determină numai condiţiile, mijloacele, sarcinile şi orientarea desvoltării ştiinţei şi caracterul utilizării cunoştinţelor ştiinţifice dobândite. Cunoaşterea ştiinţifică, condiţionată de desvoltarea societăţii, are şi propria ei independenţă relativă, propriile ei legi interne de desvoltare ; una din legile interne de desvoltare a ştiinţei este înlăturarea concluziilor, teoriilor şi ipotezelor anterioare care sunt în contradicţie cu faptele şi descoperirile noi ale ştiinţei. Faptele şi descoperirile noi duc la aprofundarea, precizarea, revizuirea, transformarea radicală şi chiar la respingerea totală a unui şir întreg de con-

[1] V. I. Lenin, *Opere*, v. 31, p. 261 ; *Marx-Engels-Marxism*, ed. P.M.R., p. 468.
[2] I. Stalin, *Opere*, v. 7, p. 88 ; ed. P.M.R., p. 90.

www.dacoromanica.ro

cluzii, ipoteze şi teorii anterioare şi la afirmarea unor teorii şi concluzii noi, mai profunde şi adevărate, aceasta fiind forma specifică a desvoltării cunoaşterii ştiinţifice. Lupta de opinii, critica concepţiilor şi teoriilor învechite, eronate şi reacţionare şi afirmarea teoriilor noi, înaintate, progresiste, iată manifestarea specifică în ştiinţe a legii generale a desvoltării, legea luptei dintre vechi şi nou.

In condiţiile societăţii burgheze în putrefacţie, contradicţiile din desvoltarea ştiinţei sunt folosite de reacţiune şi nu-şi află o soluţionare justă, fapt care determină adâncirea crizei în ştiinţa burgheză.

In geniala lucrare „Materialism şi empiriocriticism", V. I. Lenin, analizând criza ştiinţelor naturii în societatea burgheză, a arătat că în desvoltarea ei ştiinţa dă naştere materialismului dialectic, dar în condiţiile capitalismului în putrefacţie naşterea este dureroasă: „In afara fiinţei vii şi viabile, ea dă naştere, în mod inevitabil, şi unor roade moarte, unor rămăşiţe ce trebuesc aruncate la lada cu gunoiu. Printre aceste rămăşiţe se numără idealismul fizic, întreaga filosofie empiriocritică, împreună cu empiriosimbolismul, empiriomonismul, etc., etc." [1].

In lucrarea „Anarhism sau socialism?" tovarăşul Stalin a dat un model strălucit de felul în care marxiştii trebue să trateze realizările întregii ştiinţe anterioare. Lenin şi Stalin au arătat că din ştiinţa creată de societatea burgheză trebue să se aleagă cunoştinţele autentice şi pozitive, având valoare de adevăr obiectiv, şi să se elimine ceeace este vechitură burgheză, scolastică, metafizică şi idealistă.

Revoluţia socialistă, care a lichidat baza capitalistă şi suprastructura ei şi a creat baza socialistă şi suprastructura corespunzătoare, instaurează domnia ideologiei socialiste, a ideologiei ştiinţifice a marxism-leninismului, înlătură rămăşiţele capitalismului din conştiinţa oamenilor şi manifestările ideologiei burgheze în filosofie, ştiinţele naturii şi ştiinţele tehnice. Revoluţia socialistă lichidează denaturările burgheze, pseudoştiinţa burgheză, dar nu ştiinţa adevărată, creată în sânul vechii societăţi. Clasele reacţionare şi nu proletariatul au interesul ca ştiinţa să fie lichidată şi înlocuită prin misticism, idealism, religie. Dimpotrivă, proletariatul are interesul să preia întreaga ştiinţă, toate cunoştinţele ştiinţifice şi să le pună în slujba noii orânduiri sociale, în slujba oamenilor muncii şi împotriva exploatatorilor.

Păstrând întreg conţinutul pozitiv al ştiinţei şi eliberând ştiinţa de lanţurile capitalului, revoluţia socialistă lichidează diferitele teorii reacţionare, antiştiinţifice, metafizice şi idealiste, care denaturează şi frânează desvoltarea ştiinţei. Construirea bazei economice a socialismului a fost însoţită de sdrobirea şi stârpirea teoriilor burgheze şi a ideologiei burgheze reacţionare şi de consolidarea dominaţiei ideologiei socialiste, ştiinţifice.

★

In societatea socialistă, odată cu legile generale ale desvoltării istorice, acţionează legi specifice şi forţe motrice proprii numai ei. Cea mai importantă dintre aceste legi noi este concordanţa deplină dintre relaţiile de producţie şi caracterul forţelor de producţie. Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie şi sistemul economic socialist, ca bază economică a societăţii socialiste, înlătură anarhia producţiei şi creează posibilitatea şi necesitatea unei economii planificate şi a utilizării conştiente a tuturor rea-

[1] V. I. Lenin, *Opere*, v. 14, p. 299; *Materialism şi empiriocriticism*, ed. P.M.R. p. 353.

www.dacoromanica.ro

lizărilor ştiinţei şi tehnicei. Desvoltarea economiei socialiste este subordonată sarcinilor ridicării neîncetate a nivelului material şi cultural al oamenilor muncii.

In urma victoriei socialismului în U.R.S.S., au fost create relaţii principial noi, încă necunoscute în istorie, între ştiinţă şi oamenii muncii.

Caracterizând trecerea societăţii dela capitalism la socialism, Marx şi Engels au relevat că în condiţiile socialismului, legile acţiunilor sociale ale oamenilor vor începe, pentru întâia dată în istoria omenirii, să fie aplicate de către oamenii muncii în deplină cunoştinţă de cauză, şi vor fi subordonate dominaţiei acestora. Acest lucru înseamnă că în societatea socialistă condiţiile şi legile vieţii sociale care în trecut se împotriveau oamenilor ca forţe străine, neînţelese, anarhice şi duşmănoase, ce-i dominau, cad sub controlul oamenilor şi sunt folosite în mod conştient de ei în interesul desvoltării societăţii.

In mâinile Partidului Comunist ştiinţa marxist-leninistă, privitoare la legile desvoltării sociale, la legile revoluţiei şi construirii socialismului şi comunismului, constitue o uriaşă forţă organizatoare, mobilizatoare şi transformatoare. Fără ştiinţa marxist-leninistă, fără sdrobirea teoriilor duşmănoase, menşevico-trotchiste, zinovieviste şi buhariniste şi a exponenţilor lor, nu s'ar fi putut construi societatea socialistă şi nu ar fi putut să fie asigurată victoria socialismului.

Pentru întocmirea şi înfăptuirea planurilor cincinale staliniste şi a măreţului Plan de transformare a naturii, sunt utilizate realizările cele mai înalte ale gândirii ştiinţifice şi tehnice. Aceste planuri pornesc dela principiul fundamental al materialismului istoric, anume că, creşterea forţelor de producţie determină în ultimă instanţă, întreaga desvoltare socială, că relaţiile socialiste de producţie se bazează pe tehnica cea mai înaintată, că baza care determină desvoltarea suprastructurii socialiste, este baza economică socialistă şi că suprastructura socialistă joacă un rol activ şi creator în făurirea şi consolidarea bazei sale, în construirea societăţii comuniste.

Necesitatea desvoltării planificate a economiei socialiste şi a conducerii ei planificate de către societate şi stat necesită cunoaşterea legilor economice ale socialismului în scopul aplicării lor în practica construcţiei economice. Tovarăşul Stalin subliniază cu o deosebită forţă că cea dintâi sarcină a ştiinţelor sociale este studierea şi descoperirea legilor desvoltării sociale şi că partidul proletariatului trebue să-şi însuşească în primul rând cunoaşterea legilor desvoltării producţiei şi a legilor desvoltării economice a societăţii şi să se conducă după ele în activitatea lui practică. I. V. Stalin ne învaţă că fiecare leninist trebue să fie un om politic şi să participe la viaţa socială, un om „care cunoaşte legile de desvoltare ale societăţii, care ştie să se folosească de aceste legi şi tinde să ia parte activă la conducerea politică a ţării" [1].

Caracterul, orientarea şi condiţiile desvoltării ştiinţei sovietice sunt determinate de caracterul societăţii socialiste sovietice, de legile desvoltării ei şi de cerinţele construirii comunismului. Desvoltarea planificată a economiei socialiste condiţionează de asemenea necesitatea planificării muncii ştiinţifice. Planificarea activităţii ştiinţifice în funcţie de interesele întregului stat, asigură rezolvarea în primul rând a sarcinilor nodale, pe care le ridică

[1] I. V. Stalin, *Problemele leninismului*, ed. a 11-a rusă, p. 599; ed. a II-a P.M.R., p 943.

www.dacoromanica.ro

practica construirii comunismului, repartizarea planificată a forţelor şi a mijloacelor ştiinţifice şi activitatea planificată a reţelei largi de instituţii de cercetări ştiinţifice, legate organic de economia naţională. Toate acestea sunt de neconceput în condiţiile anarhiei economiei capitaliste.

Marea producţie actuală utilată cu o tehnică superioară, necesită o preocupare permanentă din partea laboratoarelor şi institutelor ştiinţifice de tot felul. Intreprinderile sovietice fruntaşe se transformă ele însele într'un fel de laboratoare ştiinţifice, în centre şi nuclee ale gândirii tehnico-ştiinţifice, unde se lărgeşte şi se întăreşte colaborarea creatoare dintre muncitorii inovatori, cu o calificare superioară, inventatorii, maiştrii, inginerii şi oamenii de ştiinţă, colaborare care leagă indisolubil ştiinţa de producţie.

Ştiinţa sovietică este ştiinţa cea mai de seamă, ştiinţa cea mai democratică şi cu adevărat populară. Ea este dusă înainte nu numai de către cadrele de savanţi specialişti, dar şi de milioanele de inovatori din producţie, stahanovişti şi experimentatori miciurinişti. Activitatea ştiinţifică din U.R.S.S. se întemeiază pe colaborarea tovărăşească şi pe ajutorul reciproc socialist, pe îmbinarea activităţii individuale a savanţilor cu munca colectivului ştiinţific.

Caracterizând ştiinţa înaintată, tovarăşul Stalin a arătat că ea nu stă departe de popor, slujeşte poporul, nu din constrângere, ci de bunăvoie şi cu bucurie, nu permite ca bătrânii ei conducători să se închidă cu îngâmfare în cochilia lor de monopolizatori ai ştiinţei, ci să deschidă cu bucurie porţile ştiinţei tinerelor forţe, sfărîmă cu curaj tradiţiile, normele şi principiile învechite, atunci când ele devin o frână pentru progres şi ştie să creeze noi tradiţii, noi norme, noi principii.

Ştiinţa sovietică, cea mai înaintată ştiinţă din lume, asimilând tradiţiile revoluţionare, progresiste, ale trecutului, a îmbogăţit aceste tradiţii şi a creat tradiţii revoluţionare noi, pătrunse de spiritul marxismului.

Nicăeri şi nicicând în istorie o ştiinţă nu a avut sarcini creatoare atât de măreţe şi nobile ca în U.R.S.S. In societatea sovietică, ştiinţa serveşte conştient, deschis, interesele oamenilor muncii şi este un mijloc puternic de ridicare a nivelului lor cultural şi tehnic. In activitatea lor, oamenii de ştiinţă se conduc după politica Partidului Comunist şi a Statului Sovietic, baza vitală a orânduirii sovietice.

In ţările capitalismului, misiunea creatoare a ştiinţei este deturnată în folosul reacţiunii imperialiste. Ştiinţa despre viaţă — biologia — a devenit în mâinile imperialiştilor un instrument al morţii, un mijloc al războiului bacteriologic. Imperialiştii din S.U.A. se folosesc de monştri fascişti, printre care şi de unii criminali de război hitlerişti şi japonezi, pentru a pregăti cât mai multe cadre de ucigaşi în vederea războiului bacteriologic şi chimic. Imperialiştii au trasat ştiinţei următoarea sarcină: să descopere noi şi noi mijloace pentru exterminarea oamenilor şi pentru provocarea de distrugeri barbare. Unul dintre aţâţătorii la război, generalul Schassen, a scris: „Până în prezent, războiul a fost un mijloc puţin eficace pentru exterminarea oamenilor... Ar fi extrem de important să găsim un mijloc de a purta războiul astfel, încât să poată fi ucişi oamenii, fără a distruge clădirile, dar în acelaşi timp să nu se dea celor rămaşi în viaţă posibilitatea să se folosească de ele".

In condiţiile socialismului, unde geniul omenesc este pus în slujba poporului, ştiinţa a devenit o măreaţă forţă creatoare, constructivă şi dătătoare de viaţă. In U.R.S.S. savantul ştie că, dacă obţine dublarea producţiei

www.dacoromanica.ro

medii la hectar, la cereale şi plante industriale, acest lucru nu va duce la o criză şi la o catastrofă economică, ci va fi spre binele poporului sovietic, şi în ultimă instanţă, spre binele întregii omeniri. Descoperind o nouă maşină, mai productivă, savantul sovietic ştie că prin aceasta el nu elimină din procesul producţiei zeci şi sute de mii de muncitori şi nu-i condamnă la şomaj, mizerie şi foamete, aşa cum se petrec lucrurile în lumea capitalistă. In condiţiile socialismului, o maşină nouă, mai perfecţionată şi mai productivă, îmbogăţeşte întregul popor. Ştiinţa sovietică, savanţii sovietici, rezolvă problemele prelungirii vieţii oamenilor şi se străduesc să găsească mijloacele cele mai eficace pentru a lupta împotriva bolilor, pentru a mări productivitatea muncii şi a accelera mersul înainte al societăţii socialiste spre comunism.

Orânduirea socialistă favorizează propăşirea ştiinţei. Nicăeri în lume ştiinţa nu se bucură de un sprijin atât de nelimitat din partea statului si a poporului, ca în societatea socialistă. Forţa ştiinţei sovietice constă în aceea că ea se desvoltă mulţumită iniţiativei creatoare a numeroaselor cadre ştiinţifice şi datorită sprijinului neţărmurit dat de jos, de armata de stahanovişti din fabrici şi de pe ogoare, precum şi datorită sprijinului multilateral şi conducerii înţelepte de sus, din partea Statului Sovietic, al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. şi al tovarăşului Stalin personal, marele corifeu al ştiinţei. Sub îndrumarea Partidului Comunist, în U.R.S.S. s'a format o armată puternică de savanţi, care numără 150.000 oameni, printre care zece mii de doctori în ştiinţe şi profesori şi peste 40.000 candidaţi în ştiinţe şi docenţi; în comparaţie cu 1940, numărul instituţiilor de cercetări ştiinţifice a crescut cu 50%. Nicio altă ţară nu a cunoscut şi nu cunoaşte o asemenea desvoltare uriaşă a ştiinţei, o asemenea amploare a pregătirii cadrelor ştiinţifice.

Luând cuvântul în faţa alegătorilor, în 1946, I. V. Stalin a spus: „Nu mă îndoesc că, dacă vom acorda ajutorul cuvenit savanţilor noştri, ei vor şti nu numai să ajungă, dar să şi întreacă în scurt timp realizările ştiinţei de dincolo de hotarele ţării noastre". Savanţii sovietici, însuşindu-şi cu succes concepţia despre lume şi metoda marxism-leninismului, au îmbogăţit ştiinţa cu un şir de descoperiri remarcabile, şi într'o serie de ramuri ale ştiinţei au ocupat locul întâi în ştiinţa mondială.

In Ţara Socialismului, unde nu există clase duşmănoase şi unde poporul este sudat prin marea unitate moral-politică, savanţii bolşevici, membrii de partid şi cei fără de partid, acţionează în front unic împotriva teoriilor burgheze, duşmane ştiinţei. Sub steagul ideilor comuniste, al patriotismului sovietic, savanţii sovietici luptă împotriva influenţelor reacţionare, care pătrund în ţară din străinătate, ei luptă pentru ideile înaintate în ştiinţă, pentru desvoltarea creatoare a acesteia pe baza concepţiei materialist-dialectice despre lume.

Căile de înflorire a ştiinţei sovietice trec prin lupta de opinii, prin critica liberă şi discuţiile creatoare. „Este îndeobşte recunoscut că nicio ştiinţă nu se poate desvolta şi prospera fără lupta de opinii, fără libertatea criticii" — a arătat tovarăşul Stalin. Numai socialismul creează adevărata libertate a criticii în domeniul ştiinţei, o libertate în interesul oamenilor muncii şi nu al unui pumn de capitalişti.

Discuţiile creatoare din filosofie, biologie, fiziologie şi lingvistică au îmbogăţit ştiinţa sovietică cu noi idei rodnice. O importanţă deosebit de mare o are lucrarea genială a tovarăşului Stalin, „Marxismul şi problemele lingvisticii". Această lucrare a tovarăşului Stalin, îndreptată împotriva vul-

www.dacoromanica.ro

garizatorilor, simplificatorilor, bucherilor şi talmudiştilor, arată în ce fel trebue soluţionate în spirit creator cele mai complicate probleme ale ştiinţei.

Marxismul este duşmanul oricărui dogmatism. Lenin şi Stalin au arătat şi au desvoltat întotdeauna marxismul viu, creator, demascând fără cruţare „marxismul" dogmatic al menşevicilor şi oportuniştilor, care se cramponau de litera marxismului, de diferitele sale teze depăşite şi trădau spiritul marxismului şi metoda lui revoluţionară. „Marxismul ca ştiinţă nu poate sta pe loc, — el se desvoltă şi se perfecţionează. In desvoltarea lui, marxismul nu poate să nu se îmbogăţească cu experienţa nouă, cu noile cunoştinţe, — prin urmare unele formule şi concluzii ale lui nu pot să nu se schimbe cu timpul, nu pot să nu fie înlocuite de formule şi concluzii noi, corespunzătoare noilor sarcini istorice. Marxismul nu admite formule şi concluzii imuabile, obligatorii pentru toate epocile şi perioadele. Marxismul este duşmanul oricărui dogmatism"[1].

I. V. Stalin arată că a ne însuşi teoria marxistă, înseamna a ne însuşi esenţa ei şi a învăţa să o folosim atunci când soluţionăm problemele practice ale mişcării revoluţionare, în diferite condiţii ale luptei de clasă a proletariatului. Teoria revoluţionară nu este o dogmă. Ea se formează în strânsă legătură cu practica mişcării revoluţionare de massă şi trebue să stea în slujba practicii, să fie verificată de datele practicii şi să se îmbogăţească permanent cu experienţa practică. Teoria, ne învaţă tovarăşul Stalin, devine o dogmă moartă, lipsită de obiect şi scolastică, dacă nu este legată de practică, dupa cum şi practica devine oarbă dacă teoria nu-i luminează calea. Teoria devine o măreaţă forţă revoluţionară, dacă se formează şi se desvoltă în legătură indisolubilă cu practica mişcării revoluţionare ; atunci şi numai atunci ea poate da mişcării forţa de orientare şi de înţelegere a legăturii interne a evenimentelor, forţa previziunii ştiinţifice. Marxism-leninismul uneşte indisolubil teoria şi practica. Tocmai de aceea el este o învăţătură creatoare şi veşnic vie.

S'a scurs peste un sfert de veac, de când tovarăşul Stalin, salutând Prima Conferinţă Unională a studenţilor proletari, îndemnând la însuşirea ştiinţei, la desvoltarea ei prin toate mijloacele, a scris : „Cred că ţara noastră, cu deprinderile şi tradiţiile ei revoluţionare, cu lupta ei împotriva inerţiei şi stagnării în gândire, oferă cele mai favorabile condiţii pentru înflorirea ştiinţelor· Nu încape îndoială că îngustimea mic-burgheză şi rutina, proprii vechilor profesori din şcoala capitalistă, sunt o ghiulea care atârnă de picioarele ştiinţei. Nu încape îndoială că de o creaţie ştiinţifică deplină şi liberă sunt capabili numai oamenii noi, lipsiţi de aceste neajunsuri. Ţara noastră are în această privinţă un viitor măreţ de citadelă şi de pepinieră a ştiinţelor, libere de orice cătuşe" [2].

Previziunea tovarăşului Stalin s'a înfăptuit în întregime. U.R.S.S. a devenit o puternică citadelă şi o pepinieră a ştiinţei celei mai înaintate din lume. Construind cu succes societatea comunistă, popoarele din U.R.S.S. folosesc toate realizările ştiinţei şi tehnicii.

Comunismul este singurul succesor legitim al tuturor cuceririlor ştiinţei şi tehnicii, al tuturor realizărilor culturii umane, comunismul asigură înflorirea deplină a ştiinţei şi tehnicii, a artei şi a culturii, în interesul întregii omeniri.

---

[1] I. V. Stalin, *Marxismul şi problemele lingvisticii,* ed. P.M.R., 1950, p. 56.
[2] I. Stalin, *Opere,* v. 7, p. 88—89 ; ed. P.M.R., p. 91.

www.dacoromanica.ro

SCURT DICȚIONAR FILOSOFIC

Publicam în traducere românească extrase din lucrarea „Scurt Dicționar Filosofic" de M. Rosenthal și P. Iudin, apărut la Moscova în anul 1951, în ediția a III-a.

BAZĂ ȘI SUPRASTRUCTURĂ — „Baza este orânduirea economica a societății într'o etapă dată a desvoltarii ei. Suprastructura — sunt concepțiile politice, juridice, religioase, artistice, filosofice ale societații și instituțiile politice, juridice și celelalte, corespunzătoare lor" (Stalin). In știința marxistă despre societate, problema bazei și suprastructurii are o însemnătate uriașă. Înțelegerea justă a problemei, ce anume constitue baza societații și suprastructura ei, care este legatura dintre bază și suprastructură, care este legătura dintre baza economică și suprastructură, pe de o parte, și producție și forțele de producție, pe de alta parte, dă posibilitatea să se descopere legea obiectivă a desvoltării societății și să se înlăture orice subiectivism în cercetarea istoriei omenirii. Definind baza ca orânduire economică a societății, I. V. Stalin arată că orânduirea politică, relațiile juridice, ideologia sunt determinate în mod nemijlocit de relațiile de producție. Relațiile de producție însă, un tip sau altul al relațiilor de producție, se caracterizează prin forma de proprietate. Starea relațiilor de producție arată în mâinile cui se află mijloacele de producție: la dispoziția întregii societăți sau la dispoziția diferitelor persoane, grupuri, clase, care folosesc aceste mijloace de producție pentru exploatarea altor persoane, grupuri, clase. In prefața lucrării „Contribuții la critica economiei politice", Marx a arătat că „totalitatea acestor relații de producție constitue structura economică a societății, baza reală pe care se ridică o suprastructură juridică și politică și căreia îi corespund anumite forme de conștiință socială". Baza nu este ceva permanent și imuabil. Definind baza, tovarășul Stalin subliniază caracterul ei istoric, vorbește despre ea ca despre orânduirea economică a societății într'o etapă dată a desvoltării ei. De exemplu, baza societății socialiste se deosebește în mod radical de baza orânduirii capitaliste. Baza societații socialiste se caracterizează prin dominația proprietății sociale asupra mijloacelor de producție și prin inexistența exploatării omului de către om. Baza capitalismului înseamnă dominația proprietății private asupra mijloacelor de producție, care este un instrument de exploatare a clasei muncitoare și a tuturor masselor muncitoare de către burghezie. Dacă baza servește societatea din punct de vedere economic, suprastructura „servește societatea cu idei politice, juridice, estetice și altele și creează pentru socie-

www.dacoromanica.ro

tate instituţiile corespunzatoare — politice, juridice şi altele" (Stalin). Una dintre particularitaţile suprastructurii constă în faptul că ea nu este legată direct de producţie, de forţele de producţie. Forţele de producţie determină în mod nemijlocit baza societăţii. Suprastructura însă, după cum arată I. V. Stalin, „este legată de producţie numai indirect, prin intermediul economiei, prin intermediul bazei". Suprastructura nu oglindeşte schimbarile în nivelul desvoltării forţelor de producţie dintr'odată şi direct, ci dupa schimbările petrecute în bază, prin răsfrângerea schimbărilor din producţie în schimbările din bază. Această teză stalinistă are o mare însemnatate pentru lupta împotriva a tot felul de vulgarizatori, care deduc ideile juridice, estetice şi altele, direct din producţie, denaturând astfel legile reale ale apariţiei şi desvoltării suprasfructurii, rolul şi însemnatatea ei în viaţa societaţii. In lucrarea sa „Marxismul şi problemele lingvisticii", tovarăşul Stalin a făcut o analiză profundă a esenţei şi legaturii dintre suprastructura şi baza economică. In primul rând, suprastructura este în strânsă dependenţă faţă de bază. „Dacă se modifică şi se lichidează baza, după ea se modifică şi se lichidează suprastructura ei ; dacă ia fiinţă o bază nouă, în urma ei se naşte o suprastructură corespunzătoare acesteia" (Stalin). Istoria societăţii oferă numeroase exemple de modul cum se transformă suprastructura societăţii ca urmare a lichidării bazei economice vechi şi apariţiei bazei noi. Tocmai această legătură firească dintre suprastructură şi bază dă posibilitatea să se înţeleagă pentru ce în diferite epoci istorice există diferite idei politice, juridice, estetice şi altele. „Suprastructura — arată I. V. Stalin — este produsul unei singure epoci, în cursul căreia trăieşte şi acţionează baza economică dată. De aceea suprastructura nu trăieşte mult, ea este lichidată şi dispare odată cu lichidarea şi dispariţia bazei date". Generată de o anumită bază economică, suprastructura nu este însă — după cum cred tot felul de vulgarizatori — o consecinţa pasivă a economiei, şi economia nu reprezintă nicidecum unica forţă activă în desvoltarea societăţii. Dintre vulgarizatorii care negau rolul activ al suprastructurii făceau parte „economiştii" şi menşevicii, care propagau reacţionara lor „teorie a spontaneităţii", negau necesitatea dictaturii proletariatului pentru construirea socialismului. Ideea vulgarizatoare a atitudinii pasive a suprastructurii este folosită în mod premeditat şi de socialiştii de dreapta din zilele noastre, care propagă teoria duşmană marxismului a „integrării paşnice a capitalismului în socialism" fără lupta revoluţionară, fără răsturnarea puterii burgheziei. Marxism-leninismul a zdrobit aceste „teorii" oportuniste, contrarevoluţionare. După cum a arătat tovarăşul Stalin, odată aparută, suprastructura „devine o forţă activă din cele mai mari, ajută activ bazei sale să capete formă şi să se consolideze, ia toate măsurile pentru a ajuta noii orânduiri să nimicească şi să lichideze vechea bază şi vechile clase". Tovarăşul Stalin subliniază că altfel nici nu se poate : baza, tocmai de aceea îşi şi creează suprastructura, pentru ca ea sa fie ajulată să se consolideze. In societatea împărţită în clase, suprastructura are un caracter de clasă, ea nu poate avea o atitudine indiferentă faţă de baza sa, o atitudine egală faţă de toate clasele : altfel, ea nu ar mai fi suprastructură. Exercitând o influenţă puternică asupra bazei, suprastructura este în stare să grăbească sau, dimpotrivă, să încetinească desvoltarea societăţii. Astfel, burghezia foloseşte statul ei în

www.dacoromanica.ro

vederea luptei împotriva revoluției proletare, împiedecând în felul acesta desvoltarea progresivă a societății. Prin urmare, suprastructura politică joacă aici un rol reacționar activ. Cucerind puterea politică, proletariatul desființează proprietatea privată burgheză, care împiedecă desvoltarea forțelor de producție, creând condiții pentru trecerea micii gospodării țărănești pe făgașul gospodăriei socialiste, colective. In locul proprietății private se stabilește proprietatea socială socialistă asupra mijloacelor de producție. Statul proletar creează astfel posibilități nelimitate pentru desvoltarea forțelor de producție. Avem aici un exemplu viu de rolul revoluționar activ pe care-l joacă suprastructura politică în desvoltarea societății, a economiei ei și a forțelor de producție. In societatea socialistă, rolul suprastructurii devine deosebit de important. Aceasta se explică prin faptul că, spre deosebire de societatea capitalistă, unde desvoltarea economiei este bazată pe legi spontane, în societatea sovietică socialistă, economia și cultura se desvoltă potrivit unor planuri elaborate în mod științific. Niciodată încă în istoria omenirii, statul nu a îndeplinit funcția economico-organizatorică și cultural-educativă. Această funcție este pentru prima oară îndeplinită de Statul Sovietic. Politica Partidului Bolșevic este baza vitală a regimului sovietic și îndrumează întreaga desvoltare a Statului Sovietic în interesul poporului. In societatea sovietică, bazată pe atitudinea conștientă a oamenilor față de muncă, față de proprietatea socialistă, ideologia, educarea în spirit comunist a masselor capătă un rol primordial. In virtutea acestui fapt, rolul suprastructurii în societatea noastră sovietică și influența pe care o exercită asupra desvoltării vieții materiale a societății sunt imense. In perioada actuală, când sub conducerea Partidului Comunist poporul sovietic înfăptuește grandioasele sarcini ale trecerii treptate dela socialism la comunism, o condiție hotărîtoare a succesului mișcării înainte este întarirea continuă a Statului Sovietic, educarea masselor muncitoare în spiritul comunismului, al patriotismului sovietic, întărirea întregului front ideologic, lupta împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor. Invățătura despre baza și suprastructura societății, creată de Marx și Engels și desvoltată de Lenin și Stalin, este o călăuză eficientă în lupta pentru desființarea orânduirii capitaliste și construirea comunismului. Intrucât statul burghez și dreptul burghez contribue activ la menținerea bazei economice a capitalismului, a orânduirii economice de exploatare și asuprire, fara desființarea puterii burgheziei, ne învață marxism-leninismul, este imposibilă desființarea orânduirii capitaliste, este imposibilă eliberarea socială a clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii și, prin urmare, este imposibilă construirea socialismului. Numai revoluția socialistă, care desființează dictatura burgheziei și instaurează dictatura proletariatului, este condiția fundamentală a trecerii dela capitalism la socialism, condiția construirii societății socialiste, iar apoi, a societății comuniste — aceasta este concluzia care rezultă din tezele marxist-leniniste despre bază și suprastructură.

★

PATRIOTISM — dragoste de patrie, „unul din cele mai profunde sentimente statornicite prin existența de veacuri și milenii a unor patrii separate“ (Lenin). Patriotismul este generat de un „spirit național“

www.dacoromanica.ro

mistic, sau de „spiritul de rasa", cum afirmă sociologii burghezi, ci de condiții social economice determinate. Patriotismul este un fenomen social-istoric și are în diferite epoci un conținut social (de clasă) diferit. Fiind unul dintre cele mai importante elemente ale conștiinței sociale, patriotismul a capatat o însemnatate deosebita în perioada de formare a națiunilor și a statelor naționale, în epoca capitalismului ascendent, când burghezia, lichidand feudalismul și farâmițarea feudală, unea națiunea într un tot, acționând ca reprezentant al întregii națiuni. Dar, pe masura desfășurarii desvoltării istorice și ascuțirii antagonismului dintre clase în sânul națiunilor burgheze, iese tot mai mult la iveală falsitatea și ipocrizia „patriotismului" burgheziei. Sub masca „patriotismului" burghezia ducea o politica de cotropire a teritoriilor naționale straine, semana neîncredere și ura fața de națiunile straine. De dragul menținerii profiturilor ei și a dominației ei asupra oamenilor muncii, burghezia trăda interesele naționale, tradând patria în chip josnic; „...mai presus de interesele patriei, ale poporului și mai presus de orice, capitalul pune menținerea alianței capitaliștilor din toate țarile împotriva oamenilor muncii" (Lenin). Adevărații patrioți sunt massele muncitoare, care se manifestă întotdeauna ca cei mai consecvenți aparatori ai independenței naționale a țarii lor, care luptă atât împotriva cotropitorilor străini, cât și împotriva jugului propriei burghezii. Massele muncitoare sunt vital interesate în destinele patriei lor, în eliberarea ei de asuprire și exploatare, în crearea condițiilor pentru adevarata ei înflorire. „Ne este oare străin nouă, proletarilor conștienți velicorușI, sentimentul mândriei naționale? — scria Lenin în 1914. — Desigur ca nu! Ne iubim limba și patria, activăm mai mult decât oricine pentru a ridica massele *ei* muncitoare (adică 9/10 din populația *ei*) la o viață conștientă de democrați și socialiști. Este cel mai dureros lucru pentru noi sa vedem și sa simțim la ce violențe, asuprire și batjocuri este supusă minunata noastra patrie de catre calaii țarului, de catre nobilime și capitaliști". Dragostea de patrie a trait întotdeauna în inima poporului rus. Această dragoste îl stimula în anii de grele încercări, în perioada invaziei cotropitorilor străini împotriva Rusiei, să apere cu pieptul său pământul patriei. Dar această dragoste de patrie era pe atunci otrăvită de conștiința faptului că stapânii țarii erau asupritorii — țarul și demnitarii sai, moșierii și capitaliștii. Muncitorii și țaranii urau orânduirea sociala și de stat existentă în țară. Numai odată cu victoria revoluției socialiste, dragostea pentru pamântul patriei, dragostea de popor s'au contopit în mod indisolubil, în conștiința oamenilor muncii, cu devotamentul față de noua orânduire sociala, fața de noul stat, creat de ei înșiși sub conducerea clasei muncitoare și a partidului ei. Odată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, poporul a devenit stăpânul țării sale, stăpânul tuturor bogațiilor ei. Oamenii muncii au dobândit pentru prima oară adevărata lor patrie. Pe aceasta bază s'a desvoltat patriotismul *sovietic,* care reprezinta un patriotism de tip nou, superior. „Forța patriotismului sovietic — arată tovarășul Stalin — constă în aceea că nu are la baza prejudecați rasiste sau naționaliste, ci adâncul devotament și credința poporului fața de Patria Sovietică, prietenia frățească a oamenilor muncii tuturor națiunilor țarii noastre. Patriotismul sovietic îmbină în mod armonios tradițiile naționale ale popoarelor cu interesele vitale comune ale tuturor oamenilor muncii din Uniunea Sovietică. Patriotismul sovietic nu desbină, ci, dimpotrivă, înfrățește toate națiunile și popoarele țării noastre

www.dacoromanica.ro

într'o familie unică, frățească". In patriotismul sovietic a atins un înalt grad de înflorire sentimentul dragostei de patrie, care și în trecut era caracteristic poporului rus și însufleța marile figuri progresiste ale Rusiei. „Conducătorii muncitorilor revoluționari din toate țările studiază cu nesaț istoria plină de învățaminte a clasei muncitoare din Rusia, trecutul ei, trecutul Rusiei, știind ca înafară de Rusia reacționara a existat și o Rusie revoluționară — Rusia lui Radișcev și Cernîșevschi, a lui Jeliabov și Ulianov, a lui Halturin și Alexeev. Toate acestea sădesc (și nu pot sa nu sadească!) în inimile muncitorilor ruși un sentiment de mândrie națională revoluționara, în stare să miște munții din loc, în stare sa faca minuni" (Stalin). Orânduirea sovietica a dat acestui sentiment o forța fara precedent, a îmbogățit conținutul patriotismului cu trasaturi noi. Patriotismul sovietic este sentimentul de dragoste fața de Patria sovietica socialista, unde toată puterea aparține oamenilor muncii, unde au fost lichidate clasele exploatatoare și unde nu exista asuprire națională și de clasa, unde poporul muncitor este stapânul țarii. Patriotismul sovietic însuflețește pe muncitori, țarani și intelectuali la fapte eroice. Faptele eroice savârșite de oamenii sovietici în munca din spatele frontului, actele de eroism ale ostașilor noștri pe fronturile Marelui Război pentru Apărarea Patriei au arătat în modul cel mai elocvent forța de neînvins a patriotismului sovietic. Forța patriotismului sovietic consta în aceea ca *întregul popor* este pătruns de acest patriotism. Pe ruinile vechilor națiuni burgheze, în Țara Sovietică au luat naștere și s'au desvoltat națiuni noi, socialiste, libere de contradicțiile de clasa de neîmpăcat. Pe această bază, pe baza victoriei socialismului și a unității moralo-politice a societății noastre, patriotismul sovietic a atins înflorirea maximă și a devenit o forță puternica, care stimulează desvoltarea societații socialiste. Patriotismul sovietic unește pe muncitori, țărani și intelectuali într'o familie strâns unită de oameni ai muncii. Patriotismul sovietic unește laolaltă toate națiunile și popoarele din Uniunea Sovietică multinațională. In patriotismul sovietic își găsește expresia profundă frația popoarelor U.R.S.S., care s'au unit strâns în jurul marelui popor rus, ce reprezintă ceă mai remarcabila națiune dintre toate națiuniie care intră în componența Uniunii Sovietice. In patriotismul sovietic se manifesta sentimentul de mândrie al oamenilor muncii pentru Patria lor, care a lichidat starea de înapoiere din trecut și s'a transformat în avantgarda întregii omeniri progresiste. Oamenii sovietici sunt mândri de faptul că în țara noastră a învins pentru prima oară socialismul, ca țara noastră a trasat drumul pe care pașesc și alte țari înaintate ale lumii. In patriotismul sovietic se manifestă conștiința oamenilor muncii despre superioritatea istorică a orânduirii socialiste, despre superioritatea culturii socialiste față de cultura burgheză. De aceea, patriotismul sovietic este incompatibil cu ploconirea în fața culturii burgheze a Occidentului, care mai este proprie unor oameni înapoiați și care este una dintre cele mai daunatoare rămășițe ale vechiului în conștiința oamenilor. Patriotismului sovietic îi este de asemenea strain naționalismul burghez. Partidul lui Lenin și Stalin cultivă în oamenii noștri sentimentul patriotismului sovietic înflacărat și al mândriei naționale sovietice. Patriotismul sovietic este o forță care stimuleaza desvoltarea societații socialiste. A desvolta și cultiva patriotismul sovietic, aceasta este în prezent principala sarcina a educației comuniste. Patriotismul sovietic socialist se îmbina organic cu

www.dacoromanica.ro

sentimentul internaţionalismului proletar, cu sentimentul solidarităţii frăţeşti şi al ajutorului reciproc al oamenilor muncii din toate ţările în lupta pentru rasturnarea definitivă a capitalismului în lumea întreaga şi pentru victoria comunismului.

★

INTERNAŢIONALISMUL PROLETAR (lat. inter — între şi natio— popor) — este ideologia şi politica de solidaritate internaţională a muncitorilor şi a tuturor oamenilor muncii. Ideea internaţionalismului proletar a fost pentru prima oară elaborată şi fundamentată din punct de vedere teoretic de Marx şi Engels. Expresia ei politică a fost lozinca „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!", proclamată în „Manifestul Partidului Comunist" (vezi). Lupta de eliberare a proletariatului se desfăşură în fiecare ţară pe teren naţional. Proletariatul luptă împotriva propriei burghezii, pregătind condiţiile pentru răsturnarea ei şi pentru instaurarea dictaturii lui. Dar muncitorii din toate ţările au interese vitale comune şi un duşman de clasă comun, burghezia din lumea întreagă. De aceea, numai lichidarea capitalismului în lumea întreagă şi victoria proletarilor si a oamenilor muncii din toate ţările va aduce victoria deplină şi definitivă a comunismului în lumea întreagă. Din toate acestea rezultă necesitatea ca muncitorii de toate naţiunile şi din toate ţările să se sprijine şi să se ajute reciproc în lupta lor pentru cauza comună, aceea a lichidării capitalismului şi a construirii comunismului. Lenin şi Stalin, desvoltând învăţătura marxistă, au fundamentat teza după care, în condiţiile imperialismului are loc o uriaşă lărgire a bazei sociale a mişcării de eliberare a clasei muncitoare, care îşi găseşte aliaţi în întreaga massă muncitoare neproletară din metropole şi colonii. De aceea, unirea muncitorilor din diferite ţări duce la unirea tuturor oamenilor muncii din lumea întreagă. Un exemplu măreţ de internaţionalism proletar este activitatea partidului lui Lenin şi Stalin. Desfăşurând lupta pentru victoria socialismului în U.R.S.S., Partidul Bolşevic a educat poporul sovietic în spiritul solidarităţii proletare internaţionale, a înţelegerii întregii importanţe pe care o are pentru U.R.S.S., sprijinul proletariatului internaţional. „Legăturile internaţionale ale clasei muncitoare din U.R.S.S. cu muncitorii din ţările capitaliste, alianţa frăţească dintre muncitorii din U.R.S.S. şi muncitorii din toate ţările — iată una dintre pietrele unghiulare ale forţei şi tăriei Republicii Sovietelor" — a spus I. V. Stalin la Congresul al XVII-lea al P. C. (b) al U.R.S.S. Partidul şi tovarăşul Stalin au învăţat şi învaţă poporul sovietic că, rezolvând sarcinile fundamentale ale socialismului şi comunismului în Uniunea Sovietică, clasa muncitoare, ţărănimea şi intelectualitatea acţionează nu numai în interesul lor, ci şi în interesul întregului proletariat internaţional, îndeplinesc o măreaţă datorie internaţională. Revoluţia Socialistă din Octombrie şi victoria socialismului au transformat Uniunea Sovietică într'un centru făţiş şi puternic al mişcării revoluţionare mondiale, pe care această mişcare nu-l avea înainte. Prin existenţa sa şi prin uriaşele sale succese, ţara socialistă a subminat rădăcinile imperialismului mondial, ea însufleţeşte clasele asuprite din toate ţările la luptă împotriva imperialismului. Un rol uriaş l-a avut forţa inspiratoare a măreţului exemplu pe care l-au arătat popoarele U.R.S.S. în lupta împotriva fascismului. In cel de al doilea razboi mondial U.R.S.S. a salvat popoarele lumii de robia

www.dacoromanica.ro

fascistă. Eliberarea de către Armata Sovietică a unei serii de țări din Europa a determinat victoria forțelor democrației populare și a socialismului în aceste țări. Triumful mișcarii de eliberare națională în China a constituit unul dintre cele mai importante rezultate ale victoriei împotriva fascismului german și imperialismului japonez în cel de al doilea razboi mondial. Marele rol al Uniunii Sovietice în lupta pentru pace, pentru progres, pentru fericirea popoarelor este astăzi unanim recunoscut. De aceea adevăratul internaționalism poate fi verificat prin atitudinea față de U.R.S.S. „*Internaționalist* este acela — arată I. V. Stalin — care fără rezerve, fară șovăieli, fără condiții este gata să apere Uniunea Sovietică, pentrucă Uniunea Sovietică este baza mișcării revoluționare mondiale, și nu poți să aperi, să faci să meargă înainte această mișcare revoluționară, dacă nu aperi Uniunea Sovietică. Căci acela care intenționează să apere mișcarea revoluționară mondială fără Uniunea Sovietică și împotriva ei, acela merge împotriva revoluției și se va rostogoli inevitabil în lagărul dușmanilor revoluției". Internaționalismul marxist-leninist, proletar este opus și ostil *cosmopolitismului* (vezi) și naționalismului (vezi *Problema națională*). El îmbină în mod armonios interesele vitale generale ale oamenilor muncii din diferite țări cu interesele lor naționale. Internaționalismul proletar nu poate avea o atitudine indiferentă față de destinele națiunii, față de suveranitatea și independența ei. Nihilismul național poate deveni ușor o justificare a asupririi unor națiuni de către altele, ceea ce este compatibil cu naționalismul, dar incompatibil cu internaționalismul proletar. Nihilismul național este respins cu hotărîre de către internaționalismul proletar și din cauză că limba națiunii, cultura ei, tradițiile ei progresiste constitue o armă a oamenilor muncii în lupta pentru libertatea lor, un mijloc de comunicare, de organizare și de educare politică a oamenilor muncii, un mijloc de construire a culturii socialiste. Un internaționalist proletar prețuește și respectă formele naționale de viață ale tuturor popoarelor și nu poate avea o atitudine indiferentă față de propria sa națiune. El își iubește națiunea, se mândrește cu tot ce a creat ea măreț, și este un patriot înflăcărat al patriei și al culturii ei. Internaționalismul proletar și patriotismul sunt legate în mod indisolubil ; este imposibil să fii un adevărat internaționalist fără a fi patriot al patriei tale. Patriotismul socialist apropie pe oamenii muncii din diferite țări în lupta lor împotriva dușmanului de clasă comun, pentru scopurile lor comune. Dușmanii clasei muncitoare au căutat întotdeauna să facă din patriotism o armă de întărire a dominației claselor exploatatoare. Acest „patriotism", care se contrapune internaționalismului proletar, devine un paravan pentru naționalism, pentru oprimarea oamenilor muncii din propria patrie. Cine o rupe cu internaționalismul proletar, acela ajunge în mod inevitabil la naționalșovinism și fascism. Aceasta se vede în mod concret din transformarea clicii trădătoare a lui Tito în Iugoslavia, într'o bandă de spioni și diversioniști, care acționează potrivit ordinelor imperialismului americano-englez, în dauna popoarelor Iugoslaviei și a cauzei unirii internaționale a oamenilor muncii. Rezolvarea problemei naționale în U.R.S.S. și unirea tuturor națiunilor și popoarelor din U.R.S.S. într'o comunitate frățească constitue prototipul viitoarei uniri a tuturor popoarelor lumii, eliberate de sub jugul robiei imperialismului. Exemplul poporului sovietic insuflă oamenilor muncii din toate țările, în mod convingător, posibilitatea înfrățirii in-

www.dacoromanica.ro

ternaţionale a popoarelor, încrederea în triumful solidarităţii internaţionale. Niciodata mişcarea internaţională a proletariatului şi a oamenilor muncii din toate ţările pentru democraţie şi socialism, pentru pace nu a fost atât de puternică cum este astăzi. Internaţionalismul marxist-leninist a devenit o puternica forţa motrice a istoriei contemporane.

★

SPIRITUL DE PARTID IN FILOSOFIE. — Principiul spiritului de partid exprima esenţa punctului de vedere marxist-leninist asupra tuturor problemelor filosofiei, asupra luptei dintre curentele filosofice. Marx, Engels, Lenin şi Stalin ne învaţă că în societatea împarţită în clase, orice ideologie, prin urmare şi filosofia, exprima interesele unei clase sau alta. Lupta dintre curentele ideologice, filosofice este o manifestare a luptei dintre clase. In societatea capitalistă contemporană principalele clase sunt proletariatul şi burghezia, şi, potrivit cu aceasta, se opun şi lupta una împotriva celeilalte două ideologii, două concepţii despre lume — socialista şi burgheză. Baza teoretica a ideologiei socialiste a proletariatului, concepţia sa despre lume este materialismul dialectic şi materialismul istoric. Acestei concepţii înaintate despre lume i se opun diferitele curente ale idealismului şi metafizicii, care apara interesele burgheziei imperialiste. In U.R.S.S., unde au fost desfiinţate clasele exploatatoare, domneşte în mod exclusiv concepţia despre lume a materialismului dialectic şi materialismului istoric, care exprimă interesele vitale nu numai ale clasei muncitoare, ci şi ale tuturor oamenilor muncii din societatea socialistă. In Uniunea Sovietică, ideologia burgheza nu se poate opune pe faţă ideologiei marxist-leniniste. Dar, şi în Ţara Sovietică, în măsura în care mai există rămăşiţe ale capitalismului în conştiinţa oamenilor, desvoltarea şi întarirea ideologiei socialiste se desfăşura în luptă împotriva influenţei ideologiei burgheze, care domina în ţarile capitaliste. Ideologia unei clase, filosofia ei exprimă particularităţile acestei clase, locul ei în sistemul relaţiilor sociale, rolul ei în istoria societaţii. Apariţia marxismului a fost un salt în istoria filosofiei, în primul rând, pentrucă marxismul şi filosofia marxistă constituie o ideologie care fundamentează interesele proletariatului, ale masselor muncitoare şi exploatate ale poporului, pe când toate şcolile şi sistemele filosofice anterioare, inclusiv cele înaintate pentru timpul lor, erau ideologia minorităţii exploatatoare, sau a unor persoane izolate şi rupte de popor, care luptau împotriva exploatatilor. Lupta care se dă între principalele doua tabere opuse în domeniul filosofiei se manifestă sub forma luptei dintre materialism şi idealism. V. I. Lenin vedea un merit imens al lui Marx şi Engels în faptul că, în decurs de jumătate de secol, în luptă împotriva idealismului, ei au desvoltat şi au făcut să progreseze materialismul filosofic. „Dela început şi până la sfârşit Marx şi Engels au fost partinici în filosofie — a scris Lenin — ştiind să desvălue abaterile dela concepţiile materialismului şi îngăduinţa manifestată faţă de idealism şi fideism, în cadrul tuturor curentelor „moderne". Lenin şi Stalin. elaborând învaţatura despre partidul de tip nou, îmbogăţind marxismul pe baza studierii particularităţilor noii epoci istorice, au desvoltat mai departe principiul marxist al partinităţii filosofiei. In cartea sa „Materialism şi empiriocriticism", Lenin a elaborat în mod profund şi complet problema

www.dacoromanica.ro

principiului partinității. Analizând curentele filosofice, ne învață Lenin, trebue „sub mormanul noilor abilități terminologice, sub gunoiul scolasticii erudite" să gasim *„două* linii fundamentale, două curente fundamentale" în filosofie. „In dosul scolasticii gnoseologice a empiriocriticismului — scria Lenin — nu se poate să nu se vadă o luptă de partide în domeniul filosofiei, luptă ce exprima în ultimă instanță tendințele și ideologia claselor vrăjmașe ale societății contemporane". Lenin cerea demascarea idealismului, indiferent sub ce formă s'ar camufla el. Sforțările jalnice ale machiștilor și ale celorlalți filosofi de a se ridica deasupra materialismului și idealismului, Lenin le demasca ca fiind servilism fața de filosofia reacționară. „Nepartinitatea în filosofie nu este decât servilism mizerabil și camuflat în fața idealismului și fideismului" spunea Lenin. El cerea necontenit marxiștilor să știe „să-și desfășoare linia *lor* proprie și să lupte *împotriva întregii linii* a forțelor și claselor adverse". Un exemplu de principialitate și intransigență în criticarea curentelor filosofice adverse, un exemplu de orientare catre un scop bine determinat și de pasiune în lupta împotriva adversarilor materialismului este cartea lui Lenin „Materialism și empiriocriticism". In această carte, fiecare cuvânt este „o sabie care lovește și distruge pe adversar" (Jdanov). In Operele tovarășului Stalin principiul partinității filosofice a primit o noua desvoltare. Lucrarea tovarășului Stalin „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric" constitue un exemplu clasic de fundamentare profundă și de scoatere la iveală a legăturii dintre filosofia marxistă, pe de o parte, și socialismul științific, și activitatea practică a partidului proletariatului pe de alta parte. In operele sale, I. V. Stalin ne învață ca materialismul dialectic și materialismul istoric, care este concepția despre lume a partidului marxist-leninist, cere criticarea hotărîtă a tuturor devierilor dela filosofia marxistă. Tovarașul Stalin a demascat idealismul menșevizant al grupului Deborin, mecanicismul restauratorilor de dreapta ai capitalismului și toate celelalte curente ostile filosofiei marxiste care aveau circulație atât în Uniunea Sovietică, cât și peste hotare. I. V. Stalin conduce nemijlocit lupta pentru materialism în știință. Sub influența ideilor staliniste inspiratoare a fost organizată discuția asupra problemelor de biologie, care a dus la zdrobirea concepției idealiste și metafizice a weismannism-morganismului, discuția asupra problemelor de fiziologie, care a scos la iveală devierea unor savanți sovietici dela învățătura lui Pavlov și a trasat calea desvoltarii mai departe a fiziologiei sovietice. și discuția asupra problemelor de lingvistică, care prezinta importanță nu numai pentru lingvistică, ci și pentru desvoltarea tuturor celorlalte domenii ale științei. In rezoluțiile C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. cu privire la problemele ideologice se arată cu toată tăria legătura indisolubilă dintre teorie și practică, dintre filosofie și politică, necesitatea de a desfășura muncă ideologică în orice domeniu, inclusiv filosofia, pornind dela politica Partidului Bolșevic, care este baza vitală a orânduirii sovietice. Un rol imens în lupta pentru principialitatea și partinitatea bolșevică l-a avut discuția organizată în 1947 de Comitetul Central al Partidului în jurul cărții lui G. F. Alexandrov „Istoria filosofiei occidentale". Discuția a mobilizat pe filosofii sovietici la luptă împotriva ideologiei burgheze, descompusă, împotriva filosofiei idealiste a burgheziei imperialiste, la luptă împotriva manifestarilor vechiului și noului de catedra, scolastica.

www.dacoromanica.ro

dogmatism, care există în lucrările unor filosofi şi savanţi sovietici. Lenin şi Stalin ne învaţă că înfăptuirea consecventă a principiului partinităţii filosofiei necesită o atitudine creatoare în rezolvarea problemelor cu privire la desvoltarea mai departe a filosofiei marxist-leniniste, cu privire la legătura indisolubilă dintre teorie şi practică. Partinitatea filosofiei este incompatibilă cu obiectivismul (vezi *Obiectivismul burghez*). „Materialismul include, cum s'ar spune, partinitatea, obligând ca în orice apreciere a unui eveniment să te situezi direct şi deschis pe punctul de vedere al unui anumit grup social" (Lenin). Apărând interesele egoiste ale exploatatorilor, ideologii burgheziei, nefiind în stare să descopere legile reale ale istoriei şi nefiind interesaţi în aceasta, denaturează realitatea, falsifică faptele, pentru a fundamenta teoriile şi concluziile lor neştiinţifice. Ideologii burghezi caută să prezinte aceste concepţii ale lor, neştiinţifice şi reacţionare, drept „nepartinice" şi „general-umane". Lenin şi Stalin ne învaţă să smulgem această mască falsă de „nepartinitate" şi „de caracter general-uman" de pe apologeţii ideologiei burgheze, care apară în realitate ţelurile canibalice ale imperialiştilor. Nu poate exista o filosofie deasupra claselor în epoca celei mai înverşunate lupte între forţele reacţiunii şi forţele progresului. Propovăduirea unei asemenea filosofii este o înşelăciune obişnuită a burgheziei. Uniunea Sovietică, stegarul culturii avansate şi al concepţiei despre lume cu adevărat ştiinţifice, se opune lumii capitaliste şi culturii burgheze, în descompunere. In epoca noastră un materialist militant nu poate să nu fie patriot al Patriei sovietice socialiste, nu poate să nu fie duşman al cosmopolitismului burghez. A respecta principiul partinităţii în filosofie înseamnă a lupta cu perseverenţă împotriva ideologiei burgheze pe arena internaţională, a propaga neobosit ideologia sovietică şi a arăta superioritatea ei faţă de cea burgheză, înseamnă a porni în întreaga activitate teoretică şi practică dela contradicţia şi lupta dintre cele două lumi, dintre cele două culturi, dintre cele două concepţii despre lume — cea socialistă şi cea burgheză — şi a lupta pentru victoria socialismului asupra capitalismului.

★

SALT — întrerupere a desvoltării treptate, momentul de trecere dela vechea stare calitativă la una nouă, datorită acumulării treptate de schimbări cantitative neînsemnate şi latente. Legea trecerii prin salturi dela o stare calitativă la alta este tăgăduită de metafizicieni, carc consideră că desvoltarea este, chipurile, întotdeauna numai lentă, treptată, fără trecerea bruscă a schimbărilor cantitative în schimbări calitative, fără salturi. Desvoltarea naturii şi a societăţii infirmă această concepţie metafizică. In realitate, orice trecere a unei calităţi în alta înseamnă un salt, se produce printr'un salt. Istoria pamântului reprezintă un proces de schimbări cantitative treptate, insezisabile, ale scoarţei pământeşti, ce pregătesc schimbări geologice calitative, care se produc prin salturi. Schimbarile cantitative treptate, care se produc în sânul capitalismului, pregătesc o schimbare calitativa radicala a orânduirii sociale, o trecere prin salt dela capitalism la socialism, trecere înfăptuită de revoluţia proletara. Natura salturilor este variata. Saltul poate avea loc ca un act instantaneu sau poate să dureze un timp mai îndelungat. Lenin a scris

www.dacoromanica.ro

că întemeietorii socialismului științific numeau „salt" „o cotitură privita prin prisma cotiturilor din istoria universală" și că „salturile de acest fel cuprind perioade de câte 10 ani, iar câteodată și mai mult". De frica revoluției, toți reacționarii, oportuniștii și reformiștii, care caută să abată pe oamenii muncii de pe drumul revoluției, sunt adversari ai legii desvoltării prin salturi. Teza dialecticii despre desvoltarea prin salturi are o însemnătate imensă pentru lupta revoluționară practică. „Dacă trecerea schimbărilor cantitative lente în schimbări calitative rapide și brusce este o lege a desvoltării, este clar că revoluțiile săvârșite de clasele asuprite reprezintă un fenomen absolut natural și inevitabil" (Stalin). Prin urmare, pentru a obține răsturnarea capitalismului și victoria socialismului, trebue să fii revoluționar proletar, și nu reformist. Un exemplu clasic de salt revoluționar dintre cele mai mari, salt care a însemnat începutul erei prăbușirii capitalismului mondial, este Revoluția Socialistă din Octombrie. Unul dintre cele mai mari salturi revoluționare a fost, de asemenea, perioada colectivizării compacte și a lichidării chiaburimii ca clasă în țara noastră. „Astfel s'a realizat o transformare revoluționară dintre cele mai adânci, un salt dela vechea stare calitativă a societății la o nouă stare calitativă, care echivala, prin urmările sale, cu Revoluția din Octombrie 1917" („Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice"). In societatea împărțită în clase dușmane, salturile au caracterul unor revoluții politice, al unor explozii, adică, caracterul răsturnării prin violență a puterii unei clase și al instaurării puterii politice a altei clase. Odată cu desființarea claselor exploatatoare, salturile pierd caracterul de revoluții politice, de explozii. In lucrarea „Marxismul și problemele lingvisticii" (1950), tovarășul Stalin a făcut o analiză profundă a specificului salturilor în noile condiții, când clasele dușmane sunt lichidate. Tovarășul Stalin arată că legea trecerii dela o veche calitate la una nouă pe calea exploziei nu este aplicabilă în orice condiții sociale. „Ea este obligatorie pentru societatea împărțită în clase dușmane. Dar nu este deloc obligatorie pentru societatea în care nu există clase dușmane. In curs de opt, zece ani, noi am realizat în agricultura țării noastre trecerea dela orânduirea burgheză a proprietății țărănești individuale la orânduirea colhoznică, socialistă. Aceasta a fost o revoluție care a lichidat vechea orânduire economică burgheză la sate și a creat o orânduire nouă, socialistă. Dar această revoluție nu s'a produs pe calea exploziei, adică pe calea răsturnării puterii existente și a creării unei noi puteri, ci pe calea trecerii treptate dela orânduirea veche, burgheză, la sate, la una nouă. Și s'a reușit să se facă asta, pentruca a fost o revoluție de sus, pentrucă revoluția a fost înfăptuită din inițiativa puterii existente, cu sprijinul masselor principale ale țărănimii" (Stalin). In prezent, Statul Sovietic sub conducerea Partidului Comunist, cu participarea activă a întregului popor sovietic, pregătește condițiile pentru trecerea treptată dela socialism la comunism. Acesta va fi un salt grandios în desvoltarea forțelor de producție și a culturii societății sovietice, va fi trecerea dela principiul socialist al repartiției după muncă la principiul comunist — dela fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după nevoile sale. Dar, această trecere va fi realizată nu sub forma unei lupte antagoniste dintre clase, nu pe calea exploziei, deoarece în societatea noastra nu exista clase dușmane, ci treptat, în mod planificat, ca rezultat al activității

www.dacoromanica.ro

comune a statului, partidului, întregului popor, unit prin unitatea moralo-politică, mânat de un stimulent atât de puternic cum este patriotismul socialist. (Vezi şi: *Trecerea schimbarilor cantitative în schimbari calitative).*

★

TRECEREA SCHIMBARILOR CANTITATIVE IN SCHIMBARI CALITATIVE — este una din cele mai importante legi ale desvoltarii naturii, societaţii şi gândirii omeneşti. Dialectica marxistă consideră desvoltarea ca o trecere dela schimbări cantitative treptate, neînsemnate şi imperceptibile la schimbari radicale, vizibile, la schimbări calitative. „Dacă totul se desvoltă — arată Lenin — înseamnă că totul trece din ceva în altceva, deoarece este cert că desvoltarea nu este o simplă *creştere, mărire* (respectiv micşorare) *generală* şi eternă..." O caracterizare profundă a acestei legi a dialecticii a fost dată de tovarăşul Stalin în lucrarea sa „Despre materialismul dialectic şi materialismul istoric". „In opoziţie cu metafizica, dialectica priveşte procesul de desvoltare nu ca pe un simplu proces de creştere, în care schimbările cantitative nu duc la schimbari calitative, ci ca pe o desvoltare care trece dela schimbări cantitative neînsemnate şi imperceptibile la schimbari vizibile, la schimbări radicale, la schimbari calitative, în care schimbările calitative survin nu în mod treptat, ci rapid, brusc, efectuându-se în salturi dela o stare la alta, nu survin în mod întâmplator, ci după legi necesare, survin în urma acumularii schimbarilor cantitative imperceptibile şi treptate". Concepând desvoltarea ca o schimbare calitativă a obiectelor şi fenomenelor care survine în urma schimbărilor cantitative, metoda dialectică marxistă se deosebeşte radical de toate concepţiile filosofice burgheze despre desvoltare. Teoriile metafizice pornesc dela premisa că desvoltarea este o simplă micşorare sau mărire a ceea ce există, adică un proces pur cantitativ, fără vreo schimbare calitativa radicală, fără salturi revoluţionare. Fiecare salt este considerat de ei ca o încălcare „nefirească" a procesului de desvoltare. Filosofii burghezi sunt sprijiniţi de reformişti şi de alţi tradatori ai clasei muncitoare, care caută să subordoneze proletariatul intereselor capitalismului. Ei urăsc dialectica marxistă, căci ea fundamentează legile revoluţiilor claselor asuprite. Un exemplu de trecere revoluţionara a societaţii dela o stare calitativă la alta este Marea Revoluţie Socialista din Octombrie în ţara noastră, care a lichidat regimul de exploatare şi a pus începutul unei ere noi în istoria omenirii. Un exemplu de schimbare calitativă radicală este, de asemenea, instaurarea regimului de democraţie populară într'o serie de ţări din Europa şi marea revoluţie chineză. Legea trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative are o importanţă uriaşă pentru ştiinţele naturii. In domeniul biologiei, de exemplu, curentul reacţionar weismannist-morganist consideră desvoltarea naturii vii ca un simplu proces cantitativ. Din punctul de vedere al weismannismului, există dintotdeauna o substanţă ereditară mistică (gene), care nu este supusă influenţei mediului exterior, iar aceasta substanţa se transmite prin ereditate din generaţie în generaţie, fara să sufere vreo schimbare sau transformare calitativă. Morganiştii consideră desvoltarea plantelor şi animalelor ca o regrupare şi recombinare pur cantitativa a genelor, care sunt date odată pentru totdeauna şi care nu se schimba niciodată. Biologia miciurinistă, care se călăuzeşte

www.dacoromanica.ro

după metoda dialectică, a zdrobit cu totul aceste concepții antiștiințifice. Biologia miciurinistă pornește dela premisa că desvoltarea naturii vii este un proces de schimbari calitative, care survin în urma schimbarilor cantitative. Ea a demonstrat că nu există niciun fel de substanță ereditara care, calitativ să nu se schimbe. In virtutea faptului că desvoltarea are loc pe baza trecerii schimbarilor cantitative în schimbari calitative, desvoltarea nu este o mișcare în cerc, nu este o simplă repetare a drumului parcurs, ci o mișcare progresiva, o mișcare ascendenta, dela simplu la complex, dela inferior la superior. Astfel se prezintă desvoltarea societății dela orânduirea comunei primitive la cea sclavagistă, dela orânduirea sclavagistă la cea feudala, dela feudalism la capitalism. In prezent traim într'o epocă când, în locul orânduirii capitaliste, care și-a trăit traiul și care frânează desvoltarea mai departe a societății, vine socialismul — o formă a vieții sociale incomparabil superioară față de toate formațiile social-economice anterioare. Din legea trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative decurg concluzii extrem de importante pentru activitatea practică a partidului proletariatului. Principala concluzie este aceea că trecerea la socialism este imposibilă pe calea reformelor, care introduc în capitalism mici schimbări cantitative. Numai revoluția, saltul revoluționar, este capabil să lichideze capitalismul și să creeze condițiile pentru construirea unei lumi noi. „Prin urmare, pentru a nu greși în politică, trebue să fii revoluționar, iar nu reformist" (Stalin). Revoluția nu se poate produce însă fără stadiul premergător de desvoltare evolutivă, adică fără creșterea cantitativă a conștiinței, a organizării clasei muncitoare, fără pregătirea ei de către partidul proletariatului în vederea răsturnării vechii orânduiri. Desvoltarea este unitatea dintre formele de mișcare evolutivă și revoluționară. Evoluția pregătește revoluția, revoluția încununează, desăvârșește evoluția, creând condiții pentru o desvoltare mai departe. In condițiile societății sovietice, în care au fost lichidate contradicțiile antagoniste, în care a fost lichidată anarhia producției și în care procesele de desvoltare socială sunt conduse în mod conștient de societate, legea trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative capătă trăsături cu totul noi. Trăsătura nouă cea mai hotărîtoare, este aceea că trecerea dela vechea calitate la una nouă nu se face sub forma de explozii, așa cum acest lucru are loc în societățile antagoniste. In lucrarea „Marxismul și problemele lingvisticii" I. V. Stalin a combătut concepțiile vulgarizatoare potrivit cărora trecerea la o nouă calitate pe calea exploziei este un fenomen inevitabil. Combătând teoria lui Marr despre revoluțiile brusce în limbă, despre explozii în desvoltarea limbii, I. V. Stalin a arătat că „trecerea dela o stare calitativă a limbii la o altă stare calitativă nu s'a făcut pe calea exploziei, pe calea nimicirii dintr'odată a vechiului și a construirii noului, ci pe calea acumularii treptate și îndelungate a elementelor noii calități, a noii structuri a limbii, pe calea dispariției treptate a elementelor calității vechi". Legea trecerii dela calitatea veche la una nouă pe calea exploziei „nu este întotdeauna aplicabilă nici altor fenomene sociale ale bazei sau suprastructurii. Ea este obligatorie pentru societatea împărțită în clase dușmane. Dar nu este deloc obligatorie pentru societatea în care nu există clase dușmane" (Stalin). Trecerea dela capitalism la socialism poate avea loc numai pe calea exploziei, adică pe calea răsturnării puterii politice existente și a înlocuirii ei cu o altă putere, puterea proletariatului, deoarece clasa bur-

www.dacoromanica.ro

gheză dominantă nu vrea să părăsească scena de bună voie. In condiţiile societăţii sovietice, unde nu mai există clase antagoniste şi unde desvoltarea se bazează pe colaborarea dintre muncitori, ţărani şi intelectuali, toate schimbarile importante, trecerea dela o calitate veche la una nouă sunt pregătite şi înfaptuite de Stat, de Partid, *de sus,* cu sprijinul maselor populare *de jos.* De aceea, în societatea sovietică, schimbările calitative nu survin sub formă de revoluţii politice. Aşa s'a realizat la noi trecerea dela orânduirea burgheză a proprietăţii ţărăneşti individuale la sate la orânduirea socialistă. Această trecere a fost înfăptuită de către Stat, de sus, cu sprijinul masselor principale ale ţărănimii, de jos; a fost înfăptuită nu pe calea exploziei, ci în mod planificat, treptat. Tot astfel, în mod planificat şi treptat, fără explozii, se va înfăptui în societatea sovietică trecerea dela stadiul inferior al comunismului la stadiul superior. Poporul sovietic primeşte cu entuziasm toate planurile pentru desvoltarea mai departe a producţiei, pentru transformarea naturii etc., întocmite de sus, de către Stat şi Partidul Bolşevic; realizarea acestor planuri va crea toate condiţiile pentru trecerea treptată dela socialism la comunism. Una dintre trăsăturile caracteristice ale modului în care legea trecerii dela o calitate veche la una nouă acţionează în societatea sovietică constă şi în aceea că, dacă înainte, în vechea societate, salturile aveau loc în mod spontan, fără să le pregătească cineva în mod conştient, la noi, salturile, schimbările calitative sunt pregătite şi înfăptuite în mod conştient. Călăuzindu-se după teoria marxist-leninistă, care permite să se prevadă viitorul, Partidul Comunist trasează perspective de desvoltare fundamentată în mod ştiinţific şi organizează massele în vederea îndeplinirii sarcinilor istoriceşte necesare. Caracterul planificat al economiei socialiste dă posibilitatea să se traseze linia de desvoltare pentru perioade îndelungate şi să se obţină rezultate în concordanţă cu planurile stabilite. De aici rezultă ritmul fără precedent al desvoltării, care nu poate fi comparat cu ritmul de desvoltare al vechii societăţi. Metoda dialectică marxistă ne învaţă că nu numai schimbările cantitative se transformă în schimbări calitative, dar şi că acestea din urmă determină noi relaţii cantitative. De exemplu, orânduirea socialistă dă naştere unui ritm de desvoltare a producţiei şi culturii, fără precedent în trecut. Niciodată încă, nicio orânduire veche nu a cunoscut un asemenea ritm de desvoltare a industriei, a agriculturii, de creştere a nivelului cultural al poporului ca orânduirea socialistă. Accelerarea desvoltării — aceasta este legea societăţii noastre sovietice socialiste, lege care rezultă din natura socială calitativ nouă a orânduirii sociale şi de stat a U.R.S.S. (Vezi şi: *Calitate; Cantitate; Măsură; Salt; Evoluţie şi revoluţie).*

★

ISTORICUL ŞI LOGICUL — categorii filosofice foarte importante care scot la iveală corelaţia dintre procesul cunoaşterii logice, pe de o parte, şi procesul desvoltării istorice a societăţii în general, al istoriei cunoaşterii în special, pe de altă parte. Adevărata cunoaştere ştiinţifică este reflectarea procesului de desvoltare istorică a naturii şi a societăţii. Orice fenomen poate fi cunoscut just numai în apariţia, desvoltarea şi pieirea lui, adică în desvoltarea lui istorică. A cunoaşte un obiect înseamnă a reflecta istoria apariţiei şi desvoltării lui. Deaceea, logicul

www.dacoromanica.ro

coincide în linii generale cu istoricul. Dar, faptul că logicul coincide cu istoricul nu înseamnă nicidecum că procesul logic al gândirii trebue să reproducă istoria în toată varietatea ei concretă, în toate amănuntele ei, cu toate momentele ei accidentale și neesențiale. Logicul este istoricul curățit de aceste elemente accidentale, exprimat în legile sale hotarîtoare, cele mai esențiale. „Cu ce începe istoria — scria Engels — trebue să înceapă și procesul gândirii, și mișcarea ei ulterioară nu va reprezenta nimic altceva decât reflectarea procesului istoric într'o formă abstractă și consecventă din punct de vedere teoretic". Un exemplu viu de analiză pe baza unității dintre logic și istoric este „Capitalul" lui Marx. Lenin scrie că în „Capitalul" este dată „istoria capitalismului și analiza *noțiunilor* care o rezumă", adică, care o generalizează din punct de vedere teoretic. Astfel, de exemplu, analiza logică a formelor valorii reproduce istoria desvoltării schimbului. In logica materialismului dialectic, legile gândirii, noțiunile, categoriile, sistemul și subordonarea lor (corelația, legătura și interdependența) coincid în linii generale cu istoria gândirii. „In logică — scria Lenin — istoria gândirii *trebue,* în linii generale, să coincidă cu legile gândirii". Geniala formulă leninistă a procesului dialectic al cunoașterii — „dela contemplarea vie la gândirea abstractă *și dela ea la practică*" — arată că procesul logic de cunoaștere a unui lucru repetă într'o formă concisă procesul istoric al cunoașterii, care s'a desvoltat dela cunoașterea a ceea ce era dat în mod nemijlocit, la descoperirea unor aspecte tot mai profunde, esențiale, ale naturii și societății. Teza despre unitatea dintre logic și istoric în filosofia marxistă este îndreptată împotriva ruperii idealiste și metafizice a gândirii de realitate, a teoriei de practică, a logicii de istorie, și constitue firul metodologic conducător în cunoașterea lumii reale.

★

PAVLOV Ivan Petrovici (1849—1936) — mare fiziolog și gânditor, reprezentant de seamă al națiunii ruse și patriot înflăcărat al Patriei sovietice Activitatea științifică a lui Pavlov în decurs de peste 60 de ani este marcată printr'o serie de descoperiri remarcabile în domeniul fiziologiei circulației sângelui, digestiei, funcțiilor trofice ale sistemului nervos, prin deschiderea unui capitol nou în fiziologia creierului. Succesor al tradițiilor progresiste ale filosofiei materialiste ruse și ale științelor naturii din secolul al XIX-lea, mai ales al învățăturii lui Secenov, pe care l-a numit „părintele fiziologiei ruse", Pavlov a săvârșit în științele naturii o adevărată revoluție, creând învățătura despre activitatea nervoasă superioară la animale și la om. Prin învățătura sa, Pavlov a dat o lovitură nimicitoare psihologiei idealiste și a pus fundamentul pentru construirea unei psihologii materialiste cu adevărat științifice. Cercetând esența „salivației psihice", el a stabilit un fapt extrem de important. Paralel cu secreția de salivă ca o reacție a excitării cavității bucale cu un aliment, se poate obține secreția de salivă la un animal cu orice excitant din lumea exterioară — lumină, sunet, excitarea pielei — dacă acest excitant este întărit prin alimentarea ulterioară a animalului. Potrivit cu aceasta, Pavlov a numit reflexele de primul tip *necondiționate*, iar reflexele de tipul al doilea — *condiționate*. Experimentele au arătat că reflexele condiționate, atât cele pozitive cât și cele negative, se formează

www.dacoromanica.ro

pe baza reflexelor necondiționate, asigurând adaptarea cât mai bună a animalului la condițiile în continuă schimbare ale mediului exterior. Metoda obiectivă de formare a reflexelor condiționate, precum și de distrugere a lor, a permis lui Pavlov și discipolilor săi sa elucideze legile fundamentale ale activității nervoase superioare a animalelor. Pavlov a arătat ca formarea și distrugerea legăturilor temporare, adică a reflexelor condiționate, în scoarța emisferelor cerebrale ale animalelor, precum și activitatea analitică și sintetică a sistemului nervos, dau animalului posibilitatea să se orienteze în realitatea complexă. Atât excitațiile exterioare, cât și cele interioare, care pornesc dela organele interne, dela mușchi, oase, aparatul ligamentar, semnalizează animalului condițiile favorabile sau nefavorabile pentru el din punct de vedere biologic, provocând prin aceasta din partea lui acțiuni obiectiv corespunzătoare. Scoarța cerebrală este acel aparat minunat unde se proiectează toate aceste semnalizari și se elaborează acțiunile care răspund la aceste semnale. Potrivit învățaturii lui Pavlov, la om, ca o completare la *primul sistem de semnalizare* (reacție la influența directă exercitată de lumea exterioară), s'a format *al doilea sistem de semnalizare* — vorbirea, care a produs schimbari importante în activitatea nervoasă superioară a omului. Invațatura lui Pavlov despre al doilea sistem de semnalizare are o mare însemnatate pentru teoria marxistă a cunoașterii. Ea scoate la iveală baza fiziologică a gândirii specific umane, în desvoltarea căreia un rol imens l-a avut limba. vorbirea, folosirea noțiunilor. Datorită acțiunii diferiților excitanți, care au pentru animal o însemnătate obiectiv pozitivă sau negativă, în scoarța cerebrală se produce excitarea sau inhibiția diferitelor zone. Fiecare dintre aceste procese se extinde pe întreaga scoarță, iar apoi se concentrează în anumite zone ale ei. Interacțiunea proceselor de excitație și inhibiție determină activitatea normală a creierului. Pavlov a explicat esența somnului la animalele superioare, demonstrând că somnul nu este nimic altceva decât inhibiția completă a scoarței emisferelor cerebrale. Totodată, Pavlov a explicat mecanismul hipnozei și a descoperit esența viselor. Ultimii ani ai vieții sale Pavlov i-a închinat studierii starilor patologice ale sistemului nervos, creând învățătura despre nevrozele experimentale la animale. Pavlov a adus o importantă și prețioasă contribuție în domeniul clinicii patologiei nervoase și psihice a omului. De o uriașă însemnătate științifică este clasificarea științifică a tipurilor de animale, precum și lucrările începute de el cu privire la studierea evoluției sistemului nervos al animalelor și a transmiterii prin ereditate a reflexelor condiționate. Moștenirea științifică lăsată de Pavlov, care este analizată în numeroase laboratoare de discipolii și continuatorii sai, imbogățește o serie de importante domenii ale practicii. De o însemnătate excepțională este învățătura lui Pavlov pentru numeroase alte științe, mai ales pentru medicină. Invățătura lui Pavlov despre activitatea nervoasă superioară constitue una dintre bazele științifico-naturale ale materialismului dialectic. Ea a dat o bază riguros științifică teoriei materialiste a reflectării. Prin învățătura sa despre activitatea nervoasă superioară, Pavlov a demonstrat că, fără exercitarea influenței lumii exterioare asupra organelor sensoriale ale animalelor, asupra creierului lor, nu este posibilă niciun fel de activitate psihică, că psihicul animalelor este *reflectarea lumii obiective* exterioare. Invățătura lui Pavlov este pătrunsă dela un capăt la altul de ideea desvoltării, a schimbării; ea dis-

www.dacoromanica.ro

truge concepțiile metafizice despre legile activității psihice. Pavlov privește dialectic activitatea reflexa a animalelor, ca o schimbare necontenită a unor reflexe cu altele, ca o luptă a unor procese opuse — excitația și inhibiția, iradierea și concentrarea, etc. Generalizarea filosofică a învățaturii lui Pavlov are o însemnătate uriașă pentru îmbogățirea și concretizarea tezelor materialismului filosofic marxist și ale dialecticii cu privire la natură. Descoperirile lui Pavlov constituesc o armă de luptă ideologică împotriva tuturor manifestărilor de idealism și obscurantism. Lucrările lui Pavlov au căpătat o amploare și înflorire fără precedent în perioada sovietică a activității sale, datorită grijii excepționale a Partidului și Guvernului, datorită atenției personale a lui Lenin și Stalin. Pavlov a apreciat foarte mult grija Guvernului Sovietic pentru desvoltarea științei în țara noastră. In cuvântările sau în publicațiile sale, în scrisoarea sa testamentară catre tineret, el îndemna ca toate forțele și cunoștințele să fie consacrate spre binele Patriei. El a fost un adevarat patriot al Patriei sovietice și se mândrea cu marile succese ale Patriei sale, care a scuturat jugul țarismului și al capitalismului. Sesiunea științifică a Academiei de Științe a U.R.S.S. și a Academiei de Științe Medicale a U.R.S.S. (1950), consacrată problemelor învățaturii academicianului I. P. Pavlov în domeniul fiziologiei, a relevat noi succese în desvoltarea învățăturii lui Pavlov. Sesiunea a arătat însă că, ceea ce s'a facut în această direcție, nu corespunde nici pe departe „sarcinilor puse în fața discipolilor și continuatorilor marelui savant și condițiilor create pentru acest scop de catre Guvernul sovietic și Partid". Desvoltarea ideilor lui Pavlov și introducerea lor în medicină, biologie și în alte domenii ale științei a întâmpinat o rezistență înverșunată din partea unui număr de adversari ai învățăturii lui Pavlov (Stern și „școala" sa, academicianul Beritașvili etc.). Academicianul L. A. Orbeli și grupul său de discipoli căutau să abată pe cercetători de pe pozițiile pavloviste juste, plecând într'o serie de probleme dela teoria idealistă a paralelismului psihofizic etc. Sesiunea a supus criticii, atât aceste încercări cât și altele, de a denatura ideile marelui savant. Ea a trasat calea pentru desvoltarea învățaturii lui Pavlov. Lucrările principale ale lui Pavlov sunt cuprinse în „Opere", v. I—V. Ed. Academia de Științe a U.R.S.S., 1940—1949. Au fost publicate de asemenea „Miercurile lui Pavlov", v. I—III, 1949, care cuprind procesele-verbale și stenogramele discuțiilor lui I. P. Pavlov cu discipolii săi.

★

BIOLOGIA MICIURINISTĂ — o etapă nouă, superioară în desvoltarea științei materialiste despre natura vie, etapă care poartă numele marelui transformator al naturii — Ivan Vladimirovici Miciurin. O caracteristică importantă a biologiei miciuriniste, spre deosebire de teoriile anterioare, este că întemeietorii ei — Miciurin, Viliams, Lîsenco — au aplicat în mod conștient și consecvent, în interpretarea și studierea legilor de desvoltare a formei organice a materiei, concepția marxist-leninistă despre lume, materialismul dialectic. Nimeni dintre biologii precedenți nu a aplicat dialectica, ca metoda, ca instrument de cercetare științifică. De aceea, numai cu biologia miciuristă începe o etapă nouă, superioară de desvoltare a științei biologice. Biologia miciuristă este teoria materialist-dialectică a desvoltării formei organice a materiei. Apli-

www.dacoromanica.ro

când ca metodă dialectica, desvoltând biologia ştiinţifică, Miciurin, Viliams, Lîsenco au inclus în ea tot ce a fost mai progresist, mai bun în teoriile eminenţilor biologi — materialişti din trecut — Lamarck, Darwin etc., — curaţind sâmburele materialist al teoriilor acestora de adausurile metafizice şi idealiste. Unul dintre cele mai importante izvoare teoretice şi o parte componentă a biologiei miciuriniste sunt descoperirile ştiinţifice ale eminenţilor biologi-materialişti ruşi Mecinicov, Secenov. fraţii Covalevschi, I. P. Pavlov, Severţov, Timiriazev, care au elaborat teoria materialistă a desvoltării organismelor şi care au apărat-o împotriva atacului teoriilor burgheze reacţionare în biologie (neovitalism. psiho-amarkism, mecanicism, weismannism-morganism). Cercetările experimentale şi generalizările teoretice ale biologilor-materialişti ruşi au pregătit o etapă nouă, superioară, în desvoltarea ştiinţei biologice, etapă care a fost posibilă numai în condiţiile socialismului şi numai pe baza filosofiei materialismului dialectic. Esenţa materialist-dialectică a biologiei miciuriniste se manifestă consecvent în toate generalizarile ei teoretice care se referă la legile de desvoltare a vieţii. Potrivit biologiei miciuriniste, viaţa este o formă a mişcării şi desvoltării materiei, având legile ei de desvoltare, proprii numai ei. Plecând dela premisa că materia vie a provenit din materia anorganică şi că varietatea vieţuitoarelor şi plantelor este rezultatul necontenitei lor schimbări şi desvoltări, biologia miciuristă a descoperit caracterul şi formele de desvoltare a vieţii, precum şi acei factori şi forţe motrice care stau la baza desvoltării organismului şi speciilor. Studiind desvoltarea naturii vii ca un proces material unic, care se desvoltă după anumite legi, biologia miciuristă a scos la iveală şi a explicat legăturile complexe şi variate care formează acest proces firesc. Cele mai importante dintre aceste legături sunt interdependenţa dintre forma organică a materiei şi natura anorganică. „Nu trebue să uităm că izvorul primar a ceea ce e viu este natura anorganică. Corpul viu se formează singur din condiţiile mediului exterior şi, prin aceasta, se modifică singur“ (Lîsenco). Plecând dela teza că „descoperirea legilor corelaţiilor între organisme şi condiţiile mediului exterior este sarcina principală a agrobiologiei“ (Lîsenco), biologia miciuristă consideră organismul şi condiţiile vieţii sale ca o unitate dialectică. Una dintre cele mai importante legi de desvoltare a organismelor este modificarea lor sub influenţa condiţiilor mediului, transmiterea prin ereditate a modificărilor dobândite de organisme. Desvoltarea individuală a organismelor are loc pe baza proprietăţilor şi calităţilor dobândite de o specie sau alta în decursul istoriei. De aici rezultă unitatea şi interdependenţa dintre elementul istoric (filogeneză) şi individual (ontogeneză) în procesul de desvoltare a vieţii. Elementul istoric, adică ereditatea organismului, este rezultatul desvoltării şi modificării unei lungi serii de generaţii anterioare în conformitate cu condiţiile mediului care se schimbă. Biologia miciuristă respinge ca fiind o născocire reacţionară teoria cromosomică a weismannist-morganiştilor, cu genele ei mistice. *„Ereditatea este un fel de concentrare a condiţiilor mediului exterior, asimilate de către organismele vegetale într'o serie de generaţii precedente“* (Lîsenco). Ereditatea va fi reprodusă în desvoltarea unui individ dintr'o specie dată, dacă pentru aceasta există condiţii exterioare corespunzătoare. Dacă asemenea condiţii nu există, organismul se va modifica, modificând şi eredi-

www.dacoromanica.ro

tatea ca proprietate a corpului viu. In cazul când există condiții corespunzătoare, noile modificări se statornicesc și intră astfel în filogeneză. Așa dar, studiind organismele în unitate dialectică cu condițiile de existență, biologia miciurinistă a explicat baza procesului de desvoltare a vieții, care se desfășură pe baza unor anumite legi. Darwin nu a știut să descopere cauzele modificărilor individuale ale organismelor. El nu a acordat atenție acestei probleme extrem de importante, fără rezolvarea căreia biologia nu ar fi putut fi transformată dintr'o știință care explică fenomenele naturii, într'o știință eficientă, care înarmează pe practicieni cu priceperea de a transforma în mod conștient natura. Această sarcină a fost pentru prima oară îndeplinită de biologia miciurinistă. In conformitate cu învățătura dialecticii materialiste, biologia miciurinistă a demonstrat că desvoltarea organismelor are loc în două forme, evolutivă și revoluționară, prin salturi. Biologia miciurinistă face o delimitare strictă între noțiunile creștere și desvoltare: „fără transformarea unei stări calitative în alta, fără nașterea unei stări calitativ noi în sânul celei vechi, nu există desvoltare, ci are loc numai mărirea sau micșorarea cantității, are loc numai ceea ce se numește de obicei «creștere»" (Lîsenco). Numai o astfel de înțelegere a desvoltării corespunde esenței dialectice obiective a naturii vii. Prin aceasta, biologia miciurinistă a înlăturat caracterul limitat al teoriei darwiniste, care nega salturile în natura; „...darwinismul neagă nu numai cataclismele lui Cuvier, dar și acea desvoltare care e concepută în mod dialectic și care include revoluția; în vreme ce, din punctul de vedere al metodei dialectice, evoluția și revoluția, schimbările cantitative și cele calitative, sunt două forme necesare ale uneia și aceleași mișcări" (Stalin). Biologia miciurinistă, bazându-se pe practică și înlăturând unilateralitatea evoluționismului plat, elaborează o nouă teorie a speciei și a formării speciilor. Potrivit acestei teorii, în desvoltarea formelor vii nu se observă o neîntreruptă continuitate, nu pentrucă concurența reciprocă duce, după cum crede Darwin, la dispariția formelor intermediare, ci pentrucă o asemenea continuitate neîntreruptă nu poate să existe în natură. Desvoltarea este unitatea dintre continutate și discontinuitate, dintre formele de mișcare evolutive și cele revoluționare. Schimbările cantitative treptate duc la formarea unei specii calitativ noi, cu legi de desvoltare noi, proprii numai ei. „Speciile sunt verigi ale lanțului naturii vii, sunt etape ale diferențierii calitative, trepte ale desvoltării istorice treptate a lumii organice" (Lîsenco). O confirmare a acestei teorii dialectice a formării speciilor este transformarea calitativă a grâului tare cu 28 de cromosomi, în grâu moale cu 42 cromosomi și altele. Pe baza înțelegerii desvoltării ca trecere a schimbărilor cantitative în schimbări calitative radicale, biologia miciurinistă a elaborat teoria desvoltării stadiale a organismelor. Această teorie a arătat că, în procesul vieții lor individuale, organismele parcurg trepte, stadii calitativ diferite. Invățătura despre legile și succesiunea în parcurgerea stadiilor, despre localizarea desvoltării stadiale în anumite celule — puncte de creștere — și mai ales despre ireversibilitatea procesului desvoltării stadiale constitue o confirmare vie a trecerii schimbărilor cantitative din viața individuală a unui organism în schimbări calitative radicale. Plecând dela metoda dialectică, biologia miciurinistă a respins toate denaturările idealiste și mecaniciste în concepția despre [illegible] la iveală principalele

www.dacoromanica.ro

contradicţii care constituesc forţele motrice ale desvoltării organismelor şi speciilor. Impingând biologia în braţele idealismului şi metafizicii, weismannism-morganismul a nascocit inexistentele gene, genofondul, ipotetica amiba cu care începe viaţa, de care ar depinde viaţa şi desvoltarea organismelor, iar mecaniciştii explicau procesul de desvoltare a organismului prin condiţii mecanice, exterioare, considerând organismul un element pasiv. Respingând toate aceste născociri, biologia miciuristă şi-a îndreptat cercetarile spre descoperirea contradicţiilor care constitue forţa motrice a desvoltarii organismelor. Biologia miciuristă a izgonit din teoria lui Darwin malthusianismul, care constitue un adaus antiştiinţific la teoria evoluţionistă şi care este prezentat de weismannişti-morganişti drept „piatra unghiulară a darwinismului". Biologia miciuristă a demonstrat ca acele contradicţii care constitue forţa motrice a desvoltarii formei organice a materiei decurg din contradicţiile schimbului de substanţe dintre organism şi mediu, din contradicţiile procesului unic de asimilare şi desasimilare, de creare şi distrugere în interiorul organismului. Tocmai din cauza acestui proces contradictoriu al schimbului de substanţe ia naştere elementul calitativ nou, se desfăşură „lupta" între vechi şi nou, între ceea ce moare şi ceea ce se naşte în lumea organică. Degajând şi menţinând tot ce este adaptabil şi util, selecţia naturală dirijează procesul de desvoltare a vieţii, eliminând totodată tot ce este inadaptabil. O trăsatură caracteristică a biologiei miciuriniste este eficienţa ei, atitudinea revoluţionară faţă de realitate, transformarea naturii. Baza biologiei miciuriniste o constitue faptul că este strâns legată de practica, raspunzând cerinţelor ei, că verifică teoria prin practică, că sintetizează practica şi recunoaşte practica drept criteriu al veracităţii teoriei. Toate sintetizările şi concluziile teoretice ale biologiei miciuriniste constituesc nu numai rezultatul unor experimente extrem de minuţioase, ci şi al sintetizării practicii agriculturii şi creşterii vitelor. Hibridizarea vegetativă, metoda mentorului şi a mijlocitorului, alegerea perechilor pentru încrucişare, educarea organismelor într'o anumită direcţie, iarovizarea, transformarea specilor de toamnă în specii de primăvară şi a speciilor de primăvară în specii de toamnă, metodele miciuriniste de aclimatizare, teoria desvoltării stadiale şi celelalte descoperiri ale biologiei miciuriniste au devenit un mijloc important de ridicare a producţiei la hectare pe ogoarele socialiste şi de ridicare a productivităţii zootehniei, au devenit metode de obţinere a noi specii de plante, a noi rase de animale. Biologia miciuristă este o ştiinţă populară; ea a pătruns adânc în massele colhoznice; pe baza ei, fruntaşii în agricultură obţin cei mai înalţi indici din lume. Biologia miciuristă a crescut şi s'a întărit în lupta împotriva pseudoştiinţei, împotriva idealismului şi metafizicii în biologie, în lupta împotriva weismannism-morganismului. Situându-se pe poziţia dialecticii materialiste, întemeietorii biologiei miciuriniste au dus o luptă neîmpacata împotriva a tot felul de devieri dela materialism în biologie. Biologia miciurinista este pătrunsă de o intransigenţă cu adevărat bolşevică faţa de orice clericalism în ştiinţă. Ea este singura teorie care oglindeşte în mod just legile de desvoltare a materiei organice şi care arată caile de transformare conştientă a naturii în interesele poporului muncitor. Biologia miciuristă are o uriaşă însemnătate pentru desvoltarea şi întărirea continuă a bazelor ştiinţifico-naturale ale concepţiei marxist-leniniste

www.dacoromanica.ro

despre lume. Dacă biologia miciurinistă, ca singura teorie materialista științifică despre natura vie, ca etapă superioară în desvoltarea darwinismului, a repurtat victoria deplina asupra pseudoștiinței reacționare a weismannism-morganismului, ea datorează acest lucru sprijinului hotarîtor pe care i l-au dat Lenin și Stalin. In scrisoarea către tovarașul Stalin, participanții la Sesiunea Academiei de Științe Agricole „V. I. Lenin" din U.R.S.S. au scris: „Continuând opera lui V. I. Lenin, Dumneavoastra ați salvat pentru biologia materialista înaintată învățatura marelui transformator al naturii I. V. Miciurin, ați ridicat la înălțimea cuvenită în fața întregii științe orientarea miciurinistă în biologie, unica orientare justa, progresistă în toate ramurile științei biologice".

★

WEISMANNISM-MORGANISM — orientare antidarwinistă reactionară în știința biologica. dupa numele biologilor Weismann (1834—1914) și Morgan (1866—1945), care își maschează esența ei idealista și metafizică sub eticheta falsa de neodarwinism. Weismannism-morganismul a apărut la sfârșitul secoluiui XIX și începutul secolului XX, ca o reacțiune ideologica burgheză împotriva teoriei materialiste a desvoltarii formelor organice ale materiei. Erijându-se in urmași ai lui Darwin, weismannist-morganiștii au cautat prin toate mijloacele sa denatureze ceea ce este principal în darwinism — sâmburele său materialist, teoria selecției naturale, a modificării organismelor și a calităților lor ereditare sub influența mediului, în funcție de condițiile existenței lor. La baza weismannism-morganismului stă interpretarea falsă a ereditații organismelor, preluată dela teoria antiștiințifică metafizică a lui Mendel. Cu tot arsenalul terminologic variat în tratarea problemei eredității (gene, determinate. genofond, rezerva de mulație, etc.), toți weismannist-morganiștii sunt de aceași părere că ereditatea constitue în organisme o substanță speciala, care se găsește în celulele sexuale, în cromosomii acestor celule. Weismannist-morganiștii consideră substanța ereditară ca fiind veșnică, neschimbătoare. După părerea lor, ea este independentă de mediul exterior în care trăiesc organismele, nu se formeaza niciodată din nou, ci se transmite din generație în generație, fără niciun fel de schimbări calitative Totodată, substanța ereditară este incognoscibilă. Din punctul de vedere al acestei teorii, organismul este constituit din două părți nelegate între ele: substanța ereditară, neschimbătoare și nemuritoare, și corpul muritor. Corpul organismului nu este decât un recipient și un mediu nutritiv, pentru substanța ereditară. Toate caracteristicile și proprietățile organismului depind de substanța ereditară. Oricare ar fi schimbările prin care ar trece organismul, ele nu pot avea însemnătate pentru generația viitoare, dat fiindcă aceste schimbări nu ating substanța ereditară, nemuritoare și neschimbătoare. Deviațiile dobândite de organisme nu se transmit prin ereditate. Weismannist-morganiștii încearcă să explice diversitatea de organisme și de specii prin recombinarea genelor neschimbătoare, prin mutațiile substanței ereditare și prin alți factori născociți. Dar nicio explicație a morganist-weismanniștilor nu poate ascunde faptul că, concepțiile lor despre substanța ereditară, nemuritoare și neschimbătoare, precum și despre corpul muritor, nu sunt altceva decât teoria teologică schimbată despre sufletul nemuritor și imaterial, și despre corpul muritor, nu sunt altceva decât [illegible] (vezi). Concepțiile me-

www.dacoromanica.ro

tafizice ale weismannist-morganiştilor despre invariabilitatea speciilor şi organismelor se manifestă în diferite forme. Hugo de Friz şi Morgan considerau că speciile nu se schimbă timp de milenii, şi că, din când în când, din motive necunoscute, au loc impulsuri, explozii, în urma cărora apar deodată specii noi. Morganiştii au născocit aşa zisa „rezervă de mutaţie", care s'ar consuma în permanenţă. De îndată ce aceasta „rezerva de mutaţie" se epuizează, evoluţia, pretind ei, încetează. Bazându-se pe aceasta, morganiştii propovăduesc ipoteza unei evoluţii extinctive a speciilor şi a naturii vii în ansamblu. După această teorie, rezultă că, consumând „rezerva de mutaţie", materia vie trebue să ajungă în mod inevitabil la sfârşitul ei. Asemenea teorii demonstrează clar natura idealistă şi metafizică a pseudoştiinţei weismannist-morganiste. Considerând organismele plantelor şi ale animalelor în afara legăturii şi interacţiunii cu condiţiile exterioare ale existenţei lor, weismannist-morganiştii nu sunt în stare să descopere adevăratele legi obiective de desvoltare a formelor organice. Falsitatea concepţiei weismannist-morganiştilor este evidentă. Nu se poate studia o plantă sau un animal în afara condiţiilor exterioare în care acestea trăiesc. Schimbarea condiţiilor de existenţă, a tipului de schimb de substanţe între organisme şi mediul exterior, duce în mod inevitabil la schimbarea eredităţii organismelor. Biologia miciurinistă — singura teorie materialistă ştiinţifică — consideră procesul de desvoltare a lumii organice nu numai ca pe un proces de schimbare cantitativă, ci şi calitativă, în care iau naştere noi forme organice. Ereditatea, după definiţia lui T. D. Lîsenco, este un fel de concentrare a condiţiilor mediului exterior, asimilate de către organisme într'o serie de generaţii precedente. Teoria miciurinistă este diametral opusă weismannism-morganismului. Baza filosofică a weismannism-morganismului o constitue kantianismul, machismul, pragmatismul şi alte şcoli idealiste. Toate categoriile şi tezele fundamentale ale filosofiei idealiste — negarea legilor în desvoltarea materiei şi absolutizarea întâmplărilor, înlocuirea realităţii obiective prin ficţiuni matematice, împărţirea kantiană a lucrurilor în fenomene şi numene, recunoaşterea incognoscibilităţii esenţei lucrurilor, etc. — sunt folosite de weismannist-morganiştii în scopul denaturării ştiinţei biologice. Fiind una dintre verigile reacţiunii ideologice burgheze, weismannism-morganismul serveşte scopurile claselor exploatatoare. Pe baza acestuia a luat naştere eugenia, pseudoştiinţă burgheză care urmăreşte să justifice capitalismul. Weismannism-morganismul a fost folosit de rasiştii fascişti, iar în prezent este folosit de imperialiştii anglo-americani, care, sub steagul cosmopolitismului, fac pregătiri în vederea cuceririi dominaţiei mondiale. Weismannism-morganismul s'a oglindit în lucrările unei serii de biologi din U.R.S.S. (Filipcenco, Serebrovschi, Schmalhausen, Dubinin, Iebrac etc.). Bazându-se pe practica agriculturii socialiste, biologia miciurinistă a demascat totala inconsistenţă teoretică şi practică a weismannism-morganismului şi a înarmat pe practicienii agriculturii cu înţelegerea clară a legilor de dirijare conştientă a vieţii plantelor şi animalelor. C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. şi tovarăşul Stalin au acordat în această direcţie miciuriniştilor, un sprijin hotărîtor. La sesiunea din Iulie-August 1948 a Academiei de Ştiinţe Agricole „V. I. Lenin" din U.R.S.S., biologia miciurinista a înfrânt complet teoria reacţionară a weismannist-morganismului. (Vezi şi *Biologia miciurinistă*).

www.dacoromanica.ro

SOCIALIȘTII DE DREAPTA — agenți ai imperialismului în sânul mișcării muncitorești, dușmani de moarte ai socialismului științific, actualii continuatori ai vechilor reformiști și revizioniști — Bernstein, Kautsky, Adler, Vandervelde și alții. Intreaga activitate a socialiștilor de dreapta are ca scop să desarmeze clasa muncitoare și masele muncitoare în lupta lor împotriva planurilor agresive ale imperialismului americano-englez, să introducă sciziunea în mișcarea muncitorească, sa creeze o barieră în fața mișcarii mondiale pentru democrație, socialism și pentru pace, mișcare care crește și se desvoltă victorios. Socialiștii de dreapta din toate țările — Attlee și Morrison în Anglia, Guy Mollet și Jules Moch în Franța, Schärf în Austria, Spaak și Louis de Brouker în Belgia, Schumacher în Germania, Saragat în Italia și alții — îndeplinesc funcția de lachei ai imperialismului american, constituie sprijinul lui ideologic. In Rezoluția consfătuirii Biroului Informativ al partidelor comuniste, care a avut loc în Noembrie 1949 în Ungaria, se arată limpede rolul de clasă al socialiștilor de dreapta în condițiile actuale.

„In momentul de față, socialiștii de dreapta — se spune în această Rezoluție — acționează nu numai ca agenți ai burgheziei din țarile lor, ci și ca agenți ai imperialismului american, transformând partidele social-democrate din țările europene în partide americane, în unelte directe ale agresiunii imperialiste a Statelor Unite. In țările unde socialiștii de dreapta fac parte din guvern (Anglia, Franța, Austria, Țările scandinave) ei acționează ca înverșunați apărători ai «planului Marshall», «uniunii occidentale», «pactului Atlanticului de Nord» și tuturor celorlalte forme ale expansiunii americane. Acești pseudosocialiști îndeplinesc cel mai josnic rol în persecutarea organizațiilor muncitorești și democratice, care apără interesele celor ce muncesc".

Indeplinind voința imperialiștilor americani, socialiștii de dreapta propagă ideile reacționare ale cosmopolitismului, ideea organizării unui „guvern mondial", care, după expresia lui Blum, să domine asupra „suveranităților naționale", propagă ideea că noțiunea de independența națională a popoarelor „s'a învechit". Toată această propagandă nu este nimic altceva decât tendința de a netezi drumul imperialiștilor americano-englezi, care visează să cucerească dominația mondială. Pentru a demobiliza clasa muncitoare, socialiștii de dreapta răspândesc neîncetat vechea teorie reformistă a „colaborării între clase", a „păcii între clase" etc. Renner afirma că analiza contradicțiilor dintre burghezie și proletariat făcută de Marx în „Capitalul" este învechită acum, că în prezent a fost creată, chipurile, baza pentru „armonie între clase", pentru unitatea de interese dintre clasa muncitoare și burghezie. „Noi — spune un alt socialist de dreapta din Austria, având în vedere pe muncitori și patroni — stăm pe una și aceeași cracă, și dacă unul din noi va tăia această cracă, vom cădea cu toții".

Inveteratul trădător al clasei muncitoare, Leon Blum, cauta sa i convinga pe muncitori că în prezent nu mai poate sa existe lupta de clasa, că „faza polemică" (cum a denumit el cu prudență lupta de clasa) și-a trăit traiul și trebue să cedeze locul „fazei pașnice". Principala sarcină constă acum în „autoperfecționarea morală" a omului, spunea Leon Blum. In zelul lor servil, socialiștii de dreapta au mers până acolo, încât au declarat în general pe muncitorii ca proletariat drept o „abstracție". „Astăzi

www.dacoromanica.ro

— scrie unul dintre teoreticienii socialiştilor schumacheriști — întreaga societate trebue să fie privită ca o comunitate de luptă pentru libertatea şi demnitatea membrilor ei". Dacă vechii reformişti şi revizionişti, trădând marxismul în fapt, încercau în vorbe să apară drept „partizani" ai marxismului, actualii socialişti de dreapta luptă făţiş împotriva marxismului, împotriva teoriei socialismului ştiinţific. Teoriei revoluţionare a socialismului ştiinţific, care a fost pe deplin confirmată de experienţa construirii victorioase a socialismului în U.R.S.S., precum şi de experienţa ţariior de democraţie populară, ei opun teorii reacţionare ca, de pildă, „forţa a treia", „socialismul democratic" etc., în care frazele despre „socialism" nu sunt decât o minciuna dela început până la sfârşit şi o camuflare a practicii contrarevoluţionare în folosul claselor exploatatoare. Politica guvernului laburist în Anglia demonstrează clar în practica conţinutul de clasă al „socialismului democratic"; această politică este dusă dela început şi până la sfârşit în folosul burgheziei şi în dauna clasei muncitoare. Intre toate forţele negre ale reacţiunii nu există duşmani mai înverşunaţi ai marii Patrii a socialismului, U.R.S.S., decât banda de lachei ai imperialismului americano-englez. In scopul înşelării masselor, socialiştii de dreapta denatureaza esenţa de clasa a statului. Ei au scornit o versiune prin care susţin că, dacă înainte statul a fost un instrument al clasei dominante, astăzi statul burghez a încetat, chipurile, sa mai fie un aparat de oprimare şi de asuprire a masselor muncitoare. De aici se deduce sarcina folosirii paşnice a statului burghez ca un organ „deasupra claselor", adica aceeaşi veche ideie reformista despre integrarea paşnică a porcăriei capitaliste în socialism. In practică însă, pretutindeni unde socialiştii de dreapta se află la putere sau fac parte din guvern, ei contribue la fascizarea statului, pun în libertate pe criminalii fasciști, reprimă crunt orice manifestare de protest a muncitorilor şi ţaranilor împotriva asupririi capitalului, ajută claselor cârmuitoare să pregătească un nou război mondial. In domeniul filosofiei, socialiştii de dreapta sunt aceleaşi slugi ale burgheziei ca şi în domeniul politicii. Şi în acest domeniu, urmând pe ideologii burghezi, ei luptă împotriva ştiinţei şi raţiunii, repetă platitudinile clericale împotriva materialismului, neagă dialectica revoluţionară, „combat" materialismul istoric, înlocuind această unică teorie ştiinţifică despre legile desvoltării sociale, printr'un idealism de cea mai proastă calitate. Paginile revistelor şi broşurilor socialiştilor de dreapta abundă în îndemnuri la împăcarea cunoaşterii cu credinţa, a ştiinţei cu religia. Blum numea socialismul drept o ideie religioasă. Reformistul Deutsch din Austria scrie: „Noi admitem religia ca factor de educare". Socialiştii de dreapta din Germania afirmă că raţiunea ar fi fost înfrânta în lupta împotriva credinţei şi cer să se repună în drepturi „chemarea interioară a sufletului omenesc", „instinctele omeneşti eterne", „valorile absolute" etc. Aşa dar, socialiştii de dreapta acţionează pe toate liniile ca reacţionari, ca apărători militanţi ai capitalismului muribund, ca duşmani consecvenţi şi neîmpăcaţi ai proletariatului, ca spioni şi agenţi ai imperialismului american. De aceea, nu se poate lupta împotriva imperialismului fără a lupta împotriva agenturii sale — socialiştii de dreapta. *„Este imposibil să pui capăt capitalismului* — ne învaţă tovarăşul Stalin — *fără să pui capăt social-democratismului în mişcarea muncitorească".*

www.dacoromanica.ro

PAGINI DESPRE IOAN VODĂ ZIS „CEL CUMPLIT", SCRISE ÎN SECOLUL XVI DE ISTORICUL FRANCEZ DE LA POPELINIERE

Inainte de a trece la o examinare a textului privitor la Ioan Voda zis „cel cumplit", dupa câte ştim necunoscut pâna astazi de istoricii noştri, trebue sa arătam cine a fost Lancelot Voysin de La Popelinière, autorul lui.

Printre istoricii care s'au îndeletnicit în Franţa, în veacul al XVI-lea, cu istoria generala, La Popelinière este unul dintre acei care au ramas aproape necunoscuţi [1].

Acest Lancelot Voysin, seigneur de La Popelinière, s'a nascut în Bas-Poitou, în anul 1540 (?).

„La Popelinière aparţine Renaşterii prin studiile sale şi Reformei prin credinţa sa: el este modern prin spiritul sau de toleranţa, despre care toleranţa, veacul sau nu prea este bogat în pilde..."

„După ce a făcut studii bune la universitaţile din oraşele *Poitiers* şi *Toulouse*, el a debutat în meseria armelor cam în anul 1562 şi, vreme de aproape cincisprezece ani, el a jucat un rol activ fie ca ostaş, fie ca negociator..." [2].

In scurtele ragazuri, pe care i le dadeau zilele de pace, La Popelinière a scris mai multe carţi, printre care şi vestita sa lucrare istorica „L'histoire de France enrichie des plus notables occurances survenues et Provinces de l'Europe et pays voisins, soit en Paix, soit en Guerre tant pour le fait séculier qu'Eclesiastique, depuis l'an 1550 jusques à ces temps. Par Abraham H (aultin) 1581".

Această ediţie a istoriei lui Voysin de La Popelinière a apărut în oraşul Rochelle în doua volume în 8°. Trebue sa menţionăm că au mai fost încă trei ediţii în anii 1572, 1573 şi 1579.

Volumul (ed. 1581) cuprinde dela pagina 221—223 verso, textul despre Ioan Voda „cel cumplit". Avem în faţa noastra pagini scrise, fară îndoiala, la scurt timp după moartea Domnului moldovean. Sunt, deci, marturiile unui contemporan şi ceea ce le face şi mai preţioase pentru

[1] Ion N. Coroi ..La Pepelinière, historien de guerres de religion et géographe. Supliment la culegerea rezumatelor (Comunicare tinută la Congresul gener l al ştiinţelor istorice la Zurich). 1938, p. 1.

[2] Idem, op. cit., p. 1.

www.dacoromanica.ro

noi este faptul că La Popelinière este un mare istoric al vremii de atunci.

Cum de au ajuns, însă, ştirile despre viaţa, faptele şi moartea cumplita a lui Ioan Vodă, stăpân al unui atât de mic stat din răsăritul Europei, la istoricul La Popelinière?

Putem face două presupuneri: prima ar fi ca La Popelinière a citit, fie cartea lui Paprocki, aparuta mai întâi in limba polonă (1575), iar apoi în limba germană (1576), sub titlul „Wahrhaftige Beschreibung des Krieges, welchen der Walachische Woiewod Ivon mit den Türcken geführt", fie cartea lui I. Gorecius, „Descriptio Belli Ivoniae Voivodae Valachiae" (1578), fie poate chiar scrierea istoricului olandez Mihail von Isselt, „Amorforti sui temporis Historia im qua Res In toto orbe terrarum gestae... usque ad Anno M. D.LXXXVI perspicue et aecurate describuntur... coloniae. Apud Arnoldum quentelium Anno M.D.C.II...", despre care am scris în revista „Studii" [1]; a doua presupunere ar fi că La Popelinière a primit aceste ştiri despre Ioan Vodă chiar printr'un francez, care a însoţit în Polonia pe regele Henric de Valois şi care s'a întors, apoi, în Franţa.

Izvorul tuturor ştirilor din cronicile străine, a fost scrisoarea lui Paprocki. După cum spune A. Papiu Ilarianu: „Leonard Goreciu, sau mai bine zis Gorecki, prelucră scrierea lui Paprocki în limba latină, amplificând-o, şi o publică, împreună cu istoria lui Lasici (Lascki) „Despre expediţiunea Polonilor în Moldavia cu Bogdan", în Francofortul la 1578 [2].

Trebue să presupunem, deci, ţinând seama de datele pe care le avem până astăzi, că mai toţi istoricii străini, care au scris despre Ioan Vodă al Moldovei, s'au folosit de acest text latin al lui Gorecki.

La Popelinière, ca şi ceilalţi, a citit, fără îndoială, şi el această carte în limba latină, apăruta la Francfurt în anul 1578, căci nu putem crede că el s'a folosit de ediţia în limba polonă sau în limba germană a scrierii lui Paprocki. Mai toţi oamenii învăţaţi din vremea aceea ştiau limba latină, ceea ce ne face să spunem că şi istoricul francez Lancelot Voysin de La Popelinière a ştiut-o.

Deci, în scurta analiză pe care o vom face textului, nedat încă la iveală pe românește, scris de La Popelinière, ne vom limita să arătăm deosebirile mai de seamă între acesta şi textul lui Gorecki.

Citind ambele texte, al lui La Popelinière şi al lui Gorecki, ne vom da seama numaidecât că există deosebiri destul de mari între ele.

Gorecki, de pilda, începe prin a face o amplă descriere geografică şi istorică a Moldovei şi Valahiei, pe când La Popelinière, dimpotrivă, se mulţumeşte sa rezume, în câteva rânduri, poziţia geografică a celor două voevodate, trecând apoi la descrierea domniei şi razboaielor lui Ioan Voda.

[1] „Studii", Anul 3, t. II, 1950, p. 158-168.
[2] Papiu Ilarianu, Tesauru de monumente istorice. Bucureşti. 1864, v. III, p. 203.

www.dacoromanica.ro

Gorecki începe astfel paginile închinate lui Ivonia, adică Ioan Vodă, căci așa este el numit de cronicarii străini:

„...Era pe atunci Ivon (despre care zic unii să fi fost Polon născut în Masovia), Român de viță, care zicea că se tragc din Domnii cei vechi ai Moldovei, bărbat înalt de stat, frumos la fața, cu ochii mici și amenințatori, vârtos în trup și plin de puteri..." [1].

Această frumoasă și caracteristică descriere a lui Ioan Voda nu o găsim în textul lui La Popelinière, ceea ce ne-ar putea mira, deoarece era deosebit de interesant — și mai ales pentru acele vremuri — să fi dat o imagine vie a eroului despre care se scria. Ea dădea, și da înca textului, un farmec deosebit.

Trecând acum la un alt exemplu, la descrierea bătăliei dela Braila, Gorecki ne-o înfățișeaza astfel:

„...Era un spectacol înfricoșat: pe toată întinderea câmpului cadavre de oameni morți; mulți trăgând de moarte, acoperiți de rane, nici putea să fuga, nici să stea pre un loc, de abia cerca să se ridice, și cădea iarăși la pământ. In fine, ori încătrâu priveai totul era acoperit de arme și cadavre, și pământul adapat cu sânge..." [2].

La Popelinière:

„Și Sujercev i-a fugărit atât de aproape, în cât cei mai mulți au rămas pradă lupilor, câinilor și corbilor de pe câmp..."

O ultimă pildă în legătura cu felul deosebit cum redau cei doi istorici străini, viața, faptele și moartea lui Ioan Vodă.

Gorecki:

„...Ajungând la Turci, vorbi cu pașalele patru ore întregi, când Capigi-basia, simțindu-se ofensat prin oarecare cuvinte ale lui Ivon și uitându-și de credința dată și întărită prin jurământ militar, luă hangerul și-l taiă în față și în pântece. Vulnerat astfel, îl apucară ienicerii și pân'a nu-și da încă sufletul, îi tăiară capul, iar trupul îl legară de picioarele a două cămile care, gonite într'o parte și alta îl rupseră în bucăți. Capul îl înfipsera într'o suliță lunga, trupul era sfâșiat și rupt în mici bucăți, oasele-i le împarțea între sine, în sângele lui încă cald, își încrunta săbiile și-l da cailor să bea, rugându-se lui Dumnezeu ca sa le dea și lor inimă ca a lui Ivon și asemine măestrie de resbel..." [3].

La Popelinière.

„...Și fara arme a pătruns în tabăra turcească, unde nu l-a urmat decât un Polonez. Acolo începând să vorbiască cu câțiva Turci, un pașa numit Capugi-pașa socotind că vorbește prea mult, și-a tras iataganul din teacă, s'a repezit la Voevod, i-a crăpat capul, apoi i-a străpuns burta, Voevodul prabușindu-se mort la pamânt. Apoi, ienicerii l-au luat și i-au taiat capul, apoi, au legat trupul de picioarele a doi cai, care l-au rupt în bucăți. Capul lui astfel retezat și farâmat

[1] Vezi Papiu Ilarianu, op. cit., v. III, p. 215.
[2] Idem, p. 227.
[3] Vezi: Papiu Ilarianu, op. cit., v. III, p. 248-249.

www.dacoromanica.ro

a fost pus în vârful unei suliți, trupul taiat în bucațele mici din care cei mai de seamă au luat fiecare o bucata și și-au frecat iataganele cu sângele cald înca și au dat cailor sa bea din el, astfel ca ei sa fie mai mânioși în lupta..."

In concluzie: avem, deci, în fața noastră o varianta interesanta a textelor privitoare la Ioan Vodă zis „cel cumplit", text scris de unul dintre cei mai de seama istorici ai veacului al XVI-lea din Franța.

Socotim ca el merita atenția noastră și, mai ales a acelora, care studiază epoca și domnia lui Ioan Voda al Moldovei.

SCARLAT CALLIMACHI

Descrierea Valahiei și starea treburilor acestei țări. Moldova

... Și pentrucă printre alte fapte demne de amintit sunt și războaiele, purtate în Valahia, cu ajutorul Polonezilor (Cazacii) împotriva Turcilor, vom vorbi despre ele. Vă voi înfățișa, mai întâi, așa cum sunt și una și cealaltă Valahie. Apoi, după ce vă voi fi arătat izvorul cel adevărat al întâmplărilor: vă voi spune, în puține cuvinte, tot ce s'a făcut mai de seamă. Valahia este astăzi împărțită în două, una numită Transalpină, mărginită de Dunăre la miază-zi: spre apus de Transilvania cealaltă numită Moldova din pricina fluviului Moldova, care trece prin această țară și se îndreaptă spre Marea Majoră. Din vremea acelui Mahomed, care a dărâmat imperiul Grecilor și a luat Constantinopolul, Voevozii au fost tributari ai Turcilor; în așa fel, încât Moldovenii aveau voevozii lor. S'a întâmplat că Turcii fiind împiedecați de alte războaie, Valahii au devenit în parte supuși ai regatului Poloniei, în parte ai celui Unguresc. Dar Turcii, mărindu-și puterile, au readus sub jugul lor pe Valahi, norod gata oricând să se răscoale și să schimbe stăpânirea sau pe voevod, fără să țină seama de urmările faptelor lor. Puțin înainte de moartea lui Suliman, Valahii din Moldova au isgonit pe voevodul lor Alexandru și au ales un altul numit Iacob, om învățat și care dăduse lecții de matematică în orașul Rostoch.

Valahii nestatornici

Puțin timp după aceea ei l-au ucis, pentru a rechema pe Alexandru, pe care l-au isgonit pentru a doua oară din pricina obrăzniciilor lui și au primit pe un altul numit Bogdan, pe care l-au părăsit pentru a se supune lui Ivonia sau Ioan: după moartea acestuia, ucis în chip crud de către Turci, ei au luat pe Petru. Aceste două schimbări s'au întâmplat după cum urmează. Fiindcă Bogdan se aciuiase cu Polonezii, dând unuia dintre boierii lor pe sora lui în căsătorie și se pregătea pentru a se căsători cu o domnișoară poloneză, Moldovenii s'au sfătuit în taină ca să aibă un alt voevod și au chemat pe un boier valah numit Ivonia sau Ioan (aceste două cuvinte au același înțeles) care era pe atunci la curtea Turcului, ținân-

www.dacoromanica.ro

Voevod sau stăpân

du-se de credința mahomedană, drept voevodul lor, cuvânt care înseamnă Căpitan sau Conducător de oaste. El, care nu dorea decât să poruncească, adună numaidecât cu învoirea lui Selim douăzeci de mii de Turci și alți soldați vecini, pentru a se putea face stăpân. Bogdan auzise aceste știri sigure despre Valahia (pe care Ioan o ocupă numaidecât) și se retrase în Polonia. Dar Valahii au cunoscut prea repede jalnica și aspra purtare a noului voevod și a Turcilor, dându-și seama atunci că starea lor fusese mai bună sub Bogdan. Se povestesc cazuri

Purtarea aspră a stăpânirii

straniі de cruzime a lui Ioan, pe care unii le înțeleg, socotind că în marea lui asprime era frâul necesar pentru a stăpâni aceste popoare nestatornice, care de fapt i-au fost mai credincioase ca oricărui altul pe care l-au avut înainte, Bogdan cerând unor boieri din Polonia, ajutor pentru a fi reînscăunat: în sfârșit, după ce Regele trimisese să roage pe Turc ca să-l ierte dacă greșise întrucâtva: el adună cam două mii de călăreți polonezi și în preajma Paștilor 1572 intră în Moldova, această trupă având ca conducător pe Nicolae Mieleczki, guvernatorul Moldovei și pe Nicolae Sieniawski, fiul Palatinului Rusiei. Și după mai multe ciocniri și întâlniri, în care Turcii au suferit din greu din pricina vitejiei nobililor Poloni, Bogdan trimise apoi pe unul din nobilii lui Mieleczki către Ioan rivalul său, cerându-i să nu mai facă război, ci să părăsească rangul pe care și-l luase pe nedrept. Ioan, dimpotrivă, trimite pe boieri la Constantinopol, unde a fost închis sub învinuiri nedrepte născocite de dușmanii săi și făcut vâslaș de galere de unde mai apoi a fost eliberat ca prin minune. Și cu cât oștile lui Ioan se întăreau, Polonezii se retrăgeau cu consimțământul lui Bogdan, care prin aceasta a fost lipsit de principatul său păstrat de Ioan care nu s'a folosit de el prea mult în pace, totuși să vedem cum. Ioan văzându-se stăpân în tihnă, a început din nou să urmeze pe calea cruzimii sale obișnuite și ucise în chip sălbatec mai mulți dintre neamurile lui Bogdan. Intru acest timp, Palatinul Valahiei Transalpine având un frate Petru pe care dorea să-l înalțe, cere Pașalelor și altor mari dregători ai Porții: să facă domn pe fratele său în locul lui Ivonia, făgăduind un tribut îndoit spre

Tributul anual pe care îl da Valahia Turcului

a se ști de șase ori, câte douăzeci de mii de galbeni pe an. Adăugând la aceasta că Ivonia renunțase la mahometanism pentru a favoriza pe creștini. Și urmând pilda lui Bogdan, el s'ar uni cu Polonezii pentru a face un război până la capăt împotriva Turcilor. Pașalele câștigate de făgăduiala și cuvintele Palatinului: împing pe Selim ca să trimeată un om la Ivonia pentru a-i cere să plătească pe an acest îndoit tribut sau să treacă demnitatea sa altuia care ar plăti și să meargă apoi la Constantinopol să ceară iertare. Voevodul s'a sfătuit cu sine

www.dacoromanica.ro

însuşi şi apoi cu Divanul Valahiei: refuză să plătească tributul cerut, şi porunceşte Ambasadorului să se retragă numaidecât, fără să-i facă vreun dar. Valahii ştiind bine la ce nenorociri trebuiau să se aştepte după un asemenea răspuns dat cu consimţământul tuturor, ei au sfătuit pe Voevodul lor să ceară ajutor lui Henric de Valois, atunci rege al Poloniei. Ceea ce el a făcut în cuvinte foarte prietenoase. Dar Henric şi cu consiliul său au refuzat ajutor lui Ivonia, din pricina alianţei dintre Împăraţii Turci şi Regii Poloniei. Se găsesc de obicei lângă hotarele Poloniei, în spre Moscoviţi, un fel de oameni de război, călărime poloneză, care nu fac altceva decât să se repeadă dintr'un loc în altul pentru a jefui, iar nu pentru a păzi hotarele şi într'o oarecare măsură pentru a împiedeca năvălirile Tătarilor, care se numesc în limba ţării Cazaci. Ivonia a trimis să-i roage să vie în ajutorul lui, el le-a arătat dreptatea cauzei lui, făgăduindu-le mari tezaure şi bogate răsplătiri. Ei netemându-se pentru aceasta de noul rege, dela care întru sfârşit ei au obţinut concediu; ei au părăsit întinsele câmpii ale Podoliei şi ale Rusiei, pentru a veni în ajutorul Voevodului în număr de 12 sute de cai, având drept colonel un boier numit Sujerceve înţelept şi viteaz căpitan, împreună cu care Cazacii au ajuns în Valahia la tabăra Voevodului, ei au fost primiţi cu multe onoruri şi în chip strălucit. Şi cum au ajuns la sfârşitul ospăţului pe care l-a dat Voevodul: el a dăruit colonelului şi căpitanilor vase de argint pline de galbeni pentru a-i încuraja şi mai mult. Şi a dat poruncă ca toţi oamenii lor să fie pe deplin mulţumiţi. Apoi după ce s'a întreţinut cu ei despre treburi: ei s'au pregătit toţi pentru război. Aceasta s'a petrecut în luna Mai a anului una mie cinci sute şaptezeci şi patru. Selim foarte mâniat de răspunsul Voevodului: a trimis numaidecât treizeci de mii de Turci şi două mii de Unguri Palatinului Valahiei Transalpine, poruncindu-i să puie mâna pe Voevod, şi să-l trimeată la Constantinopol: să cucerească Moldova şi să dea scaunul domniei unui frate Petru, care făgăduise un tribut întreit. Acest Palatin a adunat şi altă oaste, încât ea era tare de o sută de mii de oameni, care bine comandaţi, ar fi putut să cucerească nu numai Moldova, dar de patru ori mai mult pământ: după ce au trecut râul Moldovenesc foarte obosiţi de drum şi nevăzând pe nimeni apropiindu-se de ei: ei au început să se resfire în câmpie, şi să odihnească ca în timp de pace. Voevodul aflând aceste ştiri trimete numaidecât pe Sujerceve cu oştile sale şi cu zece mii de Moldoveni care înţelegeau limba turcească pentru a merge înainte: el şi cu ai lui înarmaţi cu arme mai grele urmau; Sujerceve, dorind să fie de folos Voevodului a condus cu atâta dibăcie avangarda încât a înconjurat patru sute de ostaşi tri-

Cazacii fac incursiuni din Polonia în Podolia

Câştigul şi prada sunt foarte preţuite de omul de război

www.dacoromanica.ro

mişi în recunoaştere de Palatin fără ca vreunul să poată fugi şi dela care el a putut afla starea armatei, pe care ei spuneau că este alcătuită din şaptezeci de mii de Valahi, treizeci de mii de Turci şi trei mii de Unguri. Cazacii au înştiinţat numaidecât pe Voevod şi l-au rugat să se unească cu ei cât mai repede. Intre timp ei s'au odihnit cam la două ore de drum de tabăra vrăjmaşă, unde se găsea şi Voevodul.

Armata Turcilor şi Valahilor înfrântă de Polonezi

Apoi, după ce şi-au orânduit oştile care erau în număr mare, Cazacii au început un atac atât de vijelios, încât ei au sdruncinat toată armata Palatinului: făcând moarte cumplită în rândurile duşmanului, împotriva cărora Voevodul a dat pe neaşteptate un al doilea atac, încât nu au mai fost în stare să fugă. Căci Moldovenii îndepărtaseră caii de Turci şi de Valahi aşa că toată această mare armată a fost tăiată, călcată în picioare de cai şi tăiată în bucăţele, nerămânând în viaţă aproape nimeni pentru a duce ştirile despre această stranie înfrângere decât Palatinul, fratele său Petru şi un foarte mic număr dintre ceilalţi, care au putut să se folosească de caii lor din timp şi să fugă repede, în aşa chip încât pe câmp şi câteva ceasuri mai în urmă, au murit aproape o sută de mii de oameni fără ca Voevodul să fi pierdut mulţi dintr'ai lui. Căci ei nu au avut altceva de făcut decât să ucidă pe acei pe care o prea mare încredere, apoi frica, îi lipsise de arme, de inimă şi de orice dibăcie întru apărare. Şi astfel, Cazacii şi Moldovenii s'au îmbogăţit cu toţii din prada acestei armate mari în locul căreia ei s'au odihnit patru zile şi s'au răcorit. După aceea văzând să trupurile Palatinului şi fratelui său nu se găseau printre morţi: Voevodul a socotit că ei au reuşit să fugă. El a intrat atunci în Valahia Transalpină şi a dat foc la toate târgurile stăpânite de Palatin, a ucis fără milă bărbaţi, femei şi copii, de acolo el a pătruns în Transilvania într'un loc unde ştia că Palatinul şi fratele său s'au retras. Acest loc se numeşte astăzi Braşov sau Brăila (*Brassovie au Brailove* sic!), care este un oraş aşezat pe malul Dunării având o cetate, căpitanului căreia Voevodul i-a trimes o scrisoare, cerându-i să predea numaidecât pe Palatin şi pe fratele său. Căpitanul a răspuns prin ameninţări, spunând că nu avea pe cei pe cari îi cerea. Voevodul foarte mâniat a dat poruncă ca acest oraş să fie atacat pe neaşteptate. Ea fiind cucerită cu forţa: a fost jefuită şi rasă până'n temelii şi toţi locuitorii ucişi, fără ca vreunul să poată să scape şi fără ca vreo casă să mai rămâie în picioare. Pe când Voevodul dorea să asedieze cetatea el a aflat că o oaste de cincisprezece mii de Turci veneau ca să-l împiedece. Impotriva căreia el a trimes numaidecât pe Sujerceve cu Cazacii săi şi cu 8000 de Moldoveni călări, care s'au grăbit într'atât încât au surprins şi au tăiat

Izbânda minunată fără pierderi prea mari

Brassovie a suferit mari stricăciuni

www.dacoromanica.ro

în bucăţi pe toţi înafară de vreo 1000 de cai, care au scăpat fugind bine. Şi Sujerceve i-a fugărit atât de aproape, încât cei mai mulţi au rămas pradă lupilor, câinilor şi corbilor de pe câmp. In fine, cei rămaşi în viaţă au fugit şi s'au ascuns în cetatea Thenien, care aparţinea sultanului Selim. Aproape de acolo era o armată de Turci şi de Tătari împotriva căreia a pornit Voevodul după sfaturile lui Sujerceve, părăsind asediul oraşului *Brailovie* şi împreună cu Cazacii a înfrânt şi a nimicit această armată. După aceasta el cuceri alt oraş numit *Teime* omorând pe toţi, iar Cazacii au cucerit un alt aşa numit *Bialogrede*, care era în stăpânirea Turcilor şi unde aveau multă pradă. Acestea făcute, oştile Voevodului s'au odihnit în această tabără : sosind ştirea despre o altă armată de Turci şi de Tătari, numaidecât Cazacii au pornit să se lupte cu ei şi au luat în ajutor dela Voevod trei mii de Moldoveni : împreună cu care ei au atacat cu atâta hotărîre pe duşmani cu toate că erau în număr de patru ori mai mare, încât l-au pus pe fugă. Lăsând o parte morţi pe câmp, ei au luat două sute de prizonieri pe care Voevodul a pus să-i taie în bucăţi cu coase cu care se coseşte iarba. Generalul acestei armate a fost prins de Cazaci : atât de bogat încât el a oferit să plătească de şease ori greutatea sa în bani, spre a se şti de două ori în aur, de trei ori în argint şi odată în mărgăritare, cu rugămintea să nu fie predat Voevodului. Dar socotind mai presus de toate făgăduiala pe care o jurase decât tot aurul din lume, ei l-au dus la Voevod, care ţinându-l câteva zile a putut afla dela el multe lucruri despre starea Turcilor, iar apoi a dat poruncă ostaşilor săi să-l rupă în bucăţi. Apoi Voevodul şi-a aşezat tabăra într'un loc bine potrivit pentru a da putinţă oştirii sale să se odihnească un timp mai îndelung, după atâtea drumuri, lupte şi greutăţi îndurate în trecut.

Cruzime, onoare şi cuvânt mai preţuite decât toate bogaţiile

Selim era în vremea aceasta în Constantinopol foarte mâniat de atâtea victorii ale Voevodului. Pentru a pune capăt acestei nenorociri, el a poruncit să se facă procesiuni şi tot felul de slujbe după obiceiul lor, pentru ca să capete ajutorul cerului, căci ajutorul pământului îi lipsea. Leacul a fost să trimeată încă o oaste puternică, atât pentru a combate cât pentru a prinde pe Voevod prin orice mijloc pentru a scăpa de el. Voevodul aflând că Selim trimisese împotriva lui o oaste nouă, a chemat în cortul său pe Ieremia Zarnieviche, guvernatorul cetăţii Hotin, cetate dintre cele mai puternice din Valahia. Care fusese timp îndelungat tovarăşul său de arme. După ce l-a dojenit puţin, el l-a trimes cu treisprezece mii de Valahi dintre cei mai buni oameni pentru a împiedeca pe Turci să treacă Dunărea şi pentru a-i da de ştire despre numărul lor şi starea acestei armate. Apoi cu lacrimi în ochi el a sărutat pe Zarnieviche. Care în-

www.dacoromanica.ro

Tradare demna de amintit

Armata Turcilor

Armata Valahilor şi Moldovenilor

Trădătorii pedepsiţi

genunchind a făgăduit să-şi facă datoria, ceea ce a şi făcut bine întru început; împiedicând pe Turci să treacă, cu toate că s'au căznit mult. Paşalele foarte plictisite s'au folosit atunci de un alt mijloc şi au trimes treizeci de mii de ducaţi lui Zarnieviche pentru a veni în ascuns să vorbească cu ei. Orbit de aceşti bani, el a trecut Dunărea şi s'a dus la Petru Palatinul Valahiei Transalpine, care era acolo cu o puternică armată turcească. Petru atât prin făgăduieli frumoase cât şi cu pietre scumpe, a făcut pe Zarnieviche să-şi calce jurământul faţă de Voevod: a lăsat pe Turci să treacă în voie, retrăgându-şi oştile, înapoi. Apoi, făcând trădare după trădare, el s'a întors în tabăra Voevodului cerând iertare că n'a putut să împiedice această trecere din pricină că numărul duşmanilor era prea mare. Totuşi Voevodul ar putea să-i înfrângă uşor, căci ei nu puteau fi mai mulţi de cincisprezece mii. Voevodul dând prea uşor crezare acestor ştiri porni la drum cu Cazacii întru întâmpinarea Turcilor, care (Cazacii) fără să presimtă nenorocirea au rugat pe Voevod să stea bine la chibzuială. Şi totuşi au atacat în mare goană împreună cu şase mii de Moldoveni pe cei şase mii de aventurieri Turci, pe care i-a pus pe goană. Inaintând într'atât încât şi-au putut da seama că Zarnieviche trăda pe stăpânul său. Intr'adevăr armata Turcilor era de aproape 80.000 de oameni. Armata Voevodului împreună cu cazacii era de aproape treizeci de mii de oameni şi era împărţită în treizeci de escadroane, cei mai mulţi pedestraşi se luptau cu coase, arcuri, iatagane: ei trăgeau după ei optzeci de tunuri duble. Puţin înainte de bătălie Voevodul de pe un dâmb apropiat a zărit mulţimea mare de duşmani şi şi-a dat seama de fapta rea a lui Zarnieviche, pe care a trimes să-l cheme. Dar el n'a vrut să vină, spunând că se pregăteşte să lupte cu Turcii. Puţin după aceea au sunat goarnele şi Zarnieviche în loc să lupte cu Turcii, a făptuit a treia trădare care a făcut cel mai mare rău Voevodului Căci făcând precum făgăduise paşalelor, el a porunciţ celor treisprezece mii de Moldoveni în fruntea cărora era, să încline steagurile, să-şi puie căciulele în vârful lăncilor şi a săbiilor, să le ridice în sus şi să lase capetele în jos. Văzând aceasta Turcii, au ridicat în sus lăncile şi iataganele lor, făcându-le semn să vie şi să se unească cu ei, ceea ce s'a şi întâmplat. Voevodul aflând de această răscoală n'a pierdut curajul şi a pornit-o direct la luptă. Turcii au înaintat şi ei şi aşteptându-se ca tunurile Voevodului să bată în pâlcurile lor, au silit pe cei treisprezece mii de Moldoveni răsculaţi să meargă în frunte: ucigând pe acei care încercau să dea înapoi. Voevodul foarte scârbit de purtarea acestor trădători a dat poruncă ca tunurile să bată în ei şi astfel i-a prefăcut în bucăţi. Turcii trecând peste aceste trupuri sfâr-

www.dacoromanica.ro

tecate au început lupta cu Cazacii, care s'au purtat atât de vitejeşte încât au pus pe fugă avantgarda, făcând un asemenea măcel că sângele curgea în toate părţile. Apoi după ce au luptat şi respins un alt batalion de Turci, s'au retras lângă Voevod, care între timp îşi reîncărcase tunurile, pentru a lovi de data aceasta în Turci, bătălie care a fost foarte ucigătoare pentru unii şi pentru alţii. In sfârşit, cele două armate s'au despărţit, şi apoi a început o mare ploaie care a făcut ca tunurile Voevodului să nu mai poată fi folosite, ceea ce a şi dus la înfrângerea sa. Căci douăzeci de mii de Turci s'au năpustit (asupra Moldovenilor) de cum a încetat ploaia, care totuşi au fost respinşi de oştile Voevodului. Dar un alt batalion de Turci şi de Tătari neintraţi încă în luptă au atacat şi au pus pe Moldoveni şi Valahi pe fugă. Cazacii făcându-şi în chip minunat datoria au descălecat şi s'au alăturat pedestrimii, împreună cu care au recucerit şasezeci de tunuri pe care Turcii le luaseră. Dar fiindcă era prea greu ca aceste tunuri să fie trase, ei le-au lăsat încărcate pe câmp. Şi cum Turcii au încercat să se folosească de tunuri, ele au plesnit toate când s'a tras. Intre timp Voevodul s'a retras cu ce-i mai rămăsese din oastea sa, cam vre-o douăzeci de mii de oameni şi greşind şi-a aşezat şi şi-a întărit tabăra într'un loc cu totul neprielnic mai ales fiindcă apa era departe, încât oamenii săi mureau de sete mare. Fiindcă generalul turc nu vroia să piardă un asemenea prilej, în ziua a zecea a lunei lunie el a înconjurat tabăra din toate părţile, pentru ca nimeni să nu poată să scape. In ziua următoare (Turcii) din zorii zilei au început să bată cu tunurile, dar fără prea mare folos, căci cei asediaţi, în câteva întâlniri au ucis un mare număr de Turci. Văzând acest paşă că nu poate să cucerească tabăra Voevodului fără să piardă foarte mulţi oameni: trimete la Voevod poruncindu-i să se predea. Şi el a dat ascultare şi a promis s'o facă, dacă paşalele se leagă să-i jure de şapte ori că se vor ţine de următoarele trei cereri. Intâia era ca să lase pe Cazaci să plece nevătămaţi liberi cu caii lor, cu armele lor şi cu toate bagajele lor: A doua era să-l predea viu în mâinile lui Selim: A treia era să nu facă niciun rău Valahilor şi Moldovenilor care erau în armata sa şi să nu le ia nimic din lucrurile lor. Cazacii erau de părere ca Voevodul şi cu cei rămaşi în viaţă din oastea sa să lupte şi să facă o spărtură prin batalioanele turceşti, să moară vitejeşte cu armele în mână, mai bine decât să dea crezare celor care nu-şi vor ţine cuvântul. Dar Voevodul având milă de oastea sa obosită şi atât de chinuită de sete, a ales mai bine cealaltă cale, iar Paşalele i-au făgăduit să-şi ţie cuvântul şi-i jurară de şapte ori. Voevodul s'a dus puţin după aceea, după ce şi-a luat rămas bun dela Cazaci, cărora le-a dăruit alte daruri prin-

www.dacoromanica.ro

tre care şi spada sa şi pumnalul său, iar soldaţilor care-l urmaseră le-a făcut şi lor daruri. Şi fără arme a pătruns în tabăra turcească, unde nu l-a urmat decât un polonez (Cazac). Acolo începând să vorbească cu câţiva Turci, un paşă numit Capâsce (Capuci-paşa) socotind că vorbeşte prea mult, şi-a tras iataganul din teacă s'a repezit la Voevod i-a crăpat capul, apoi i-a străpuns burta, Voevodul prăbuşindu-se mort la pământ. Apoi ienicerii l-au luat şi i-au tăiat capul, apoi au legat trupul de picioarele a doi cai, care l-au rupt în bucăţi. Capul lui astfel retezat şi fărămat a fost pus în vârful unei suliţi, trupul tăiat în bucăţele mici din care cei mai de seamă au luat fiecare o bucată şi şi-au frecat iataganele cu sângele încă cald şi-au dat cailor lor să bea din el, astfel ca să fie mai mânioşi în luptă. Şi fiindcă cel care calcă odată jurământul nu-i este greu să-l calce de şapte ori: Turcii se reped în grabă în tabăra Voevodului şi ucid cu cruzime ostaşii care fără de căpitanul lor erau pe jumătate morţi· Cazacii văzând că nu mai puteau să se reîntoarcă în Polonia şi că toate făgăduelile erau mincinoase, s'au adunat şi cu suflet războinic s'au năspustit în mijlocul Turcilor. Şi obosiţi de a ucide atâta cu arma în mână, au murit înafară de prea puţini, care au rămas prizonieri în număr de doisprezece, printre care Sujerceve era cel mai de seamă şi ei au scăpat mai târziu răscumpărându-se cu o mare sumă de bani dată de câţiva mari boieri din Polonia. In timpul cât erau în captivitatea turcească li s'a cerut de mai multe ori să treacă la mahometanism.

Moartea generoasă şi de neuitat a puţini soldaţi

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA CURSUL DE ISTORIE VECHE A ROMÂNIEI PREDAT ÎN 1950—1951 LA FACULTATEA DE ISTORIE A UNIVERSITĂȚII „C. I. PARHON" *

DE

ACADEMICIAN C. I. BALMUȘ

Conducerea Universității „C. I. Parhon" programând, în semestrul II al anului 1951, discutarea cursului de Istorie Veche a României, ținut de conferențiarul D. Berciu, a aprobat litografierea acestui curs, pentru ca, într'o ședință lărgită, fiecare participant dela Facultatea de Istorie, având, posibilitatea de a cunoaște bine cursul predat, să aducă o contribuție însemnată la îmbunătățirea cursului, și, deci, să vină în ajutorul studenților dela istorie cât și a candidaților la examenul de Stat.

Conducerea Universității „C. I. Parhon" nu a fost însă înștiințată de Facultatea de Istorie că, în colectivul respectiv de catedră, cursul conferențiarului D. Berciu nu fusese încă discutat. Vina serioasă a conducerii Universității „C. I. Parhon" stă în faptul că, neprimind informația cuvenită dela Facultate, a dat, totuși, aprobarea pentru litografierea acestui curs numai pe baza referatului tov. Prof. S. Condurache, referat care privește partea referitoare la orânduirea sclavagistă.

Constatările făcute de către tov. profesori C. Daicoviciu și I. Nistor asupra cursului predat de conf. D. Berciu și publicate în numărul din Ianuarie-Martie 1952 al revistei „Studii" (p. 116—132), sunt juste, dar, totodată, ele pun, în chip foarte serios, problema vigilenței *științifice* pe care Rectoratul și Direcția de Studii a Universității „C. I. Parhon" *nu* au avut-o, dând aprobare pentru litografierea unui curs care conține serioase greșeli de fond și de etică. In ziua de 24 Martie a. c. a fost, în sfârșit, discutat cursul acesta de către colectivul de specialiști în Istorie Veche. Din discuții a reieșit că D. Berciu a făcut greșeala de a prezenta cursul său drept o lucrare personală, fără a indica nicăeri că o parte din problemele pe care le tratează reprezintă concluzii trase din discuțiile duse în diferitele colective ale secțiunii de Istorie Veche a Institutului de Istorie și Filosofie. De asemenea, s'a recunoscut că D. Berciu poartă vina de a nu fi luat o atitudine hotărîtă în fața grabei cu care i s'a cerut cursul redactat în vederea litografierii. Decanul Facultății de Istorie a recunoscut că o parte din greșelile cursului lui

* In numarul viitor publicăm părerea tov. Prof. Gh. Ștefan, Decan al Facultații de Istorie a Universitații „C. I. Parhon".

www.dacoromanica.ro

D. Berciu se datoresc lipsei sale de vigilență, în calitate de responsabil al subcolectivului de Istorie Veche a R.P.R. In ședințele acestui subcolectiv nu s'au citit lecțiile în întregime, ci s'au discutat — și aceasta nu întotdeauna — numai tezele lecțiilor.

Greșelile care au fost desvăluite, au dat serios de gândit atât Decanatului Facultății de Istorie, cât și conducerii Universității, care, de aci înainte, își iau cu hotărîre angajamentul de a nu mai avea astfel de scăpări primejdioase atât pentru procesul de învățământ cât și pentru munca științifică

www.dacoromanica.ro

C. ALEXE: ASUPRA REZULTATELOR DISCUŢIEI PROBLEMELOR DE LOGICA ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ.

In intervalul care a trecut dela apariţia genialei lucrări a tovarăşului Stalin „Marxismul şi problemele lingvisticii", oamenii de ştiinţa şi filosofii sovietici au analizat cu profunzime importanţa lucrării staliniste pentru domeniile lor de cercetare şi au arătat bogăţia de probleme care se ridică în faţa cercetătorilor.

„Marxismul şi problemele lingvisticii" nu a însemnat numai o desvoltare a materialismului dialectic, a materialismului istoric şi a lingvisticii în special dar totodată a tuturor ştiinţelor naturii şi, mai ales, a ştiinţelor sociale.

In domeniul filosofiei, logicienii sovietici, analizând profund problemele de logică în lumina învăţăturii staliniste, au descoperit o serie de confuzii şi vulgarizări care mergeau pe aceeaşi linie cu confuziile şi vulgarizările ce au existat în domeniul lingvisticii, înainte de apariţia lucrării tovarăşului Stalin.

Călăuziţi de învăţătura stalinistă a legăturii indisolubile dintre limbă şi gândire şi a faptului că gânduri nude fără baza materială a limbii — nu pot exista, logicienii sovietici se străduesc să îndepărteze confuziile ce dăinuiau în logică. Ei au desbătut în paginile revistei „Voprosî filosofii" o serie de probleme importante despre obiectul, conţinutul şi caracterul logicii formale, precum şi despre raportul ce există între logica formală şi logica dialectică. In urma discuţiilor desfăşurate în spiritul criticii şi autocriticii, revista „Voprosî Filosofii" (Nr. 6, 1951) a publicat concluziile pe care încercăm să le expunem mai jos.

După cum Marr şi adepţii lui considerau limba ca fiind un fenomen suprastructural şi deci având un caracter de clasă — şi unii logicieni considerau legile şi formele gândirii — cu care se ocupă logica formala — drept suprastructură, tragând de aici concluzia că logica formală ar avea caracter de clasă Conform acestor principii greşite şi vulgarizatoare se considera că logica formala ar fi un instrument al duşmanului de clasă şi că formeaza fundamentul concepţiei religioase despre lume. Pornind dela o asemenea apreciere greşita, nemarxistă, unii logicieni au ajuns să propună ca logica formală să fie scoasă din învăţământul mediu, sub pretextul ca predarea logicii formale ar anchiloza gândirea elevilor în chip scolastic, condamnând gândirea la stagnare şi la o închistare în forme fixe, nedialectice. Vulgarizatorii marxismului în probleme de logică mergeau mai departe, arătând că, deoarece logica formală a servit — în societatea împărţită pe clase — clasei dominante pentru întărirea dominaţiei ei, se impune cu necesitate înlocuirea logicii formale „burgheză" printr'o logică nouă, opusă logicii formale, o logică „sovietica". Unii cereau să se treacă la o dialectizare a logicii formale, şi să se creeze astfel o logică nouă „unică", cuprinzând atât logica formală „dialectizată" cât şi logica dialectică.

Alţi logicieni, nesocotind învăţatura leninist-stalinistă a principiului partinităţii în ştiinţă, au încercat să arate caracterul de clasă al logicii formale. Ei susţineau că, deşi gândirea este universal umană şi nu are caracter de clasă, totuşi, logica formală ca ştiinţă a legilor şi formelor gândirii, are caracter de clasă şi este deci partinică.

In cursul discuţiilor a reieşit că, potrivit învăţăturii staliniste, prin care se arată că limba nu face parte din suprastructura vreunei societăţi şi că, în acelaşi timp, este realitatea nemijlocită a gândirii, urmează că nici gândirea (ale cărei legi şi forme constituesc obiectul logicii), nu este un fenomen suprastructural şi nu se poate susţine ca are un caracter de clasă. Formele elementare ale gândirii sunt un fenomen universal uman, fără caracter de clasă, deoarece aceste forme elementare de manifestare

www.dacoromanica.ro

(noțiunea, judecata, raționamentul), au luat naștere odată cu limba, pe baza percepțiilor și reprezentărilor asupra lumii exterioare și au continuat să existe în tot timpul desvoltării societății, indiferent de orânduirile social-economice ce s'au succedat în istorie. La fel ca și limba, care s'a desvoltat și perfecționat în decursul practicii sociale istorice, tot astfel și gândirea, cu legile și cu formele ei elementare de cunoaștere, s'a desvoltat și s'a perfecționat pe calea acumulării treptate de noi elemente, fără însă a suferi schimbări brusce, calitative.

Logica formală, neavând un caracter de clasa, nu se poate vorbi despre o logica formala „burgheza" „metafizica" și despre una „sovietica", „dialectica". In ceea ce privește propunerea unora de a „dialectiza" logica formală, sau de a creea o logică, „unica", „sovietică", discuțiile au aratat ca aceasta înseamnă o vulgarizare și o greșeala serioasă, deoarece aceasta ar duce la o confundare a logicii formale cu dialectica, înlocuindu-se dialectica marxista, care face parte integrantă din concepția despre lume a partidului clasei muncitoare, cu logica formală, care nu consista decât în câteva reguli de gândire necesare pentru ca gândirea să fie clară, precisă și necontradictorie.

In ceea ce privește teza că logica formala ar fi partinică, adepții acestei poziții, vulgarizau și deformau principiul leninist al partinității în știință. Ei nu faceau distincție între științele sociale, care au în esența un caracter de clasă și științele care studiază fenomenele ce nu au un caracter de clasă (aritmetica, gramatica, etc.), al căror conținut nu poate fi considerat ca având un caracter de clasa, deoarece deservește deopotrivă orice clasă socială pe diferite trepte de desvoltare a societății. Din aceste discuții a reieșit că cei care încercau contopirea indisolubilă a logicii formale cu dialectica, sub pretextul creerii unei logici „noi" „sovietice", negau atât logica formală cât și logica dialectică marxistă, neținând seama de indicațiile lui Engels și Lenin cu privire la trăsaturile și particularitățile fundamentale ale logicii dialectice marxiste, care se decsebește de logica formală, elementară.

O denaturare a principiilor marxismului este de asemenea încercarea unora de a prezenta logica formală ca o știință ale carei legi și forme nu ar oglindi nici o latura a realității, legile și formele gândirii nefiind, după ei, decât legile și formele specifice gândirii însăși. In această privința, ei aduceau argumentul ca, daca în natură și societate totul se schimba și se desvoltă, nu același lucru se întâmplă în gândire. In sprijinul poziției lor idealiste, antimarxiste, ei aratau că în gândire acționeaza întotdeauna în mod constant principiile fundamentale ale identității, contradicției, terțiului exclus și al rațiunii suficiente, principii care, chipurile, nu ar oglindi aspecte concrete ale realității obiective, ci ar exista ca un atribut specific gândirii însăși, independent de realitatea înconjurătoare. Aceasta este o poziție pur kantiană, o concepție idealistă, deoarece îmbrațișarea unei astfel de concepții înseamna o tradare a însuși principiului fundamental al filosofiei marxiste izolând ceea ce nu poate fi izolat, — după expresia lui Marx „gândirea de materia care gândește" — rupând astfel relația obiect-subiect, ceea ce l-a împins pe susținatorii acestei teze în brațele idealismului subiectiv. Creându-se o astfel de situație în domeniul logicii era necesar sa se descopere concepțiile greșite, vulgarizatoare, arătându-se care este raportul dintre logica formala și logica dialectica marxistă, punându-se astfel capat confuziilor care circulau și împiedecau desvoltarea necesara și în acest domeniu.

Pe baza lucrării tovarășului Stalin în domeniul lingvisticii, logicienii sovietici au putut trage o serie de concluzii științifice cu privire la caracterul și conținutul logicii formale, precum și în ceea ce privește raportul dintre logica formala și cea dialectică. Concluziile trase au fost următoarele:

a) Așa după cum limba, care este legată indisolubil de gândire, nu este un fenomen suprastructural generat de o bază oarecare, tot astfel și legile și formele gândirii nu sunt o suprastructură a bazei, deoarece gândirea, fiind un fenomen universal uman, care a luat naștere la fel și odata cu limba în procesul muncii, desvoltându-se pe măsura desvoltarii societații și nedispărând odată cu dispariția unei baze, urmează că nici legile și formele gândirii nu fac parte din vreo suprastructură, că ele au aparut odată cu gândirea, desvoltându-se odată cu ea, în procesul istoric al desvoltarii cunoașterii. De aceea, nu se poate vorbi de vreo evoluție a gândirii „în sine", ci numai de o evoluție a gândirii în raport cu desvoltarea relațiilor dintre om și natură și a relațiilor sociale, relații pe care gândirea le-a fixat în noțiuni, judecăți și raționamente noi, pe baza elementului material al limbii.

b) Pornind dela faptul că legile și

www.dacoromanica.ro

formele gândirii nu sunt un fenomen suprastructural generat de o oarecare baza şi ca atare ele au un caracter universal uman, urmează că logica formala nu are caracter de clasa. Aparatul logic al gândirii nu este decât oglindirea aceleiaşi realitaţi obiective în cadrul practicii social-istorice, ele fiind absolut identice pentru diferite clase sociale şi naţiuni.

c) La fel ca şi limba, care este legata direct de producţie şi nu prin intermediul bazei, tot astfel şi gândirea este legata în mod direct de activitatea productiva a oamenilor şi oglindeşte nemijlocit orice schimbare în activitatea lor productiva, creându-se noi noţiuni, judecaţi, raţionamente, fara sa se aştepte o schimbare corespunzatoare în baza. Gândirea cu formele şi legile ei se desvolta şi se îmbogăţeşte pe măsură şi în raport direct cu desvoltarea practicii productive social istorice. Orice schimbare în producţie este reflectată direct şi imediat în gândire, prin apariţia unor noi noţiuni logice ale gândirii.

d) Schimbarea şi desvoltarea continua a gândirii precum şi a structurii sale logice, are loc nu pe calea exploziilor, a salturilor brusce calitative, ci printr'o acumulare lenta, cantitativa, care duce în mod treptat la dispariţia vechii calitaţi. Aşa dar, la fel ca şi în limba, în procesul de desvol are a gândirii nu există salturi cu explozie, ci numai o dispariţie lentă a vechiului, care este învins de elementul nou ce apare şi se desvoltă, intrând ca element component în structura logică a gândirii.

Toate aceste concluzii au lichidat confuziile ce au existat şi dau posibilitate logicienilor sovietici ca, în lumina învaţaturii marxist-leninist-staliniste, sa arate în mod just punctul de vedere marxist asupra logicii formale şi sa stabilească raportul ce exista între logica formala şi logica dialectică.

Articolul se ocupa în bună parte cu analiza conţinutului şi a caracterului logicii formale, stabilind totodata raportul dintre aceasta şi logica dialectica, arătând punctul de vedere just, marxist în considerarea specificului şi importanţei lor care sunt deosebite. Astfel, se arata ca logica formala este ştiinţa legilor elementare şi a formelor gândirii juste; ea constă dintr'o serie de „reguli elementare asupra modului în care trebue folosite noţiunile, judecaţile şi raţionamentele, pentru ca gândirea noastra sa fie precisa, coherentă, consecventa, demonstrativa şi necontradictorie". Logica formala reprezinta numai formele elementare ale gândirii umane în oglindirea realitaţii obiective, însa ea nu epuizeaza aceasta cunoaştere a realitaţii, deoarece, aşa cum arata Lenin, ea nu face altceva decât sa stabilească definiţii formale şi sa înfaţişeze relaţiile exterioare ale obiectelor şi fenomenelor, fixând ceea ce ele au mai izbitor. Dar cu aceasta, obiectul sau fenomenul respectiv nu a fost cunoscut pe deplin deoarece logica formala nu poate arata în mod precis, cauzele, legaturile şi direcţia transformarii fenomenelor. Fiind o cunoaştere formala, elementara, de suprafaţa, ea este necondiţionat necesara, deşi este insuficienta, dând numai particularitaţile stringente, imediate ale fenomenului, ea constitue însa o treapta necesara, deşi elementara, a procesului cunoaşterii.

Pornind dela faptul ca logica formala este universal umana, urmeaza ca nu există doua logici formale, una metafizica şi alta dialectica. Logica formala nu este singura logică posibila în cunoaşterea realitaţii gândirii. Unii logicieni considerau în mod greşit logica formala drept unica ştiinţa care se ocupa cu legile şi formele gândirii, caci în realitate în afara de logica formala, de legile şi formele gândirii se ocupa şi logica dialectica. In al doilea rând, aşa cum nu există două aritmetici sau doua gramatici (metafizice şi dialectice) tot aşa nu pot exista două logici formale. Cunoaşterea şi respectarea regulilor logicii formale au o importanţa foarte mare nu numai pentru şcolari, ci şi pentru fiecare om în parte. Orice om pentru a conduce bine sectorul sau de munca, trebue să ştie sa gândeasca precis, armonios şi necontradictoriu. El trebue sa se facă înţeles de tovarăşii sai şi sa ştie sa raţioneze şi sa acţioneze în mod just. Or, tocmai respectând regulile logicii formale poţi avea o gândire logica justa. Aşa cum un om care nu cunoaşte regulile de aritmetică sau gramatica nu poate socoti şi scrie corect, tot astfel şi un om care nu cunoaşte regulile logicii formale nu poate raţiona coherent, precis, sistematic şi necontradictoriu şi ca atare şi acţiunile sale nu pot fi juste. In aceasta consta importanţa logicii formale şi a însuşirii normelor elementare de gândire.

In articol se arata mai departe ca logica dialectică marxista este o treapta superioara a gândirii, caci ea nu se ocupa cu învaţatura despre formele exterioare ale gândirii, ci cu legile desvoltarii interne ale fenomenelor, cu conţinutul lumii şi cunoaşterea ei, explicând naşterea, desvoltarea, dispariţia sau

www.dacoromanica.ro

transformarea unui fenomen. Logica dialectică se aplică astfel, atât legilor şi formelor gândirii, cât şi legilor realităţii obiective, dând metoda justă de interpretare a fenomenelor, indicând totodată direcţia desvoltarii lor. Logica dialectica desvalue legatura organica între formele şi legile gândirii şi legile lumii obiective, aratând că ele nu sunt altceva decât reflectarea legilor lumii obiective în gândirea omului. Se arata aşa dar, că logica dialectica coincide întru totul cu teoria marxist-leninistă a cunoaşterii, reprezentând o identitate absoluta cu aceasta.

Logica dialectică fiind unul şi acelaşi lucru cu teoria marxista a cunoaşterii, urmeaza ca logica dialectică intră ca parte componentă în marxism, în vreme ce logica formală nu face parte din marxism, ea rămânând o bază elementară a gândirii omeneşti în general. Faţă de logica formala, logica dialectică reprezintă o treapta nouă, superioara, în desvoltarea gândirii; ea este un salt calitativ, pregatit şi efectuat într'un proces lung al desvoltării istorice a cunoaşterii, pe baza desvoltarii tehnicii de producţie şi a practicii social istorice a oamenilor. Engels arată ca raportul dintre logica formală şi logica dialectică poate fi asemuit cu raportul ce există între matematica inferioară şi matematica superioară. In acest sens, logica dialectică nu înlătură deloc logica formală, ci doar arată caracterul ei limitat. Pe baza logicii formale nu putem cunoaşte obiectul, fenomenul în esenţa lui şi nici nu putem descoperi legaturile şi contradicţiile interne ale respectivului fenomen studiat, pentru a putea stabili cauza şi sensul desvoltării. Logica formală oglindeşte ceea ce are obiectul, fenomenul mai izbitor, şi pe baza acestor particularităţi imediate (fără un grad mare de abstractizare şi generalizare) ea stabileşte definiţii şi raţionamente formale, elementare pe care trebue sa le cunoască orice om pentru a avea într'adevăr o gândire logică.

Rezultatele la care s'a ajuns în probleme de logică au fost posibile numai pe baza învăţăturii tovarăşului Stalin care a dat cheia interpretării marxiste a ştiinţelor teoretice legate de natură, gândire şi societate Fără aplicarea învaţăturii staliniste despre importanţa hotărîtoare a criticii şi autocriticii pentru desvoltarea ştiinţei, nu ar fi fost posibile discuţiile creatoare din toate domeniile ştiinţei sovietice, şi nici în d meniul logicii. In articol, se arată sarcinile mareţe ce stau în faţa logicienilor sovietici, de a apăra tezaurul ştiinţei marxiste împotriva denaturarilor şi vulgarizarilor de tot felul. Numai printr'o aplicare consecventă a învăţăturii marxist-leninist-staliniste se poate ajunge la concluzii ştiinţifice care să asigure desvoltarea continuă a ştiinţei şi culturii.

Concluziile ce s'au tras pe marginea discuţiilor ce au avut loc în Uniunea Sovietică, prezintă pentru toţi oamenii de ştiinţă, deci şi pentru cei din ţara noastră, un ajutor şi un îndreptar preţios în lupta pentru construirea unei societăţi noi, socialiste şi a unei culturi înaintate.

Rezultatele discuţiei problemelor de logică din Uniunea Sovietică, trebue să devină pentru noi un far călăuzitor în munca noastră, ele dându-ne linia principială pe care trebue s'o urmăm în aprecierea ştiinţei logicii şi a poziţiei ce trebue s'o avem faţă de încercările idealiste şi vulgarizatoare ce s'ar ivi în acest domeniu.

C. Alexe

★

SEBASTIAN MORINTZ: EXPOZIŢIA ARHEOLOGICA 1952.

Expoziţia arheologică din 1952, reprezinta rezultatul muncii arheologilor din R.P.R., în vara anului 1951. Campania arheologică din 1951, organizată de Academia R.P.R., s'a desfăşurat pe baza unui plan care a urmarit cercetarea fiecărei epoci şi a cautat să lumineze în special probleme mai puţin cunoscute din istoria veche a patriei noastre. In câteva staţiuni, s'au continuat săpăturile începute în campaniile din 1949 şi 1950, pentru a adânci sau a lămuri unele probleme rămase nerezolvate în campaniile anterioare.

Toate acestea au fost posibile datorită sprijinului dat de Partid şi Guvern, care acordă o atenţie deosebită muncii ştiinţifice.

Desvoltarea ştiinţei arheologice din ţara noastra se datoreşte condiţiilor pe care nu le-a avut în trecut, când arheologul lipsit de mijloace cerceta problemele izolat. Rezultatele săpăturilor arheologice rămâneau multă vreme necunoscute. Studii pur descriptive şi tipologice lipsite de concluzii istorice împiedecau cunoaşterea adâncă a vieţii din societatea antică şi erau accesibile numai unui grup restrâns de specialişti. O alta piedeca era lipsa unei concepţii ştiinţifice asupra desvoltării societăţii omeneşti,care ducea la interpretări greşite, la actualizarea unor forme sociale caracteristice antichităţii sau datorită

www.dacoromanica.ro

concepţiei idealiste, la ideea reacţionara a raselor superioare şi inferioare. Cercetarea materialului devenea „scopul în sine" al arheologiei.

Astazi, arheologii lucrează în colectiv. Rezultatele sapaturilor sunt valorificate prin expoziţii, prin publicare de rapoarte şi de monografii. Studiul descriptiv şi tipologic, alât de necesar în arheologie, nu constitue un scop, ci un mijloc pentru cunoaşterea istoriei vechi. Interpretând fenomenele pe baza concepţiei materialismului istoric se urmareşte desvoltarea progresiva a societaţii omeneşti, ţinându-se seama de evoluţia forţelor de producţie, de condiţiile oferite de mediu şi de relaţiile dintre diferitele formaţiuni sociale omeneşti. Bogata experienţa a ştiinţei arheologice sovietice este un nepreţuit ajutor în munca arheologilor noştri.

In cea de a treia expoziţie arheologica sunt prezentate descoperirile cele mai importante din 1951, care contribue la înţelegerea desvoltarii societaţii omeneşti de pe teritoriul patriei noastre, din epoca salbaticiei şi până în epoca feudală. In acest scop, materialele au fost expuse pe cât cu putinţa în ordinea vechimii lor, grupându-se în cadrul fiecarei epoci descoperirile de pe fiecare şantier şi din fiecare localitate.

Cele mai vechi dovezi ale existenţei şi activitaţii omului primitiv s'au descoperit într'o peştera dela Baia de Fier (Reg. Gorj). Acolo cercetarile au fost executate de Institutul de Antropologie în colaborare cu un numar de arheologi. Obiectele descoperite sunt unelte de silex cioplit, vârfuri şi răzuitoare folosite de omul dela sfârşitul treptei de jos. (Homo Neanderthalensis).

Descoperirile dateaza dela cca 50.000 — 40.000 ani în. e. n. Condiţiile naturale jucau în acea vreme un rol însemnat în modul de viaţă al omului. El traia în peşteri; era vânator şi culegator.

In perioada urmatoare, treapta de mijloc a sălbăticiei (cca 40.000 — 7.000 în. e.n.) care corespunde paleoliticului superior, se constata un însemnat progres în prelucrarea silexului, alături de care găsim şi unelte de os. Progresul tehnic merge paralel cu însăşi desvoltarea somatică a omului confirmând astfel teza lui Engels care spune că „munca a creat omul". Avem de a face cu *„homo sapiens fossilis"* (omul actual).

Tot în peştera dela Baia de Fier în stratul ce se intercalează între cel paleolitic şi cel neolitic, au fost descoperite unelte de piatră destul de grosolane, care au folosit pe treapta superioara a salbaticeiei (cca 7 000 — 4.000 în. e. n.) numita în arheologie mezolitic. Clima se transformase dupa ultima glaciaţiune, apropiindu-se de cea actuala. Animalele mari de clima rece s'au retras spre Nord, iar omul a fost nevoit, în noile condiţii naturale, sa şi modifice modul de viaţă. Uneltele caracteristice vremii sunt unelte mici cioplite din silex (microlite) între care abunda vârfurile de sageată, cu care omul vâna animalele mici. Aceasta perioada, care încheie epoca salbaticiei, este puţin cunoscuta pe teritoriul ţării noastre.

Treapta inferioara a barbariei (cca 4.000 — 3.000 în. e. n.) se caracterizează prin începutul cultivarii primitive a plantelor, domesticirea animalelor şi apariţia olariei. Sapaturile de pe dealul Fiera de lânga Cleanov (Reg. Dolj) au reuşit sa ofere date preţioase asupra societaţii din acea vreme. Societaţile gentilice matriarhale încep sa se fixeze în apropierea apelor. Mulţimea vârfurilor de sageata din silex, descoperite în aşezare, dovedesc ca locuitorii de pe dealul Fiera erau, în primul rând, vânatori.

Pe această treapta a culturii materiale omul înceteaza de a mai fi un simplu „parazit" al naturii; el începe sa produca. Acest fapt este un adevarat salt calitativ în istoria omenirii, salt care se explică prin acumularea, în decurs de mii de ani, a experienţelor în muncă şi a observaţiilor asupra naturii.

Intr'adevar, fragmentele ceramice descoperite la Fiera conţin pleava de cereale. Analiza a aratat ca avem de a face cu grâu primitiv, hrişca şi mei. Societatea omeneasca începuse sa practice cultivarea primitivă a plantelor. Existenţa, în aşezare a râşniţelor primitive de mâna, confirma aceasta. De asemenea este documentat începutul domesticirii animalelor. Printre oasele de animale salbatice apar şi oase de animale domestice. Un fragment de fusaiola de lut ar este o dovada ca omul practica şi torsul.

In ceea ce priveşte prelucrarea uneltelor de piatra, constatam de asemenea un însemnat progres. Pe lânga uneltele de silex cioplit, în săpaturile din 1951 au apărut unelte de piatra şlefuită, topoare, cele mai vechi cunoscute până acum pe teritoriul ţării noastre.

Materialele arheologice arată o evoluţie continuă. Cultivarea primitivă a plantelor şi creşterea vitelor pe care le-am întâlnit într'o formă rudimentară la Fiera, le găsim într'o formă superioară în neoliticul deplin format, cu care începe treapta de mijloc a barbariei (cca. 3.000 — 700 în. e. n.) la

www.dacoromanica.ro

Verbița, Verbicoara și Salcuța (toate în Reg. Dolj, în cel mai vechi strat de cultura materiala din aceste stațiuni). Pentru cultivarea primitiva a plantelor, de fel sesc sapaligi din corn de cerb, iar râșnițele sunt mai numeroase. Printre oasele de animale descoperite în aceste așezări, se observa o sporire a oaselor de animale domestice (bou, oaie, porc), dar și vânatoarea continua sa rămâna unul din mijloacele de procurare a hranei. Unelte marunte de silex se mai folosesc inca, dar paralel, se desvolta tehnica șlefuirii pietrei (s'au descoperit dalți și topoare) și prelucrarea osului (sule, spatule).

Ceramica este mai îngrijit lucrată, deși pasta conține, de cele mai multe ori, pleava. Suprafața este uneori neagra, bine lustruita, alteori este vopsită cu o coloare roșie.

Metalul lipsește încă.

În perioada următoare, se desvolta cultura materială, eneolitică, treapta de mijloc a barbariei, care se întinde aproape în întreaga Oltenie și este înrudită în deaproape cu cultura materiala numita Gumelnița din câmpia Munteniei; atât la Verbicoara cât și la Salcuța, purtatorii acestei culturi s'au așezat pe locuri înalte, întarite prin șanțuri de sapare. Ei se ocupau cu cultivarea primitiva a plantelor, creșterea vitelor și, în mai mica masura, cu vânatul și pescuitul. Numeroasele fusaiole (prâsnele) și greutați de lut ars pentru razboiul de țesut, descoperite în aceste așezari, dovedesc ca țesutul se desvoltase considerabil. S'au gasit apoi numeroase obiecte de piatra șlefuita și silex cioplit. Un fapt important care se petrece în epoca eneolitica, este apariția uneltelor de arama. La Salcuța s'au descoperit sule și topoare din acest metal.

Tehnica confecționarii ceramicei este superioara culturilor anterioare și prezinta o diversitate de forme.

Locuințele de formă ovală sau pătrata, erau construite din pari batuți în pamânt și impletitură de nuele, pe care s'a aplicat lut. În interiorul locuinței se afla vatra. Orânduirea gentilică matriarhală se reflecta în numeroasele figurine de lut ars și os. Ele arată că femeia ocupa un loc predominant în cadrul comunitații gentilice. Aceasta nu este decat o consecința a rolului pe care-l avea în viața economică.

★

In Moldova, cele mai vechi materiale descoperite datând din treapta de mijloc a barbariei, este ceramica liniară de oara a salbaticici (cca 7.000 — 4.000 populat mai intens de purtatorii culturii Precucuteni. Ei aveau bordee a dâncite în pamânt, își făceau unelte din silex, piatra șlefuita și os și practicau cultivarea primitiva a plantelor, dar și creșterea primitiva a vitelor. Ceramica descoperita în așezare este frumos ornamentata prin adânciturі și mici proeminențe, prin caneluri, lipii inciza'e sau triunghiuri și patrate excizate.

Cercetari importante s'au facut în Moldova în așezari care aparțin culturii materiale eneolitice denumita Tripolie Cucuteni, dupa numele stațiunilor în care s'au facut descoperiri. Aceste descoperiri au caracterizat aceasta frumoasa cultura a ceramicii pictate care prezinta o unitate ce se întindea spre Est, pâna în regiunea Chievului.

Faza de început a culturii amintite care, în arheologie, poarta numele de Cucuteni A, a fost cercetata de colectivul șantierul Valea Jijiei, la Truseşti. Acolo se afla una din cele mai mari așezari de acest fel din Moldova. Prin descoperirea ruinilor mai multor locuințe, s'a putut constata modul în care au fost construite. Ele aveau forma dreptunghiulara, cu podele din trunchiuri despicate, acoperite cu lut. Pe podeaua fiecărei locuințe s'au descoperit resturile unei „Sahe". Uneltele descoperite erau lucrate din piatra șlefuita, os și lut ars.

Ceramica lucrata cu multa iscusința prezenta vase de diferite forme pictate în trei colori. Motivul ornamental des întâlnit este spirala sau elementele ei. Exista și o ceramica cu ornamente adâncite, asemanatoare celei din cultura Tripolie din U.R.S.S.

Săpaturile dela Traian (Reg. Bacau) au dat la iveala urme din faza următoare (de transiție dela A la B) denumita A-B. Locuințele așezarii sunt mari, cu podele deasupra solului, facute din bârne și lut. In interiorul locuințelor s'au gasit urme de vetre și cuptoare. Vasele sunt pictate cu trei colori, folosind ca motive spirala și meandrul din benzi de linii paralele. Aceeași faza a culturii Cucuteni a fost întâlnita și în așezarea dela Corlateni (Reg. Botoșani). Trebue menționat că locuințele acestei așezari sunt de o mărime puțin obișnuită, una dintre ele ajungând la 350 m², suprafață ne mai întâlnită în nicio așezare a culturii Cucuteni din Moldova sau a celei Tripolie din U.R.S.S.

Materiale din faza Cucuteni B în cantitate redusă s'au găsit la Truseşti.

Descoperirile din așezările culturii materiale de tip Cucuteni reușesc să dea o imagine destul de clară asupra vieții

www.dacoromanica.ro

triburi'or care au desvoltat aceasta cultura. Ele duceau o viaţa sedentara în gospodarii de un caracter mixt, agricol şi pastoresc; aveau locuinţe relativ bine construite şi-şi confecţionau unele şi vase în r'un mod care arata un înalt nivel tehnic.

Cercetarile arheologice au aratat ca societatea sufera în perioada urmatoare mari transformări. In urma primei mari diviziuni sociale a muncii, care împarţise triburile lumii barbare în agricultori sedentari şi păstori nomazi, la sfârşitul neoliticului, aceşte triburi vin în contact unele cu altele. Acest fapt a grabit trecerea dela orânduirea gentilica matriarhală la aceea gentilică patriarhala. Ceramica ornamentala cu impresiuni ale şnurului din faza târzie a culturii Cucuteni este foarte asemănatoare celei de pe teri'oriul U.R.S.S. din faza de sfârşit a culturii Tripolie. Inmormântarile cu schelete chircite şi presarate cu ocru roşu descoperite în 1949, 1950 şi 1951 la Glavăneştii-Vechi, Corlateni, Valea Lupului, Holboca (Moldova) precum şi la Plenita şi Rast (Reg. Do'j) se leaga de sistemul de înmormântare al triburilor de păstori din stepele Ucrainei purtătoare ale culturii Usatova-Gorodsc. Aşa dar, pe baza descoperirilor arheologice se poate trage concluzia ca, la trecerea dela cultura eneolitica la cultura epocii bronzului, au contribuit şi triburile de păstori veniţi din Nordul Mării Negre. Păstoritul devine apoi ocupaţia de bază a locuitorilor de pe teritoriul ţarii noastre. Intr'adevăr, materialele culturii Coţofeni descoperite în aşezările dela Sălcuţa şi Verbicioara, reflectă caracterul acestei perioade de mari transformări, în care predomină viaţa păstorească. Cultura epocii bronzului, de pe teritoriul patriei noastre, este o consecinţă a desvoltării elementelor locale cu o puternică influenţă dinafară, de care trebue sa ţinem seamă pentru a înţelege caracterul acestei epoci.

Inceputul epocii bronzului este reprezentat, în Oltenia, de cultura Glina III. La Verbicioara s'au găsit câteva fragmente ceramice aparţinând acestei culturi. Ceramica conţine nisip şi este ornamentata cu găuri-buloni.

In urma săpăturilor dela Verbicioara s'a recoltat un material bogat care înfăţişează desvoltarea unei culturi caracteristice epocii bronzului. Societatea alcătuită din ginţi patriarhale se ocupă cu păstoritul şi cultivarea primitivă a plantelor. S'a descoperit un mare numar de oase de animale domestice: bou, oaie, porc; şi de data aceasta trebue să amintim şi calul pe care nu-l mai găsim

în stratul de cultură eneolitica. Pamantul se lucra cu brazdarul de corn de cerb. Practicarea ţesutului este documentată prin fusaiole, şi greutaţi pentru razboiul de ţesut.

Prelucrarea silexului continuă, iar piatra şleuită atinge forme superioare. Topoarele şi măciucile de piatră sunt în grijit lucrate şi au gaura de mmănuşare. Aceste descoperiri desvăluie caracterul razboinic al triburilor gentilice patriarhale. Desvoltarea forţelor de producţie şi acumularea de bogaţii au dus la înmulţirea razboaielor de jaf.

★

Ceramica este reprezentată printr'o mare varietate de forme. Pe baza materialului ceramic, se poate urmari evoluţia spre epoca fierului.

O altă aşezare, care a dat material din epoca bronzului, este aceea dela Poiana (raionul Tecuci — Reg. Putna). Materialele descoperite arata ca aceasta aşezare face parte din cercul cu'turii de tip Mon'eoru. S'a constatat aici o continuitate de viaţă, din epoca bronzului până în secolele II — III din e. n.

Alte descoperiri din epoca bronzului s'au făcut la Corlateni şi Lechniţa de Mureş. Materialul dela Lechniţa reflectă o faza de trecere spre epoca fierului, treaptă superioară a barbariei.

Pe această treaptă, comuna primitiva incepe să se descompună.

Omul cunoaşte prelucrarea fierului, care apoi se generalizează, constituind pentru societa'ea omenească posibilitaţi de producţie mai mari decât cele oferite de arama şi bronzul vremurilor anterioare. In a doua parte a treptei de sus a barbariei (La Tène) are brazdarul de fier la plug, secera de fier, foarfecele şi sapa de fier, iar tehnica confecţionării ceramicii progresează odată cu apariţia roţii olarului. Desvoltarea meşteşugurilor determină a doua mare diviziune socială a muncii, despărţirea meseriaşilor din massa triburilor. Sclavajul patriarhal, apărut pe treapta mijlocie a barbariei, se accentuează. Razboaiele de jaf se înmulţesc, apar uniunile de triburi şi democraţiile militare, forme caracteristice de organizare a triburilor din această epocă.

Cultura primei epoci a fierului (Hallstatt) datată între 700 şi 350 în. e. n., se naşte pe teritoriul R.P.R. progresiv, din cultura epocii bronzului. Trebue să aratam, totuşi, ca un rol în formarea noii culturi l-au avut Sciţii mai ales în ce priveşte difuzarea prelucrarii fie

www.dacoromanica.ro

Referitor la aceasta epoca trebue să amintim descoperirile dela Poiana, unde 'a ga it ceramica ornamentată cu incizii şi impresiuni cu coloare alba. La Truşeşti, s'a descoperit un cimitir cu chelete chirci'e. L cuinţele descoperite dela Corlateni, construite din crengi şi nuiele dovedesc o economie pastorească, ar movilele de cenuşa dela Larga Jijia unt resturi de salaşe ale unei populaţii nomade. Ele se aseamana cu cele descoperite în U.R.S.S. numite zolnichi.

A doua epoca a fierului, cultura La Tene, este epoca în care desagregarea oranduirii gentilice progreseaza în m d simţitor. Ma'erialele descoperite la Poiana sunt caracteristice acestei vremi. Aco.o s'au gasit vase lucrate cu mâna, dar şi o boga'a ceramica cenuşie lucrata la roata, precum şi obiecte de metal, unelte, arme şi podoabe.

Relaţiile Geto-Dacilor cu coloniile greceşti se desvolta din ce în ce mai mult. Astfel, la Poiana, s'au descoperit monede imitate dupa cele macedonene, precum şi multe amfore greceşti

Cercetările arheologice dela Grădiştea Muncelului au adus informaţii preţioase asupra nivelului culturii Dacilor dinainte de cotropirea romană.

Aşezarea de pe Gradiştea Munce'ului face parte din sistemul de aşezări şi cetăţi din regiunea muntoasă dela Sud de Oraştie. Acolo s'a descoperit o cetate cu ziduri de piatra, temple cu coloane, construcţii mareţe cu caracter civil, militar şi religios. La origine, aşezarea a fost centrul unui puternic trib din regiunea Mureşului. Ea devine în prima jumatate a secolului I în. e. n., centrul întărit al unei puternice uniuni de triburi, am putea spune chiar a unui stat sclavagist, sub conducerea lui Burebista şi apoi Decebal. Trebue precizat ca sclavajul dac din aceasta vreme nu era deplin f rmat, fiind un sclavaj cu particularităţi specifice, deosebit de cel clasic greco-roman. Construcţiile monumentale dovedesc existenţa unei clase stapânitoare şi a unei puteri centrale, care dispunea de mari proprietăţi: pământuri, mine şi forţa umană pentru u nică.

Sapaturile din 1951 au aratat că în acest loc, se desfaşura o activitate meşteşugăreasca. S'a descoperit un atelier in care se afla un mare numar de unelte de fier (o nicovală de fier, seceri, greble, cuţite, cosor pentru vie, tesle, priboaie, cleşte, compas pentru tâmplarie şi altele). Acestea dovedesc nivelul tehnic relativ înalt la care ajunsesera Dacii înainte de cotropirea romană (secolul I e. n.)...

Cercetarile dela Histria au urmărit desvoltarea acestei cetaţi şi legaturile sale cu populaţia autohtona din împrejurimi. Viaţa His'riei nu s'a restrâns niciodata numai la incinta cetaţii. Insăşi existenţa şi desvoltarea cetaţii au fost de'erminate de posibilita'ea unor relaţii comerciale cu baştinaşii. Aflându-se pe o treapta de desvoltare sociala mai înaintata, Grecii au grabit desvoltarea societaţii geto-dacice spre crânduirea sclavagistă.

Sapăturile din 1951 au adus noi informaţii asupra fazelor de început şi de sfârşit ale Histriei. A fost descoperit în întregime templul care, în forma sa cea mai veche, dateaza din secolul al V-lea în. e. n.

In centrul cetaţii, s'a descoperit o locuinţă din secolul al VI-lea e. n., care mai păstreaza în construcţia sa tradiţia elenistică.

Pentru a se urmari raporturile coloniei greceşti cu populaţia indigena, s'au facut cercetari în teritoriul din jur, la Tariverdi (lânga Cogealac). Acolo s'au descoperit, alaturi de ceramica greceasca, fragmente ceramice de caracter autohton care dovedesc prezenţa baştinaşilor în acest loc, în ultimele secole dinaintea erei noastre. Cercetările din 1952 vor adânci problema aceas'a foarte importanta pentru istoria veche a Dobrogei.

Săpăturile arheologice au mai avut în vedere studierea epocii prefeudale, care se întinde dela data eliberarii de sub cotropirea romană (secolul al III-lea al e. n.) şi până la întemeierea primelor formaţiuni politice româneşti şi constitue epoca cea mai puţin cunoscuta din istoria patriei noastre. Este ep ca în care se formează poporul român şi se cristalizează orânduirea feudala.

In acest scop, s'au continuat cercetările dela Garvăn (Dinogeţia) — raionul Măcin. Descoperirile au adus bogate informaţii asupra modului de viaţă al societăţii prefeuda'e din secolele X-XII. In acel loc a existat o mare aşezare slavo-română desvoltată în cadrul unui proces început cu mult înainte.

Materialele descoperite arată că locuitorii aşezarii se ocupau cu pescuitul, agricultura, creşterea vite'or şi vânatoarea, dar practicau şi meş'eşuguri: prelucrarea metalelor, olaria, lemnaria. prelucrarea osului, împleti'ul şi ţesutul. Ei aveau legaturi comerciale cu imperiul bizantin şi cu popoarele de pe teritoriul U.R.S.S. (Cazarii, Bulgarii dela Volga, Rusii dela Chiev şi din Volhinia). Viaţa cea mai înfloritoare a cetaţii se constată în a doua jumata'e a secolului al X-lea şi în secolul al XI-lea. Aşeza-

www.dacoromanica.ro

rea este atunci intens locuita şi începe să se ridice chiar construcţii de piatra. de exemplu o mica bisericuţa de cimitir.

Din a d ua parte a secolului al XI-lea se observa o decadere provocata probabil de atacurile Pecenegilor. Din aceasta vreme s'au gasit locuinţe sarace de un caracter trecător, ceea ce denota o saracire treptata a locuitorilor, datorită în mare parte atacurilor popoarelor de stepă,

Alte descoperiri importante din epoca prefeudală s'au facut în Transilvania la Moreşti (Reg. Mureş) şi Moldoveneşti (Reg. Cluj). La Moreşti în apropiere de Tg. Mureş, *s'a descoperit o uriaşă aşezare slava sau slavo-romană care a fost locuită între secolele VII-XII.* Aşezarea domina valea Mureşului. Ea a fost întarita prin şanţuri, valuri de pamânt şi probabil palisade de lemn.

Urmând exemplul arheologiei sovietice care cerceteaza toate centrele de seama din epoca prefeudala şi feudală pentru ca, prin noi informaţii, să poată adânci cunoaşterea acestei epoci, Academia R.P.R. a luat iniţiativa efectuarii unor săpături într'o aşezare feudală alegând, in acest scop cetatea şi oraşul Sucevei.

Cercetarile din campania anului 1951 au avut un caracter preliminar cu scopul de a aduna datele necesare întocmirii unui plan de lunga durată, având în vedere dificultaţile unui obiectiv aşa de complex cum este cel dela Suceava. De aceea, s'a procedat la o serie de sondaje lărgite pe platoul din faţa cetăţii, numit „Câmpul Şanţurilor". Descoperirile au aratat ca acest platou a jucat un rol important în sistemul de apărare al cetăţii. Platoul era taiat de şanţuri de apărare, care au servit fie garnizoanei care apara cetatea, fie armatelor care o asediau.

Sondajele au mai arătat, în acelaşi loc, existenţa unor pavaje, cel mai vechi din timpul lui Ştefan cel Mare, iar cel mai nou din timpul lui Ieremia Movilă. De asemenea, au fost descoperite conductele de olane care aduceau apa în cetate, ceramică românească din secolele XV-XVIII şi numeroase monete româneşti şi straine. Cea mai veche monetă dateaza dela Petru Muşat; urmează apoi cele ale lui Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare şi urmaşii lor. Cele mai noi care imită monele suedeze, s'au bătut în timpul lui Dabija Vodă (în jurul anului 1660).

Alte sondaje s'au executat în interiorul cetăţii şi în oraşul Suceava, unde au descoperit resturile unor ziduri puternice aparţinând probabil vechi curţi domneşti.

In expozitie sunt intaţişate şi planurile sapaturilor, fotografii luate în timpul lucrarilor, desene şi machete care redau aspecte din viaţa diferitelor epoci ale istoriei vechi.

Arheologii s'au straduit sa faca din această expoziţie un real instrument de culturalizare accesibil tuturor oamenilor muncii din ţara noastră, sa arate viaţa de munca şi de luptă a stramosilor noştri.

★

P. C. FORTUNATOV. *Războiul din 1877—78 şi eliberarea Bulgariei.* Moscova, 1950, 180 p.

Razboiul ruso turc din 1877 1878 ocupă un loc de seama atât în istoria universala cât şi în istoria militară a Rusiei din sec. XIX.

Lucrări speciale privind razboiul din 1877—1878, având la bază concepţia materialismului istoric, nu s'au scris — dupa cum observa L. Bescrovnîi în recenzia pe care o face lucrarii lui Fortunatov — înafară de broşura lui Belolipetchii şi Colencovschii, intitulată „Razboiul ruso-turc din 1877 1878", aparuta în 1939, în editura Ministerului Forţelor Armate al U.R.S.S.

Cartea lui Fortunatov umple acest gol prezentând atât istoricilor cât şi marelui public un material preţios.

Cartea cuprinde şase capitole. Ultimele patru (p. 74-172) sunt dedicate propriu zis războiului. Autorul insistă în special asupra operaţiunilor din Balcani, dar nu neglijează nici pe cele din Caucaz şi Marea Neagră. Meritul cărţii este acela că priveşte războiul în ansamblu.

Prezentând ştiinţific lucrurile, înaintede a intra în subiectul propriu zis, în introducere şi în primele doua capitole, autorul vorbeşte pe scurt despre Turci. despre venirea lor în Peninsula Balcanică, despre jugul şi exploatarea otomană.

Combate apoi pe unii istorici burghezi cum este Pogodin şi alţii, care au emis teoria neştiinţifică, după care masselepopulare din Balcani au avut prea puţin de suferit de pe urma jugului otoman iar în primele secole ale dominaţiei otomane, au avut chiar de câştigat.

Autorul prezintă apoi situaţia din Balcani înainte de începerea razboiului, o linii mari de mişcarile din

www.dacoromanica.ro

B ia, Herțeg v na, de tuația d n Bulgaria p na în 1877, de mișcarea naț - ala de elibe are din Bulgaria (H. Botev, Levs hi). Prezinta de asemenea în fața och lor noștri s tuația grea p care aveau Slavii din Sud și lupta acestor i împotriva Turcilor, lupta ce ia amploare în a 8 a decada a ecolului al XIX lea pr n cuno cu le ra coale. Lupta era inegala. Rasculați erau nev ți a lupte împotriva arma ei regula e turcești cu m jl ace de multe ri rudimentare și For t natov da ca e emplu cazul unui Bulgar dintr'o ceata ra culata care avea ca a ma, în buzunarul sau, ardei iute roșu, pi at, pe care l pastra sa-l arunce în ochii du manu ui. Lupta fiind inegala, ierfe'e erau mari din partea rascula ților. Dandu ne seama de suferințele îndurate de p pulația din Balcani, tot mai riminala ne apare acțiunea statelor din apusul Europei care, urmarind interesele l r meschine, se opun luptei de emancipare a popoar lor din Balcani — situați e pe care o înfațișeaza au orul, nsistând în special asupra rolului criminal pe care l-a jucat Anglia.

Anglia urmarea menținerea integrității imperiului otoman, care era o buna piața de desfacere pentru produsele ei și dorea sa opreasca din rasputeri trecerea flotei militare ruș ști prin strâmori în Medi erana. De acest lucru ii era frica Angliei. „Adevarat ca în anii 60 70 ai secolului al XIX-lea — spune F rtunatov flota din Marea N agra, u ex sta practic, ca forța militara, dar amintirea acțiunilor reuși e ale escadrel r lui Ușacov, Sen avin Spiridov, din a d ua jumata'e a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea e au în a destul de vii" (p. 28).

Poziția Rus ei țariste, arată autorul, ra îndreptata din a d ua jumatate a ecolulu al XVIII-lea în urmatoarele direcții 1) creșterea influenței ruș ști în Balcani, 2) includerea întregului Caucaz în comp nența imperiului rus, 3) încercarea de a esi la Marea Medi e r na

Ind ferent de s opul pe care l urmareau cercurile conduca are ale Rusiei t r ste, obiectiv, ra boaiele ruso turce au adus îmbuna ățiri p poarelor din Balcani.

Dupa ce arata conjunctura diplomatica e istenta în ajunul razboiului, autorul arata felul complex și contradictoriu în care societatea rusă a privit declararea razboiului.

Nobilimea și o parte din burghezia comercialo-industriala doreau razboiul și se bucurau de începerea h r r ate d n punct de vedere material, pentru a-și satisface interese'e lor egoiste

Cu totul alta poziție, în aceeași pro blema, aveau țaranii, muncitorii și in e ectualii ruși, care simpatizau sincer cu in'eresele popoarelor din Balcani

In continuare, autorul arata atitudinea diferita a gruparilor narodnicilor din Ru sia fața de razboiul din 1877—1878. Vom reproduce acest pasaj în în'regime, fiind deosebit de important pentru cercetatorii români ai razboiului de independență: „Narodnicismul revoluționar rus a raspuns cu elan la timpul sau, la lup a pen'ru independența începuta de slavi. In Bosnia, Herțegovina și în Serbia nu mic a fost numarul volun ari l r din rândul revoluționarilor ruși.

O alta parte a intelectua'itații revoluționare ruș ști soco'ea în principiu ca lipsita de scop, în condițiile exis'ente din Rusia în anii 70 ai secolului al XIX-lea, participarea la orice fel de acțiuni active împ 'riva Turcilor. Adepta a teoriei blanquiste și dușmană marxismului, gazeta emigranți or „Nabat", își arăta punctul sau de vedere privind problema Slavilor în felul următor: „Ridicarea și ținerea rascoalei Slavilor produce un rau dublu: 1) induce în eroare populația ruina'ă din locurile rasculate, obligând-o să-și verse sângele și sa-și piarda fiii in numele unor promisiuni minc'noase în vederea unui viitor mai bun, inexistent; 2) se uita și lasa de o parte obligația de rus de a lupta cu raul de aca e sau cel puțin de a se pregăti pentru aceas'a luptă". Aproape identic era punctul de vedere al ace'or narodnici care se apropiau de P. L. Lavrov; de fapt, aceste două grupari reflectau doar punctul de vedere al minorității absolute a int lectualității ruș ști. Majoritatea acestei ultime grupari, chiar daca nu se ho'ăra, cum era cazul cunoscutu'uj scriitor V. M. Garșin, să ia imediat parte activa la evenimentele ce se desfașurau în Balcani și Caucaz, totuși, simpatiile ei erau de partea Bulgarilor. Ca argument al acestei pareri, pu'em arata că o ma e parte din soldați, ofițeri, medici, surori de caritate, s'au îndreptat voluntar spre teatrele de lupta. De asemenea, numeroase donații materia'e ieșeau din Rusia pentru a ajuta soldații răniți și populația bulgara ruinată (p. 42).

In continuare, Fortnatov analizează științific situația armatei ruș ști și a celei turcești în ajunul isbucnirii conflictului Insista asupra schimbărilor survenite în armata rusă dupa războiul Crimeii. Prin reforma armatei din 1874, în locul vechiului sistem de recrutare a fost introdus serviciul militar general

www.dacoromanica.ro

obligatoriu. Termenul serviciului militar activ era de 6 ani, după cum arata autorul: „soldatul din razboiul 1877-78 nu mai era țăranul iobag silit sa îmbrace haina militară pe o viața întreagă" (p. 59). Această reforma, de care este legat numele lui D. A. Milintin, a transformat armata rusă feudaloiobăgistă într'o armata de tip burghez, dominând însă, în posturile de conducere, elemente provenite din rândurile nobilimii (p. 45).

Greșeala guvernului și a comandamentului rus a fost că au subestimat combativitatea armatei turcești. Acest lucru, arată autorul, a avut repercusiuni în prima fază a războiului

După cum am arătat, ultimele patru capitole (p. 74—172) sunt dedicate propriu zis operațiunilor militare. Autorul cunoaște bine aceste probleme.

In anii 1950—51 are câteva recenzii publicate în revista „Voprosî istorii" privind subiecte de istorie militară. El explică într'un limbaj popular bătaliile principale, însoțind totdeauna explicațiile cu hărți, astfel încât acțiunile militare sunt accesibile marelui public. Este o carte utilă și necesară pentru acei care vor să cunoască desfășurarea războiului din 1877—1878 și în special pentru istoricii militari.

Operațiunile militare s'au desfășurat 1) în Balcani — frontul principal; 2) în Caucaz și 3) pe Marea Neagră — unde vase comerciale rusești, într'un timp relativ scurt, au fost astfel amenajate, încât au putut participa la acțiunile militare, provocând pierderi flotei turcești. Autorul explică de ce Rușii nu aveau vase militare pe Marea Neagră: dela 1856, acest lucru era interzis prin tratatul dela Paris, iar după 1870, din cauza neglijenței Ministrului Marinei. Socot că aici autorul trebuia să adauge că, în această perioadă, atenția guvernului rus era îndreptată în special în construirea căilor ferate, care necesitau sume mari de bani, neglijând celelalte sectoare.

Fortunalo insistă în special asupra luptelor care s'au desfășurat în Balcani, arătând că, din punctul de vedere al artei militare, trecerea Dunării de către armatele rusești pe la Zimnicea este socotită clasică și se studiază în toate școlile militare. Această trecere este mai reușită decât aceea a lui Napoleon în 1809, datorită bărbăției soldatului rus.

In cursul războiului participă la operațiuni și armata română, în special în sectorul din regiunea Plevnei. Amintim un exemplu semnalat de Fortunatov care îmbogățește tezaurul prieteniei româno-ruse. Dupa un atac nereușit dat de către Români și Ruși asupra redutei Grivița, pe câmpul de luptă au rămas câțiva răniți români, care se găseau în bataia focului turcesc. Auzind de acest lucru, doi subofițeri ruși, Naletov și Anisimov, și soldații Muratov, Osetzov și Grigorenco cu prețul vieții au salvat răniții români (p. 61).

Analizând științific luptele care s'au dat — lupte terminate prin victoria armatei rusești — autorul ajunge la următoarea concluzie: „In acest razboi Rusia a învins nu datorită superiorității numerice a armatei sale, ci datorită eroismului și conștiinței datoriei militare a soldatului rus, susținut de tovarășii săi, bravii voluntari bulgari, soldații români, sârbi și muntenegreni. A învins arta militară a generalilor și ofițerilor ruși, înaintați, care s'au aratat a fi cu un cap mai sus, nu numai decât Turcii, ci și decât arta militara a oricărei țări din lume din acele timpuri, cu toată rezistența elementelor reacționare, care acționau în interiorul și în afara forțelor armate ale statului." (p. 151).

Referindu-se la pacea dela San Ștefano — importantă pentru popoarele din Balcani și, în special, pentru Bulgaria — autorul reproduce din cuvântarea ținută de V. Kolarov la 3 Martie 1949: „ziua încheierii tratatului dela San Stefano este socotită cu drept cuvânt ziua eliberării poporului bulgar de sub jugul turcesc, pentrucă pe teritoriul pe care astăzi îl ocupă R. P. Bulgaria niciodată n'au mai patruns hoardele sultanilor turci... nesfârșită și veșnică va fi recunoștința poporului bulgar față de poporul frate rus, care a varsat sângele celor 200.000 de fii ai săi pentru eliberarea noastră".

Dupa ce arata atmosfera în care s'a încheiat tratatul dela Berlin — politica antislavă și antirusă a Angliei, a Austro-Ungariei și a Germaniei în timpul pregătirii tratatului dela Berlin, a dus la înrăutățirea simțitoare a situației Slavilor din Balcani în comparație cu condițiile anterioare ale tratatului dela San Ștefano [1] — autorul se referă în special la Bulgaria, care cade jertfă capitalului străin și țărilor imperialiste hrăpărețe și încheie arătând ce perspective mărețe a deschis Bulgariei anul 1944, an în care glorioasele Armate Sovietice, gonind fiara fascistă, au eliberat pentru totdeauna Bulgaria.

In concluzie, lucrarea lui Fortunatov,

1 *Istoria U.R.S.S.*: Sub red. Prof. Necicikina vi II. Moscova, 1949, p. 664.

www.dacoromanica.ro

având la bază concepția științifică marxist-leninistă, prezintă cititorului o imagine justă a evenimentelor desfășurate în anii 1877 1878. Lucrarea este adresată marelui public. Materialul prezentat este întovărășit de o serie de hărți și fotografii, care ușurează cunoașterea materialului. Desfășurarea operațiunilor militare este redată într'un limbaj accesibil marelui public. La sfârșitul cărții autorul dă un tabel cu denumirile localităților mai importante, ale fluviilor, trecătorilor, munților, etc. Sunt date atât denumirile din 1877 cât și cele de acum — căci foarte multe denumiri s'au schimbat; de exemplu: Cara-Lom acum Cerviai-Lom, Pop-Köy, acum Popova, Șumla acum Colarovgrad, Bazargic acum Tolbuhin, etc., ușurând astfel cunoașterea problemelor din Balcani.

Lucrarea este străbătută de sentimentul de prietenie și de încredere al popoarelor din Balcani, față de marele lor aliat — poporul rus.

Lucrarea lui Fortunatov este importantă pentru cititorul din țara noastră, care are posibilitatea să cunoasca pe baze științifice războiul din 1877—1878 — cauze, desfășurări, urmări — eveniment marcant pentru istoria patriei noastre, care s'a soldat cu înlaturarea definitivă a jugului secular turcesc datorită ajutorului marelui popor rus.

N. N. Ciachir

www.dacoromanica.ro

DIN PARTEA REDACȚIEI

Redacția revistei „Studii" aduce la cunoștință că stă la dispoziția colaboratorilor și cetitorilor revistei, în toate zilele lucrătoare, între orele 17 și 20.

In prima sâmbătă a fiecărei luni, între orele 17 și 20, au loc discuții critice cu privire la conținutul revistei. Toți colaboratorii și cetitorii revistei sunt invitați călduros să participe la aceste desbateri critice.

Sediul redacției se află în București, B-dul Generalissimul Stalin Nr. 1, tel. 2.87.43.

www.dacoromanica.ro

LEI 5.—

www.dacoromanica.ro